

Statenvoorstel 64/11 A

Voorgestelde behandeling:

PS-vergadering : 20 januari 2012

Statencommissie : Commissie voor Ecologie en Handhaving,
16 december 2011

Onderwerp

Vaststellen Provinciaal MilieuPlan 2012 - 2015 (PMP)

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Samenvatting

Op 10 november 2009 hebben Gedeputeerde Staten besloten om de Integrale Strategie Milieu 2006 – 2010 (ISM), zijnde het provinciale milieubeleidsplan conform de Wet milieubeheer, te actualiseren.

De startnotitie Actualisatie Beleidskader Milieu is op 26 februari 2010 besproken met de commissie Ruimte & Milieu. Na een positief advies van de commissie is gestart met de evaluatie van het ISM (conform Provinciewet art. 217a) en het opstellen van een nieuw Provinciaal MilieuPlan (PMP).

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant hebben op 15 november 2011 ingestemd met het Provinciaal MilieuPlan 2012 – 2015 (PMP) en het plan ter vaststelling doorgeleid naar Provinciale Staten.

Het Provinciaal Milieuplan 2012-2015 (PMP) is de wettelijke opvolger van de Integrale Strategie Milieu (ISM) 2006-2010, welke met anderhalf jaar was verlengd. Het vorige milieuplan (ISM) was vrij abstract van aard en bevatte geen concreet uitvoeringsprogramma en geen robuuste indicatoren. Hierdoor was monitoring van milieuprestaties niet mogelijk. Dit was de belangrijkste conclusie uit de evaluatie van het ISM. In het PMP zijn alle aanbevelingen uit de evaluatie van het ISM verwerkt.

Het PMP beschrijft welke ambities de provincie Noord-Brabant op het gebied van milieu wil realiseren, binnen welke periode en hoe die ambities worden gehaald. Medio 2013 zal in een mid-term review worden geëvalueerd in hoeverre geplande acties zijn uitgevoerd en doelstellingen zijn bereikt. De resultaten uit de mid-term review zullen de basis vormen voor de bijsturing van het PMP in de tweede helft van de werkingstermijn.

Datum

21 november 2011

Documentnummer

2846065

Directie

Ecologie

Bijlage(n)

3

Het PMP spitst zich toe op de operationalisering van de Agenda van Brabant (provinciale agenda) voor de volgende milieuthema's: externe veiligheid, lucht, geur, geluid en trillingen, licht, bodem, afval en stortplaatsen. Voor deze milieuthema's worden alleen de taken uitgevoerd, die in de Agenda van Brabant zijn genoemd. Uitvoering van deze taken draagt bij aan een "gezonde leefomgeving", één van de zes speerpunten uit de Agenda van Brabant.

Voor het onderwerp water is een afzonderlijk plan opgesteld, namelijk het Provinciaal Waterplan (PWP). Met uitzondering van fosfaat wordt in dit PMP dan ook geen afzonderlijke aandacht aan water besteed.

Het PMP biedt een samenhangend overzicht van alle milieuthema's en maakt de relatie met andere strategische plannen duidelijk. Het brengt in beeld hoe en waar de provincie op milieugebied actief is. Daardoor kunnen maatregelen integraal worden afgewogen, waarbij we kijken naar de toegevoegde waarde van de provincie. Over het algemeen is het PMP randvoorwaardelijk voor andere plannen. Door de onderlinge integrale afstemming en de versterking op kernthema's komt het totale milieubeleid aan bod. Het PMP is gebaseerd op bestaande ambities, zowel vanuit de thema's van het PMP als van de overige beleidsvelden.

Als gevolg van de keuzes die gemaakt zijn in de Agenda van Brabant naar aanleiding van de kerntakendiscussie en bezuinigingen, voert de provincie een aantal taken niet meer uit.

Vervallen taken zijn o.a. afvalmining, frisse scholen, duurzaam bouwen, proeftuinen, milieueducatieprojecten, innovatief groen, biologische landbouw en zelfstandig klimaatbeleid. Deze activiteiten komen in het PMP dan ook niet terug.

In de Agenda van Brabant hebben we onze ambitie vastgelegd om tot de Europese top van (industriële) kennis- en innovatieregio's te behoren. Hiervoor is een goed vestigings- en leefklimaat van doorslaggevend belang. Een gezonde leefomgeving is daarbij een speerpunt. 'Gezondheid' krijgt daarom in het PMP een bijzonder accent. Daarnaast zijn er specifieke Brabantse problemen die een Brabantse oplossing vereisen en die voldoen aan de randvoorwaarden uit de Agenda van Brabant. Naast een terugtrekking op wettelijke taken is er een koers aangegeven onder wat voor voorwaarden taken daaraan toegevoegd kunnen worden. Er zijn milieuproblemen die in Noord-Brabant pregnanter optreden, hardnekkiger van aard zijn of een veel zwaarder beslag leggen op volksgezondheid en het gebruik van water, bodem en lucht dan elders in Nederland. Deze worden voorzien van extra aandacht, beleid of middelen om de problematiek sneller op te lossen. Er zijn – naast gezondheid – drie concrete onderwerpen waar wij in 2012-2015 extra inzet op leveren emissiereductie bij veehouderijen,

Datum

21 november 2011

DIS-nummer

2846065

vermindering van de fosfaatdruk en monitoring van de Toestand van het Milieu.

Lucht- en waterkwaliteit hebben een directe invloed op onze leefomgeving. Monitoring maakt inzichtelijk of er sprake is van een gezonde leefomgeving. Deze onderwerpen worden de komende uitvoeringsperiode 2012-2015 uitgewerkt.

Met de uitvoering van het PMP 2012-2015 zijn geen extra middelen gemoeid, noch in financiële zin, noch in extra ambtelijke inzet. Ook de bestuurlijke accenten worden uitgevoerd met bestaande middelen. Met de beschikbare middelen kunnen we het milieubeleid op het benodigde niveau uitvoeren. We blijven een effectieve verbinding leggen tussen het PMP en de economische agenda. De innovatiestrategieën rond duurzame energie, slimme mobiliteit en duurzame landbouw bieden extra kansen voor wederzijds doelbereik.

Met name in 2012 staat een aantal beleidsvoornemens en uitvoeringsprogramma's gepland waarbij u intensief betrokken, geraadpleegd of kaderstellend zult zijn. Zoals "De transitie van het Brabantse stadteland – Een nieuwe koers", "De Energieagenda", "het Economisch Programma Brabant", "Ontwikkeling Vrijtijdseconomie", "Onderhandelingsakkoord IPO-Rijk", "Decentralisatie natuur", "Uitwerking advies commissie Van Doorn", "Natuur- en Landschapsbeleid", "Landschappen van Allure", "Aanpassing Verordening ruimte" en de "Strategische Agenda Agrofood". Dit zijn reeds concreet te benoemen producten, maar er zijn er meer die in deze collegeperiode met u besproken zullen worden. Aan al deze producten zijn milieucomponenten verbonden. In commissienotities zal, voor zover van toepassing, een relatie worden gelegd met de consequenties voor het PMP en in hoeverre deze producten kunnen bijdragen aan het bereiken van milieudoelstellingen.

1. Inleiding

Voor u ligt het Provinciaal Milieuplan 2012 – 2015 (PMP). Bij de totstandkoming van het plan zijn de achtereenvolgens de volgende stappen doorlopen:

1. In mei 2010 heeft de commissie Ruimte & Milieu, als onderdeel van de evaluatie van het ISM, aan GS geadviseerd stevig in te steken op monitoring ten behoeve van de Toestand van het Milieu. Op 8 juni 2010 hebben GS kennis genomen van het evaluatierapport, de conclusies onderschreven en aangegeven de aanbevelingen te verwerken in het nieuwe PMP.
2. Op 22 juni 2010 is het ontwerp PMP door GS vastgesteld en vrijgegeven voor de inspraak. Daarnaast zijn de Provinciale

Datum

21 november 2011

DIS-nummer

2846065

Omgevingscommissie (POC), SER Brabant en de Provinciale Raad voor de Volksgezondheid en Maatschappelijke Zorg (PRVMZ) om advies gevraagd.

3. Op 26 november 2010 heeft de commissie Ruimte & Milieu geadviseerd om besluitvorming over het ontwerp PMP uit te stellen tot na de Statenverkiezingen van 2 maart 2011. Uit de inspraak, de gevraagde adviezen en de opmerkingen van de commissie Ruimte & Milieu was gebleken dat, ondanks lovende opmerkingen over het ontwerp PMP, men kritisch was over de geringe aandacht voor extra provinciale inzet, de terugtrekking op wettelijke taken en bestuurlijke afspraken werd als te mager beoordeeld en de terugval in financiële middelen van 44 miljoen euro naar 22 miljoen euro in 2014 vond men teleurstellend. De commissie Ruimte & Milieu wilde meer provinciale “plussen” dan de drie die er in stonden (emissiereductie bij veehouderijen, verminderen fosfaatdruk, footprint) en dit diende financieel onderbouwd te worden. Gezondheid zou een grotere rol moeten krijgen.
4. 14 december 2010: GS stemmen in met uitstel op de besluitvorming van het ontwerp PMP en verlengen daartoe het huidige ISM met maximaal anderhalf jaar. Daarnaast geven GS opdracht om de emissiereductie bij veehouderijen, verminderen fosfaatdruk en monitoring (footprint) verder uit te werken en, conform het verzoek van de commissie Ruimte & Milieu, gezondheidstafels te organiseren.
5. 4 maart 2011: bijeenkomst gezondheidstafels, waarbij gedeputeerden Van Vugt (ecologie) en Van Haaften (jeugd, cultuur en samenleving) met het maatschappelijk middenveld op het gebied van gezondheid de mogelijkheden hebben besproken voor doorwerking van gezondheid bij het provinciaal beleid, waaronder het milieubeleid.
6. 22 april 2011: bestuursakkoord 2011 – 2015 “Tien voor Brabant” vastgesteld door PS. Hierin zijn geen extra middelen vrijgemaakt voor de realisatie van aanvullende milieu-ambities/provinciale “plussen”.
7. 16 september 2011: ambtelijke presentatie en vragenuurtje over de totstandkoming van het PMP voor de commissie EH. De aanbevelingen van de commissie zijn verwerkt in het PMP.

Na het vaststellen van het bestuursakkoord 2011 – 2015 kon het PMP worden voltooid. Naar aanleiding van de ingebrachte adviezen en zienswijzen is het PMP ten opzichte van het ontwerp op diverse punten aangepast. Een volledig overzicht hiervan is opgenomen in de Nota van Zienswijzen. De belangrijkste wijzigingen zijn hieronder weergegeven:

- Actualisatie PMP: alle activiteiten uit het ontwerp-PMP die voor 2011 waren ingepland, zijn verwijderd. De looptijd van het PMP is nu 2012 – 2015 .

- Bestuurlijke accenten (“plussen”): de provinciale “plussen” uit het ontwerp-PMP (emissiereductie bij veehouderijen, verminderen fosfaatdruk en footprint) zijn verder uitgewerkt tot concrete uitvoeringsplannen inclusief financiering. Het thema “footprint en biodiversiteit” is ingevuld als het nauwlettend volgen van de Toestand van het milieu. Begin 2012 zullen wij u met een apart document informeren over de toestand van het Brabantse milieu en wat de trend en provinciale beleidsbijdrage is bij het behalen van doelstellingen. Dit sluit aan bij de wensen die in 2010 door de commissie Ruimte & Milieu zijn uitgesproken over monitoring. Ten opzichte van het ontwerp-PMP zijn nieuwe en betere indicatoren bepaald. Inzicht in de Toestand van het milieu is niet noodzakelijk voor het opstellen van het PMP, aangezien het PMP vrijwel uitsluitend wettelijke taken betreft. Daarnaast is, conform het advies van de commissie Ruimte & Milieu, het onderwerp gezondheid verder uitgewerkt, waarbij is aangesloten bij de resultaten van de gezondheidstafels van 4 maart 2011. Gezondheid, milieu en duurzaamheid zullen vooral bij de provinciale gebiedsontwikkelingen zoals bedoeld in de Structuurvisie Ruimtelijke Ontwikkeling vanaf het begin worden meegenomen en in samenhang met andere aspecten worden afgewogen.

Er zijn geen extra “plussen” opgenomen. Dit was alleen mogelijk met extra middelen. Ten behoeve van de onderhandelingen over het bestuursakkoord 2011-2015 zijn voorstellen gedaan voor extra “plussen” en de hiervoor benodigde financiering. Bij het opstellen van het Bestuursakkoord 2011-2015 zijn geen extra middelen toegewezen. De beschikbare middelen zijn toereikend om onze wettelijke milieutaken en de reeds opgenomen plussen op sobere en doelmatige wijze uit te voeren.

- SMART maken: het milieu-uitvoeringsprogramma is opgenomen in hoofdstuk 4. De provinciale activiteiten zijn meer SMART geformuleerd en sluiten beter aan bij de geformuleerde ambities.
- Veel inspraakreacties kunnen beantwoord worden met een nadere toelichting op de provinciale activiteiten. Deze toelichting is dan ook opgenomen in het PMP. Bepaalde onderdelen zijn daarmee uitgebreider behandeld in het PMP. Om de tekst toch beknopt te houden, zijn op andere plaatsen teksten samengevoegd, verplaatst en ingekort.

De huidige opzet van het PMP sluit volledig aan bij de begroting 2012. In het hoofdstuk over financiën is tevens het aantal betrokken fte's toegevoegd. De in het PMP opgenomen middelen zijn programmagelden.

Personeelskosten zijn niet opgenomen. Het PMP bevat veel concrete acties en maatregelen. De provinciale inbreng betreft voornamelijk het uitvoeren

Datum

21 november 2011

DIS-nummer

2846065

van wettelijke taken en zal waar mogelijk gericht zijn op coördinatie en versnelling en het tot stand brengen van afstemming en overleg. Dit vraagt vooral personele inzet. Bij de reductie van personele capaciteit in het kader van de Agenda van Brabant is er bewust voor gekozen deze reductie te realiseren door in te leveren op autonome taken. De personele reductie op wettelijke taken is beperkt (met uitzondering van de effecten van de RUD-vorming). De beschikbare capaciteit en middelen zijn toereikend om onze wettelijke milieutaken op sobere en doelmatige wijze uit te voeren.

Daarnaast zijn onder andere via de Investeringsagenda wel extra middelen beschikbaar die het milieu ten goede komen.

In december 2010 heeft u ingestemd met het Investeringsvoorstel 'Energietransitie als kans voor innovatie en duurzaamheid', waarmee substantieel wordt ingezet op innovatie op het gebied van solar, elektrisch rijden en slimme netten, en de biobased economy. Deze investeringen dragen bij aan verduurzaming van het energie- en grondstoffengebruik, zowel hier in Brabant als elders in de wereld.

In de door u vastgestelde Energieagenda is ook de inzet beschreven op het gebied van restwarmte, biomassa etc. Uitvoering van de Energieagenda levert tevens een positieve bijdrage aan klimaat en luchtkwaliteit.

Ook voor de uitvoering van de gebiedsontwikkelingen en Landschappen van Allure zijn extra middelen toegewezen. Omdat gezondheid en duurzaamheid integraal worden meegenomen bij deze opgaven, zal ook hier extra milieuwinst worden geboekt.

In september 2011 heeft de Commissie van Doorn haar advies uitgebracht over de transitie van de Agrofood-keten. Dit leidt niet tot aanpassing van het PMP, aangezien emissiereductie bij veehouderijen en verminderen fosfaatdruk al als bestuurlijke accenten in het PMP zijn opgenomen.

2. Het voorstel

Wij stellen u voor te besluiten conform bijgaand ontwerp-besluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

de secretaris

drs. W.G.H.M. Rutten

Auteur: J.G.M. de Zoete toestel (073) 681 28 46

Bijgevoegd treft u de volgende bijlagen aan:

1 Provinciaal MilieuPlan 2012 – 2015 (PMP)

2 Nota van Zienswijzen

3 Samenvatting van het PMP

Ontwerp-besluit 64/11 B

Voorgestelde behandeling:

PS-vergadering : 20 januari 2012

Statencommissie : Commissie voor Ecologie en Handhaving,
16 december 2011

Onderwerp

Vaststellen Provinciaal MilieuPlan 2012 - 2015 (PMP)

Datum

21 november 2011

Documentnummer

2846065

Directie

Ecologie

Bijlage(n)

3

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

- gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten, d.d. 21 november 2011;
- gelet op het advies van de provinciale Commissie Ecologie en Handhaving, d.d. 16 december 2011;
- gelet op artikel 4.9 Wet milieubeheer;

besluiten:

1. Het Provinciaal MilieuPlan 2012 – 2015 vast te stellen.
2. De Integrale Strategie Milieu in te trekken.

's-Hertogenbosch, 20 januari 2012

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter

de griffier

Provinciaal Milieuplan 2012 - 2015

"gezondheid voorop"

Voorwoord

Met dit Provinciaal Milieuplan 2012-2015 kunnen we vooruit. Van alle Haagse en Brusselse doelen samen met onze eigen prioriteiten hebben we een samenhangend milieubeleid geformuleerd. Dat was nog niet eenvoudig, want met z'n allen hebben we in de loop der jaren de wet- en regelgeving op het gebied van milieu behoorlijk ingewikkeld gemaakt.

Op het niveau van de provincie raken Europese en nationale wetten en regels de praktijk van alledag. En de provincie speelt bij de controle van milieuregels een belangrijke rol.

Het Milieuplan voor de komende jaren legt nieuwe accenten: op gezondheid, verbetering van de luchtkwaliteit rond veehouderijen, het verminderen van de fosfaatdruk en op nog adequatere monitoring. Gebeurtenissen in de afgelopen jaren als de uitbraak van Q-koorts en maatschappelijke beroering over megastallen hebben nogmaals bevestigd hoe cruciaal en actueel deze thema's zijn.

Na vaststelling door Provinciale Staten biedt het Brabantse Milieuplan ons de kaders waarbinnen we de komende jaren ons werk kunnen doen. Doen we dat goed, dan vaart ons leef- en vestigingsklimaat daar wel bij. En dat is één van de belangrijkste speerpunten van onze Agenda van Brabant. Want daar doen we het allemaal voor.

Johan van den Hout,
gedeputeerde Ecologie & Handhaving
Provincie Noord-Brabant

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting	5
1 Nieuwe aanpak met Provinciaal Milieuplan	7
1.1 Milieubeleid Noord-Brabant	7
1.2 Milieubeleid en de Agenda van Brabant	7
1.3 Visie en uitgangspunten	9
1.4 Opzet van het PMP en leeswijzer	11
2 Bestuurlijk kader	13
2.1 Wettelijk kader en doel actualisatie	13
2.2 Totstandkoming PMP	13
2.3 Invloed nationale en internationale kaders	14
2.4 Beleidscyclus	15
3 Randvoorwaardelijk voor strategische plannen	17
3.1 Milieu in Structuurvisie RO	17
3.2 Milieu in Provinciaal Waterplan (PWP)	18
3.3 Milieu in Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan (PVVP)	19
3.4 Milieu in de Energieagenda 2010-2020	20
3.5 Milieu in Natuur- en LandschapsOffensief (NLO)	21
4 Gezond, veilig en toekomstbestendig	23
4.1 Externe veiligheid	23
4.2 Lucht	26
4.3 Geur	30
4.4 Geluid en trillingen	32
4.5 Licht	35
4.6 Bodem	37
4.7 Afval	40
4.8 Stortplaatsen	42
5 Bestuurlijke accenten	45
5.1 Gezondheid	45
5.2 Emissiereductie veehouderij	48
5.3 Verminderen fosfaatdruk	49
5.4 Monitoring	50
6 Uitvoeringsstrategie	53
6.1 Strategie en rol	53
6.2 ‘Klassieke’ instrumenten	54
6.3 Kennis en verbinding	56
6.4 Duurzame ontwikkeling	58
6.5 Gebiedsgericht werken	59

6.6	Doelgroepenaanpak	60
6.7	Verlagen regeldruk	61
7	Financiën	63
	Bijlage 1: begrippenlijst	65

Samenvatting

Het Provinciaal Milieuplan 2012-2015 (PMP) is de wettelijke opvolger van de Integrale Strategie Milieu (ISM) 2006-2010, welke met anderhalf jaar was verlengd. Het vorige milieuplan (ISM) was vrij abstract van aard en bevatte geen concreet uitvoeringsprogramma en geen robuuste indicatoren. Hierdoor was monitoring van de milieuprestaties niet mogelijk. Dit was de belangrijkste conclusie uit de evaluatie van het ISM. In het nieuwe milieuplan zijn alle aanbevelingen uit de evaluatie van het ISM verwerkt. Het nieuwe plan beschrijft welke ambities de provincie Noord-Brabant op het gebied van milieu wil realiseren, binnen welke periode en hoe die ambities worden gehaald. Medio 2013 zal in een mid-term review worden geëvalueerd in hoeverre de geplande acties zijn uitgevoerd en de doelstellingen zijn bereikt. De resultaten uit de mid-term review zullen de basis vormen voor de bijsturing van het PMP in de tweede helft van de werkingstermijn.

Dit PMP spitst zich toe op de operationalisering van de Agenda van Brabant (provinciale agenda) voor de volgende milieuthema's: externe veiligheid, lucht, geur, geluid en trillingen, licht, bodem, afval en stortplaatsen. Voor deze milieuthema's worden alleen de taken uitgevoerd, die in de Agenda van Brabant zijn genoemd. Uitvoering van deze taken draagt bij aan een "gezonde leefomgeving", één van de zes speerpunten uit de Agenda van Brabant.

Voor het onderwerp water is een afzonderlijk plan opgesteld, namelijk het Provinciaal Waterplan (PWP). Met uitzondering van fosfaat wordt in dit PMP dan ook geen afzonderlijke aandacht aan water besteed.

Het PMP biedt een samenhangend overzicht van alle milieuthema's en maakt de relatie met andere strategische plannen duidelijk. Het brengt in beeld hoe en waar de provincie op milieugebied actief is. Daardoor kunnen maatregelen integraal worden afgewogen, waarbij we kijken naar de toegevoegde waarde van de provincie. Over het algemeen is het PMP randvoorwaardelijk voor andere plannen. Door de onderlinge integrale afstemming en de versterking op kernthema's komt het totale milieubeleid aan bod. Het PMP is gebaseerd op bestaande ambities, zowel vanuit de thema's van het PMP als van de overige beleidsvelden.

Als gevolg van de keuzes die gemaakt zijn in de Agenda van Brabant naar aanleiding van de kerntakendiscussie en bezuinigingen, voert de provincie een aantal taken niet meer uit. Vervallen taken zijn o.a. afvalmining, frisse scholen, duurzaam bouwen, proeftuinen, milieueducatieprojecten, innovatief groen, biologische landbouw en zelfstandig klimaatbeleid. Deze activiteiten komen in dit PMP dan ook niet terug.

In de Agenda van Brabant hebben we onze ambitie vastgelegd om tot de Europese top van (industriële) kennis- en innovatieregio's te behoren. Hiervoor is een goed vestigings- en leefklimaat van doorslaggevend belang. Een gezonde leefomgeving is daarbij een speerpunt. 'Gezondheid' krijgt daarom in dit PMP een bijzonder accent. Daarnaast zijn er specifieke Brabantse problemen die een Brabantse oplossing vereisen en die voldoen aan de randvoorwaarden uit de Agenda van Brabant. Naast een terugtrekking op wettelijke taken is er een koers aangegeven onder wat voor voorwaarden taken daaraan toegevoegd kunnen worden. Er zijn milieuproblemen die in Noord-Brabant pregnanter optreden, hardnekkiger van aard zijn of een veel zwaarder beslag leggen op volksgezondheid en het gebruik van water, bodem en lucht dan elders in Nederland. Deze worden voorzien van extra aandacht, beleid of middelen om de problematiek sneller op te lossen. Er zijn – naast gezondheid – drie concrete onderwerpen waar wij in 2012-2015 extra inzet op

leveren: luchtkwaliteit (emissiereductie veehouderijen), waterkwaliteit (fosfaat) en monitoring. Lucht- en waterkwaliteit hebben een directe invloed op onze leefomgeving. Monitoring maakt inzichtelijk of er sprake is van een gezonde leefomgeving. Deze onderwerpen worden de komende uitvoeringsperiode 2012-2015 uitgewerkt. Een eerste aanzet daartoe is gegeven in hoofdstuk 5.

Met de uitvoering van het PMP 2012-2015 zijn geen extra middelen gemoeid, noch in financiële zin, noch in extra ambtelijke inzet. Ook de bestuurlijke accenten worden uitgevoerd met bestaande middelen. Met de beschikbare middelen kunnen we het milieubeleid op het benodigde niveau uitvoeren. We blijven een effectieve verbinding leggen tussen het PMP en de economische agenda. De innovatiestrategieën rond duurzame energie, slimme mobiliteit en duurzame landbouw bieden extra kansen voor wederzijds doelbereik.

1 Nieuwe aanpak met Provinciaal Milieuplan

1.1 Milieubeleid Noord-Brabant

Het Provinciale Milieuplan 2012-2015 (PMP) is het vervolg op de Integrale Strategie Milieu 2006-2010 (ISM), welke met anderhalf jaar was verlengd. Gedeputeerde Staten hebben de wettelijke plicht eens in de vier jaar een milieuplan uit te brengen. Het PMP schetst in hoofdlijnen het milieubeleid van de provincie Noord-Brabant voor de periode 2012-2015.

Milieubeleid is de afgelopen jaren geïntegreerd in alle planvormen en uitvoeringsmaatregelen van de provincie. Het is verwerkt in strategische kaders als het Provinciale Verkeers- en Vervoersplan (PVVP), de Structuurvisie (SV), het Natuur- en Landschapsoffensief (NLO), het Provinciale Waterplan (PWP) en de nieuwe Energieagenda. Dit laat zien dat duurzaamheid en toekomstbestendig handelen deel is gaan uitmaken van de normale bedrijfsprocessen.

Water, bodem en lucht zijn dankzij de aanpak van de Europese Unie, Rijk, provincie, gemeenten, waterschappen, bedrijfsleven en burgers onmiskenbaar schoner geworden. De provinciale milieuplannen hebben daaraan bijgedragen. Het beleid van de afgelopen decennia heeft daarmee vruchten afgeworpen. De Brabantse Duurzaamheidbalans 2010 laat zien dat de inspanningen door overheden en bedrijfsleven haar vruchten afwerpen. Vooral de milieuprestaties van bedrijven zijn opvallend toegenomen. Dat wil niet zeggen dat we achterover kunnen gaan leunen. De resterende milieuproblemen zijn hardnekkiger van aard - zoals hoge concentraties fijnstof, nitraat en fosfaat - en vragen een nieuwe benadering.

In dit PMP wordt daarom naast de milieudoelen die onder provinciale verantwoordelijkheid vallen (zoals luchtkwaliteit, geluid, externe veiligheid en bodem) extra aandacht geschonken aan gezondheid, emissiereductie bij veehouderijen en verminderen van de fosfaatkdruk. Deze extra inzet is nodig om een gezonde leefomgeving te kunnen realiseren, wat één van de speerpunten is uit de Agenda van Brabant. De afzonderlijke thema's kennen allen een eigen plan van aanpak, voortgangsrapportage, begroting, inhoudelijke koers en uitvoeringsprogramma. Door de thema's onder te brengen in het PMP vindt sturing en afstemming op hoofdlijnen plaats.

Het PMP is een strategisch document dat op hoofdlijnen onze visie en ambities weergeeft inclusief een globaal uitvoeringsprogramma. Jaarlijkse uitvoeringsprogramma's en gedetailleerde subdoelen zijn niet in het PMP opgenomen, maar zijn vaak wel in onderliggende thematische beleidsplannen verder uitgewerkt. Wel biedt het PMP inzicht in waar wij voor staan en wat we willen bereiken. Door alle thema's in samenhang neer te zetten en de relatie aan te geven met andere provinciale strategische plannen, biedt het niet alleen een dekkend overzicht maar kunnen ook bestuurlijke keuzes en prioriteiten gemaakt worden.

1.2 Milieubeleid en de Agenda van Brabant

In een tijd dat de bestuurlijke aandacht is gericht op ombuigen en bezuinigen, is het noodzakelijk om te werken vanuit een duidelijke filosofie. Hoe verbinden we economische ontwikkeling met de wereldwijde zorg voor onze leefomgeving en sociale verbondenheid? Wat zijn de opgaven op het domein van leefbaarheid, bereikbaarheid en de ruimtelijke ontwikkeling? Noord-Brabant verkeert in de overgang naar een nieuwe fase van de innovatiegedreven economie, waarin het gaat om ondernemerschap en innovatie. Daarbij wordt voortgebouwd op het agrarisch-industriële fundament van voorgaande fasen. Een andere

uitdaging zijn de gevolgen van de klimaatveranderingen voor de biodiversiteit en de daarmee verbonden energie- en gezondheidsvraagstukken.

De Agenda van Brabant (provinciale agenda) is erop gericht om partijen in Noord-Brabant zodanig te beïnvloeden, dat de provincie aantrekkelijk en welvarend blijft. Vanuit de kerndomeinen ruimte, natuur en economie richt de provincie zich vanaf 2010 op een beperkt aantal ambities en opgaven, gekoppeld aan het leef- en vestigingsklimaat van Brabant.

Het nieuwe bestuurlijke profiel van de provincie draait om de inrichting van de ruimte in een economisch perspectief. De provincie heeft een sterke positie op het domein van de ruimtelijke ontwikkeling en fysieke omgeving en inrichting. Daar liggen onze kerntaken en zijn we wettelijk bevoegd. In lijn met het advies van de Commissie Lodders, die in IPO-verband heeft aangegeven wat de kerntaken van de provincies zijn, ligt hier een hoofdrol.

Concreet betekent de Agenda van Brabant dat we borg staan voor een doeltreffende, goed geordende, ontsloten, gezonde, aantrekkelijke en diverse leefomgeving. Dit vereist een gecoördineerd overheidsbeleid. Het gaat om slim schakelen tussen overheden, markt en maatschappelijke organisaties. Daarbij is het zaak om extra scherp te zijn op de rol die de provincie kan vervullen. De keuze voor Brabant als leefbare, innovatieve regio die Europees bij de top hoort, impliceert dat andere beleidsterreinen zoveel mogelijk ondersteunend moeten zijn aan deze ambitie. De provincie is medeverantwoordelijk voor de kwaliteit van de uitvoering van beleid door de verschillende partijen (Rijk, gemeenten, maatschappelijke organisaties). Daar voeren we regie op.

Daarnaast beperkt de provincie zich tot de uitvoering van wettelijke taken en aangegane afspraken, afgezien van de vier bestuurlijke accenten (zie verder in paragraaf 1.3 en hoofdstuk 5). Ook dit is een breuk met het verleden.

Dit PMP is een operationalisering van de Agenda van Brabant en geeft uitwerking van de zorgpunten uit de Duurzaamheidbalans voor wat betreft de milieuthema's.

Het geeft daarmee ook een totaaloverzicht van de activiteiten binnen het milieuveld voor de periode 2012-2015. Daarmee is het plan tevens een doorvertaling van de vervallen taken in het kader van de takendiscussie. Vervallen taken zijn o.a. afvalmining, frisse scholen, duurzaam bouwen, klimaat, proeftuinen, milieueducatie-projecten, innovatief groen, biologische landbouw en zelfstandig klimaatbeleid. Deze activiteiten komen in dit PMP dan ook niet terug.

Onderdeel van de Agenda van Brabant is de investeringsstrategie 'Brabant investeert in de toekomst' (Investeringsagenda). Met deze Investeringsagenda willen wij de structuur van onze provincie op een aantal onderscheidende kwaliteiten duurzaam versterken. We concentreren ons daarbij op het bijzondere leef- en vestigingsklimaat van Brabant, vanuit de opvatting dat dit past bij de kerntaken en rollen van de provincie en bijdraagt aan de ambitie om tot de top van de Europese kennis- en innovatieregio's te blijven horen. Daarom investeren wij in de volgende onderwerpen: Energietransitie als kans voor innovatie en duurzaamheid (gerelateerd aan Energieagenda), BrabantStad Culturele Hoofdstad, Olympisch Plan Brabant, Grootschalige cultuurhistorische complexen en Landschappen van Allure. Hiervan heeft vooral Energietransitie een duidelijke relatie met het milieubeleid. In het bestuursakkoord 2011 – 2015 "Tien voor Brabant" onderschrijven GS het streven naar verduurzaming en de integrale aanpak van natuur, landschap, water, landbouw, cultuurhistorie, recreatie, toerisme en leefbaarheid. Er is dus sprake van een

duidelijke samenhang tussen het PMP, de Agenda van Brabant, de Investeringsagenda en het bestuursakkoord “Tien voor Brabant”.

1.3 Visie en uitgangspunten

Om als Brabant tot de Europese top van (industriële) kennis- en innovatieregio's te kunnen (blijven) behoren is een meervoudige agenda opgesteld, die onder andere:

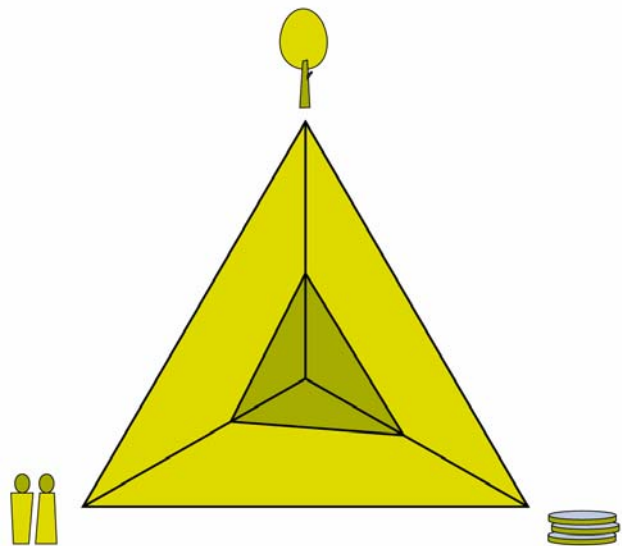
“een concurrerende en groene (energieneutrale) economie stimuleert, door productiviteitsverhoging, stimuleren van duurzame technologie en efficiënt gebruik van niet-hernieuwbare hulpbronnen” (Agenda van Brabant, juli 2010).

Deze Agenda is richtinggevend voor de visie op het Provinciaal Milieuplan 2012-2015. Basiselementen van de provinciale visie zijn:

- Mensen in Noord-Brabant wonen, werken en recreëren in een gezonde, schone en veilige leefomgeving.
- Noord-Brabant draagt bij aan het verminderen van de mondiale milieubelasting voor dat deel waarvoor de provincie verantwoordelijk is.
- We verbeteren binnen de planperiode de basiskwaliteit voor de verschillende milieuthema's.
- We stimuleren het schoonmaken en schoonhouden van water, bodem en lucht.
- We bevorderen het zuinig omgaan met energie en grondstoffen en stimuleren het gebruik van duurzame energie.
- We richten ons op primair het uitvoeren van wettelijke taken en aangegane afspraken.

Het leef- en vestigingsklimaat van Brabant wordt bepaald door een groot aantal kwaliteiten. Die bestrijken het scala van de zogenaamde 3 P's: People (sociaal-cultureel kapitaal), Planet (ecologisch kapitaal, waaronder bodem, lucht en water) en Profit (economisch kapitaal).

Milieubeleid is geen doel op zich maar creëert randvoorwaarden voor het versterken en ontwikkelen van de drie kapitalen. Deze kapitalen zijn niet onafhankelijk van elkaar. Ontwikkelingen als toenemende welvaart en individualisering leiden op veel fronten tot volumegroei bij het gebruik van energie en grondstoffen. Deze groei ontwikkelt zich onafhankelijk van de beschikbaarheid van duurzame energiedragers en grondstoffen en gaat de draagkracht van natuur en milieu veelal te boven. Een duurzame leefomgeving voor toekomstige generaties komt daarmee onder druk te staan. Dit is in 1987 verwoord in de duurzaamheidsdefinitie van Brundtland: “Een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie wereldburgers, zonder dat daarbij het vermogen van de toekomstige generaties in gevaar wordt gebracht om in hun eigen behoefte te kunnen voorzien.”

De duurzaamheidsdefinitie uit het Brundtlandrapport is leidend voor het Europese milieubeleid en dat nemen wij over. Ook volgen wij uiteraard de Europese (milieu)richtlijnen en het landelijke NMP4 met bijvoorbeeld het principe ‘de vervuiler betaalt’ en het voorzorgbeginsel. Ook de uitgangspunten uit het ISM 2006-2010 worden onverkort gehandhaafd:

- Erfgoed: elke generatie dient zorgvuldig om te gaan met de geërfde voorraden, onder meer door behouden van kwaliteit van water, bodem en lucht.
- Eco-efficiency: economisch ontwikkelen terwijl de milieudruk daalt.
- Deregulering: minder regels en anders omgaan met normen.

De Brabantse Duurzaamheidbalans 2010 - die geïnspireerd is op deze visie – signaleert de maatschappelijke kansen en opgaven in verband met een duurzame ontwikkeling van Brabant. De Duurzaamheidbalans geeft een genuanceerd beeld van de ontwikkelingen binnen de 3 kapitalen. Er is vooruitgang te constateren. Meerdere actoren spelen daarbij een rol en een aanpak van de urgente knelpunten lukt alleen als overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven samen optrekken. Soms is de werkzaamheid van eerder ingezet provinciaal beleid zichtbaar. Op een aantal terreinen stagneert de ontwikkeling of beweegt deze in negatieve richting. De maatschappelijke betrokkenheid en sociale participatie kalven verder af. Dit heeft een negatieve invloed op het economisch en ecologisch kapitaal. Het ecologisch kapitaal laat een gemengd beeld zien: de voorraden Lucht en Grondwater zijn verbeterd, maar daar staat tegenover dat de voorraad Natuur significant slechter is geworden. Bodem en Oppervlaktewateren scoren traditioneel slecht, grotendeels een erfenis uit het verleden. Ze laten weinig verandering zien ten opzichte van eerdere balansen. Als geheel is de situatie voor het ecologisch kapitaal licht verbeterd.

Thema's als duurzaamheid en klimaatbestendigheid vormen van meet af aan randvoorwaarden voor elk provincieplan. Duurzame ontwikkeling wordt verder uitgewerkt in paragraaf 6.5. Klimaatbestendigheid wordt in dit PMP niet verder uitgewerkt. De provincie voert geen zelfstandig klimaatbeleid, maar laat het thema klimaat onderdeel uitmaken van andere beleidsterreinen. In het ruimtelijk, water- en natuurbeleid wordt de randvoorwaarde klimaatbestendigheid (klimaatadaptatie) uitgewerkt en uitgevoerd. De structuurvisie is erop ingericht dat het water- en natuursysteem meer wordt afgestemd op de gevolgen van de klimaatverandering. Via het energie- en economisch beleid, verkeer- en vervoersbeleid en ruimtelijk beleid wordt een bijdrage geleverd aan de vermindering van broeikasgasemissies: stimulering van efficiënt energiegebruik en duurzame energiebronnen (klimaatmitigatie). In de Energieagenda 2010-2020 zijn onder andere de speerpunten - de opzet van effectieve bedrijvenclusters voor de ontwikkeling van zonneceltechnologie en voor biobased economy - opgenomen. Deze investeringen zullen op termijn ook reductie van broeikasgasemissies geven. Hiermee levert de provincie ook een bijdrage aan de klimaatdoelstellingen.

Ondanks dat de provincie haar zegeningen kan tellen bij het milieubeleid, blijven wij kampen met een aantal hardnekkige problemen. De luchtkwaliteit voldoet niet aan de normen voor fijnstof en ammoniak, er is sprake van een forse belasting van water en bodem met nutriënten, er zijn veiligheidsproblemen bij het goederenvervoer per spoor, de contrasten stad-land vervagen snel, stedelijke milieuproblemen sluipen het platteland op (en omgekeerd) en op het gebied van klimaatbestendigheid staat de uitvoering nog in de kinderschoenen. Oude problemen blijken omvangrijker te zijn dan gedacht of er komen nieuwe bij zoals de Q-koorts.

Ook de inzichten op het gebied van duurzaamheid zijn de afgelopen jaren veranderd. Thema's als armoede, honger, uitputting van natuurlijke hulpbronnen en klimaatverandering hebben een belangrijkere plaats op de mondiale, Europese en landelijke beleidsagenda gekregen.

Bestuurlijke accenten

Provinciale Staten heeft in juni 2010 aangegeven dat zij een gezonde en veilige leefomgeving tot één van de hoogste prioriteiten van het provinciale beleid rekent. Dit spitst zich toe op vraagstukken met een bovenregionaal karakter. Dit kan enerzijds betekenen dat, daar waar andere overheidslagen beter in staat zijn om een probleem aan te pakken, wij ons beperken tot onze wettelijke taak of ons terughoudend zullen opstellen. Anderzijds houdt dit uitgangspunt in dat, indien bestaande wettelijke normen ons inziens onvoldoende bescherming bieden voor de gezondheid, wij aangescherpt beleid zullen formuleren en uitvoeren. 'Gezondheid' krijgt in dit PMP dan ook een bijzonder accent.

Daarnaast zijn er specifieke Brabantse problemen die een Brabantse oplossing vereisen en die voldoen aan de randvoorwaarden uit de Agenda van Brabant. Naast een terugtrekking op wettelijke taken is er een koers aangegeven onder wat voor voorwaarden taken daaraan toegevoegd kunnen worden. Er zijn milieuproblemen die in Noord-Brabant pregnanter optreden, hardnekkiger van aard zijn of een veel zwaarder beslag leggen op volksgezondheid en het gebruik van water, bodem en lucht dan elders in Nederland. Deze worden voorzien van extra aandacht, beleid of middelen om de problematiek sneller op te lossen of door hogere normen te stellen dan landelijk of Europees afgesproken. Er zijn – naast gezondheid – drie concrete onderwerpen waar wij in 2012-2015 extra inzet op leveren:

- Emissiereductie bij veehouderij.
- Verminderen fosfaatdruk.
- Monitoring.

Emissies bij veehouderijen en de hoge fosfaatdruk in Brabant hebben een directe invloed op onze leefomgeving. Monitoring maakt inzichtelijk in hoeverre er sprake is van een gezonde leefomgeving.

Deze onderwerpen worden de komende uitvoeringsperiode 2012-2015 uitgewerkt. Een eerste aanzet is gegeven in hoofdstuk 5. Deze bestuurlijke accenten worden uitgevoerd met bestaande middelen. Met de uitvoering van het PMP 2012-2015 zijn geen extra middelen gemoeid, noch in financiële zin, noch in extra ambtelijke inzet.

1.4 Opzet van het PMP en leeswijzer

Dit PMP biedt een sturend kader voor negen thema's: externe veiligheid, lucht, geur, geluid, trillingen, licht, afval, stortplaatsen en onderdelen van bodem die niet elders zijn geregeld. Bij de behandeling van elk inhoudelijk milieuthema wordt de volgende indeling aangehouden:

1. Relatie milieuthema met gezondheid.
2. Doelstelling van dit milieuthema.
3. Wettelijk kader.
4. Huidige toestand.
5. Wat gaan we de komende jaren doen om de doelstelling te bereiken.

Per milieuthema is gekozen voor een beperkte set milieu-indicatoren. Dit zorgt voor een representatief, maar ook overzichtelijk beeld van de toestand van het milieu in onze provincie. M.b.t. water is aanvullend op het Provinciaal Waterplan het onderdeel fosfaat opgenomen.

In hoofdstuk 1 zijn visie, doelstellingen en achtergronden te vinden, inclusief de algemene uitgangspunten van het provinciale milieubeleid.

Hoofdstuk 2 spitst zich toe op de wettelijke achtergrond en de beleidscyclus.

Inzicht in het totale provinciale milieubeleid is het onderwerp van hoofdstuk 3 waar een relatie wordt gelegd met provinciale strategische plannen en het randvoorwaardelijk karakter van het PMP voor deze planvormen. Het beschrijft de integratie van dit milieubeleid in andere beleidsvelden en plannen.

De acht inhoudelijke thema's staan in hoofdstuk 4. Het beschrijft de huidige toestand van het milieu, wetgeving, trends en maatregelen. Het is het hart van het PMP. Het onderdeel water uit het ontwerp-PMP is nu opgenomen in hoofdstuk 5 onder fosfaat.

Hoofdstuk 5 bevat de uitwerking van de bestuurlijke accenten gezondheid, emissiereductie bij veehouderijen, verminderen fosfaatkdruk en monitoring.

In hoofdstuk 6 is de instrumentenkoffer om het PMP uit te voeren, opgenomen.

Het financiële kader voor de periode 2012-2015 is het onderwerp van hoofdstuk 7.

2 Bestuurlijk kader

2.1 Wettelijk kader en doel actualisatie

Het Provinciale Milieuplan (PMP) is de schakel tussen het Nationale Milieubeleidsplan en de Milieuplannen van de in de provincie Noord-Brabant gelegen gemeenten. Het bevat de milieudoelen van de provincie en hoe deze gerealiseerd kunnen worden. Provinciale Staten dienen bij het vaststellen van de Provinciale Milieuverordening rekening te houden met dit plan.

Het Provinciaal Milieuplan is gericht op de periode 2012-2015. Het voorgaande provinciale milieuplan, de Integrale Strategie Milieu (ISM) 2006-2010, komt met de vaststelling van het Provinciale Milieuplan 2012-2015 te vervallen. Het PMP wordt conform de Wet milieubeheer minimaal één keer per vier jaar door Provinciale Staten vastgesteld.

De voorbereiding van het Provinciale Milieuplan heeft ingevolge artikel 4.10 van de Wet milieubeheer plaatsgevonden door Gedeputeerde Staten. Hierin is bepaald dat Gedeputeerde Staten bij de inspraak in elk geval de overheidsorganen, instellingen en organisaties betrekken die het meest een belang hebben bij de in het plan te behandelen onderwerpen. Daarnaast bevat de Provinciale Milieuverordening ten behoeve van deze procedure nog enkele aanvullende bepalingen. Hierin is onder andere de kring van inspraakgerechtigden uitgebreid van belanghebbenden naar eenieder. Naast deze formele inspraakprocedure hebben we een groot aantal belanghebbenden in een vroegtijdig stadium betrokken om op een actieve wijze inbreng te leveren bij de totstandkoming van dit plan.

Dit PMP gebruikt de provincie als:

- Instrument om het milieubeleid integraal te borgen.
- Afwegingskader voor het provinciale handelen.
- Kader voor prioriteiten en speerpunten.
- Inzicht in provinciale milieuacties in relatie tot de begroting.

Daarnaast gebruiken we het milieuplan ook om te kijken welke rol het milieu moet spelen in onze andere beleidsplannen. Het PMP is niet rechtstreeks bindend voor anderen dan de provincie zelf. Wel biedt het plan gemeenten en waterschappen een kader voor hun beleid en geeft ondernemers en burgers inzicht in toekomstige ontwikkelingen en maatregelen. Om ervoor te zorgen dat onderdelen van het PMP een bindende werking krijgen, dient ander provinciaal instrumentarium, zoals o.a. de Provinciale Milieuverordening (PMV), de Structuurvisie RO en de milieuvergunning, te worden aangewend.

2.2 Totstandkoming PMP

Het ontwerp-PMP heeft conform de afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht geregelde procedure in de periode 2 juli - 13 augustus 2010 ter inzage gelegen. Op het ontwerp-PMP zijn 27 inspraakreacties en adviezen ontvangen. De ingediende zienswijzen en adviezen zijn in een aparte nota van zienswijzen gebundeld en beantwoord. Hierin is ook aangegeven welke inspraakreacties hebben geleid tot wijziging van het PMP. Veel inspraakreacties hebben geleid tot een verduidelijking van de provinciale activiteiten. In het ontwerp-PMP waren in hoofdstuk 7 (Plusvariant) een aantal plusvarianten weergegeven. Voor de onderhandelingen over het provinciale bestuursakkoord 2011-2015 is mede op basis van deze

plusvarianten en de inspraakreacties op het ontwerp-PMP een groot aantal onderwerpen aangedragen die meer aandacht zouden moeten krijgen in de beleidsuitvoering (o.a. via verdere uitwerking en verdieping van het PMP). Van de onderwerpen die door insprekers zijn aangedragen of benadrukt, zijn de volgende onderwerpen gehonoreerd:

- Verduurzaming landbouw/verbetering intensieve veehouderij: wordt opgepakt via GS-speerpunt Agrofood.
- Aanpak van vermesting: wordt opgepakt via PMP (“vermindering fosfaatdruk”).
- Extra aandacht voor duurzaamheid: naast gezondheid krijgt ook duurzaamheid specifiek aandacht bij de negen provinciale gebiedsontwikkelingen zoals bedoeld in de Structuurvisie ruimtelijke ontwikkeling.

Ten opzichte van het ontwerp-PMP is een hoofdstuk toegevoegd waarin de bestuurlijke accenten gezondheid, emissiereductie veehouderijen, verminderen fosfaatdruk en monitoring zijn opgenomen. De paragraaf water uit het ontwerp-PMP is daarmee komen te vervallen. Op 20 januari 2012 is het PMP door Provinciale Staten vastgesteld. Op grond van de Algemene wet bestuursrecht staat geen beroep open tegen het besluit tot vaststelling van het Milieuplan.

2.3 Invloed nationale en internationale kaders

Afgezien van de wettelijke verplichting is een nieuw plan ook nodig vanwege ontwikkelingen op nationaal en internationaal gebied. Het nieuwe PMP is tevens een actualisatie met recente inzichten en aanpassingen van wet- en regelgeving. Nieuwe en aangescherpte Europese richtlijnen, deregulering van het milieubeleid, discussies over de intensieve veehouderij, teruggang in biodiversiteit, energievoorziening, de relatie tussen milieu en gezondheid: de wereld staat niet stil.

De belangrijkste mondiale ontwikkelingen voor ons milieubeleid zijn de klimaatafspraken in het Kyoto-protocol, de eindigheid van grondstoffen zoals fossiele brandstoffen en de toenemende aandacht voor duurzame ontwikkeling waardoor milieudoelen voortaan ook deel uitmaken van integrale plannen en beleidsvoorstellen vanuit niet-milieu sectoren. Voorbeelden op Europees niveau zijn respectievelijk de Europa 2020 strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei en het Witboek Transport.

Het Europese beleid is maatgevend en sterk bepalend voor het provinciale milieubeleid. Voor de afzonderlijke thema's worden de milieukwaliteitseisen op Europees niveau vastgesteld. Dit is niet altijd zichtbaar omdat de Europese verplichtingen grotendeels worden omgezet in nationale wetgeving en vervolgens via die weg deel uitmaken van regionale en lokale besluitvorming. In Europa worden de normen gesteld die wij als bevoegd gezag handhaven. Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft in 2008 geconstateerd dat Europees milieubeleid dikwijls effectiever en goedkoper is dan nationaal beleid. Tegelijkertijd is het voor ons als dichtbevolkte en economisch actieve provincie lastig om deze Europese doelstellingen op regionaal niveau te bereiken zonder extra inspanningen en/of tijd.

Nationaal beleid betreft vaak een verdere vertaling en operationalisering van Europees beleid. De belangrijkste nationale ontwikkelingen die ons milieubeleid direct of indirect beïnvloeden, gaan vrijwel allemaal over de uitvoering. De belangrijkste zijn: decentralisatie van rijkstaken, het streven naar deregulering (een streven dat ook de EU deelt) en de verbetering van milieutoezicht en milieuhandhaving.

Grensoverschrijdende effecten

Noord-Brabant heeft te maken met de in- en uitvoer van stoffen en risico's van de provincie met omringende provincies en landen als België en Duitsland. De grensoverschrijdende effecten bestrijken verschillende gebieden en beleidsterreinen. Wat we in Noord-Brabant uitstoten slaat voor een groot deel neer buiten de provinciegrenzen. Omgekeerd wordt de milieukwaliteit in Noord-Brabant grotendeels bepaald door vervuiling elders in het (buiten)land. Deze afwenteling van milieuvervuiling kunnen wij als provincie niet sturen. Wel kunnen we ervoor zorgen dat we zelf zo weinig mogelijk vervuiling afwentelen, zowel geografisch naar andere landen en regio's als in de tijd naar toekomstige generaties. Met ons beleid willen wij minder beslag leggen op de draagkracht van de aarde.

Vanuit het besef dat milieuproblemen zich niet aan grenzen houden werken we op het gebied van externe veiligheid samen met Vlaanderen en zijn we toegetreten tot het gezamenlijke milieuoverleg van de provincies Limburg, Gelderland, Overijssel en de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen.

Met onze buurprovincies Limburg en Zeeland willen wij een verkenning uitvoeren hoe wij elkaar kunnen ondersteunen in het verminderen van de milieubelasting die wij onderling in- en exporteren. Hiervoor zullen wij het Zelimbria-overleg gaan benutten.

Wij willen gebruik blijven maken van Europese subsidies als INTERREG waardoor wij met buurregio's en andere partners aan de slag kunnen met ruimtelijke en regionale ontwikkeling gericht op thema's als innovatie, natuur en duurzaam gebruik van natuurlijke rijkdommen.

2.4 Beleidscyclus

De beleidscyclus is gesloten als beleid, programma en uitvoering elkaar overlappen en een systeem van monitoren en evaluatie aanwezig is. Gebeurt dit niet, dan is er het risico dat een plan vastloopt in window-dressing, toeval en hobbyisme. Het PMP is gebaseerd op de optimale organisatie van de gesloten beleidscyclus. Om dit te borgen zal er ambtelijk meer inzet gepleegd gaan worden op monitoring en een zorgvuldige afstemming tussen beleid, programma en uitvoering. Daarbij wordt ook gebruikgemaakt van de evaluatie van de voorganger van het PMP, de Integrale Strategie Milieu (ISM) 2006-2010. Daarbij zijn aanbevelingen geformuleerd:

1. Geef inzicht in gehele milieusituatie door gebruik robuuste indicatoren en goede monitoring.
2. Formuleer evalueerbare én realistische doelen die aangrijpen op de probleemsituatie.
3. Geef aan wat de rol en toegevoegde waarde van de provincie is, waarbij inhoud leidend is.
4. Maak bestuurlijke afweging bij stellen van prioriteiten.
5. Intensiveer integraal werken.
6. Pak regierol vanuit zicht op de milieusituatie.

Deze aanbevelingen zijn geheel overgenomen in het PMP 2012-2015.

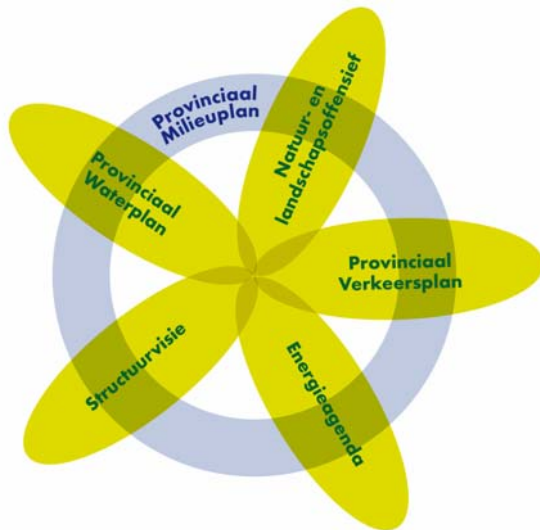
Het eerste en zesde punt zijn verwerkt via de extra aandacht voor monitoring in paragraaf 5.4. Het gaat hierbij om een praktische en kosteneffectieve invulling van de aanbeveling uit de ISM-evaluatie om een verbeterd inzicht te krijgen in de algehele milieusituatie in Noord-Brabant. Hiermee zal tweejaarlijks een completer en genuanceerder beeld van de Brabantse milieusituatie worden geschetst. In 2012 zal de eerste Toestand van het Milieu verschijnen. Daarnaast zal medio 2013 in een mid-term review worden

geëvalueerd in hoeverre de geplande acties zijn uitgevoerd en de doelstellingen zijn bereikt. De resultaten uit de mid-term review zullen de basis vormen voor de bijsturing van het PMP in de tweede helft van de werkingstermijn.

Het tweede punt uit de ISM-evaluatie is verwerkt in hoofdstuk 4, waar per milieuthema de doelen worden vermeld. Het vierde punt ligt aan de basis van dit hele PMP, waarbij de bestuurlijke accenten uitgewerkt zijn in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 3 en 6 wordt het vijfde punt uitgewerkt. Met de indeling van het PMP wordt aangesloten bij de begrotingsindeling.

3 Randvoorwaardelijk voor strategische plannen

Het provinciale milieubeleid krijgt niet alleen vorm in het PMP. De provincie heeft naast het PMP nog vijf andere strategische plannen die de inrichting en het gebruik van de leefomgeving regelen:

1. Structuurvisie en Verordening Ruimte.
2. Provinciaal Waterplan.
3. Provinciaal Verkeers- en Vervoers Plan.
4. Energieagenda.
5. Natuur- en Landschapsoffensief.

In al deze plannen is ook de relatie met milieu gelegd. In het PMP wordt het beleid en de onderlinge afstemming voor negen thema's geregeld. Sommige van deze thema's hebben grote invloed op het behalen van doelstellingen in de vijf andere strategische plannen. Anderzijds hebben de vijf plannen ondersteuning nodig vanuit het PMP voor het behalen van de eigen doelstellingen. Over het algemeen is het PMP randvoorwaardelijk voor andere plannen, hoewel er geen sprake is van een

hierarchie. Naast de inbreng van de milieurandvoorwaarden bij de opstelling en evaluatie van de andere strategische plannen vindt er voortdurend afstemming plaats gedurende de uitvoering. Door de onderlinge integrale afstemming en de versterking op kernthema's komt het totale milieubeleid aan bod. Het PMP is gebaseerd op bestaande ambities, zowel vanuit de thema's van het PMP als van de overige beleidsvelden.

3.1 Milieu in Structuurvisie RO

De Structuurvisie heeft een globaal en abstract karakter. De doorwerking van milieudoelstellingen in het ruimtelijk beleid vindt plaats op dit abstractieniveau. Op het niveau van provinciale belangen en de doorvertaling naar de Verordening Ruimte (VR), die verplichtend werkt naar gemeenten, zijn de volgende zaken geregeld:

- Versterking leefomgeving in VR met het principe van zorgvuldig ruimtegebruik.
- Inrichten leefomgeving in VR met landschapsinvesteringsregel.
- Regelen van de aspecten geur en geluid bij locatieafwegingen en zoekruimte functies.
- Bij het thema licht zijn in VR donkertegebieden opgenomen voor de EHS.
- Externe veiligheid is één van de aspecten bij de planning van bedrijventerreinen.
- Provinciaal belang van ruimte voor bedrijven met hinder- en risicoprofiel.
- Robuuste groenblauwe structuur in VR met adaptatie/mitigatie klimaatbeleid.
- Verduurzaming bedrijventerreinen is criterium bij regionale agenda.
- Ruimte voor duurzame energie is benoemd als provinciaal ruimtelijk belang.
- Richtinggevende uitspraken als visie voor locatiekeuzes windenergie.
- Bodemwijzer is onderdeel van structuurvisie met omgevingstoets in VR.
- Grondwaterbescherming wordt uitgewerkt in regelgeving in VR.

De Structuurvisie is ook het ruimtelijk kader voor de provinciale reconstructieplannen. Er zijn zeven plannen en twee gebiedsplannen die op 22 april 2005 door Provinciale Staten zijn vastgesteld. Alle partners in het landelijk gebied werken nauw samen om doelen op het gebied van natuur, milieu, economie en leefbaarheid uit te voeren. Met het project “Afwarts” wordt bij de intensieve veehouderij een forse milieuwinst geboekt, door slecht gelegen bedrijven naar beter gelegen locaties te verplaatsten onder een beter milieuregime. De provincie voert de regie en is medefinancier. In de Verordening Ruimte zijn regels opgenomen voor de “integrale zonering” waarbij de intensieve veehouderij naar beter gelegen locaties verplaatst kunnen worden en waarbij slecht gelegen locaties uitgesloten zijn voor verdere ontwikkeling.

Relatie tussen de Structuurvisie en het PMP: de structuurvisie is eerder vastgesteld dan het PMP is opgesteld. De wettelijke randvoorwaarden op milieugebied, die een rol spelen in de Structuurvisie, zijn meegenomen bij het opstellen van de Structuurvisie en de Verordening Ruimte. Bij het opstellen van het PMP is rekening gehouden met de keuzes die in de Structuurvisie zijn gemaakt ten aanzien van milieuaspecten.

3.2 Milieu in Provinciaal Waterplan (PWP)

Zowel voor een gezonde leefomgeving als voor vergroting van de biodiversiteit is schoon water in Brabant een noodzakelijke voorwaarde. Schoon en voldoende water hebben daarmee een belangrijke rol in het realiseren van de opgaven in de Agenda van Brabant. Het waterbeleid is vastgelegd in het Provinciaal Waterplan (PWP) 2010-2015, ‘Waar water werkt en leeft’. De volgende milieuthema’s hebben een plek gekregen in het PWP 2010-2015:

- Bescherming grondwaterwinningen voor openbare watervoorziening.
- Vermindering bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden.
- Aanpak puntbronnen en diffuse bronnen schadelijke stoffen.
- Aanpak vervuilde waterbodems.
- Randvoorwaarden opstellen Warmte Koude Opslag energie en klimaatbeleid.
- Adaptatie en mitigatie klimaatbeleid bij watersysteem.
- Weergeven overstromingsrisico’s op de Brabantse risicokaart.
- Monitoring grond- en oppervlaktewater kwaliteit.

Fosfaat

Het behalen van waterkwaliteitsdoelstelling is sterk afhankelijk van het mestbeleid. Onder meer omdat waterkwaliteitsdoelstellingen alleen onvoldoende grond zijn om het mestbeleid in Brabant aan te passen, is hierover in het PWP geen beleid opgenomen. Het PMP bevat daarom een belangrijke aanvulling op het PWP op het vlak van fosfaat (zie paragraaf 5.4). Voor het overige is er geen directe relatie tussen het PMP en het PWP.

3.3 Milieu in Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan (PVVP)

Het Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan uit 2006 bestaat uit:

- ‘Kaders en Ambities’ (de richting van het beleid voor de komende 15 jaar).
- ‘Dynamische Beleidsagenda’ (concrete doelen voor de komende vijf jaar).
- Jaarlijks 'Uitvoeringsprogramma' (voor de praktische uitvoering van het PVVP).

In het PVVP ‘Kader en Ambities 2006 – 2020’ is het milieubeleid opgenomen in twee van de drie PPP-pijlers van de Duurzaamheidsdriehoek: de Sociaal-culturele pijler en de Ecologische pijler. Daarin worden de tactische doelen concreet vertaald naar haalbare doelstellingen.

Sociaal-culturele Pijler

- De provincie realiseert kwaliteitsnet goederenvervoer die aan externe veiligheid voldoet.
- Bij transportveiligheid is het programma Brabant Veiliger 2011-2014 bepalend.
- Aanpak komomleidingen voor verbetering veiligheid en milieu binnen de bebouwde kom.
- Afspraken tussen vervoerders en afnemers over transport goederen binnen de stad (geluid, vervuiling, veiligheid).

Ecologische Pijler

- Beperken neveneffecten mobiliteit op leefbaarheid, biodiversiteit en het landschap.
- Geen overschrijding van de luchtkwaliteitsnormen in 2010 (stikstofdioxide en fijnstof) en het voorkomen van het ontstaan van nieuwe knelpunten.
- Geen overschrijding streefwaarden voor CO₂-emissies.
- Sanering geluidshinderknelpunten (EU-richtlijn Omgevingslawaaï) door verkeer.
- Bevorderen schoon rijdend materieel bij het Openbaar Vervoer via concessies.
- Bevorderen doorstroming op (provinciale) wegen, stimuleren fietsgebruik en modal-shift.
- Leefbaarheid, biodiversiteit en landschap dwingend criterium bij mobiliteitsprojecten.
- Verminderen van energie- en grondstoffengebruik bij aanleg en beheer infrastructuur.
- Invoeren van maatregelen gericht op het terugdringen van verkeeruitstoot.
- Bij nieuwe infrastructuur bescherming kwaliteit van bodem en grondwater.

De Dynamische Beleidsagenda (DBA) kent vijftien strategische doelstellingen welke zijn vertaald naar 20 tactische doelen waarvan er vijf een verbinding leggen met het PMP:

- Verbeteren luchtkwaliteit (T11).
- Verminderen geluidshinder (T12).
- Verbeteren externe veiligheid (T14).
- Beschermen kwaliteit bodem en grondwater (T16).
- Energie besparen (T17).

De (milieu)projecten die opgenomen zijn in de Dynamische Beleidsagenda, worden gemonitord op prestaties en effecten op (milieu)doelstellingen. Er zijn elf effectindicatoren opgenomen die betrekkingen hebben op milieuaspecten. De Dynamische Beleidsagenda wordt tweejaarlijks herijkt en zal in 2012 opnieuw door GS worden vastgesteld. Bij deze herijking is voorzien in een integrale aanpak, waardoor inbreng van (de randvoorwaarden uit) het PMP is geborgd.

3.4 Milieu in de Energieagenda 2010-2020

In de Energieagenda staat welke verantwoordelijkheid de provincie op zich neemt en welke wegen er bewandeld worden om een betaalbare, betrouwbare en schone energievoorziening veilig te stellen. De Energieagenda is het kader waarmee we de energietransitie gebruiken om nieuwe economische kansen en nieuwe werkgelegenheid te creëren.

Er worden drie accenten onderscheiden:

1. Het benutten van economische kansen door het faciliteren van drie kansrijke clusters bij de duurzame energietechnologie: zonnecellen, biobased economy en elektrisch rijden/slimme netwerken. Door te investeren in kennisinfrastructuur, clusteropbouw en kennisvalorisatie in marktrijpe producten, kan in Noord-Brabant een forse omzet en werkgelegenheid gerealiseerd worden.
2. Het creëren van randvoorwaarden om ontwikkelingen in Noord-Brabant bij besparing en verduurzaming mogelijk te maken. Het gaat hierbij om de aandachtsgebieden windenergie, duurzame warmte, energiebesparing in de gebouwde omgeving en de onderliggende decentrale netwerken. Hierdoor reduceert de uitstoot van CO₂, verbetert de luchtkwaliteit en draagt de provincie bij aan een gezonder leefklimaat. Het sluit aan bij afspraken hierover in een convenant tussen IPO en het Rijk.
3. Het inrichten van experimenteerruimtes voor duurzame energie en energie-efficiëntie.

De provincie gaat het gebruik van duurzame energietechnologie stimuleren door het inrichten van vier tot vijf experimenteerruimtes. Het is een gebiedsgerichte aanpak waar het bedrijfsleven ervaring op kan doen met het grootschalig testen van technologieën en vergunningsmogelijkheden. Er vindt aansluiting plaats bij nationale experimenten als voorbeeldproject.

De uitwerking van de Energieagenda vindt plaats via een integraal team. Koppeling en afstemming met het PMP is geborgd via dit integrale team en periodiek afstemmingsoverleg op managementniveau en bestuurlijk niveau.

Integrale gebiedsontwikkelingen en ecologische effecten

De provincie heeft zich via het IPO in het Klimaat- en Energieakkoord (januari 2009) aan de landelijke klimaatdoelstellingen gecommitteerd. Daarmee is de provincie één van de partijen waarvan inzet wordt gevraagd om de doelstellingen te behalen. De concrete uitvoering en het realiseren van maatregelen ligt veelal bij gemeenten, bedrijven en burgers. Gemeenten spelen een belangrijke rol vanwege hun loketfunctie voor burgers. Op bepaalde onderdelen heeft de provincie een toegevoegde waarde. Als gebiedsregisseur kan de provincie partijen samenbrengen in een robuust netwerk voor kennisuitwisseling waardoor de energietransitie sneller van de grond komt.

De provincie pleegt de volgende inzet:

- Bij het benutten van restwarmte en energiewinning uit biomassa voert de provincie regie tussen vraag en aanbod van energie. Zij onderzoekt hoe de provincie vanuit een 100 % revolverend fonds de investeringsdrempels kan verlagen. Samen met het provinciale ontwikkelbedrijf worden nu vijf projecten uitgewerkt. Deze projecten geven inzicht in de rol en effectiviteit van een regionale overheid in dergelijke fondsen
- De ontwikkeling van decentrale netwerken is ondersteunend en voorwaardenstellend aan duurzame energievoorziening met belangrijke ruimtelijke componenten. Daarmee maakt het onderdeel uit van

een integrale gebiedsontwikkeling. De provincie heeft bovendien een rol als aandeelhouder van Enexis en kan daarmee de decentrale infrastructuur stimuleren.

- Voor windenergie beperkt de rol van de provincie zich tot het creëren van de ruimtelijke voorwaarden. Het trekkerschap ligt veelal bij private investeerders en gemeenten. De provincie gaat dit niet actief sturen of op investeren. Alleen als die partijen er niet uitkomen heeft de provincie een coördinerende rol, vastgelegd in de crisis- en herstelwet.
- In de gebouwde omgeving heeft de provincie een minimale taak maar wij faciliteren kennisdeling tussen regio's en gemeenten.

In het Besluit omgevingsrecht is het zuinig omgaan met energie en grondstoffen als één van de toetsingscriteria expliciet genoemd. In de relatie van de provincie met de industrie komt dit criterium, bijvoorbeeld via vergunningverlening aan bedrijven, aan de orde. Door het belang van het zuinig omgaan met energie en bevordering van het gebruik van duurzame energie ook in de visie van het PMP te verankeren, krijgt de Energieagenda 2010 – 2020 een versterkte betekenis.

3.5 Milieu in Natuur- en Landschapsoffensief (NLO)

De provincie heeft een belangrijke verantwoordelijkheid voor het behoud en herstel van biodiversiteit – de natuurlijke rijkdom aan planten en dieren – in Brabant. De biodiversiteit in Nederland, en dus ook in Brabant, staat echter onder druk. Natuurgebieden zijn te versnipperd en liggen ingebed in intensief gebruikte stedelijke en landbouwgebieden. Verdroging en vermessing leiden tot achteruitgang in kwaliteit van natuurwaarden. Veranderingen in het klimaat veroorzaken verschuivingen in verspreiding van soorten, waardoor de biodiversiteit verandert.

In de Agenda van Brabant is 'zorg dragen voor een robuuste en veerkrachtige natuur' als een belangrijke opgave benoemd. In de herziening van het 'Natuur- en Landschapsoffensief Brabant' zal de provincie uitwerken wat de belangrijkste opgaven zijn voor natuur en landschap. Ook zal de provincie hierin aangeven hoe deze opgaven in samenwerking met andere partijen gerealiseerd kunnen worden. Het realiseren van de geschikte milieuomstandigheden – bodem, water en lucht – is daarbij van essentieel belang, dit om de juiste omgevingscondities te creëren die het behoud en herstel van biodiversiteit mogelijk maken. In veel gevallen, zoals bij luchtkwaliteit in relatie tot de Natura 2000-gebieden, zijn deze van doorslaggevende betekenis voor het realiseren van de biodiversiteitsdoelstellingen.

De volgende thema's uit het PMP zijn voor de herziening van het natuur- en landschapsbeleid van belang:

- Het verminderen van de ammoniakuitstoot waardoor de luchtkwaliteit verbetert en verrijking van bodem en water in natuurgebieden wordt verminderd.
- Terugdringen fosfaatverzadigde bodems die schade voor grondwater en leefomgeving natuurgebieden veroorzaakt.
- Bescherming grondwater tegen nutriënten en bestrijdingsmiddelen.
- Beperken van lichtvervuiling door afschermen lichtoverlast en instellen donkertegebieden voor natuurbeleving en terugdringen overlast voor planten en dieren.
- Verminderen geluid- en geuroverlast voor borgen oerqualiteiten.
- Afschermen van stortplaatsen vanwege risico's van uitspoeling naar natuurgebieden.

Milieumaatregelen voor natuurgebieden zijn ook opgenomen in andere documenten. De gewenste milieukwaliteit en maatregelenpakket voor de Natura 2000 gebieden worden bijvoorbeeld opgenomen in

de Natura 2000 beheerplannen. In het Profielendocument van het ministerie van EL&I zijn de milieucondities voor alle Natura 2000 habitattypen uitgewerkt.

De inhoud van het PMP is volledig afgestemd met de opstellers van het Natuur- en Landschapsoffensief. Maatregelen uit het PMP komen ten goede aan een aantal doelstellingen uit het natuur- en landschapsbeleid.

4 Gezond, veilig en toekomstbestendig

In dit hoofdstuk wordt per gekozen thema voor het PMP een korte schets gegeven, de doelstelling, het wettelijk kader, de stand van zaken en de aanpak beschreven. Bij de keuze van de thema's is het feit of de provincie invloed uit kan oefenen bepalend geweest. Thema's waarbij de provincie geen bevoegdheid heeft zijn niet opgenomen.

In dit hoofdstuk wordt de bezuinigingsdoelstelling uit de Agenda van Brabant het meest zichtbaar. Alleen het basistakenpakket uit de Agenda van Brabant (wettelijke + Lodderstaken) is opgenomen. Ook het anders of dunner uitvoeren van taken is in dit hoofdstuk verwerkt. De vaststelling van het PMP betekent tevens de operationalisering van de Agenda van Brabant voor alle milieutaken.

Daarnaast dragen alle activiteiten uit dit hoofdstuk bij aan het speerpunt "gezonde leefomgeving" uit de Agenda van Brabant. Daarom start elke paragraaf met de beschrijving van de relatie tussen het betreffende milieuthema en gezondheid.

4.1 Externe veiligheid

Externe veiligheid heeft betrekking op risico's door productie, gebruik, opslag en transport (inclusief buisleidingen) van gevaarlijke stoffen en luchtvaart. Het gaat bijvoorbeeld om brand, explosie en het vrijkomen van giftige stoffen. Een maatschappij zonder deze risico's bestaat niet. Het gaat bij externe veiligheid om het beheersen van deze risico's en een bewuste afweging van deze risico's ten opzichte van bestuurlijke en maatschappelijke belangen.

4.1.1 Externe veiligheid en gezondheid

Externe veiligheid is niet eenvoudig in gezondheidsaspecten uit te drukken. Er vindt geen directe blootstelling plaats aan gevaarlijke stoffen, maar deze kunnen wel vrijkomen bij een ongeval of ramp. Afhankelijk van de situatie gaat het om toxische, explosieve of brandbare stoffen. Hierdoor kunnen er slachtoffers vallen. Het in de buurt verblijven van risicovolle locaties, bijvoorbeeld een opslag van gevaarlijke stoffen, kan daarom een gevoel van onveiligheid geven.

Door risicocommunicatie kan dit gevoel van onveiligheid verminderd worden, de zelfredzaamheid bevorderd worden en wordt ingespeeld op hulpverlening indien zich een ramp of zwaar ongeval voordoet.

4.1.2 Doelstelling externe veiligheid

De burger ondervindt geen onaanvaardbaar risico en voelt zich niet onveilig door gevaarlijke stoffen en luchtvaart.

4.1.3 Wettelijk kader externe veiligheid

Het wettelijk beleidskader wordt gevormd door:

- Besluit risico's zware ongevallen 1999, Besluit externe veiligheid inrichtingen, Vuurwerkbesluit: gericht op het beschermen van mens en milieu buiten de terreingrens van het bedrijf tegen ongevallen met gevaarlijke stoffen of vuurwerk.
- Circulaire risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen, Besluit externe veiligheid transport (toekomst), Besluit externe veiligheid buisleidingen, Structuurvisie buisleidingen: gericht op het beschermen van mens en milieu tegen ongevallen bij transport van gevaarlijke stoffen via weg, water, spoor en/of buisleidingen.

- Besluit burgerluchthaven en Besluit militaire luchthavens: gericht op het beschermen van mens en milieu tegen ongevallen door vliegbewegingen van en naar luchthavens.
- Wet milieubeheer, Registratiebesluit externe veiligheid: gericht op registratie van gegevens externe veiligheid inrichtingen, transportroutes en buisleidingen.
- Wet veiligheidsregio's, Regeling provinciale risicokaart: gericht op productie en beheer risicokaart op basis van risicoprofiel, waarbij regels worden gesteld over op te nemen categorieën van rampen en crises.
- Wet veiligheidsregio's: gericht op een efficiënte en kwalitatief hoogwaardige organisatie van de brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening en crisisbeheersing onder één regionale bestuurlijke regie.
- Verdrag van Helsinki: gericht op de uitwisseling van informatie met betrekking tot risicobedrijven die bij een ongeval of ramp effecten over de landsgrens kunnen hebben.

4.1.4 Huidige toestand externe veiligheid

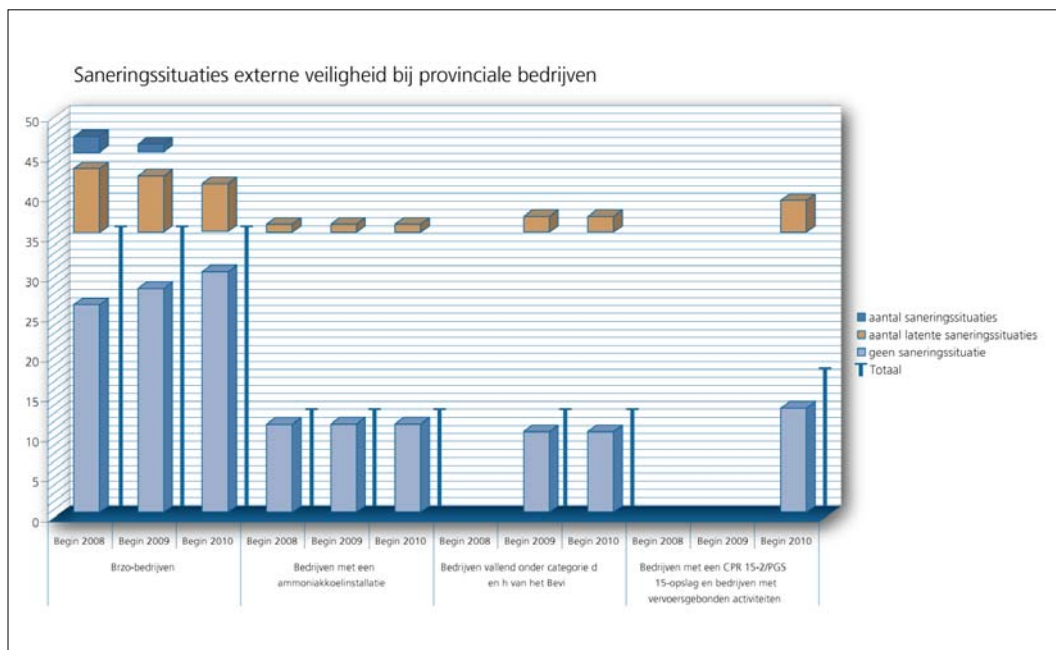
Toestandsindicatoren:

- Jaarlijks: Aantal latente saneringssituaties.
- Jaarlijks: Aantal kwetsbare objecten binnen de plaatsgebonden risicocontour PR 10⁻⁶
- Vierjaarlijks: Percentage Brabantse bevolking dat (grote) zorgen heeft over externe veiligheidsrisico's.

Hoe staan we ervoor?

Aantal (latente) saneringssituaties

De figuur laat het aantal geconstateerde (latente) saneringssituaties en het aantal opgeloste (latente) saneringssituaties in de afgelopen jaren zien. Het ontbreken van gegevens betekent dat deze gegevens in dat jaar niet geïnventariseerd zijn.

Beleving externe veiligheid

In 2010 is het onderzoek “Risicobeleving van Brabantse burgers” uitgevoerd. Uit het onderzoek blijkt dat er weinig mensen in Noord-Brabant zich nogal/heel erg gespannen (6%) dan wel angstig (7%) voelen wanneer ze aan risicobronnen denken. Landelijk zijn hiervoor in beide gevallen percentages van 7% gemeten. 39% van de respondenten zegt zich rustig te voelen als ze aan risicobronnen denken, terwijl 33% zich op zijn gemak voelt. Ook hier zijn er weinig verschillen met het landelijke beeld, waar percentages van 41% en 34% gemeten zijn. Uit het gehele onderzoek blijkt dat als het om externe veiligheidsrisico's gaat de Brabantse burgers niet bijzonder angstig, gespannen of boos zijn. Met voorgaand onderzoek is een nulsituatie vastgelegd. Dit onderzoek wordt in 2014 opnieuw uitgevoerd.

Veroorzakers:

- Bedrijven waar gevaarlijke stoffen worden opgeslagen, geproduceerd of gebruikt.
- Transport van gevaarlijke stoffen.
- Vliegbewegingen (burger- en militaire luchtvaart).

4.1.5 Hoe gaan we onze doelstelling realiseren?

- Creëren en borgen veilige afstand conform wet- en regelgeving tussen risicovolle activiteiten (gevaarlijke stoffen en luchtvaart) en leefomgeving burgers.
- Beschikbaar stellen van betrouwbare informatie over risicovolle activiteiten.
- Realiseren van provinciale ambities ten aanzien van verantwoord vervoer gevaarlijke stoffen en verantwoorde ruimte voor risicovolle bedrijven zoals beschreven in de beleidsvisie Externe Veiligheid.
- Borgen structurele adequate uitvoering van externe veiligheidstaken volgens vastgestelde kwaliteitscriteria bij Brabantse partners (provincie, gemeenten, veiligheidsregio's).

4.1.6 Wat gaan we doen in 2012 – 2015?

- Vergunningverlening, toezicht en handhaving bij provinciale bedrijven.
- Uitvoeringstaken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van de Wabo maar mogelijk ook in het kader van andere wetten zullen op 1 januari 2013 worden overgedragen aan de RUD's.
- Uitvoering Wet ruimtelijke ordening voor het volwaardig meewegen van externe veiligheid.
- Toetsen besluiten aan wet- en regelgeving zodat geen nieuwe saneringssituaties ontstaan.
- Oplossen (latente) saneringssituaties door gemeenten te verzoeken de betreffende bestemmingsplannen aan te passen.
- Vaststellen en handhaven luchthavenbesluiten.
- Verantwoorden groepsrisico conform wet- en regelgeving.
- Uitvoeren projecten welke een bijdrage leveren aan het behalen van de ambities uit de beleidsvisie.
- Herzien beleidsvisie externe veiligheid voor het effectief en efficiënt uitvoeren van het externe veiligheidsbeleid.
- Regisseren van structurele adequate uitvoering van de externe veiligheidstaken bij de Brabantse partners (provincie, gemeenten, veiligheidsregio's).
- Verbeteren kwaliteit van de gegevens op de risicokaart in samenwerking met de andere provincies.
- Verzoeken dat gemeenten bestemmingsplannen aanpassen.
- Monitoren van toestand, effecten van provinciaal beleid en prestaties voor het thema externe veiligheid.

4.2 Lucht

De concentratie van industrie, de hoge veedichtheid, de hoge bevolkingsdichtheid en de daarmee samenhangende grote verkeersdruk maken de luchtkwaliteit in Noord-Brabant een blijvend onderwerp van aandacht. Stikstofdioxiden (NO_2) en fijnstof (PM_{10} en $\text{PM}_{2,5}$) vormen de belangrijkste knelpunten. Ook de uitstoot van verzurende stoffen door landbouw en verkeer is nog veel te hoog voor het bereiken van natuurdoelstellingen.

4.2.1 Lucht en gezondheid

Stikstofoxiden (NO_x), fijnstof (PM_{10} en $\text{PM}_{2,5}$) en ozon (O_3) zijn de belangrijkste stoffen met een negatief effect op de humane gezondheid. Kortstondige blootstelling aan hoge concentraties kunnen leiden tot nadelige gezondheidseffecten maar ook langdurige blootstelling aan lage concentraties kunnen bijvoorbeeld leiden tot chronische bronchitis en infecties. Epidemiologische studies wijzen uit dat in Nederland jaarlijks 2300 tot 3500 mensen vroegtijdig overlijden aan alleen al de acute gevolgen van blootstelling aan fijnstof en 12000 tot 24000 mensen aan langdurige blootstelling. Ook radon in woonhuizen kan een negatief effect op de humane gezondheid veroorzaken.

Daarnaast kunnen biologische factoren zoals de bacterie die Q-koorts veroorzaakt, zich door de lucht verspreiden.

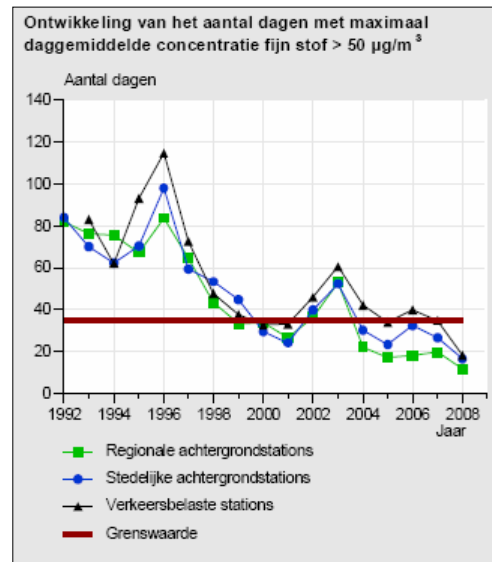
Ammoniak (NH_3) veroorzaakt geen directe gezondheidsproblemen maar draagt fors bij aan de vermisting en verzuring van water, bodem en lucht.

4.2.2 Doelstelling luchtkwaliteit

De luchtkwaliteit in Noord-Brabant voor stikstofdioxiden en fijnstof, en verzurende stoffen afkomstig van verkeer, landbouw en industrie voldoet aan de wettelijke normen.

4.2.3 Wettelijk kader luchtkwaliteit

- Europese grenswaarden voor NO_2 : $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (vanaf 2015), PM_{10} : $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ jaargemiddeld, 35 overschrijdingsdagen van $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (vanaf 2011), $\text{PM}_{2,5}$: jaargemiddelde van $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (vanaf 2015) en in 2020 een verlaging van de achtergrondconcentratie met 15% t.o.v. 2010.
- Nationale emissieplafonds, doorvertaald naar provinciale streefwaarden, voor stikstofoxiden (NO_x), zwaveldioxide (SO_2), ammoniak (NH_3) en koolwaterstoffen (KWS).
- Eisen voor specifieke installaties en emissie van bepaalde stoffen.
- Europese regelgeving: de richtlijnen Luchtkwaliteit, IPPC, NEC en regels rond het Natura2000-netwerk op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijnen.
- Wet Milieubeheer.

Voor ammoniak:

- Wet ammoniak en veehouderij (Wav), met emissieplafond, verbod op nieuwvestiging, zone 250 meter rondom natuur en bescherming zeer kwetsbare natuurgebieden.
- De AMvB Huisvesting: maximale emissiefactor diersoorten, emissiereducerende technieken toepassen.
- Meststoffenwet en Besluit Mestbassins bevat regels voor mestgebruik.
- Verordening Stikstof en Natura 2000: maximaal 1500 mol/ha stikstofdepositie in Natura2000-gebieden in 2027.

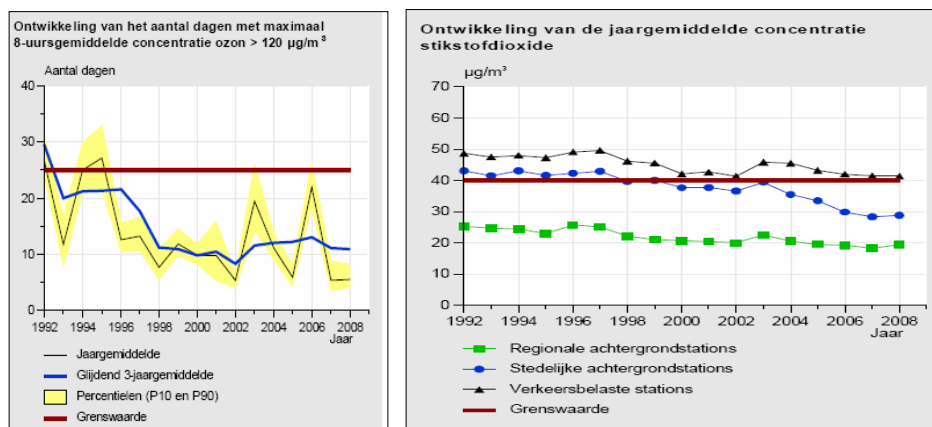
4.2.4 Huidige toestand luchtkwaliteit

Toestandsindicatoren:

- In PMP de stoffen NO₂, PM₁₀, O₃ en NH₃.

Hoe staan we ervoor?

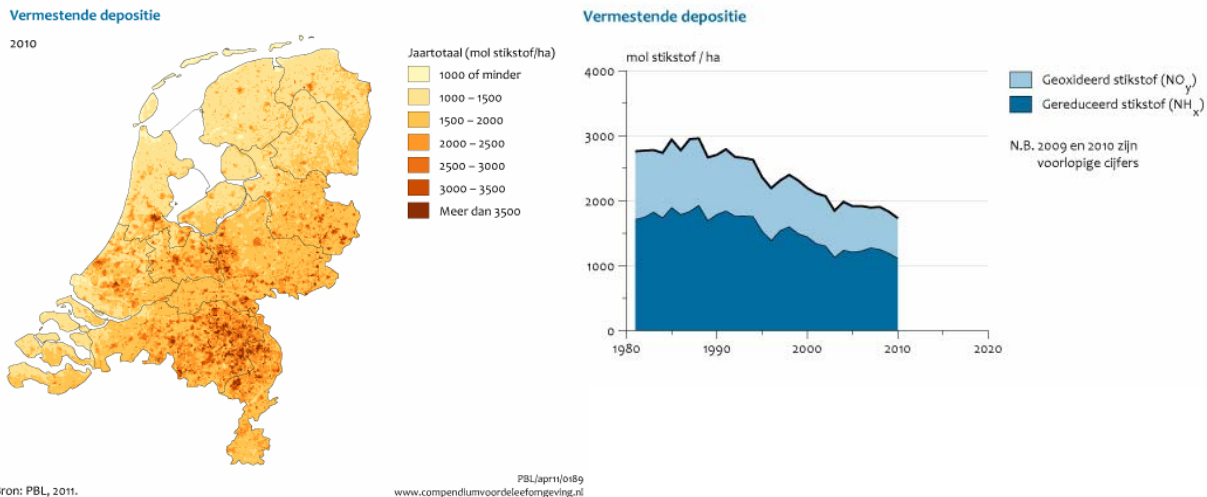
- EU-grenswaarden: overschrijding NO₂ en PM₁₀.
- Nationale emissieplafonds: overschrijding streefwaarde NH₃.
- De ammoniak- en stikstofdepositie is aanzienlijk gedaald. Depositie op natuur blijft echter hoger dan kritische depositiewaarden.
- In het kader van de beheerplannen voor de Brabantse Natura 2000-gebieden is een convenant Stikstof en Natura 2000 gesloten. Afspraken om de emissie uit stallen te reduceren, oprichting van een depositiebank met ammoniakrechten en saneren van piekbelastingen. Het convenant is uitgewerkt in de provinciale Verordening Stikstof en Natura 2000. Dit convenant en de verordening zijn het belangrijkste middel voor het op termijn realiseren van de provinciale natuurdoelstellingen.
- Subsidieregeling van het Rijk en de provincie hebben een forse versnelling gebracht in de installatie van luchtwassers bij veebedrijven.

De afbeelding op de volgende pagina geeft aan dat de stikstofdepositie o.a. als gevolg van de ammoniakemissie van met name de veehouderij, in het oostelijk deel van Noord-Brabant aanzienlijk hoger is dan in het westelijk deel. Hoewel deze stikstofdepositie tussen 1994 en 2002 is gedaald van gemiddeld 4.300 mol/ha naar 2.800 mol/ha is sindsdien een stabilisatie opgetreden, maar is de Rijksdoelstelling van 1.550 mol/ha in 2010 nog niet bereikt.

Veroorzakers:

- Intensieve veehouderij en de melkveehouderij (fijnstof en daaraan gekoppelde biologische agentia, ammoniak).
- Verkeer (stikstofoxiden en fijnstof).
- Industrie (chemische stoffen).

4.2.5 Hoe gaan we onze doelstelling realiseren?

- Reduceren emissie fijn stof en stikstofdioxide van wegverkeer tot ten minste de desbetreffende grenswaarden.
- Reduceren emissie fijn stof van intensieve veehouderij tot tenminste de desbetreffende grenswaarden.
- Reduceren emissie ammoniak door veehouderij.
- Reduceren emissie van ozonveroorzakende stoffen van verkeer en industrie.

4.2.6 Wat gaan we doen in 2012 – 2015?

- Vergunningverlening, toezicht en handhaving bij provinciale bedrijven.
- Uitvoering Wet ruimtelijke ordening.
- Brabants Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (BSL): treffen maatregelen tegen overschrijdingen van normen NO_2 en fijnstof.
- Stimuleren voorbeeldprojecten met ondersteuning van subsidies via Beleidsregel Verbeteren Luchtkwaliteit in Brabant: treffen maatregelen voor verbetering luchtkwaliteit en duurzaam vervoer. Financiering deels Rijk en deels provincie, loopt tot 2013 .
- Koppelen luchtkwaliteit aan gezondheid in samenwerking met diverse gemeenten, GGD en regionale milieudiensten, gecoördineerd door de provincie.
- Uitvoeren Stikstofconvenant Brabantse Natura 2000-gebieden: depositiebank met maatregelen om emissie uit stallen te reduceren, reductie stikstofdepositie, ruimte agrarisch bedrijfsontwikkeling sturen via vergunningen. Natuurbeschermingswet 1998, saldering afname stikstofdepositie met bedrijfsontwikkeling elders via depositiebank.
- Metingen luchtkwaliteit in Brabant. Naast het landelijk meetnet worden door de provincie meetstations ingezet: twee in Moerdijk, twee in de Peel en één bij Airport Eindhoven. Deze metingen lopen door in 2011. In 2010 is één station voor een periode van vijf jaar gestart in Woensdrecht en in 2011 zal dit tevens in Ossendrecht plaatsvinden. In 2011 wordt een extra (mobiel) station ingezet

voor kortdurende meetcampagnes. Verder is in de Peel een meetnet om ammoniakconcentratie te meten.

- Uitvoeren SMOG-regeling: actualiseren draaiboek SMOG met RIVM.
- Monitoren van toestand, effecten van provinciaal beleid en prestaties voor het thema lucht.

4.3 Geur

Geur is een belangrijk milieuthema binnen de provincie. Zowel bij industriële bedrijven als bij agrarische inrichtingen kan sprake zijn van geurbelasting naar de omgeving. Dit kan hinder veroorzaken bij burgers.

4.3.1 Geur en gezondheid

Geurstoffen kunnen verschillende effecten oproepen: hinder, verstoring van gedrag en activiteiten en stressgerelateerde gezondheidsklachten. Sterk prikkelende stoffen veroorzaken irritatie van de slijmvliezen van ogen en luchtwegen en leidt tot misselijkheid, hoofdpijn en benauwdheid. Deze effecten verdwijnen zodra de blootstelling is beëindigd. Onaangename geuren in de woonomgeving worden als hinder ervaren; als dit zich regelmatig voordoet wordt het als zeer belastend voor het woongenot ervaren. Hinder is de voornaamste klacht.

4.3.2 Doelstelling geur

De geurkwaliteit nabij industriële inrichtingen en veehouderijen voldoet aan de wettelijke normen.

4.3.3 Wettelijk kader geur

- Bijlage 2 van de Wet milieubeheer.
- Wm-inrichtingen: bevoegd gezag stelt acceptabel hinderniveau vast conform beleidsbrief van Minister uit 1995, gebruikmakend van de werkwijze zoals opgenomen in de daarbij behorende Nederlandse emissierichtlijn (NeR).
- Op basis van beleidsbrief minister en nationaal beleid, terugdringen van geurklachten (ernstige geurhinder), standstill aantal geurgehinderden en terugdringen aantal geurgehinderden vanwege provinciale Wm-inrichtingen.
- Reconstructiewet: afname van het aantal geurgehinderden ten opzichte van peiljaar 2005.
- Wet geurhinder en veehouderij.

4.3.4 Huidige toestand geur

Toestandsindicatoren:

- Aantal geurgehinderden vanwege industriële inrichtingen.
- Aantal geurgehinderden in Brabant ten gevolge van stallen sinds 2005.

Hoe staan we ervoor?

Er wordt voldaan aan de doelen van wet- en regelgeving. Momenteel wordt de “Beleidsregel beoordeling geurhinder omgevingsvergunningen industriële bedrijven Noord-Brabant” opgesteld. De beleidsregel wordt pas vastgesteld nadat de consequenties van deze beleidsregel voor het bestaande Wm-vergunningenbestand onderzocht zijn. De vaststelling is in 2011 voorzien.

Gemeenten moeten provinciale reconstructiedoelstellingen realiseren. In een aantal gemeenten heeft het stoppen, verplaatsen van bedrijven, toepassen van emissiebeperkende technieken geleid tot een afname van het aantal mensen (geurgehinderden) dat last heeft van stank door stallen. Er zijn echter ook gemeenten waar het aantal geurgehinderden niet of nauwelijks is afgenomen of zelfs is toegenomen.

Veroorzakers:

- Intensieve veehouderij.
- Industrie.
- Wegverkeer.
- Verbranding (kachels, etc.).

4.3.5 Hoe gaan we onze doelstelling realiseren?

- Terugdringen bestaande industriële geurhinder op geurgevoelige objecten tot maximaal de grenswaarden voor bestaande activiteiten (en zo mogelijk tot de richtwaarden).
- Voorkomen nieuwe industriële geurhinder op geurgevoelige objecten door maximaal te vergunnen tot de grenswaarden voor nieuwe activiteiten (dan wel zo veel lager als mogelijk).
- Doorlopen van een proces om samen met reconstructiepartners de geurhinder bij stallen van veehouderijen terug te dringen, waarbij gemeenten verantwoordelijk zijn voor de het vaststellen en de uitvoering van het geurbeleid.

4.3.6 Wat gaan we doen in 2012 – 2015?

- Vergunningverlening, toezicht en handhaving voor provinciale Wm-inrichtingen.
- Uitvoering Wet ruimtelijke ordening door het volwaardig meewegen van geur.
- Toepassen van de Beleidsregel beoordeling geurhinder omgevingsvergunningen industriële bedrijven Noord-Brabant.
- Ondersteuning geurbeleid bij uitvoering Reconstructiewet.
- Opstellen tweejaarlijkse rapportage Veehouderij met daarin de verandering van het aantal geuregehinderden ten gevolge van stallen ten opzichte van de geursituatie in 2005 en deze versturen naar de reconstructiepartners.
- Monitoren van toestand, effecten van provinciaal beleid en prestaties voor het thema geur.

4.4 Geluid en trillingen

Klachten over lawaai behoren tot de meest voorkomende milieuklachten. De geluidbelasting zal de komende jaren verder toenemen door de toename van de bevolkingsdichtheid, de voortgaande verstedelijking en de groei van de mobiliteit. Lawaaibronnen en mensen komen dicht op elkaar te zitten, terwijl de acceptatie van lawaai afneemt. Dit tast de kwaliteit van de woon- en leefomgeving aan terwijl het aantal stille gebieden afneemt.

4.4.1 Geluid en trillingen en gezondheid

Blootstelling aan geluid of trillingen wordt als hinder ervaren en kan leiden tot gezondheidsklachten. Dit varieert van lichamelijke stressreacties tot een verminderd prestatievermogen, slaapstoornissen, verhoogde bloeddruk en hart- en vaatziekten. Hoge geluidsniveaus kunnen ook leiden tot blijvende gehoorschade. Langdurige trillingen hebben negatieve effecten op organen. Bij kinderen kan blootstelling aan geluid of trillingen invloed hebben op de leerprestaties. De meest voorkomende geluidsklachten zijn het gevolg van burenlawaai, dit valt echter buiten de scope van het PMP.

4.4.2 Doelstelling geluid en trillingen

De geluidskwaliteit langs provinciale wegen, in stiltegebieden, rond industrieterreinen en bij landzijdige luchtvaartactiviteiten voldoet aan de wettelijke normen .

4.4.3 Wettelijk kader geluid en trillingen

- Wet geluidhinder (Wgh), Wet luchtvaart (Wlv), Interimwet stad- en milieubenadering (Ism) en de Wet milieubeheer (Wm). Gericht op afname van het aantal geluidgehinderden en de afname van het geluidsbelaste oppervlakte. Stelsel van normering met bandbreedte waarbinnen overheden afweging maken.
- De Europese Richtlijn Omgevingslawaai is verwerkt in de Wgh, het Besluit Omgevingslawaai en de Regeling Omgevingslawaai.
- De Wgh en Wlv bevatten regels om geluidhinder te bestrijden. Normen voor de maximaal toelaatbare geluidbelasting voor weg-, rail-, vliegverkeer en industrielawaai.
- Met Ism kan gebouwd worden waar grenswaarden geluid overschreden worden. De Wet geldt tot 1 januari 2014.
- Vergunning Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), onderdeel milieu: voldoen aan grenswaarden en inzet Best Beschikbare Technieken (BBT).
- In de huidige Provinciale Milieuverordening zijn regels opgenomen ten aanzien van stiltegebieden.

4.4.4 Huidige toestand geluid en trillingen

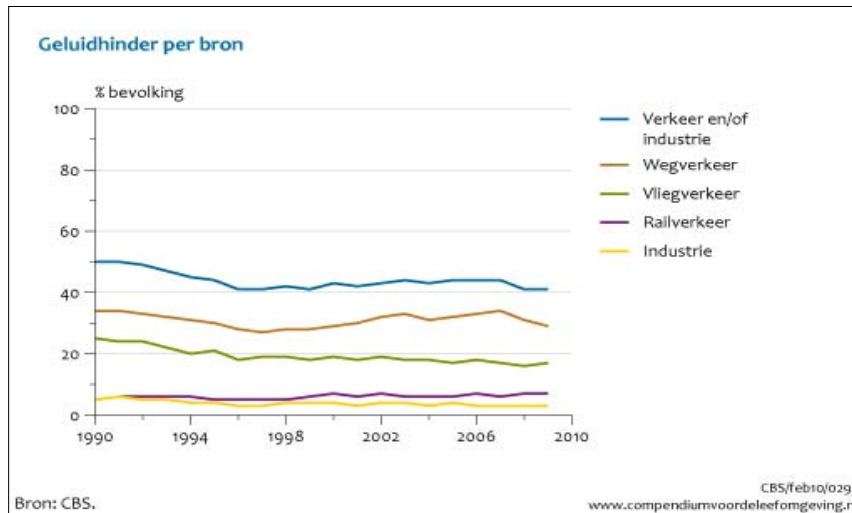
Toestandsindicatoren:

- Percentage (ernstig) geluidgehinderden en slaapgestoorden langs provinciale wegen.
- Geluidbelast oppervlak in stiltegebieden.
- Aantal overschrijdingen op woningen en op zonebewakingspunten.

Hoe staan we ervoor?

Er wordt voldaan aan de taken die voortvloeien uit de Wgh. Toch is de hinder vanwege weg- en railverkeer de laatste jaren toegenomen. Aan de in het verleden afgegeven hogere grenswaarden wordt

veelal niet meer voldaan (zie afbeelding). Met name de aanzienlijke groei van het wegverkeer in de laatste 20 jaar heeft hier aan bijgedragen.

De uitvoering van de sanering van hoog geluidbelaste woningen langs rijks- en spoorwegen ligt bij Rijkswaterstaat en Prorail. Voor de overige wegen zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van de sanering. Het Rijk stelt via het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) geld beschikbaar dat door de provincie wordt toegekend aan de gemeenten. Alleen wanneer sprake is van een reconstructie van een provinciale weg in de zin van de Wgh en er is sprake van sanering, draagt de provincie indien noodzakelijk financieel bij.

De rol van de provincie m.b.t. trillingen is beperkt. Daar waar de provincie zeggenschap heeft, worden metingen uitgevoerd en wordt gekeken welke maatregelen getroffen kunnen worden.

Veroorzakers:

- Weg- en railverkeer.
- Industrie.
- Luchtvaart.

4.4.5 Hoe gaan we onze doelstelling realiseren?

- Terugdringen geluidbelasting op woningen langs provinciale wegen.
- Terugdringen geluidsbelasting op rond industrieterreinen gelegen geluidszones en op woningen binnen die zone.
- Terugdringen geluidbelasting in de kern van de stiltegebieden naar ten minste 40 dB.
- Terugdringen geluidbelasting vanwege landzijdige luchtvaartactiviteiten.

4.4.6 Wat gaan we doen in 2012 – 2015?

- Vergunningverlening, toezicht en handhaving voor provinciale Wm-inrichtingen. Daar waar de provincie zeggenschap heeft, worden metingen uitgevoerd en wordt gekeken welke maatregelen

- getroffen kunnen worden. Bij bedrijven waar de provincie bevoegd gezag is voor de Wabo-vergunningverlening worden normen opgenomen ter voorkoming van trillinghinder.
- Klachten die binnenkomen betreffende trillingen vanwege bedrijven of infrastructuur waar de provincie geen zeggenschap over heeft, worden doorgegeven aan de betreffende instantie die hier zeggenschap over heeft.
 - Uitvoering Wet ruimtelijke ordening voor het volwaardig meewegen van geluid.
 - Aanpassen ontheffingenbeleid met betrekking tot (spoor-)wegen vanwege wijzigingen in de Wgh.
 - Besluiten op verzoeken ‘hogere waarden’ op basis van de Wgh.
 - Invulling geven aan EU-richtlijn omgevingslawaaï door provinciale wegen: in 2012 vaststellen geluidbelastingkaart, in 2013 vaststellen plandrempel voor woningen en stiltegebieden, in 2013 vaststellen en uitvoeren actieplan met maatregelen (o.a. stil asfalt, schermen, gevelisolatie), bij reconstructie, aanleg of onderhoud van provinciale wegen onderzoeken welk wegdek akoestisch gunstig/toepasbaar is en uitvoeren evaluatie.
 - Herzien beleid met betrekking tot stiltegebieden door aanpassing van de Provinciale Milieuverordening. Door IPO is reeds een document opgesteld met kansen en mogelijkheden voor stiltegebieden. Dit zal verder worden uitgewerkt.
 - Besluiten op verzoeken om ontheffing stiltegebieden o.b.v. de Provinciale Milieuverordening.
 - Uitvoering zonebeheer Industrierrein Moerdijk: beoordelen en toetsen geluidssituatie bij aanvragen en meldingen bij provinciale bedrijven, toetsen geluidssituatie bij aanvragen en meldingen gemeentelijke bedrijven, bijhouden voortgang middels opstellen actualisatierapport Industrierrein Moerdijk
 - In de Provinciale Milieuverordening vaststellen van regionale industrierreinen in de zin van de Wgh.
 - Uitvoering subsidieverstreking (ISV) voor saneringsmaatregelen geluid.
 - Uitvoering subsidieproject Zonebeheer in Noord-Brabant 2010-2012 voor zonebeheer en het opstellen van zonebeheersplannen bij gemeenten.
 - Vaststellen luchthavenbesluiten en -regelingen o.b.v. de Wlv.
 - Beoordelen rapportages van luchthavenexploitanten.
 - Toetsen luchtvaartactiviteiten aan Beleidsnotitie Luchtvaart Noord-Brabant.
 - Besluiten op verzoeken om ontheffing o.b.v. de Wlv.
 - Monitoren van toestand, effecten van provinciaal beleid en prestaties voor het thema geluid.

4.5 Licht

Noord-Brabant is een van de meest verlichte provincies van Nederland. De vele verspreid liggende steden, dorpen, bedrijventerreinen, sportvelden, het dichte wegennet, de glastuinbouw en de 24-uurs economie zorgen ervoor dat de provincie op steeds meer plekken verlicht wordt. Donkere plekken worden steeds schaarser. Er moeten bewuste keuzes worden gemaakt voor zowel lichte als donkere plekken. Het tegengaan van overbodige of ongewenste verlichting levert daarnaast een bijdrage aan de vermindering van het energiegebruik en de klimaatdoelstellingen

4.5.1 Licht en gezondheid

Klachten die in verband worden gebracht met lichtbelasting zijn het verstoren van het waakslaapritme en hinder in de vorm van irritatie en ergernis. Het wegvallen van duisternis op plekken die met donkere worden geassocieerd, zoals het platteland en natuurgebieden, wordt als ergernis ervaren. Het niet meer waarnemen van een heldere hemel, gevuld met sterren, wordt door mensen als een gemis ervaren. Lichtbronnen in de natuur kunnen een verstorende werking hebben op de groei van planten, het gedrag van dieren en de biodiversiteit, omdat sommige dieren lichtschuw zijn. Anderzijds kunnen lichtbronnen een positieve bijdrage leveren aan de verkeersveiligheid en de sociale veiligheid.

4.5.2 Doelstelling licht

Geen overbodige en ongewenste verlichting.

4.5.3 Wettelijk kader licht

In de wetgeving zijn geen specifieke doelen of normen ten aanzien van lichtvervuiling of donkertebescherming opgenomen.

- In “omgevingsvergunningen aspect milieu” (Wabo) moet aandacht worden besteed aan het voorkomen van lichthinder ter bescherming van duisternis en landschap, echter in afweging met de gewenste veiligheid op die locatie.
- In het “Besluit Glastuinbouw” en het “Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer” (Barim) zijn lichthinder en donkerbescherming expliciet genoemd, waaronder voorschriften voor glastuinbouw met assimilatieverlichting.
- Bij alle beheerplannen Natura 2000 is licht als mogelijke verstoringsfactor meegenomen in de toets of bestaande activiteiten negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen.
- Zorgplicht in de Flora- en Faunawet kan leiden tot maatregelen bij lichtvervuiling en donkertebescherming bij afgeven vergunningen Natuurbeschermingswet.

4.5.4 Huidige toestand licht

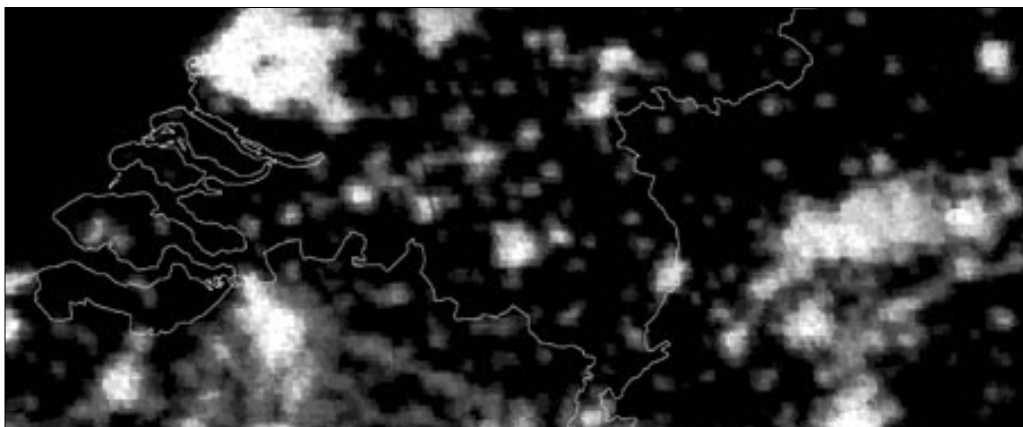
Toestandsindicatoren:

- Aantal lux (lumen/m²) in Natura 2000- en stiltegebieden gedurende de nacht.

Hoe staan we ervoor?

Wettelijk bestaat er een aantal voorschriften voor lichthinder/-vervuiling. In onze rol van bevoegd gezag voldoen wij hieraan. In onze rol als wegbeheerder hebben we de afgelopen jaren al maatregelen getroffen, overigens voornamelijk in het kader van verkeersveiligheid en energiebesparing. Een compleet beeld op dit milieuthema ontbreekt echter vooralsnog. Het onderwerp heeft veel raakvlakken met andere provinciale

belangen zoals energie- en milieubeleid, openbare verlichting provinciale wegen, natuurbescherming, ruimtelijke ordening, gezondheid en veiligheid. In de Brabantse beheersplannen voor Natura2000-gebieden wordt aandacht besteed aan licht en donkerte.

Veroorzakers:

- Openbare verlichting.
- Glastuinbouw.
- Bedrijventerreinen en sportvelden.

4.5.5 Hoe gaan we onze doelstelling realiseren?

- Beperken lichtimmissie in alle Natura 2000- en stiltegebieden gedurende de nacht.

4.5.6 Wat gaan we doen in 2012 – 2015?

- Vergunningverlening, toezicht en handhaving Natuurbeschermingswet.
- Bij nieuwvestiging glastuinbouw in projectvestigingsgebieden moeten bedrijven direct voldoen aan Besluit Glastuinbouw, die voor andere bedrijven per 2014 ingaat.
- Koppelen bescherming duisternis aan beleid in Natura 2000-gebieden en stiltegebieden.
- Opstellen donkerte kaarten voor de Natura 2002-gebieden en stiltegebieden.
- Regelen donkerte in Natura 2000-beheersplannen.
- Regelen donkerte in beleid m.b.t. stiltegebieden
- Ondersteunen innovatieve oplossingen om verlichting in natuurgebieden te verminderen.
- Zorgen voor energiezuinige en andere bronnen van (openbare) verlichting.
- Tegengaan hinderlijk licht zoals assimilatieverlichting glastuinbouw.
- Monitoren van toestand, effecten van provinciaal beleid en prestaties voor het thema licht.

4.6 Bodem

De provincie voert als uitvoerend bevoegd gezag taken uit op basis van de Wet bodembescherming (Wbb). De gemeenten 's-Hertogenbosch, Eindhoven, Tilburg, Breda en Helmond zijn zelf het Wbb-bevoegd gezag voor het eigen grondgebied. De taken betreffen vooral de aanpak van historische bodemverontreiniging die is ontstaan voor 1987. Sinds 2006 is in de Wet bodembescherming verankerd dat als uitgangspunt bij de bodemsanering geldt: het geschikt maken van bodem en grondwater voor de beoogde gebruiksfunctie en daarmee niet langer voor elke denkbare functie. Hiermee kan op uitgaven voor bodemsanering worden bespaard.

Er is sprake van een nieuwe koers van bodemsanering naar bodembeheer. Met het Convenant Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak van spoedlocaties door de gezamenlijke overheden, is er sprake van verbreding van beleid en integraal beheer en gebruik van de bodem. Daarnaast is door GS het Meerjarenprogramma Bodem 2010 - 2014 vastgesteld. Met dit programma wordt invulling gegeven aan de doelstellingen uit het convenant 'Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties'.

4.6.1 Bodem en gezondheid

Contact met bodemverontreiniging kan leiden tot een divers beeld aan gezondheidsklachten. Schade kan ontstaan aan huid, luchtwegen, maag- en darmstelsel en organen. Inademing en direct contact zijn riskant, met name voor kleine kinderen. Indirecte blootstelling kan plaatsvinden via drinkwater, binnen- en buitenlucht en door consumptie van vervuild voedsel. Het voedsel en drinkwater dat in Noord-Brabant wordt geproduceerd is zeer veilig en omgeven met certificeringswaarborgen en controles in de hele keten. Dat moet ook zo blijven. Voor gezondheidseffecten is niet alleen de verontreiniging zelf van belang, maar ook de mate van blootstelling die voor een groot deel afhankelijk is van het gebruik van de bodem.

4.6.2 Doelstelling bodem

De kwaliteit van de bodem vormt geen gevaar voor de volksgezondheid en het milieu en de bodem en ondergrond wordt duurzaam gebruikt.

4.6.3 Wettelijk kader bodem

De provincie voert als uitvoerend bevoegd gezag taken uit op basis van de Wet bodembescherming (Wbb). De volgende wet- en regelgeving is van belang:

- De diverse Europese richtlijnen die het op of in de bodem brengen van (afval)stoffen beperken, zoals de Nitraatrichtlijn en de Grondwaterrichtlijn zijn vertaald naar nationale wetgeving. De voorbereidingen voor een Europese (kader)richtlijn bodem hebben tot op heden niet geleid tot overeenstemming op Europees niveau, wel is er het beleidskader van de thematische strategie voor bodembescherming
- Waterwet
- Landelijk Beleidskader ISV-3 en Wet bodembescherming (Wbb).
- Besluit financiële bepalingen bodemsanering (basis Bedrijvenregeling).
- Circulaire Bodemsanering 2009 en Besluit en Regeling Bodemkwaliteit.
- Convenant Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties (10 juli 2009).
- Investeringsbudget Landelijk Gebied 2007-2013 met o.a. Bodemwijzer en pilots bodeminformatie.

4.6.4 Huidige toestand bodem

Toestandsindicatoren:

- Aantal locaties met ernstige bodemverontreiniging in Brabant.

Hoe staan we ervoor?

Door de provincie wordt voldaan aan de wet- en regelgeving. Toezicht op de bewaking van termijnen waarbinnen met sanering moet zijn gestart moet verbeterd worden; dat geldt met name voor de situaties die gebaseerd zijn op de voormalige urgentiecategorieën I, II en III. Dit onderwerp krijgt extra aandacht bij het project “Verbetering toezicht en handhaving”. Vanuit het werkveld Bodem wordt in dit kader samengewerkt met het bureau Handhaving van de provincie.

Veroorzakers:

- (Voormalige) industrie en bedrijven.
- Uitspoeling op gronden langs waterlopen met verontreinigde waterlopen.

4.6.5 Hoe gaan we onze doelstelling realiseren?

- Stimuleren duurzaam gebruik van de bodem en de ondergrond en integreren bodembeleid in andere beleidsvelden.
- Wegnemen onaanvaardbare risico's als gevolg van bodemverontreiniging en beheersen en herstellen van de bodemkwaliteit.

4.6.6 Wat gaan we doen in 2012 – 2015?

- Regievoeren op bodem en bodembescherming.
- Uitvoeren pilotprojecten op het gebied van duurzaam beheer ondergrond, biodiversiteit, ecosysteemdiensten, energie, bedrijven en gebiedsgerichte aanpak grondwaterbeheer.
- Formuleren vernieuwd beleid voor duurzaam gebruik van de bodem en de ondergrond, o.a. voor gebruik van duurzame energie en beperking van emissies van broeikasgassen.
- Beschikken op saneringsverslagen: beoordelen bodemonderzoek en sanering, uitgevoerd door particulieren en bedrijven in het kader van de Wet bodembescherming (wettelijke taak).
- Beoordeling en afhandeling subsidieaanvragen Bedrijvenregeling: geven financiële ondersteuning wanneer financiële draagkracht, van een op grond van de Wbb tot spoedeisende sanering verplicht bedrijf, tekort schiet.
- Afronden van alle eigen, vóór 2009 gestarte bodemsaneringsprojecten, humane spoedlocaties, door sanering en/of maatregelen.
- Zoveel mogelijk beheersen spoedlocaties met overige risico's, eventueel met tijdelijke maatregelen.
- Per 2012 wettelijk mogelijk maken om grootschalige grondwaterverontreinigingen volgens het gebiedsgericht grondwaterbeheer aan te pakken.
- In 2014 afronden project Actief Bodembeheer de Kempen (AbdK). Sinds 2001 voert provincie Noord-Brabant, samen met provincie Limburg, gebiedsgericht beleid uit in de Kempen om de bodemverontreiniging als gevolg van de verspreiding van zinkassen te saneren.
- Platform Bodembeheer Brabant voor kennisuitwisseling en beleidsafstemming tussen provincie, alle Brabantse gemeenten, milieudiensten, waterschappen en Rijkswaterstaat en voor het opstellen van praktische handreikingen.

- Advisering gemeenten in het kader van bodemverontreiniging bij stedelijke vernieuwing (ISV-taak op basis van subsidieregeling).
- Bijdragen aan het bodemmeetnet voor de provincie.
- Verder ontwikkelen Bodemwijzer op basis van de bestuursovereenkomst ILG 2007-2013, zodat in de ruimtelijke planning en programmering rekening wordt gehouden met alle relevante bodeminformatie.
- Opzetten van een organisatiestructuur en werkwijze voor de (geautomatiseerde) synchronisatie van bodemgegevens tussen provincie en gemeente.
- Faciliteren provinciebreed opstellen bodemkwaliteitskaart. De gemeenten nemen hiertoe het initiatief.
- Monitoren van toestand, effecten van provinciaal beleid en prestaties voor het thema bodem.

4.7 Afval

Beleidsvorming rondom afvalbeheer vindt met name op Europese en landelijke schaal plaats, voor provincies resteert hierdoor weinig ruimte voor eigen beleid. Wel is er noodzaak om afvalbeleid op uitvoerend niveau te verbinden met andere thema's zoals energie en duurzaam inkopen. Dit betreft met name de inzet van biomassa en/of afval voor energieteerugwinning en de inzet van secundaire materialen ter vervanging van primaire bouwgrondstoffen zoals zand en grind.

De meeste milieuthema's in dit hoofdstuk hebben vooral een ecologische basis (gezonde en veilige leefomgeving) en zijn gericht op het voldoen aan wettelijke normen. Afval heeft echter ook een belangrijke relatie tot de economische agenda. Door in te zetten op het voorkomen van afval en hergebruik te stimuleren wordt bijgedragen aan een "concurrerende en groene (energieneutrale) economie en een efficiënt gebruik van niet-hernieuwbare hulpbronnen" (Agenda van Brabant).

De in dit hoofdstuk beschreven activiteiten voor 2012-2015 sluiten aan bij de investeringsstrategie om in te zetten op duurzame innovatie. Uitvoering vindt deels plaats via de Energieagenda.

4.7.1 Afval en gezondheid

Het niet zorgvuldig omgaan met afvalstoffen kan leiden tot gezondheidsproblemen. Ook rondom het hergebruik van afval spelen meerdere zaken die kunnen leiden tot gezondheidsklachten. Bij de verwerking, opslag en het transport van afval kan hinder voor de omgeving ontstaan op het gebied van luchtkwaliteit, geluid en geur. Deze gezondheidsaspecten komen bij de afzonderlijk thema's aan bod.

4.7.2 Doelstelling afval

De leefomgeving ondervindt geen onaanvaardbare gevolgen vanuit grondstoffen- en energievoorziening en afvalstoffenverwerking.

4.7.3 Wettelijk kader afval

Het wettelijk beleidskader wordt gevormd door:

- Kaderrichtlijn Afvalstoffen, Richtlijn Storten, Richtlijn Afvalverbranding en Europese Verordening voor Overbrenging van Afvalstoffen (Europees).
- Wet milieubeheer.
- Landelijk Afvalbeheerplan 2009-2021.
- Landelijk programma "Schoon en Zuinig".
- Rijk-IPO Klimaat en Energieakkoord.
- Energieagenda Noord-Brabant (nog vast te stellen).

De provincie heeft weinig ruimte voor eigen afvalbeleid. Er is een wettelijk vastgelegde adviestaak voor het vaststellen van het Landelijk Afvalbeheerplan. Als provincie maken wij een verbinding met energie en duurzaam inkopen voor de inzet van biomassa voor energieteerugwinning en de inzet van secundaire materialen ter vervanging van primaire bouwgrondstoffen zoals zand en grind.

4.7.4 Huidige toestand afval

Toestandsindicatoren:

- Aantal biomassacentrales en verwerkingscapaciteit.
- Aantal overheidsinstellingen en andere grote marktpartijen dat de inzet van recyclingsbeton in eigen werken voorschrijft.

Hoe staan we ervoor?

Afval en energie: Niet alle beschikbare biomassa wordt ingezameld t.b.v. energierugwinning. Biomassa zoals groenafval uit tuin- en plantsoenonderhoud wordt gecomposteerd zonder de energie-inhoud te benutten. Verbetering van de inzamelstructuur en andere vormen van verwerking moeten op termijn leiden tot een betere benutting van de energie-inhoud van biomassastromen.

Afval en secundaire bouwgrondstoffen: Hoewel de secundaire bouwgrondstoffen hergebruikt worden, is de inzet niet altijd hoogwaardig. Secundaire steenachtige materialen worden ingezet als ophoogmateriaal terwijl vervanging van zand en grind in beton hoogwaardiger is. Door hoogwaardiger inzet in provinciale bestekken voor te schrijven (in het kader van Duurzaam Inkopen vanaf 2010) wordt een voorbeeld gegeven aan anderen. De toename van het aanbod van bouw- en sloopafval in combinatie met verminderde afzetmogelijkheden van secundaire steenachtige materialen als funderingsmateriaal in de grond-, weg- en waterbouwsector, zal zonder overheidssturing leiden tot een laagwaardige inzet. Deze sturing vindt nu indirect plaats via Duurzaam Inkopen (zie ook paragraaf 6.4). In bouwstof gevangen verontreinigingen kunnen op termijn alsnog vrij komen als het betreffende bouwwerk wordt gesloopt. Het besluit Bodemkwaliteit gaat niet in op de verwerking van een bouwstof als deze in het afvalstadium geraakt.

Veroorzakers:

- Burgers, gemeenten en terreinbeheerders voor biomassa.
- Bouw- en sloopafvalsector en de Grond, Weg- en Waterbouwsector.

4.7.5 Hoe gaan we onze doelstelling realiseren?

- Meer energiewinning uit (lokale) organische afvalstoffen/biomassa en maximale benutting energie uit afval/biomassa (zie Energieagenda): diversificatie energievoorziening door inzet biomassa voor energierugwinning.
- Maximaal hergebruik van afval.
- Duurzaam en hoogwaardig hergebruik van secundaire grondstoffen.
- Maximale inzet van secundaire materialen.

4.7.6 Wat gaan we doen in 2012 – 2015?

- Via de Energieagenda Noord-Brabant inzetten op biobased economy.
- Inzicht geven in randvoorwaarden bij energiewinning uit biomassa.
- Continueren provinciaal inkoopbeleid van hoogwaardige inzet van secundaire materialen.
- Inzicht geven in randvoorwaarden bij inzet secundaire bouwstoffen in recyclingbeton om optimaal hergebruik te realiseren.
- Secundaire grondstoffen: grote marktpartijen met elkaar in contact brengen om tot afstemming van grondstoffenbehoefte te komen teneinde de transportbewegingen te beperken.
- Advisering ministerie van I&M inzake afvalbeheer.
- Monitoren van toestand, effecten van provinciaal beleid en prestaties voor het thema afval.

4.8 Stortplaatsen

Ter voorkoming van verontreiniging is een goede nazorg van de circa 600 voormalige en operationele Brabantse stortplaatsen van groot belang. Hiertoe is landelijk en provinciaal beleid beschikbaar.

4.8.1 Stortplaatsen en gezondheid

De gezondheidsaspecten van stortplaatsen kunnen divers zijn. Tijdens de operationele fase hebben zij te maken met aspecten als geur, geluid en luchtkwaliteit. De gevolgen van blootstelling hieraan zijn terug te vinden bij deze afzonderlijke milieuthema's. Ter voorkoming van gezondheidsklachten op de lange termijn dienen maatregelen te worden genomen ter voorkoming van uitspoeling naar grondwater. Voor voormalige stortplaatsen geldt hiernaast dat contactrisico's met afval als gevolg van een onvoldoende deklaag moeten worden voorkomen.

4.8.2 Doelstelling stortplaatsen

De leefomgeving ondervindt geen onaanvaardbare gevolgen vanuit voormalige en gesloten stortplaatsen.

4.8.3 Wettelijk kader stortplaatsen

Het wettelijk beleidskader wordt gevormd door:

- De Europese Kaderrichtlijn Afvalstoffen in 2008, is vertaald in het Landelijk Afvalbeheersplan (LAP). Het verbruik van al dan niet hernieuwbare natuurlijke hulpbronnen mag de draagkracht van het milieu niet overschrijden.
- De Europese Richtlijn Storten is vertaald in de Wet milieubeheer, het Stortbesluit bodembescherming, en het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen.
- Het verlenen van vergunningen voor hergebruik is een wettelijke taak. Het beleid is neergelegd in de Nota Hergebruik Stortplaatsen (2004). Verder zijn in 2004 bepalingen in de Provinciale Milieuverordening opgenomen die het hergebruik van voormalige stortplaatsen reguleren. GS kunnen op basis van de Provinciale Milieuverordening afwijken van de verbodsbepaling om handelingen te verrichten in of op voormalige stortplaatsen. Zij doet dit op basis van een goedgekeurd hergebruikplan.

Stortplaatsen vallend onder de wettelijke nazorgregeling

Het betreft hier alle stortplaatsen waar na 1 september 1996 nog afval is gestort. Verantwoord storten is een basisvoorziening die op een milieuhygiënisch verantwoorde en veilige wijze uitgevoerd moet worden tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten. In Noord-Brabant vallen tien stortplaatsen onder de categorie stortplaatsen waarop de wettelijke nazorgregeling van toepassing is. Het betreft zeven regionale stortplaatsen, gelegen in Bergen op Zoom, Zevenbergen, Tilburg, Schijndel, Den Bosch, Nuenen en Haps. Hiervan zijn alleen Tilburg en Bergen op Zoom nog in exploitatie. Er is één bedrijfsgebonden stortplaats te Budel. Er zijn twee baggerdepots in Dintelsas en Hollands Diep, waarvan de laatste recent in gebruik is genomen. De provincie Noord-Brabant is na sluiting van de operationele stortplaatsen verantwoordelijk voor de milieuhygiënische nazorg van stortplaatsen.

Stortplaatsen niet vallend onder de wettelijke nazorgregeling.

Het betreft circa 600 voormalige stortplaatsen met een omvang van circa 1.200 ha waar na 1 september 1996 geen afval meer is gestort. Zij vallen onder het landelijke project Nazorg Voormalige Stortplaatsen

(NAVOS). De nazorg van stortplaatsen wordt geregeld via het bodembeleid. De provincie Noord-Brabant reguleert herontwikkeling via de Provinciale Milieuverordening (PMV).

4.8.4 Huidige toestand stortplaatsen

Toestandsindicatoren:

- Aantal stortplaatsen waarvan risico's aanvaardbaar zijn

Hoe staan we ervoor?

Uit de evaluatie art. 2.17a van de Provinciewet uit 2009 is gebleken dat de doelen uit de Nota hergebruik (2004) zijn gerealiseerd. Vanaf 2004 zijn 48 ontwikkelingsinitiatieven gestart met een totale omvang van circa 110 ha. Daarmee is aan de doelstelling uit de Nota hergebruik van 30 initiatieven per 2007 voldaan. Vanaf 2007 lijkt het complexer om initiatieven van enige omvang te ontwikkelen en uiteindelijk met een hergebruikplan te beschikken. Vanaf 2009 is een doelstelling van 10 ha per jaar ontwikkeling op voormalige stortplaatsen in de provinciebegroting opgenomen.

In 2009 en 2010 vinden op verzoek van de commissie Ruimte en Milieu proeven plaats op drie voormalige stortplaatsen naar de haalbaarheid van afvalmining. Het doel is de verwijdering van stortplaatsen, hergebruik van materialen, verwerking via verbranding en energiewinning en bezien of dit financieel rendabel is.

Inmiddels zijn andere inzichten opgekomen over storten op operationele stortplaatsen in relatie tot de risico's daarvan op de bodem en de effecten ten aanzien van de eeuwigdurende nazorg. Er is nu een discussie gaande over het verduurzamen van de activiteit storten. De provincie Noord-Brabant participeert intensief in dit traject aangezien vanuit de branche met steun van het Ministerie EL&I en IPO het voornemen bestaat om op een of twee Brabantse stortlocaties een vervolgproject te gaan starten.

Veroorzakers:

- Afvalstromen: afval van particulieren en bedrijven (afnemende activiteit).
- Hergebruik: schaarste aan grond leidt tot hergebruik.

4.8.5 Hoe gaan we onze doelstelling realiseren?

- Inzicht hebben in de bestaande risico's van voormalige en gesloten stortplaatsen voor eind 2012.
- Risico's naar de omgeving bij verandering van gebruik van voormalige stortplaatsen op een aanvaardbaar niveau brengen/houden.
- Voorbereiden en uitvoeren nazorg van 9 Leemtewet-stortplaatsen.

4.8.6 Wat gaan we doen in 2012 – 2015?

- Vergunningverlening, toezicht en handhaving.
- Verlenen ontheffingen afvalstoffenbeheer.
- Onderzoek doen naar risico's voor de omgeving door voormalige stortplaatsen (2009-2012).
- Verlenen ontheffingen hergebruik gesloten en voormalige stortplaatsen.
- Realiseren hergebruik van 10 ha per jaar.
- Eeuwigdurende nazorg gesloten stortplaatsen.
- Participeren in EL&I-traject verduurzaming stortplaatsen binnen wettelijke en milieuhygiënische randvoorwaarden, de kaders geven om op een of twee Brabantse stortlocaties proefprojecten te gaan starten.

- Advisering EL&I betreffende EU-kaderrichtlijn Afvalstoffen en EG Richtlijn Storten.
- Anticiperen op nieuwe regelgeving voor voormalige stortplaatsen, een aanpassing van de Wbb of een aanpassing van de Provinciale Milieuverordening.
- Monitoren van toestand, effecten van provinciaal beleid en prestaties voor het thema stortplaatsen.

5 Bestuurlijke accenten

De in dit hoofdstuk opgenomen bestuurlijke accenten hebben geen wettelijke basis, maar zijn nodig om het speerpunt “gezonde leefomgeving” uit de Agenda van Brabant te kunnen realiseren. Het betreft milieuproblemen die in Noord-Brabant pregnanter optreden, hardnekkiger van aard zijn of een veel zwaarder beslag leggen op de volksgezondheid en het gebruik van water, bodem en lucht dan elders in Nederland. Deze problemen worden op een integrale wijze aangepakt, in samenwerking tussen de 5 O's (overheid, onderwijs, onderzoek, ondernemers en omgeving). Dit zal niet alleen leiden tot milieuwinst, maar ook een impuls geven aan duurzame innovatie en daarmee een bijdrage leveren aan een concurrerende en groene economie.

5.1 Gezondheid

Gezondheid is niet alleen de afwezigheid van ziekte of andere lichamelijke gebreken maar een toestand van compleet fysiek, mentaal en sociaal welbevinden. Milieufactoren kunnen negatieve effecten hebben op de gezondheid. De kans dat een vervuiling of andere milieufactor ziekte veroorzaakt, hangt af van drie aspecten: de schadelijkheid van die milieufactor, de mate waarin iemand ermee in contact komt en eigenschappen van de persoon zelf. Asbest kan zeer gevaarlijk zijn, maar wie nooit met asbest in aanraking komt, ondervindt er ook geen gezondheidsschade van. Hoewel de risico's van het milieu op de gezondheid gemiddeld genomen zeer veel kleiner zijn dan de gevolgen van bijvoorbeeld een ongezonde levensstijl, weten we van een aantal milieugerelateerde zaken dat ze schadelijk voor de gezondheid kunnen zijn: luchtvervuiling, vocht en schadelijke stoffen in huis, geluids- en geuroverlast, asbest, radon en uv-straling. Zelfs als de omstandigheden gelijk zijn, heeft niet iedereen evenveel kans om ziek te worden door risicofactoren in het milieu. Mensen verschillen onderling namelijk erg door aangeboren aanleg, de sociale omgeving en leefgewoonten zoals voeding, beweging en roken. Een hoge leeftijd en/of een chronische ziekte maken mensen kwetsbaar. Ouderen en mensen met hart- en vaatziekten of allergie zijn extra gevoelig voor risicofactoren, zoals fijnstof in de lucht. Dat geldt ook voor kinderen en zwangere vrouwen.

De fysieke omgeving bepaalt aan welke omgevingsfactoren we blootgesteld worden. In dit Provinciale Milieuplan gaat de aandacht vooral uit naar het beïnvloeden van de fysieke omgeving.

Recent is voor zes Europese landen, waaronder Nederland, onderzocht hoeveel van de totale ziektelast wordt veroorzaakt door blootstelling aan een aantal milieufactoren. De onderzochte milieufactoren zijn verantwoordelijk voor ongeveer 3-7% van de totale ziektelast in Nederland. Dit betekent dat ongeveer 73.000 tot 171.000 burgers in Noord-Brabant op een of andere manier ziek worden van het milieu. Blootstelling aan luchtverontreiniging (3-5%) en geluid (0,5-0,8%) dragen het meeste bij aan de ziektelast, gevolgd door blootstelling aan radon, passief roken, lood en ozon. De belangrijkste luchtverontreinigende stoffen in Brabant zijn: fijnstof, stikstofdioxiden en ozon. Deze zorgen voor gezondheidsschade. Het kan leiden tot onder andere chronische luchtwegklachten, hoge bloeddruk en hartklachten. In bijvoorbeeld 2000 was in Nederland de fijnstofproblematiek dusdanig dat enige tienduizenden bewoners rekening moesten houden met een 5-10 jaar lagere levensverwachting.

Er duiken ook nieuwe problemen op. De uitbraak van dierziekten of aan dieren gerelateerde aandoeningen werpen opnieuw het licht op de relatie mens-dierenhouderij in onze provincie. Varkenspest, Mond- en Klauwzeer, Vogelgriep, Q-koorts, Salmonella, MRSA en ESBL hebben negatieve effecten op de samenleving. Van zoönosen (zoals Q-bacteriën) is bekend dat zij zich kunnen hechten aan fijnstof. Door

grote veehouderijen met geiten en schapen in Brabant is Q-koorts een probleem dat in onze provincie een prominentere rol speelt dan in de rest van Nederland. Daarom zijn wij bezig om, samen met de hele Brabantse samenleving, een koersverandering op gang te brengen. Met dit PMP leveren we een kleine bijdrage daaraan. Ons voorstel om alle intensieve veehouderijen uit te rusten met luchtwassers, verlaagt ook deels de infectiedruk (naast een forse teruggang in geur en ammoniak).

Klimaatverandering heeft - vooral in steden - een effect op temperatuurgerelateerde ziekte en sterfte. Vooral ouderen - een groep die door vergrijzing in omvang toeneemt - en personen met hart- en vaatziekten blijken gevoelig voor aanhoudende hitte. Het risico wordt versterkt door het optreden van luchtverontreiniging in de vorm van zomersmog.

Bij bovenstaande cijfers kunnen onder meer de volgende kanttekeningen gemaakt worden:

- Percentages betreffen alleen de directe nadelige invloeden; cumulatie van risicofactoren en de indirecte schadelijke effecten zijn niet meegenomen.
- De samenhang tussen de ongezonde leefstijl en de milieurisico's is niet uitgewerkt. Wetenschappelijk is vastgesteld dat een ongezonde leefstijl meer voorkomt bij mensen met een lage sociaaleconomische situatie (SES). Deze mensen wonen geconcentreerd in wijken en voor die wijken gelden grotere milieurisico's voor de gezondheid (gezondheidsraad, 2009, Volksgezondheid Toekomstverkenning 2010).
- Geen rekening is gehouden met belangrijke elementen zoals de invloed van de ruimtelijke ordening (bijvoorbeeld op sterfte als gevolg van verkeersongelukken).
- Geen rekening is gehouden met de effecten van de klimaatverandering (onder andere toename van vervroegde sterfte ten gevolge van extreem hoge temperaturen en toename van luchtwegaandoeningen, infectieziekten en huidkanker).

Gelet op deze kanttekening en aangezien door gebrek aan gegevens niet alle milieufactoren en gezondheidseffecten meegenomen konden worden in deze berekeningen, zijn deze resultaten slechts een ruwe inschatting van de impact van het milieu op de gezondheid.

Zoals hiervoor aangegeven, speelt bij de inschatting of blootstelling aan milieufactoren kan leiden tot nadelige gezondheidseffecten, naast de mate van blootstelling en de duur van blootstelling ook de gevoeligheid van bepaalde groeperingen in de samenleving een rol. In regelgeving wordt hier soms al rekening mee gehouden. Voor *luchtkwaliteit* is in de Amvb Gevoelige bestemmingen geregeld welke afstanden aangehouden moeten worden tussen gevoelige bestemmingen en wegen. Voor *externe veiligheid* bestaat ook specifieke regelgeving waardoor voldoende afstand gehouden wordt tussen gevoelige bestemmingen en bijvoorbeeld verkeerswegen. Europese richtlijnen leggen nadrukkelijk een verbinding met individuele gezondheidsklachten en met het welbevinden van de volksgezondheid in het algemeen.

De toenemende aandacht voor het thema 'gezondheid' is niet los te zien van belangrijke demografische ontwikkelingen in de Westerse samenleving. Ook in Brabant neemt het aantal ouderen in de samenleving sterk toe en daalt het aantal jongeren. Dat geeft een grote druk op de zorg, waar slimme oplossingen nodig zijn om die in de toekomst betaalbaar en van goed niveau te houden. Een groter accent op de eigen verantwoordelijkheid van mensen is een van die oplossingen.

Deze maatschappelijke opgave biedt tegelijkertijd economische kansen. 'Zorgeconomie' is een belangrijk thema in o.a. de Economische Agenda Brabant 2020. Het gaat dan niet alleen om de sector gezondheidszorg en welzijn (over enige tijd de grootste werkgever in Brabant) maar om een breed scala

aan zorggerelateerde activiteiten binnen de zakelijke en financiële dienstverlening (zoals zorgverzekeraars), productie, handel en logistiek (o.a. farmaceutische industrie, medische technologie), kennis (universiteiten, kennisinstellingen), detailhandel (drogisterijen, opticiens etc.), voorzieningen voor sport en ontspanning (fitnesscentra, sauna etc.). Ruimer kijkend kunnen ook andere sectoren hieraan verbonden worden, zoals de leisure-sector (toerisme, recreatie) en de foodsector. Hier liggen grote economische kansen voor Brabant, voortbouwend op de positie als internationaal topcluster op het gebied van life sciences en medische technologie en opkomende regionale clusters op het gebied van zorg economie. De Agenda van Brabant, de Economische Agenda Brabant 2020 en o.a. de visie Brainport 2020 hebben onder meer dit als belangrijk speerpunt benoemd.

‘Gezondheid’ krijgt in dit PMP op grond van bovenstaande inzichten en ontwikkelingen dan ook een bijzonder accent. In dit Provinciale Milieuplan gaat de aandacht vooral uit naar het beïnvloeden van de fysieke omgeving waarbij de lokale luchtkwaliteit, geluidsoverlast, geurhinder en externe veiligheid een rol spelen. Naar aanleiding van de inspraakreacties zijn door GS meningen en adviezen van externe partijen geïnventariseerd tijdens de zogenoemde gezondheidstafels op 4 maart 2011. N.a.v. deze gezondheidstafels is onder meer besloten om duurzaamheid en gezondheid vanaf het begin af aan mee te nemen bij de provinciale gebiedsontwikkelingen zoals bedoeld in de Structuurvisie ruimtelijke ontwikkeling. Hierbij zal dus niet alleen naar de wettelijke verplichtingen gekeken worden, maar ook naar cumulatie van effecten en mogelijkheden voor (extra) gezondheidsbevorderende maatregelen. Het is hierbij pertinent niet de bedoeling om een provinciale kop te zetten op nationale of Europese regelgeving of de voortgang van projecten te belemmeren. Door het aspect gezondheid in grote projecten mee te nemen, wordt geborgd dat alle samenhangende aspecten onderling worden afgewogen en wordt hier ervaring mee opgedaan (zie ook paragraaf 5.4). Als we kansen zien om winst te boeken op het gebied van gezondheid, zullen we die zeker oppakken.

De afgelopen periode is er een aantal ontwikkelingen geweest die een relatie hebben met de provinciale keuzes voor gezondheid. Voor zover mogelijk zijn deze ontwikkelingen verwerkt in dit plan. Het betreft:

1. Advies van de brede werkgroep geïnteressenden (verschenen eind augustus)
2. Advies van de Brabantse Commissie van Doorn over de transitie naar verduurzaming en innovatie in de hele Agrofood-keten (verschenen 2 september 2011).
3. Gesprek met gedeputeerden Iding en Van Haaften, mede n.a.v. de gezondheidstafels, over de extra accenten m.b.t. gezondheid in het PMP (september 2011).
4. Besluitvorming GS tijdens GS-heidagen op 30 en 31 augustus over onder meer de dossiers rondom volksgezondheid en veehouderij.

Er loopt een aantal trajecten waarvan de uitkomsten een relatie hebben met het PMP. Bij de tussentijdse evaluatie in 2013 worden de consequenties van deze ontwikkelingen meegenomen.

1. Besluitvorming door Provinciale Staten over het advies van de Commissie van Doorn.
2. Besluitvorming door de statencommissie voor Cultuur en Samenleving 16 december 2012) over het advies van de Provinciale Raad Gezondheid “Naar een gezond Brabant: strategienota integraal gezondheidsbeleid”, uitgebracht in november 2011).
3. Advies Landelijke Gezondheidsraad over hoe om te gaan met de huidige kennis over veehouderij in vergunningen en beleid (verwacht voorjaar 2012).

Voor monitoring van gezondheidseffecten wordt verwezen naar paragraaf 5.4.

5.2 Emissiereductie veehouderij

De landbouw is een belangrijke doelgroep vanwege de emissie van ammoniak, fijn stof, geur en ziektekiemen. We gaan onderzoeken of de veehouderijsector via de Provinciale Milieuverordening verplicht kan worden om maatregelen toe te passen die integraal een hoge reductie realiseren op meerdere fronten; zowel ammoniak, geur, fijnstof als ook ziektekiemen/zoönosen. Op dit moment en met de huidige kennis zijn alleen luchtwassers in staat om integraal hoge reducties te realiseren. Als zich op termijn andere technieken aandienen dan mogen deze ook toegepast worden.

Wij willen dat binnen enkele jaren alle nieuwe en bestaande veehouderijen vanaf een nader te bepalen ondergrens, deze maatregelen gaan toepassen.

In het ontwerp-PMP stond dat wij voornemens waren om elektronische monitoring bij luchtwassers te gaan verplichten. Naar verwachting gaat de Rijksoverheid dit vanaf medio 2012 verplichten via het “Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer” (ofwel “activiteitenbesluit”). Vanaf dat moment moeten nieuwe luchtwassers voorzien worden van elektronische monitoring. Voor bestaande installaties gaat een overgangstermijn van drie jaar gelden. Met elektronische monitoring kunnen de veehouder, toezichthouder en luchtwasserfabrikant zien of de luchtwasinstallatie goed heeft gewerkt. Hiermee is het toezicht op de werking van luchtwassers veel beter en efficiënter te organiseren. Wij werken samen met het Ministerie van IenM, Milieudienst SRE en de provincies Overijssel, Utrecht en Limburg aan een implementatietraject om deze elektronische monitoring in de praktijk goed te laten functioneren.

Om (in de toekomst) aan normen te kunnen voldoen dient het beleid in te spelen op:

1. Het op grote schaal toepassen van nu beschikbare goed werkende technieken voor de korte termijn die de emissie terugdringen.
2. Het verduurzamen van de sector (o.a. emissiebeperking) voor de langere termijn. Op basis van het advies van de Commissie van Doorn wordt dit door het team Agrofood concreter uitgewerkt.

De afgelopen jaren zijn er voor de veehouderij steeds meer geschikte emissie reducerende technieken op de markt gekomen. Dat geldt met name voor de varkenshouderij en in iets mindere mate voor de pluimveehouderij. Deze ontwikkeling is mede door de investeringen van de provincie gerealiseerd (b.v. luchtwassers). De inzet van de provincie concentreert zich nu op de uitrol van deze technieken waaronder het gebruik maken van systemen van elektronische monitoring en op toezicht en handhaving. Voor de lange termijn zullen duurzame integrale bedrijfssystemen, die onder meer ingaan op geur, fijn stof, ammoniak en ziektekiemen, ontwikkeld moeten worden.

Voor de korte termijn lijken bij de rundveehouderij meer emissiebeperkende technieken beschikbaar te komen en deze zullen waarschijnlijk ook model kunnen staan voor de geitenhouderij. Nader onderzoek is nodig om vast te stellen of met deze technieken de vereiste ammoniakreductie gerealiseerd kan worden.

De provincie zet in op een regierol waarbij kennisinstellingen, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en overheid betrokken worden bij de ontwikkeling en toepassing van verschillende type maatregelen die bijdragen aan het realiseren van doelen voor de korte en langere termijn. Naast de inzet van menskracht zal ook financiële ondersteuning plaatsvinden.

In de planperiode zullen we onderzoeken naar emissiereducerende staltechnieken bij pluimvee-, geiten- en melkveebedrijven financieel faciliteren. In 2011 zal het één onderzoek zijn, 2012 zijn het vier onderzoeken en voor 2013 drie onderzoeken. Tevens zullen we de voorlichtingsactiviteiten ten behoeve van het toepassen van deze nieuwe staltechnieken financieel ondersteunen. In 2011 is het één activiteit, in 2012 zijn dat er drie voorzien en voor 2013 twee. De hiervoor benodigde middelen zijn reeds vastgelegd in de begroting.

5.3 Verminderen fosfaatdruk

Brabant heeft een hoog overschot aan fosfaat, terwijl er wereldwijd een tekort is (fosfaat is eerder uitgeput/opgebruikt dan aardolie). Het fosfaatprobleem is landelijk het grootst in Brabant. Ons streven is te komen tot een gesloten fosfaatkringloop, met als extra plus het terugdringen van het overschot aan fosfaat en andere mineralen (zoals nitraat), en daarmee het verminderen van de negatieve effecten van fosfaat op de waterkwaliteit en natuur. Er is hierbij behoefte aan innovatieve oplossingen.

Het landelijk mestbeleid schiet in Noord-Brabant te kort om de overdaad aan fosfaat aan te pakken. De evenwichtsbemesting die in 2015 moet gelden, laat het overschot aan fosfaat – in Noord-Brabant zijn vrijwel alle zandgronden fosfaatverzadigd – zitten. De uitspoeling kan nog tientallen jaren duren en in die tijd worden water- en natuurdoelstellingen niet gehaald. Deze conclusie wordt ook getrokken in de Omgevingsbalans die het Rijk in 2010 heeft laten opstellen. De Provincie streeft naar een versnelling, waarbij de fosfaatdruk op bodem en water substantieel vermindert. Daarom vinden wij het zaak om zo snel mogelijk met de betrokken partijen in de provincie aan tafel te gaan zitten om dit probleem op te pakken. Op basis van het advies van de Commissie van Doorn wordt dit door het team Agrofood concreter uitgewerkt.

In 2011 willen we in samenwerking met de meest betrokken organisaties zoals waterschappen en landbouw- en natuurorganisaties in gezamenlijk overleg een actieplan uitwerken dat in fases uitgevoerd zal worden. De eerste stappen moeten in 2011-2014 gezet worden, maar wij realiseren ons dat het nog jaren zal duren voordat er een acceptabel niveau van vermindering van de fosfaatdruk is bereikt.

Bij het verlagen van de fosfaatdruk spelen de mogelijkheden voor afzet van mest een grote rol. ZLTO en andere belanghebbenden hebben initiatieven genomen om mogelijkheden voor afzet te ontwikkelen. De Provincie kan hieraan bijdragen door ruimtelijke knelpunten te helpen oplossen en vanuit een regierol partijen en belangen bij elkaar te brengen. Vanuit de Energieagenda worden alternatieve toepassingen van mest onderzocht, waarmee tevens de fosfaatdruk verminderd wordt.

De Provincie nodigt ook de waterschappen, vanuit haar rol als waterbeheerder en verwerker van afvalwater, uit om extra in te zetten op het verminderen van de fosfaatdruk en het sluiten van de fosfaatkringloop door innovatieve oplossingen te ontwikkelen.

5.4 Monitoring

Basis voor een adequate sturing van het milieubeleid is een goed inzicht in de toestand van het Brabantse milieu. Uit de evaluatie van het ISM bleek dat een samenhangend overzicht met robuuste indicatoren over de toestand van het Brabantse milieu ontbreekt. Van sommige onderdelen is weinig bekend, op andere punten zijn gegevensstromen niet gekoppeld of is alleen recente informatie beschikbaar. Er is een beperkt aantal trendanalyses beschikbaar. De meerwaarde van de provinciale inzet was dan ook niet goed duidelijk. Mede daarom krijgt monitoring in dit PMP een extra accent. De provincie zal voor elk relevant milieuthema een beperkte set robuuste indicatoren hanteren die:

- Een goed beeld geven van de toestand van het milieuthema in Noord-Brabant.
- Een langdurige trendanalyse mogelijk maken.
- Gemakkelijk en tegen redelijke kosten kunnen worden verkregen.
- Volksgezondheidselementen in beeld brengen.
- Een aanknopingspunt bieden met provinciaal beleid.

In 2011 zal de Toestand van het Brabantse milieu gepubliceerd worden, waarin aandacht wordt besteed aan de huidige toestand van het milieu (nulmeting op basis van de toestandindicatoren, zie onderstaande tabel). Vervolgens zal tweejaarlijks een Toestand van het Brabantse milieu gepresenteerd worden om inzicht te geven in de gemaakte vorderingen. Hierin zal tevens aandacht worden geschonken aan de invloed van de provinciale inspanningen bij het bereiken van normen en het behalen van doelstellingen. Dit betekent dat naast de toestandsindicatoren ook aandacht zal worden besteed aan effect- en prestatie-indicatoren. Verschillende van deze indicatoren hebben een relatie met gezondheid (bijvoorbeeld het percentage mensen dat zich zorgen maakt over externe veiligheidsrisico's en het aantal geurgehinderden).

Milieuthema	Toestandsindicator
Externe Veiligheid:	– aantal saneringssituaties – aantal latente saneringssituaties – percentage Brabantse bevolking met (grote) zorgen over externe veiligheidsrisico's
Luchtkwaliteit	– concentratie fijn stof, stikstofdioxide, ozon op lokaal niveau en ammoniak in verzuringsgevoelige gebieden
Geur	– aantal geurgehinderden vanwege industriële activiteiten en veehouderijen
Geluid en trillingen	– percentage (ernstig) geluidgehinderden en slaapgestoorden – geluidbelast oppervlak in stiltegebieden – aantal overschrijdingen op woningen en op zonebewakingspunten – oppervlakte beperkingengebied rond luchthaven - omvang geluidscontouren (landzijdige luchtvaartactiviteiten)
Licht	– aantal lux (lumen/m²) in Natura 2000- en stiltegebieden gedurende de nacht
Bodem	– aantal locaties met ernstige bodemverontreiniging in Brabant
Afval ¹	– aantal biomassacentrales en verwerkingscapaciteit – aantal overheidsinstellingen en andere grote marktpartijen dat de

¹ Het is niet mogelijk een toestandsindicator te benoemen voor afval, aangezien de verwerking van afval een economisch doel dient.

Milieuthema	Toestandsindicator
	inzet van recyclingsbeton in eigen werken voorschrijft
Stortplaatsen	– percentage stortplaatsen waarvan risico's aanvaardbaar zijn
Gezondheid	Monitoring via Duurzaamheidbalans en gezondheidskaarten
Duurzaamheid	Integrale monitoring via Duurzaamheidbalans

Monitoring van milieukwaliteiten vindt niet alleen in het kader van het PMP plaats. Bijvoorbeeld bij de monitoring van de N2000 gebieden wordt onder meer de stikstofdepositie gevolgd. In het kader van het PWP wordt waterkwaliteit gemonitord.

Gezondheidskaarten

Met betrekking tot gezondheid zijn – naast de in de tabel opgenomen indicatoren en de Duurzaamheidbalans – ook de provinciale gezondheidskaarten van belang. Wij zijn in 2005 met de andere provincies gestart met het IPO-project Gezondheid en Milieu om als provincies gezamenlijk actief te streven naar het terugdringen van aantoonbare gezondheidseffecten door milieufactoren. Een van de doelen is het gezamenlijk (per provincie) inventariseren en vaststellen van de omvang en ernst van de milieu- en gezondheidsproblemen voor de milieu-items luchtverontreiniging, geluid, geur en externe veiligheid van de bronnen verkeer (weg, rail, vlieg en water), industrie en veehouderij. Aan de hand van de meest recente voorhanden zijnde monitoringsgegevens per genoemd milieu-item en gebruikmakend van de methodiek Gezondheidseffectscreening Stad & Milieu (GES) zal de mate van blootstelling aan de verschillende milieufactoren en de gezondheidkundige gevolgen worden bepaald. Met deze gegevens worden per milieu-item topografische kaarten (Gezondheidsatlas Noord-Brabant) gemaakt die inzicht geven waar en hoeveel burgers wonen op lokaties waar milieugerelateerde gezondheidsproblemen zouden kunnen optreden. Tevens zal aangegeven worden in welke mate de burgers op die lokaties worden belast.

Deze kaarten zijn een hulpmiddel bij het monitoren van het milieu- en gezondheidsbeleid. Daarnaast geven de kaarten inzicht waar de hotspots voor mogelijke gezondheidsproblemen zijn gelet op omvang en ernst van de milieubelasting. Met behulp van de kaarten en door toepassing van een kosten/baten analyse kan inzichtelijk worden gemaakt wat het gezondheidsrendement en de kosten zijn bij bestuurlijke beslissingen om hotspots te saneren, een keuze te maken uit infrastructurele varianten en ruimtelijke ordeningsaangelegenheden zoals bijvoorbeeld de lokatiekeuze voor een nieuw industrieterrein. Door via deze kaarten de situatie van de directe leefomgeving van burgers inzichtelijk te maken, wordt tevens uitvoering gegeven aan het verdrag van Aarhus.

De gezondheidskaarten komen in het tweede kwartaal van 2012 beschikbaar. Voor gemeenten kunnen deze kaarten een signaleringsfunctie hebben. De provincie zal deze kaarten gebruiken bij de uitwerking van de gebiedsopgaven.

Duurzaamheidbalans

In de Duurzaamheidbalans van Brabant, die iedere vier jaar gepubliceerd wordt, wordt een integraal beeld geschetst van de situatie in de provincie op economisch, ecologisch en sociaal gebied. Deze duurzaamheidbalans geeft een beeld van de duurzaamheid van de provincie als geheel (dus niet alleen provinciaal beleid). Hierbij wordt duurzame ontwikkeling opgevat als een ontwikkelingsproces gericht op het bevorderen van een evenwichtige groei (in balans) van de veerkracht en kwaliteit van de natuur (het

ecologisch kapitaal, onder andere bodem, lucht, oppervlaktewater en grondwater), van het lichamelijke en geestelijke welzijn van mensen (het sociaal-cultureel kapitaal, onder andere veiligheid, woonomgeving en gezondheid) en een gezonde economische ontwikkeling (het economisch kapitaal, onder andere energie, grond- en hulpstoffen). In deze Duurzaamheidbalans van Brabants zijn diverse indicatoren opgenomen m.b.t. gezondheid en beleving. Beoordeling eigen gezondheid en diverse vormen van feitelijke gezondheid worden meegenomen bij het onderdeel sociaal-cultureel kapitaal, item Gezondheid. Onveiligheidsgevoel en Angst voor een ramp worden meegenomen bij het item Veiligheid. Tevredenheid woonomgeving, tevredenheid met buurtvoorzieningen en tevredenheid met groenvoorzieningen worden meegenomen bij het onderdeel sociaal-cultureel kapitaal, item Woonomgeving.

6 Uitvoeringsstrategie

6.1 Strategie en rol

Kan de provincie haar rol invullen en beschikt ze over de instrumenten om het verschil te kunnen maken? Ofwel: heeft ze doorzettingsmacht? Daarbij gaat het niet alleen om regelingen en verordeningen, maar ook om het inzetten van ‘gezag’. Met gezag bedoelen we dat de provincie - zonder formele basis - ontwikkelingen in beweging kan brengen, bijvoorbeeld door partijen bij elkaar te brengen, het vermogen om krachten te bundelen. Kader hiervoor is dat de provincie zelfbewust haar eigen plaats kiest, zonder op de stoel van het Rijk of de gemeente te gaan zitten. De provinciale positie staat altijd in relatie tot de taken en verantwoordelijkheden van Rijk en gemeenten.

Er zijn drie kernrollen:

1. Gebiedsautoriteit: de provincie is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de regio Brabant (als geheel of een deel daarvan).
2. Opdrachtgever voor de uitvoering: de provincie is verantwoordelijk voor de uitvoering van haar wettelijke taken en voor de uitvoering van bovenlokale opgaven.
3. Systeemtoezichthouder en kwaliteitsbewaker: naast een adequate uitvoering van haar wettelijke toezichtstaken voelt de provincie zich in algemene zin verantwoordelijk voor een goed functionerende Brabantse samenleving.

Vanuit onze rol als gebiedsautoriteit zijn wij verantwoordelijk voor een inhoudelijk scherpe langetermijnvisie over de toekomst van Brabant als kennis- en innovatieregio. We borgen de Brabantse kwaliteiten, scheppen ruimtelijk-economische condities en agenderen waar nodig. Wij initiëren en regisseren integrale gebiedsontwikkelingen die bijdragen aan de langetermijnvisie. Daarvoor brengen wij de noodzakelijke partijen bij elkaar en verbinden we verschillende belangen op vernieuwende wijze. Waar nodig maken wij gebruik van onze doorzettingsmacht.

Voor de directe uitvoering van het provinciale milieubeleid blijven we de komende jaren gebruikmaken van een aantal instrumenten dat het fundament is voor een effectief provinciaal milieubeleid zoals de milieuverordening, vergunningverlening, handhaving, convenanten, milieueffectrapportage, financiële prikkels, monitoring en evaluatie. Naast deze klassieke middelen om tot een adequaat beleid te komen, richten we ons in de periode tot 2015 in versterkte mate op doelen in het kader van ‘kennis en verbinding’, ‘gebiedsgericht werken’ en ‘duurzame ontwikkeling’, waarmee we een aantal hardnekkige problemen aanpakken en structurele gedragsveranderingen trachten te bewerkstelligen. In paragraaf 6.3 *Kennis en verbinding* wordt ook de relatie gelegd met het provinciale innovatiebeleid, waarvan indirecte positieve effecten mogen worden verwacht op het milieubeleid.

Bij de inzet van bovengenoemde middelen is er in een tweetal opzichten sprake van een accentverschuiving ten opzichte van het verleden: er zal meer worden gefocust op de onderlinge samenhang van deze instrumenten (complementariteit) waardoor de effectiviteit van het milieubeleid als geheel zal worden verhoogd. Daarnaast zal er, mede als gevolg van de economische ontwikkelingen, minder gebruik worden gemaakt van subsidies en meer van convenanten. In incidentele gevallen zal er gestuurd worden met behulp van regels in de Provinciale Milieuverordening, maar alleen daar waar dat effectiever en doelmatiger is en een toegevoegde waarde heeft.

6.2 'Klassieke' instrumenten

Provinciale Milieuverordening

Met dit instrument kan specifiek op Noord-Brabant toegesneden regelgeving opgelegd worden.

Voor het basispakket is aanpassing van de milieuverordening nauwelijks noodzakelijk. Voor stiltegebieden en regionale bedrijventerreinen ligt een aanpassing in het verschiet.

Vergunningverlening & handhaving

Milieutaken voeren we voor een deel uit via het afgeven van vergunningen en het handhaven van wetten en regels. Twee ontwikkelingen zijn van belang:

- De inwerkingtreding sinds 1 oktober 2010 van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo): Hiermee worden 25 vergunningen samengevoegd tot één omgevingsvergunning. In situaties waar de provincie het Wabo bevoegde gezag is, geldt de regierol niet langer uitsluitend voor het milieuaspect van de vergunning, maar voor de gehele fysieke leefomgeving. Voor de situaties waar de gemeente het Wabo bevoegde gezag is, behoudt de provincie haar rol ten aanzien van het milieuaspect.
- Vorming van regionale uitvoeringsdiensten (RUD's): Het proces van de vorming van RUD's loopt. In drie regio's wordt gewerkt aan een RUD die op 1 januari 2013 operationeel moet zijn. Uitvoeringstaken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van de Wabo maar mogelijk ook in het kader van andere wetten zullen dan worden overgedragen aan de RUD's.

Onze ambities op het terrein van vergunningverlening en handhaving zijn tweeledig: beter en efficiënter.

In de periode 2012-2015 zullen we de milieuvergunningverlening kwalitatief verder verbeteren. Ook dient de provinciale milieuvergunningverlening continu in de pas te lopen met de geldende wet- en regelgeving. Er zal worden gezocht naar mogelijkheden voor verdere professionalisering en verhoging van de efficiency, met name door het proces van overleg anders vorm te geven.

Verbetering kan worden doorgevoerd door vergunningverlening als middel in te zetten om gericht te signaleren, te sturen en te communiceren en daarmee signalen af te geven aan bedrijven en overige ketenpartners. Deze inzet van vergunningverlening als bindende factor verhoogt de bescherming van het milieu, zeker indien de koppeling met andere instrumenten verder wordt versterkt. Daarnaast zullen wij, gegeven de veranderende technische ontwikkelingen en de ontwikkelingen over milieukwaliteit, onze milieuvergunningen toereikend en actueel houden.

Een tweede verbetering is gericht op het intrekken van zogenaamde 'lege' vergunningen in het kader van de Wet Milieubeheer die als gevolg van de Reconstructiewet en het stikstofconvenant zijn ontstaan. Dit zijn vergunningen die niet meer door een bedrijf worden gebruikt. Door het intrekken hiervan wordt ammoniak definitief 'uit de markt gehaald'. Tevens willen wij stimuleren dat het "overschot aan lege ruimte" wordt teruggegeven zodat dit ter beschikking kan komen van uitbreidingen van andere bedrijven.

Milieuhandhaving is één van de speerpunten behorende bij het bestuursakkoord 2011-2015. Hierbij wordt ingezet op verbetering van het naleefgedrag. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat 'overtreders worden aangepakt'. Als we binnen de gestelde prioriteiten in het toezichtstraject een overtreding constateren, dan pakken we dit aan. In eerste instantie proberen we de overtreder aan te zetten de

overtreding zelf ongedaan te maken. Als dat niet helpt, zetten we bestuursrechtelijke en/of strafrechtelijke middelen in.

Daarnaast heeft de provincie een traject opgestart om toezicht en handhaving eerder en beter te betrekken bij beleidsontwikkeling en de uitvoering daarvan. Bij zowel de ontwikkeling, uitvoering als de bijstelling van beleid staat de werkbaarheid voorop. Kernvragen zijn steeds: is het beleid naleefbaar, uitvoerbaar en handhaafbaar? Daarnaast is en blijft het sluiten van allianties met partners een belangrijk aandachtspunt van de provincie.

De samenwerking op het gebied van toezicht en handhaving is tot de komst van Regionale Uitvoeringsdiensten geborgd via een bestuursovereenkomst tussen nagenoeg alle Brabantse handhavingspartners. De concrete samenwerking is vormgegeven via een gezamenlijk meerjaren handavingsprogramma (2010-2012). Het gaat daarbij om de gezamenlijke ontwikkeling van instrumentarium maar ook om het gezamenlijk uitvoeren van toezicht en handhaving ter vergroting van effectiviteit en efficiency.

Gebleken is dat bedrijven met een gecertificeerd milieumanagementsysteem de regelgeving nauwelijks beter naleven dan bedrijven zonder zo'n systeem. Een verklaring hiervoor is dat dergelijke systemen onvoldoende mechanismen bevatten voor de borging en continue verbetering van de naleving. Anders gezegd: een milieumanagementsysteem is onvoldoende geschikt voor het managen van de naleving. De Stichting Coördinatie Certificatie Milieu- en arbomanagementsystemen (die onder meer 'spelregels' opstelt waaraan aangesloten certificatie-instellingen zich bij het certificeren dienen te houden) onderschrijft deze verklaring. Een milieumanagementsysteem alleen is daarom onvoldoende om te kunnen vertrouwen op goed nalevingsmanagement, maar biedt daarvoor wel een uitstekende basis. Met een aantal extra systeemeisen is het mogelijk het systeem voor milieumanagement ook te gebruiken voor goed nalevingsmanagement. In het project Systeemgericht toezicht zijn deze aanvullende systeemeisen geformuleerd. Wij stimuleren dat meer bedrijven in nalevingsmanagement gaan investeren zodat we dit nieuwe toezichtsinstrument breder kunnen inzetten en de toezichtslast voor bedrijven en overheid nog verder kunnen verminderen. Ook op deze manier wordt de efficiency vergoot.

De wettelijke taken op het gebied van externe veiligheid gaan onderdeel uitmaken van het Interbestuurlijk Toezicht (IBT). Naar verwachting krijgt dit medio 2012 een wettelijke grondslag. Dit betekent dat we als provincie wel mogelijkheden gaan krijgen om bij te sturen als een gemeente echt achterblijft bij de uitvoering van haar wettelijke taken.

Convenanten

In de tweede helft van 2009 is met de belanghebbenden een stikstofconvenant afgesloten over reductie van de stikstofuitstoot rondom de Natura 2000-gebieden. Dit convenant is inmiddels verwerkt in de Provinciale milieuverordening. Het behalen van de natuurdoelen komt hiermee een belangrijke stap dichterbij en tegelijkertijd blijven er ontwikkelingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven. Hiermee is de al lang durende impasse over de stikstofbelasting van Natura 2000-gebieden doorbroken. Binnen het basispakket is de inzet van convenanten beperkt mogelijk, zoals met het landbouwbedrijfsleven is gesloten.

Educatie

Educatie speelt een rol bij bewustwording, keuzes en gedrag. De provincie is hier zowel via natuur- en milieueducatie (NME) als leren voor duurzame ontwikkeling bij betrokken. Op grond van de

takendiscussie en de Agenda van Brabant wordt milieueducatie niet langer tot de kerntaken gerekend. Activiteiten op dit gebied worden grotendeels afgebouwd.

Subsidies

Voor een groot aantal milieuthema's is sprake van stimuleringsregelingen. Hierin wordt beoogd om door middel van subsidies een aantal maatschappelijk gewenste effecten tot stand te brengen. Als resultaat van de takendiscussie binnen de provincie Noord-Brabant zal er fors minder budget voor subsidies beschikbaar worden gesteld.

Heffingen

Ons milieubeleid kent geen heffingen, met uitzondering van de grondwaterheffing in het Provinciale Waterplan. Nieuwe heffingen worden niet voorzien.

Milieueffectrapportage Milieueffectrapportage (m.e.r.) is een belangrijk instrument om de milieugevolgen in een vroeg stadium te signaleren en om ze volwaardig mee te wegen in overheidsbesluiten. Er zijn twee typen milieueffectrapportages in Nederland: project-m.e.r. dat van toepassing is bij milieubelastende activiteiten en de plan-m.e.r. die verplicht is bij een aantal plannen en programma's om het milieubelang volwaardig in de strategische afweging te betrekken. Plannen zijn plan-m.e.r.-plichtig wanneer het plan is opgenomen in het Besluit m.e.r. of als er een passende beoordeling is vereist in het kader van Natura 2000-gebieden. Een PMP is overigens niet m.e.r.-plichtig. Een m.e.r. is voor de provincie een belangrijk instrument om milieu een plek te geven in de besluitvorming. Door de m.e.r.-procedure worden alternatieven verkend en milieueffecten in beeld gebracht, waardoor de discussie feitelijker en zakelijker wordt en naar verwachting voor het milieu een beter product oplevert. De provincie is zowel als initiatiefnemer als bevoegd gezag betrokken bij m.e.r.-procedures. Jaarlijks zijn er enkele tientallen m.e.r.-procedures voor diverse soorten projecten. De verwachting is dat dit gedurende de looptijd van dit PMP zo zal blijven. Er wordt onderscheid gemaakt in een eenvoudige procedure voor bijvoorbeeld vergunningen en een uitgebreide procedure voor een plan-m.e.r. en ingewikkeldere projecten met gevolgen voor Natura 2000-gebieden. Het is tegenwoordig gebruikelijk het thema "Gezondheid" in een m.e.r. mee te nemen.

6.3 Kennis en verbinding

Kennis en verbinding vindt in belangrijke mate plaats door de inzet van een aantal organisaties als TELOS en het IVN Consulentenschap Brabant die als 'vooruitgeschoven post' functioneren om op deze wijze kennis op het gebied van ecologie en milieu te verspreiden. Ook kennisverstrekking via de provinciale website is een laagdrempelige wijze om kennis richting burgers te ontsluiten. Een meer gerichte inzet van kennis en verbinding kan tot effectiviteitsverhoging van het provinciale milieubeleid leiden. De provincie kan in haar rol als gebiedsregisseur het milieu in brede zin een integraal onderdeel laten uitmaken bij het zoeken van oplossingen bij complexe maatschappelijke vraagstukken. Op weg naar duurzame ontwikkeling zal de provincie vaker als verbinder optreden tussen o.a. het bedrijfsleven, NGO's en gemeenten. Verbinding van kennis, kunde en belangen leidt tot een grotere slagkracht. In dit soort trajecten dienen economie en ecologie samen te worden gebracht en te leiden tot concrete oplossingen.

Analoog aan de werkwijze van de BOM zal op het gebied van ecologie meer gewerkt worden zoals op het gebied van economie: minder vaak faciliteren door financieren, maar het leggen van doelgerichte verbindingen door initiatie van concrete programma's/projecten die het ecologiebelang daadwerkelijk verzilveren.

In de huidige netwerksamenleving kunnen overheden maatschappelijke vraagstukken vrijwel nooit zelfstandig oplossen. Partnerschappen zijn daar noodzakelijk voor. Gezamenlijk optrekken is noodzakelijk om voldoende massa en kracht te ontwikkelen. Niet alleen bestuurlijke partners maar ook belangenorganisaties, instellingen, bedrijven en bewoners. Er moet slim geschakeld worden tussen overheden, markt en maatschappelijke organisaties. Daarbij is het zaak om extra scherp te zijn op de rol die de provincie kan vervullen. Een aantal zaken moet gewoon in orde zijn. Het gaat om standaardkwaliteiten op het vlak van ondernemerschap, arbeidsmarkt, kwaliteit van onderwijs, goede bereikbaarheid en een schone, veilige en groene leefomgeving.

Het Milieu Overleg Lokale Overheden Noord-Brabant (MOLO) is een informeel netwerk van Brabantse gemeenten, regionale milieudiensten, waterschappen en de provincie Noord-Brabant op het gebied van milieu, natuur en water. Het is een platform waar kennis en informatie over milieu, natuur en waterbeleid wordt uitgewisseld, innovaties worden besproken en afstemming wordt gezocht. Het platform bundelt kennis, stemt af, geeft advies en maakt handreikingen voor de praktijk. Via bestuurders wordt verantwoording afgelegd aan het bestuurlijk MOLO-B. De Gedeputeerde Ecologie is voorzitter van dit bestuurlijk overleg.

De agenda wordt gevormd door individuele inbreng van bestuurders, onderwerpen die voortvloeien uit de werkgroepen en inbreng van de provincie.

Daarnaast werkt de provincie op het gebied van milieu binnen BrabantStad met de B5 samen. Er is zowel een bestuurlijk als ambtelijk vakoverleg milieu. In dit vakoverleg wordt inhoudelijk afgestemd tussen de steden over de volle breedte van het beleidsterrein milieu. Tevens vindt er inhoudelijke afstemming plaats over specifieke BrabantStad-projecten. Ook dit bestuurlijk vakoverleg staat onder voorzitterschap van de gedeputeerde Ecologie en Handhaving. Daarnaast participeren alle wethouders milieu uit de B5-steden in dit bestuurlijk overleg.

Relatie met provinciaal innovatiebeleid

Het provinciale innovatiebeleid is er niet alleen op gericht om een top kennis- en innovatieregio te zijn, maar legt ook verbindingen tussen maatschappelijke opgaven als zorg, mobiliteit en duurzaamheid, en de innovatiekwaliteiten van (Brabantse) ondernemers en kennisinstellingen. Innovatieve producten en processen zijn veelal zuiniger met energie en grondstoffen dan de producten en processen die ze vervangen. Ze zijn daarmee vaak ook minder milieubelastend, en vergemakkelijken het voldoen aan wet- en regelgeving voor productiebedrijven resp. het halen van normen die samenhangen met het gebruik door consumenten. Het element *duurzaamheid* biedt daarmee als (internationale) afzetmarkt volop kansen voor onze innovatieve bedrijven. Provinciale initiatieven rond Elektrisch Rijden en Smart Grids, Biobased Economy, Solar, spelen daarop in. In de Agenda Vitaal Platteland is de provinciale inzet verwoord om de agro(food)sector over te laten schakelen naar een nieuw verdienmodel, meer op kwaliteit en toegevoegde waarde, en minder op lage kosten en bulkproductie.

In algemene termen stimuleert het provinciaal innovatiebeleid de trend naar een economie die meer is gericht op kennis en kennisintensieve systemen, minder op fysieke materialen. De concrete ideeën en kennis moeten van kennisinstellingen en bedrijven komen. De provincie biedt het organiserend vermogen om partijen bij elkaar te brengen, ook cross sectoraal, en om initiatieven een stap verder te helpen. Om hier ten volle de vruchten van te plukken is een adequate (milieu)wetgeving en experimenteerruimte vereist.

6.4 Duurzame ontwikkeling

Onder duurzame ontwikkeling verstaan wij een evenwichtige groei van de drie kapitalen: Economie, Ecologie en het Sociaal-Culturele domein. De ambitie van de provincie bestaat onverminderd uit een evenwichtige groei van de Economie, Ecologie en Sociaal-Cultureel kapitaal. Daarbij moet afwenteling in tijd (naar toekomstige generaties) en ruimte (naar andere gebieden) worden voorkomen. In onze visie beschouwen wij duurzaamheid niet als een apart thema; duurzaamheid omvat juist alle milieuthema's. In de praktijk zijn de drie duurzaamheidskapitalen nauw met elkaar verweven. Daarom werken wij continu aan het vormen en verbeteren van ons beleid, waarin deze drie deelaspecten onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en in elkaar overlopen. Met duurzaam handelen verzekeren wij ons eigen voortbestaan en van onze eigen soort in de toekomst. Het mooie en unieke van duurzaam handelen is dat tegelijkertijd betere leefomstandigheden, minder uitputting van natuurlijke hulpbronnen, minder vervuiling en behoud van biodiversiteit wordt gerealiseerd. De trend is dat steeds meer mensen met een grote vastberadenheid daadwerkelijk met duurzaamheid bezig zijn in hun dagelijks leven en dat onze kennis over mogelijke oplossingsrichtingen blijft toenemen. Het huidige denken en handelen over duurzaamheid is 'cool' en geeft hoop en inspiratie voor de toekomst.

Echter ook blijkt, dat het daadwerkelijk realiseren van duurzame ontwikkeling hardnekkig en complex is. Ondanks veel particuliere initiatieven, tal van goede stappen die het bedrijfsleven heeft gezet en de groene producten die op de markt komen draaien we ecologisch, sociaal en economisch gezien nog verre van optimaal. Dat er in onze samenleving een transitieproces rond duurzame ontwikkeling op gang is gekomen is desalniettemin onmiskenbaar.

Wij willen het tamelijk abstracte en complexe begrip duurzaamheid of duurzame ontwikkeling concreet en herkenbaar invullen. Wij willen de collectieve kennis en daadkracht inzetten om daadwerkelijke stappen te zetten op onze koers naar een duurzame ontwikkeling. Wij willen daartoe een afwegingskader duurzaamheid opstellen. Het voordeel van een afwegingskader is dat er keuzes kunnen worden gemaakt over het ambitieniveau en de concrete vertaling in scenario's en maatregelen. Het tweede voordeel is dat er dan ook een proces- of effectindicator kan worden vastgesteld. Het afwegingskader zal worden gebaseerd op de Duurzaamheidbalans en projecten als de proeftuinen, het interreg project POWER en concepten als de menukaart.

Daarnaast zullen wij duurzaamheid van het begin af aan betrekken bij de negen provinciale gebiedsontwikkelingen zoals genoemd in de Structuurvisie ruimtelijke ontwikkeling. Zie ook de volgende paragraaf over gebiedsgericht werken.

Daarmee sluiten we aan bij de trendmatige ontwikkeling van de groeiende maatschappelijke belangstelling en het transitieproces rond duurzame ontwikkeling. Bovendien willen wij die kennis en ervaring etaleren en delen met anderen, passend bij de faciliterende en verbindende rol van de provincie in de moderne samenleving.

Interne milieuzorg

Voor alle milieuaspecten die *binnen* het provinciehuis spelen, beschikt de provincie over een intern milieuzorgsysteem. Dit milieuzorgsysteem is gecertificeerd conform ISO 14001. Daarnaast is ook het milieumanagementsysteem voor het taakgebied wegen gecertificeerd conform ISO 14001. Belangrijk onderwerp van gesprek rond hercertificering is duurzaam inkopen. Gemonitoord wordt in hoeverre de duurzaamheid is opgenomen bij provinciale aanbestedingen (conform voorschriften van het Agentschap NL), met als uitgangspunt 100% duurzame inkoop in 2015. Zoals aangegeven in de Monitor Duurzaam Inkopen 2010 heeft de provincie Noord-Brabant op de gemonitoorde productgroepen een percentage van 100 gehaald als het gaat om duurzaam inkopen. Dat wil zeggen dat alle relevante minimumeisen op het gebied van duurzaamheid zijn meegenomen in de aanbesteding. Hiermee wordt ruimschoots voldaan aan het afgesproken percentage voor de provincie (50% duurzame inkoop in 2010; 100% duurzame inkoop in 2015). Vanuit zowel het interne milieuzorgsysteem als het milieumanagementsysteem voor wegen wordt – voor de productgroepen die daarin opgenomen zijn – bekeken in hoeverre ook daadwerkelijk uitgevoerd wordt wat bij de aanbesteding toegezegd is. Maatregelen worden genomen om dit te verbeteren, zodat niet alleen op papier, maar ook in werkelijkheid sprake is van 100% duurzame inkoop volgens de voorschriften, zoals Agentschap.nl deze heeft vastgelegd.

Daarnaast maakt de provincie zich voor wegen sterk voor een duurzaam energiebeleid en het stimuleren tot CO₂-bewust handelen bij aanbestedingen en uitvoering van projecten en betere benutting van de energie-inhoud van biomassaströmen, alsmede de keuze voor duurzame en innovatieve materialen en een milieuvriendelijke bestrijding van onkruid op verhardingen zonder de inzet van chemische middelen. Verder is de beleidscyclus voor de taakgebieden Milieu, Water en Natuur & Landschap gecertificeerd volgens ISO 14001. Insteek hierbij is om duidelijk aan te kunnen geven hoe ons bovenwettelijk beleid bijdraagt aan milieuverbetering c.q. beperking van negatieve gevolgen voor het milieu.

6.5 Gebiedsgericht werken

Bij de evaluatie van het PMP 2006-2010 is geconcludeerd dat ‘Integraal werken in de periode 2006-2010 is versterkt’. Er zijn een groot aantal projecten met de ‘mutual gains approach’, ook wel brede belangenbenadering genoemd, aangepakt. Het is een gebiedsgerichte aanpak in samenwerking met andere overheden en maatschappelijke organisaties. Gebiedsgericht werken is inmiddels geëvolueerd naar gebiedsontwikkeling. Publiekprivate coalitievorming speelt daarbij een grote rol. Typische voorbeelden van een dergelijke aanpak zijn ‘Maintenance valley’ (Aviоланда), de MIRT-aanpak voor de Zuidoostvleugel van BrabantStad en de gebiedsontwikkeling van de N69-corridor. De provincie laat daarmee zien dat ze zaken goed kan oppakken en uitvoeren. Ervaringen met het ‘Manifest Brabant 2050’ en het ‘Ontwerpatelier BrabantStad’ tonen bovendien aan dat de provincie met regionale ontwerpverkenningen de Agenda voor Brabant kan vormen op een stimulerende en enthousiasmerende manier. De provincie heeft in de jaren ‘90 als een van de eersten geëxperimenteerd met een gebiedsgerichte aanpak, waarbij de provincie als regisseur optrad en uitvoerende partijen zoals gemeenten, waterschappen en bedrijven gezamenlijk achter een regiovisie kreeg. De meest succesvolle aanpak bij het gebiedsbeleid is doorgevoerd via de reconstructie van het Brabantse platteland. Met negen gebiedscommissies en door Provinciale Staten goedgekeurde plannen is een brede beweging op het platteland opgezet waarbij doelen op het gebied van natuur, milieu, economie en cultuur worden gerealiseerd. Aansprekende voorbeelden zijn het verplaatsen van intensieve veehouderijen vanuit

natuurgebieden en dorpen naar beter gelegen plekken (de afwaartse beweging). Ook het saneren van oude, slecht gelegen bedrijven en het intrekken van niet-gebruikte milieuvergunningen maken deel uit van de instrumentenkoffer. Deze vernieuwende aanpak heeft school gemaakt en deed ook op andere terreinen zijn intrede. Op deze manier kan milieubeleid integraal ingezet worden en wordt het een aanjager van samenwerking en innovatie. Gebiedsgericht werken is complex, vergt een lange adem en het zicht op de effectiviteit ontstaat pas in een laat stadium van het proces, maar de ervaringen zijn per saldo dermate positief dat we hier in de periode 2012-2015 in versterkte mate op willen inzetten.

Wij hebben in onze vorige bestuursperiode via verschillende proeftuinen, zoals Geerpark, Helmond West, Roosendaal en Moerdijk en integrale projecten als POWER en Leren voor Duurzame Ontwikkeling (LvDO) veel en goede praktijkkennis en ervaring opgedaan met integraal en gebiedsgericht werken op het gebied van duurzaamheid. Het was een zeer intensief traject met wisselende ervaringen. Het opbouwen van vertrouwen, het vaststellen van gezamenlijke ambities, het overleg met partners en het op gang brengen van processen door middel van financiële ondersteuning vergde veel van het provinciale apparaat.

N.a.v. de inspraakreacties is onder meer besloten om duurzaamheid (naast gezondheid, zoals beschreven in paragraaf 5.1) vanaf het begin af aan mee te nemen bij de negen provinciale gebiedsontwikkelingen zoals genoemd in de Structuurvisie ruimtelijke ontwikkeling. Hierbij zal dus niet alleen naar de wettelijke verplichtingen gekeken worden, maar ook naar cumulatie van effecten en mogelijkheden voor duurzaamheidsmaatregelen. Door deze aspecten nadrukkelijk in deze grote projecten mee te nemen, wordt geborgd dat alle samenhangende aspecten onderling worden afgewogen en wordt hier verdere ervaring mee opgedaan. Hoewel wij dus niet opnieuw met proeftuinen aan de slag gaan, zullen wij de opgedane duurzaamheidskennis en ervaring inzetten bij deze gebiedsontwikkelingen.

6.6 Doelgroepenpak

Landbouw, industrie en verkeer zijn de sectoren die een aanzienlijke bijdrage leveren aan de milieubelasting en waar de provincie in haar beleid significante invloed op kan uitoefenen. Het huidige doelgroepenbeleid wordt voortgezet. Echter het landelijke doelgroepenbeleid met de industrie is per 1 januari 2010 beëindigd. Het ministerie van EL&I acht het afsluiten van nieuwe industrieconvenanten niet nodig. De aandacht bij de doelgroep industrie verschuift naar de mondiale milieuthema's klimaat (en energie) en de natuurlijke hulpbronnen.

Duurzame ontwikkeling van de land- en tuinbouwsector levert een essentiële bijdrage aan de duurzame ontwikkeling van het Brabantse platteland en de aanverwante agrofoodsector. De provincie kampt met enkele hardnekkige milieuproblemen die met de landbouw te maken hebben. In overleg met de sector willen wij doorgaan met het maken van afspraken en het sluiten van convenanten om de te hoge milieubelasting, met name van lucht en bodem, terug te dringen. Wij dringen aan op een verdergaande verduurzaming van de landbouw en daar zien wij met name een rol weggelegd voor de intensieve veehouderij en de glastuinbouw. Hierbij zullen wij ook aandacht besteden aan de mogelijkheden van energietransitie met biobased economy en de productie van warmte en stroom (overigens vindt uitwerking van deze onderwerpen plaats via de Energieagenda en niet via het PMP).

Nieuwe glastuinbouwbedrijven in projectvestigingsgebieden moeten bij toepassing van assimilatiebelichting direct voldoen aan de afschermingsregels voor 2014 uit het Besluit Glastuinbouw. Ze dienen ook te voldoen aan de landelijke eisen voor duurzame energie en energie-efficiëntie uit het convenant 'Schone en zuinige agrosectoren'. Het streven is gericht op het verminderen van emissies van stoffen naar het (oppervlakte)water. De inzet van biologische landbouwteelt is hierbij van groot belang. Wij verwachten dat de markt dit zelfstandig doorzet. Wij zetten geen middelen meer in om dit te stimuleren.

In 2012-2015 willen wij in beeld krijgen wat de draagkracht is van het Brabantse platteland voor de combinatie veehouderij - bevolkingsdruk en wat dit kan betekenen voor randvoorwaarden vanuit ruimte en milieu (Structuurvisie en PMP). Dierziekten en de risico's daarvan op de humane gezondheid zullen de komende jaren actief gevolgd worden en daar waar nodig zullen wij preventief en repressief ingrijpen.

De milieubelasting per eenheid product van de doelgroep industrie is over het algemeen het afgelopen decennium afgenomen. Productieprocessen zijn schoner en efficiënter geworden maar door de groei van de economie is de milieubelasting lokaal toegenomen. Bovendien zijn er Europese normen bijgekomen, verscherpt of komen de einddata in zicht om bepaalde doelen te halen zoals bij luchtkwaliteit.

Op lokale schaal blijven lastige knelpuntsituaties over rondom bedrijven waarbij het meestal gaat om bedrijfsprocessen die moeilijk in de hand zijn te houden en die dicht bij woonwijken zijn gesitueerd. Ook bij binnensteden waar nieuwe wijken tegen bedrijventerreinen en langs uitvalswegen zijn gelegen, ontstaan problemen. Deze milieuhotspots verdienen een eigen benadering, waarbij de gemeente een rol kan spelen.

6.7 Verlagen regeldruk

Het terugdringen van regeldruk voor bedrijven en medeoverheden is één van de doelstellingen van de provincie (conform bestuursakkoord 2011-2015: opschoonacties regelgeving en overlegstructuren). Wij willen een toekomstig milieubeleid realiseren met zo min mogelijk regels en lasten voor het bedrijfsleven. De provinciale mogelijkheden zijn echter beperkt. Immers, voor de afzonderlijke thema's worden de milieukwaliteitseisen op Europees niveau vastgesteld en op Rijksniveau omgezet in wetgeving. Maar, ook op deze twee niveaus wordt het vereenvoudigen van regelgeving als speerpunt gezien.

Door de komst van de Wabo en ICT-oplossingen ontstaan er op het vlak van lastenvermindering voor bedrijven nieuwe kansen. De provincie kijkt hierbij over haar eigen grenzen en zoekt actief aansluiting bij andere overheden en belangenorganisaties. Ook op provinciaal niveau blijft de provincie zich inzetten om een vermindering van regeldruk voor het bedrijfsleven te realiseren.

Een voorbeeld van onze inspanningen om de lastendruk te verminderen, is het project Zonebeheer. Uit recent onderzoek is bijvoorbeeld gebleken dat het opstellen van zonebeheersplannen positief kan bijdragen aan het verminderen van regeldruk voor bedrijven. Met de Subsidieregeling 'Zonebeheer in Noord-Brabant 2010-2012' worden gemeenten gestimuleerd een zonebeheersplan op te stellen. Zie ook paragraaf 4.4.6.

Ook op het gebied van het verlagen van de toezichtslast worden grote stappen gezet. Met ons Handhavingsplan 2008-2011 hebben wij de beleidslijn ingezet om in het toezicht beter aan te sluiten bij de inspanningen die bedrijven leveren om de naleving van wet- en regelgeving zeker te stellen. Dit heeft

gestalte gekregen in het project Systeemgericht toezicht dat in 2009 is gestart. Met systeemgericht toezicht kijken we niet uitsluitend naar de feitelijke naleving van wet- en regelgeving maar leggen we de focus meer op de wijze waarop de naleving door een bedrijf is zeker gesteld en wordt verbeterd. Gebleken is dat hierdoor de toezichtslast afneemt, zowel voor het bedrijfsleven als voor de overheid. Onze provincie is een van de pioniers in Nederland als het gaat om systeemgericht toezicht binnen het milieuveld. Hiervoor hebben we als provincie de Vernieuwing Toezicht Trofee ontvangen. Zie ook paragraaf 6.2 onder Vergunningverlening & Handhaving.

7 Financiën

In dit hoofdstuk zijn de middelen opgenomen. In onderstaande tabel zijn per onderdeel van dit PMP de begrote bedragen meerjarig weergegeven. Het betreft alleen programmagelden en geen personeelskosten. De personeelskosten zijn in het overzicht niet meegenomen. Bij de tussentijdse evaluatie in 2013 zullen de personeelskosten inzichtelijk worden gemaakt, als de ontwikkelingen naar de Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD's) achter de rug zijn.

In onderstaand overzicht zijn alleen de direct aan milieu gerelateerde middelen opgenomen. De middelen uit het Handhavingsprogramma, de EnergieAgenda, de Investeringsagenda en de Gebiedsopgaven zijn niet in het PMP opgenomen. Deze middelen dragen echter wel bij aan het behalen van de milieudoelen.

Milieuthema	Middeleninzet ²			
	2012	2013	2014	2015
Financiële middelen	Euro	Euro	Euro	Euro
Algemeen: beleidsontwikkeling, monitoring en evaluatie, milieueffectrapportage, kennis en verbinding, duurzame ontwikkeling, vergunningverlening en handhaving	5.779.340	5.183.745	2.332.294	2.339.455
Externe veiligheid	3.537.586	3.507.586	3.507.586	133.586
Lucht ³ (o.a.emissiereductie veehouderij)	4.947.609	6.847.786	893.244	1.004.494
Geur ⁴	0	0	0	0
Geluid en trillingen	2.825.756	2.737.292	2.580.082	15.665
Licht ⁵	0	0	0	0
Bodem ⁶	26.756.820	17.151.526	13.094.402	696.676 ⁷
Water (verminderen fosfaatdruk)	290.000	260.000	0	0
Afval en stortplaatsen	1.283.380	1.291.405	1.299.811	1.308.766
Totaal,	45.420.491	36.979.340	23.707.419	5.498.642
waarvan middelen derden	14.277.808	12.262.733	8.232.098	3.213.518

² Financiële middelen bestaan uit zowel provinciale middelen als middelen van derden (hoofdzakelijk doeluitkering Rijk).

³ Betreft inclusief landbouw en exclusief bedrijfsbeëindiging en verplaatsing veehouderij.

⁴ Monitoringsactiviteiten voor geur worden gefinancierd vanuit het budget voor monitoring.

⁵ Monitoringsactiviteiten voor licht worden gefinancierd vanuit het budget voor monitoring.

⁶ De kosten voor bodemsanering bij Chemie-Pack (ca. € 38,2 miljoen) zijn nog niet opgenomen in de tabel aangezien nog met het ministerie van Infrastructuur en Milieu afspraken moeten worden gemaakt over de verdeling over de jaren.

⁷ In 2013-2014 worden nieuwe afspraken gemaakt over de middelen die beschikbaar komen via de decentralisatie uitkering Bodem voor de periode 2015-2019. Deze middelen zijn nog niet bekend en daarom niet in bovenstaand overzicht opgenomen.

Er is sprake van een terugloop van direct aan milieu gerelateerde middelen van ruim 45 miljoen euro in 2012 naar 23 miljoen in 2014 en 5,5 miljoen in 2015. Deze bedragen zijn gebaseerd op onze huidige inschatting van de benodigde middelen. Rekening is gehouden met de projecten Samen Investeren Brabant(stad) welke in 2013 aflopen en de doorvertaling van de Agenda van Brabant (2011-2015).

De beschikbare middelen en de personele formatie zijn voldoende om onze wettelijke taken op het benodigde niveau te kunnen uitvoeren. Voor een extra impuls zal meegelift worden op andere investeringstrajecten zoals bijvoorbeeld de Energieagenda.

Wij willen gedurende de looptijd van het PMP flexibel en slagvaardig op nieuwe ontwikkelingen zoals de verduurzaming van de landbouw en verbetering intensieve veehouderij in kunnen spelen. Dit betekent dat gedurende de looptijd aanleiding kan ontstaan om verschuivingen tussen budgetten aan te brengen. Als dit zich voordoet, zullen wij dit aangeven in onze reguliere jaarlijkse begroting.

Bijlage 1: begrippenlijst

Agenda van Brabant:	Een samenhangend pakket met voorstellen waarin de provincie aangeeft hoe er toekomstgericht bestuurd kan worden in combinatie met forse ombuigingen. In juni 2010 hebben Provinciale Staten hier mee ingestemd.
Bodemwijzer:	Interactieve webapplicatie die het mogelijk maakt om relevante bodemthema's op eenvoudige wijze te betrekken bij ruimtelijke plannen en processen.
Gezondheidseffectscreenings Methodiek (GES-methodiek):	Om de te verwachten knelpunten binnen een gebied voor milieu en gezondheid in kaart te brengen is het instrument Gezondheids Effect Screening (GES) ontwikkeld. Met behulp van de GES-methodiek wordt per milieufactor een gezondheidskundige maat (GES-score) toegekend voor de mate van milieubelasting.
Natura 2000-gebied:	Natuurgebied aangewezen onder de Vogelrichtlijn en aangemeld of aangewezen onder Habitatrichtlijn. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn Europese richtlijnen. De Natura 2000-gebieden vormen een Europees netwerk.
Provinciaal Waterplan	Het Provinciaal Waterplan vormt de strategische basis voor het Brabantse waterbeleid en waterbeheer, voor de korte en lange termijn. Het Waterplan houdt rekening met duurzaamheid en klimaatveranderingen.
Q-koorts:	Q-koorts is een infectieziekte die van dieren kan overgaan op mensen. In Nederland zijn besmette melkgeiten en melkschapen de belangrijkste bron van de ziekte bij mensen.
Telos:	Een onafhankelijk kenniscentrum in Tilburg dat bijdragen levert aan duurzame ontwikkelingsprocessen in Brabant. Het ontwikkelt hoogwaardige kennis over duurzaamheid, brengt innovaties en veranderingsprocessen op gang en wil het maatschappelijk debat inspireren. In 2006 hebben zij de eerste Duurzaamheidbalans van Noord-Brabant opgesteld.
Wet milieubeheer:	Bij wet vastgelegde Rijksregelgeving over de bescherming en de verbetering van de milieukwaliteit.
Wabo:	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. Doel is een eenvoudigere en snellere vergunningverlening en een betere dienstverlening door de

overheid op het terrein van bouwen, ruimte en milieu. De Wabo introduceert hiervoor de omgevingsvergunning.

Zoönosen:

Zijn die ziekten, waaronder vele infecties, die op natuurlijke wijze overgebracht kunnen worden tussen gewervelde dieren en de mens.

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
1.	Brandweer Midden- en West- Brabant	1	Algemeen	Brandweer Midden- en West Brabant onderschrijft de ambitie en nut en noodzaak van een Provinciaal Milieuplan. Tevens willen wij graag een aanvulling te geven ter verbetering van de Externe Veiligheid in de Provincie Noord-Brabant in de periode 2011 tot 2014.	Wij zijn verheugd dat de veiligheidsregio MWB de ambities en noodzaak van het PMP onderschrijft.	Geen
2.	ZLTO	1	Algemeen	De opzet van het milieubeleidsplan is kort en bondig. Wat de voornemens van de provincie zijn is helder opgeschreven.	Wij zijn verheugd dat het PMP als kort, bondig en helder wordt beoordeeld.	Geen
3.	Eneco Wind B.V.	1	Algemeen	Eneco juicht de milieu-ambities en doelstellingen in dit ontwerp Provinciaal Milieuplan van harte toe en wenst de provincie de komende jaren ook veel succes toe in het uitvoeren van het nieuwe Provinciaal Milieuplan.	Wij zijn verheugd met de steun voor onze milieu-ambities.	Geen
4.	BZW	1	Algemeen Duurzaamh eid	Enkele incidenten daargelaten, constateert inspreker met SER-Brabant dat er op milieugebied de afgelopen decennia veel is bereikt. Met name de industrie bijvoorbeeld heeft de uitstoot van stikstofoxide de afgelopen 20 jaar meer dan gehalveerd. Ook andere milieuproblemen zijn door de industrie geheel of gedeeltelijk opgelost. Bij zowel overheid als bedrijfsleven is duurzaamheid een meer vanzelfsprekend onderdeel van het investeringsbeleid geworden.	Wij zijn het met de inspreker eens dat er op milieugebied veel is bereikt de afgelopen twintig jaar. Niettemin blijkt uit allerlei onderzoeken dat de provincie nog steeds kampt met een aantal hardnekkige problemen bij fijnstof, ammoniak, uitspoeling van nutriënten naar water en bodem en externe veiligheid langs het spoor. Met dit PMP gaan we die problemen te lijf.	Geen
5.	POC	1	Algemeen	Inspreker onderschrijft in grote lijnen de opzet en inhoud (visie en uitgangspunten) van het Provinciaal Milieuplan. Zij onderschrijft ook de focus op een drietal milieuonderwerpen: luchtkwaliteit (luchtwassers bij intensieve veehouderij), waterkwaliteit (aanpak fosfaatbelasting) en footprint en biodiversiteit (convenant over te nemen maatregelen).	Wij zijn verheugd dat de inspreker de grote lijnen met de visie en de uitgangspunten van het ontwerp PMP onderschrijft. Overigens gaat het onderwerp footprint anders ingevuld worden.	Geen
6.	SER Brabant	1	Algemeen	Inspreker oordeelt positief over de visie en uitgangspunten van het PMP 2011-2014. Daarbij hebben zij de volgende observaties: 1. De filosofie uit het ISM 2006-2010 komt direct terug in het begin van het plan. Ook de erkenning dat er een duidelijke koppeling ligt met de Agenda van Brabant en dat de provincie de steun van andere partijen nodig heeft, past zonder meer bij de ingezette weg van een brede aanpak, professionalisering en dialoog met stakeholders. 2. In de visie van het PMP 2011-2014 wordt aangesloten bij de duurzaamheidsdefinitie van Brundlandt. 3. Ook het besef dat veel is bereikt, maar dat sommige problemen hardnekkiger zijn dan gedacht of dat er nieuwe problemen zijn ontstaan of ontdekt, is een gegeven dat duidelijk in de inleiding naar voren komt. Hierbij zij verwezen naar de Milieubalans 2009 van het RIVM.	Wij zijn verheugd dat de SER de visie en uitgangspunten van het PMP 2011-2014 positief beoordeeld.	Geen
7.	Gemeente Tilburg	1	Algemeen	We vinden het PMP 2011-2014 een goede leesbare visie met heldere keuzes. Er wordt een goede relatie gelegd tussen PMP en de vijf andere strategische plannen die de inrichting en gebruik van de leefomgeving regelen. De provincie zet sterk in op het sluiten van de beleidscyclus en monitoring (meten is weten). Dat is ons inziens transparant, mits dit gerealiseerd wordt tegen kosten die niet ten koste gaan van het oplossen van de daadwerkelijke milieuproblemen. We hebben er begrip voor dat de provincie kritisch haar taken	Wij zijn verheugd met de goede ontvangst van de hoofdlijnen van het PMP bij de gemeente Tilburg.	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				bezieet.		
8.	PRVMZ	1	Gezondheid	Een echte uitwerking van de ambitie om gezondheid leidend te laten zijn of een strategie om gezondheid leidend te maken in relatie tot de leefomgeving, mist de PRVMZ in het Provinciaal Milieuplan.	N.a.v. de inspraak en de gezondheidstafels op 4 maart 2011 is onder meer besloten om gezondheid vanaf het begin af aan mee te nemen bij de provinciale gebiedsontwikkelingen. Hierbij zal dus niet alleen naar de wettelijke verplichtingen gekeken worden, maar ook naar cumulatie van effecten en mogelijkheden voor gezondheidsbevorderende maatregelen. Door dit in deze grote projecten mee te nemen, wordt geborgd dat alle samenhangende aspecten onderling worden afgewogen en wordt hier ervaring mee opgedaan. Het gaat hierbij om een integrale afweging, waarbij gezondheid een belangrijk aspect is. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld.	Ambitie m.b.t. gezondheid verduidelijken en tekst over gebiedsontwikkelingen opnemen bij Gebiedsgericht werken. Zie paragraaf 5.1 (Gezondheid) en paragraaf 6.5 (Gebiedsgericht werken)
9.	PRVMZ	1	Gezondheid Q-koorts Veehouderij	GGD en PRVMZ willen een bijdrage leveren aan een andere systematische verkenning van gezondheidsrisico's. Hierbij kunnen de volgende onder handen zijnde activiteiten benut worden. - In september 2010 is een evaluatie van de PRVMZ over het Brabants beleid inzake Q-koorts gereed. Hierin wordt uitvoerig ingegaan op de ervaringen in onze provincie van patiënten, hulpverleners, bestuurders en andere betrokkenen met betrekking tot het gevoerde beleid rond Q-koorts. Uitgangspunt hierbij is wat we kunnen leren van de situatie rond Q-koorts voor de toekomst. - In het najaar van 2010 is een visiedocument gereed inzake 'gezondheid en (intensieve) veehouderij' dat de PRVMZ momenteel in samenwerking met het Brabants Kennisnetwerk Zoönosen samenstelt op basis van interviews met deskundigen vanuit verschillende vakgebieden. - Momenteel loopt een blootstellings- en gezondheidsonderzoek in Oost-Brabant en Noord-Limburg rond intensieve veehouderijen in de pluimvee en varkenssector. Onderzocht wordt de blootstelling aan schadelijke gezondheidseffecten van de omgeving rond deze bedrijven en het voorkomen van gezondheidsproblemen die te maken hebben met de veehouderij zoals luchtwegklachten en influenza. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de Universiteit van Utrecht, NIVEL, RIVM en de GGD'en in opdracht van de ministeries van ELI en VWS. De afronding van het onderzoek is eind 2010 gepland. Dit onderzoek zal inzichten opleveren op welke wijze mens en dier in het dichtbevolkte Brabant zich tot elkaar verhouden vanuit gezondheidsperspectief.	De GGD en PRVMZ zijn uitstekend in staat om een verkenning voor Noord-Brabant uit te voeren en aanbevelingen te doen. Wij zien het advies van de Provinciale Gezondheidsraad in samenwerking met de GGD dan ook graag tegemoet (naar verwachting oktober 2011). Wij verwachten dat de genoemde rapporten (waarvan inmiddels ook het derde onderzoek gereed is) daarbij betrokken worden. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld.	Ambitie m.b.t. gezondheid verduidelijken en tekst over gebiedsontwikkelingen opnemen bij Gebiedsgericht werken. Zie paragraaf 5.1 (Gezondheid) en paragraaf 6.5 (Gebiedsgericht werken)
10.	PRVMZ	1	Gezondheid	In de uitwerking van het milieubeleidsplan zien we de in het begin geformuleerde gezondheidsambitie niet terug. De maatregelen en oplossingen die uitgewerkt worden betreffen deelp Problemen. De oplossingen zijn instrumenteel en vooral gericht op beheersing en monitoring. Deze keuzen zouden ingebed moeten zijn in systeemdenken, waarbij gebruik wordt gemaakt van kennis, afkomstig van uiteenlopende vakgebieden (Gezondheidsraad 2009). Om de gezondheidseffecten vanuit milieu beter te kunnen beoordelen en de effectiviteit van mogelijke maatregelen beter in kaart te kunnen brengen, is meer inzicht in deze verbanden nodig. Alleen door rekening te houden met deze samenhangen zijn hier betekenisvolle vorderingen te maken.	Het PMP richt zich op wettelijke taken en bestuurlijke verplichtingen. Milieu blijft de essentie van het PMP. Een integrerend gezondheidskader dat al het provinciale beleid omvat, is er inderdaad niet. Naar aanleiding van de inspraakreacties is door GS op advies van de commissie Ruimte en Milieu van de Staten besloten het PMP qua besluitvorming op te schorten tot na de verkiezing. Kernvraag voor het uitstel: gezondheid moet beter verankerd en vormgegeven worden. Daarom zijn meningen en adviezen van externe partijen geïnventariseerd tijdens de zogenoemde gezondheidstafels op 4 maart 2011. N.a.v. deze gezondheidstafels is onder meer besloten om gezondheid vanaf het begin af aan mee te nemen bij de provinciale gebiedsontwikkelingen en de grote infrastructurele werken. Hierbij zal dus niet alleen naar de wettelijke verplichtingen gekeken worden, maar ook naar cumulatie van effecten en mogelijkheden voor gezondheidsbevorderende maatregelen. Door dit in deze grote projecten mee te nemen, wordt geborgd dat alle samenhangende aspecten onderling worden afgewogen en wordt hier ervaring mee opgedaan. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden	Ambitie m.b.t. gezondheid verduidelijken en tekst over gebiedsontwikkelingen opnemen bij Gebiedsgericht werken. Zie paragraaf 5.1 (Gezondheid) en paragraaf 6.5 (Gebiedsgericht werken)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld.	
11.	ZLTO	1	Gezondheid Luchtkwaliteit	Ook volksgezondheid heeft een opvallende plaats in het plan. Natuurlijk is volksgezondheid een erg belangrijk item. Toch zijn ook hier enige relativerende woorden op zijn plaats. Luchtkwaliteit is slechts een relatief kleine oorzaak van gezondheidsproblemen. Het aantal mensen dat ziek wordt van de luchtkwaliteit wordt in het plan desondanks nogal zwaar aangezet. Er ontbreken concrete cijfers en het is ook een tekortkoming dat de trend niet is beschreven. Vanwege de uitbraak van Q-koorts zijn de gelegde accenten verklaarbaar. Echter een meer integrale benadering had voor een provinciaal milieubeleidsplan meer voor de hand gelegen.	Volksgezondheid in het PMP is meer dan alleen luchtkwaliteit. Volksgezondheid is een aspect dat deel uit maakt van alle thema's van het PMP. In het PMP hebben wij de relatie aangegeven tussen de milieuthema's en gezondheid. Milieubeleid is geen technisch verhaal over stoffen met een moeilijke naam maar het gaat over het tegengaan en vermijden van risico's die de gezondheid kunnen schaden. Die relatie wordt in het PMP beschreven. Daarnaast vindt de provincie het haar verantwoordelijkheid om meer dan in het verleden de volksgezondheid in haar overwegingen mee te nemen. Daarom wordt in dit PMP een accent bij volksgezondheidsaspect gelegd. Belangrijke luchtverontreinigende stoffen die zorgen voor gezondheidsschade in Brabant zijn: fijnstof, stikstofdioxiden en ozon. Het kan leiden tot onder andere chronische luchtwegklachten, hoge bloeddruk en hartklachten. In Noord-Brabant betreft het ongeveer 5.000 inwoners. Om de luchtverontreiniging terug te dringen, moeten vooral verkeersmaatregelen worden genomen. Daarnaast dient de fijnstofproblematiek in de intensieve veehouderij worden aangepakt. Een regionale aanpak ligt voor de hand. In Noord-Brabant wordt de luchtverontreiniging aangepakt via twee sporen, namelijk via het Brabants Samenwerkingsverband Luchtkwaliteit (BSL) en de Regionale Uitvoeringsprogramma's Luchtkwaliteit (RUL). De provincie is niet voornemens om aanvullende eisen te stellen. De provincie volgt de normen die door de rijksoverheid zijn opgelegd. In paragraaf 4.2 wordt aangegeven, zichtbaar in tekst en grafieken, dat er voor alle stoffen in de lucht waar het PMP zich op richt, er sprake is van een afnemende trend. Het gaat dus de goede kant op maar de doelen zijn nog niet bereikt.	Cijfers verduidelijken. Zie paragraaf 5.1 (Gezondheid)
12.	PRVMZ	1	Gezondheid	Opvallend is dat in het beleidsplan op geen enkele manier aandacht wordt besteed aan de positieve relatie tussen gezondheid en milieu. De positieve relatie als uitgangspunt kiezen zou leiden tot een geheel andere uitwerking van het PMP met een grote inzet op het versterken van 'groen' en 'blauw' in stedelijke en niet-stedelijke gebieden, het stimuleren van bewegen via RO- en verkeers- en vervoersbeleid, het stimuleren van zorgboerderijen, etc.	Wij zijn het met u eens dat er een positieve relatie kan bestaan tussen gezondheid en milieu in brede zin, namelijk in de betekenis van leefomgeving. Zo kan bijvoorbeeld de aanleg van groen langs een weg geluidhinder verminderen. Ook worden de wetenschappelijke bewijzen over de positieve relatie tussen gezondheid en natuur steeds sterker. Het PMP gaat echter over milieu in engere zin. De relatie tussen gezondheid en groen/natuur zal in de actualisatie van het Natuur- en Landschapsoffensief aan bod komen.	Geen
13.	Gemeente Waalwijk	1.3	Algemeen	Inhoudelijk kan de gemeente Waalwijk zich vinden in de door de provincie geformuleerde ambities. Het bijzondere accent dat gelegd wordt op 'Gezondheid' in relatie tot milieufactoren is begrijpelijk. De gemeente Waalwijk is wel van mening dat de intrinsieke waarde van 'Milieu' niet uit het oog mag worden verloren. De gemeente Waalwijk vertrouwt erop dat deze voldoende zal zijn geborgd in de diverse uitvoeringsprogramma's van vooral het Natuur- en landschapsoffensief.	Wij zijn verheugd dat de gemeente zich kan vinden in de door de provincie geformuleerde ambities, inclusief het accent op gezondheid. Een gezonde leefomgeving is één van de speerpunten uit de Agenda van Brabant. Met het accent gezondheid benadrukken wij nut en noodzaak van milieubeleid. De basis van het PMP blijft echter het beleid per milieuthema. De relatie met milieubeleid wordt ook gelegd in de overige strategische programma van de provincie: Structuurvisie, Provinciaal Waterplan, Energieagenda, Natuur en Landschapsoffensief en Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan.	Geen
14.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	1.3	Ambities	Het ontwerp Milieuplan is een compact stuk met een heldere schrijfstijl geworden, dat een sfeer van uitvoering ademt. Het biedt echt onvoldoende houvast om te komen tot een structurele verbetering van de gekozen milieuthema's. Daarvoor zou het nog globale uitvoeringsprogramma nader geconcretiseerd moeten worden, zodat de effectiviteit van het PMP vergroot wordt.	Gekozen is voor een beknopt PMP. Waar nodig, wordt het beleid nader uitgewerkt in specifiek nota's, zoals bijvoorbeeld de beleidsnotitie Industriële geurhinder en de beleidsvisie Externe Veiligheid. Deze worden in de desbetreffende hoofdstukken vermeld.	Geen
15.	BZW	1.3	Deregulerin g	Ook bij het provinciebestuur staat deregulering hoog op de bestuurlijke agenda - getuige bijvoorbeeld het recent uitgebrachte advies 'Lastenverlichting Bedrijfsleven'. Derhalve had het BZW de hoop dit terug te vinden in het PMP. Daarin wordt het BZW echter teleurgesteld. Het PMP houdt het huidige, complexe en gefragmenteerde milieubeleid in stand, of voegt daar op onderdelen zelfs bepalingen aan toe. De rendementsvragen worden in het geheel	Wij herkennen ons niet in de opvatting van de BZW dat het PMP een complex en gefragmenteerd milieubeleid in stand houdt en daar zelfs op onderdelen bepalingen aan toevoegt. Als provincie hebben wij ons gezien de takendiscussie en provincie nieuwe stijl - zie de Agenda van Brabant - juist teruggetrokken op wettelijke taken. Minder kan niet. Er zijn in dit PMP nagenoeg geen bepalingen of onderdelen toegevoegd. Voor de afzonderlijke thema's worden de milieukwaliteitseisen op Europees niveau vastgesteld. Dit beperkt uiteraard de mogelijkheden tot deregulering. Als provincie zetten wij wel een extra accent op luchtkwaliteit bij agrarische bedrijven en de uitspoeling van fosfaat. Voor deze	Opnemen tekst over systeemgericht toezicht bij "vergunningverlening & handhaving" en "verlagen regeldruk". Zie paragraaf 6.2

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				genegeerd. Gedeputeerde Staten worden daarom uitgedaagd op dit punt met verbeterlagen te komen. De onderwerpen geluid, biodiversiteit, luchtkwaliteit, geur en handhaving vragen op dit punt met name om aandacht.	typische Brabantse problemen is veel steun, ook bij het bedrijfsleven. Op het gebied van het verlagen van de toezichtslast worden grote stappen gezet. Met ons Handavingsplan 2008-2011 hebben wij de beleidslijn ingezet om in het toezicht beter aan te sluiten bij de inspanningen die bedrijven leveren om de naleving van wet- en regelgeving zeker te stellen. Dit heeft gestalte gekregen in het project Systeemgericht toezicht dat in 2009 is gestart. Met systeemgericht toezicht kijken we niet uitsluitend naar de feitelijke naleving van wet- en regelgeving maar leggen we de focus meer op de wijze waarop de naleving door een bedrijf is zeker gesteld en wordt verbeterd. Gebleken is dat hierdoor de toezichtslast afneemt, zowel voor het bedrijfsleven als voor de overheid. Onze provincie is een van de pioniers in Nederland als het gaat om systeemgericht toezicht binnen het milieuveld. Hiervoor hebben we als provincie de Vernieuwing Toezicht Trofee ontvangen (Project van het jaar 2010). We dragen actief bij aan de ontwikkeling van een bredere landelijk aanpak en fungeren veelvuldig als vraagbaak. In het toezicht stellen wij vast dat bedrijven met een gecertificeerd milieumanagementsysteem de regelgeving nauwelijks beter naleven dan bedrijven zonder zo’n systeem. Een verklaring hiervoor is dat dergelijke systemen onvoldoende mechanismen bevatten voor de borging en continue verbetering van de naleving. Anders gezegd: een milieumanagementsysteem is onvoldoende geschikt voor het managen van de naleving. De Stichting Coördinatie Certificatie Milieu- en arbomanagementsystemen (die onder meer ‘spelregels’ opstelt waaraan aangesloten certificatie-instellingen zich bij het certificeren dienen te houden) onderschrijft deze verklaring. Een milieumanagementsysteem alleen is daarom onvoldoende om te kunnen vertrouwen op goed nalevingsmanagement, maar biedt daarvoor wel een uitstekende basis. Met een aantal extra systeemeisen is het mogelijk het systeem voor milieumanagement ook te gebruiken voor goed nalevingsmanagement. In het project Syteemgericht toezicht zijn deze aanvullende systeemeisen geformuleerd. Wij zijn bevoegd gezag voor (het milieudeel van) ca 850 Wabo-inrichtingen. Hiervan beschikken ca 75 ondernemingen over een gecertificeerd milieuzorgsysteem. Binnen het kader van ons project investeren thans 22 ondernemingen met in totaal 33 vestigingen in het verbeteren van hun nalevingsmanagement. Bij een aantal daarvan verwachten wij al dit jaar systeemgericht toezicht te houden waarbij we dus gebruik gaan maken van het (uitgebouwde milieu)managementsysteem van het bedrijf. Wij hopen dat meer bedrijven in nalevingsmanagement gaan investeren zodat we dit nieuwe toezichtsinstrument breder kunnen inzetten en de toezichtslast voor bedrijven en overheid nog verder kunnen verminderen.	(Vergunningverlening & Handhaving) en 6.7 (Verlagen regeldruk).
16.	BZW	1.3	Deregulerin g	Steeds vaker – recent nog in het kader van het dossier Natura 2000 – zien we echter dat de milieubureaucratie bedrijven hierbij voor de voeten loopt. De totale milieubalans van de geplande investeringen is vrijwel altijd positief, maar bij het toepassen van onze milieuregels wordt daaraan voorbij gegaan. Het doorlopen van de milieuregelgeving kost bedrijven veel tijd en geld. BZW ziet het als een gezamenlijke taak van de overheid en bedrijfsleven om dit proces te keren teneinde het concurrentievermogen van onze industrie verder te versterken.	De door u ervaren bureaucratie valt buiten de regelingsbevoegdheid van de provincie. Dat wil overigens niet zeggen dat de provincie geen actie onderneemt om problemen met regelgeving te verminderen. Als voorbeeld noemen wij het door u aangehaalde dossier Natura 2000 dat als voorbeeld dient voor uw opvatting dat de milieubureaucratie de bedrijven voor de voeten loopt. Het gaat hierbij om de stikstofproblematiek in relatie tot de Habitatrichtlijn/ Natuurbeschermingswet 1998. Het is juridisch niet mogelijk de IPPC-richtlijnen onverkort van toepassing te verklaren. De IPPC-richtlijn en de Habitatrichtlijn/ Natuurbeschermingswet 1998 hebben elk een eigen afwegingskader. In een aantal gevallen kan dit leiden tot strengere eisen voor stikstof in het kader van de Habitatrichtlijn/ Natuurbeschermingswet 1998 dan die van de IPPC-richtlijn. Dit verschil ontstaat door het verschil in doelstellingen van beide richtlijnen. De provincies zijn gebonden aan landelijke wet- en regelgeving en de juridische ruimte die beschikbaar is. De provincie heeft niet de bevoegdheid hier van af te wijken. De provincie Noord-Brabant heeft een voortrekkersrol gespeeld bij het landelijk agenderen van deze problematiek. Dit heeft onder andere geleid tot wijzigingen in de Natuurbeschermingswet 1998 via de Crisis- en Herstelwet en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). De PAS moet de onderbouwing in het licht van de Natuurbeschermingswet 1998 leveren voor ontwikkelingsruimte voor verkeer, industrie en landbouw. Overigens wijzen wij u erop dat het aantal industriële bedrijven in Noord-Brabant dat daadwerkelijk hinder ondervindt van de vergunningenprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 klein is. Daar waar knelpunten ontstonden zijn die in overleg met de betrokken bedrijven opgelost.	Geen
17.	BMD Advies Zuid-	1.3	Duurzaamh eid	Het belang van duurzame ontwikkeling wordt door de provincie in het PMP aangehaald zonder daarvoor een ambitieniveau vast te	In paragraaf 1.3 hebben wij beschreven en toegelicht dat duurzaamheid aan de basis staat van de invulling en uitvoering van het PMP. Dit is ook in lijn met de Agenda van Brabant die eenzelfde	Het onderdeel Duurzame ontwikkeling zal nader

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
	Nederland		C2C Inkoop	stellen. In een innovatieve en sterk technologisch gerichte provincie slaan ideeën met Cradle to Cradle (C2C) goed aan bij het bedrijfsleven, wetenschappers en designers. In dit kader verwacht de BMD een ambitieniveau met duurzaam inkopen, C2C en maatschappelijk verantwoord ondernemen van de provincie Noord-Brabant.	benadering hanteert. De tekst bij paragraaf 5.5 van het ontwerpplan (6.4 van het definitieve plan) is summier en zal nader geconcretiseerd worden hoe het als instrument is in te zetten. De provincie zal hiertoe een afwegingskader duurzaamheid ontwikkelen. In de betreffende paragraaf zal ook aandacht besteed worden aan duurzaam inkopen en milieuzorg.	geconcretiseerd worden met onder andere aandacht voor duurzaam inkopen en milieuzorg van de provincie Noord-Brabant. Zie paragraaf 6.4 (Duurzame ontwikkeling)
18.	Gemeente Geertruidenberg	1.3	Duurzaamheid	In de visie en uitgangspunten staat vermeld dat duurzaamheid een essentieel onderdeel is van het milieuplan. Bij de uitwerking in de verdere tekst komt dit niet meer terug en worden er ook bij de betreffende milieuthema's geen verbanden gelegd behoudens een summier stukje in paragraaf 5.5. Zeker in de tijd van economische recessie is duurzaamheid een belangrijk item dat op langere termijn uiteindelijk kostenbesparend is. Daarnaast is het ook nog eens goed voor het milieu. Duurzaamheid zou volgens de gemeente Geertruidenberg meer integraal meegewogen moeten worden bij de betreffende milieuthema's. Ontwikkelingen kunnen immers niet zonder het vraagstuk duurzaamheid.	In paragraaf 1.3 hebben wij beschreven en toegelicht dat duurzaamheid aan de basis staat van de invulling en uitvoering van het PMP. In Het PMP is aangegeven dat thema's als duurzaamheid en klimaatbestendigheid van meet af aan randvoorwaarden vormen voor elk provincieplan. Dit is ook in lijn met de Agenda van Brabant die eenzelfde benadering hanteert. De tekst bij paragraaf 5.5 van het ontwerp-PMP (paragraaf 6.4 in het PMP) is summier en zal nader geconcretiseerd worden. Ingegaan zal worden op het te ontwikkelen afwegingskader duurzaamheid, duurzaam inkopen en milieuzorg.	Tekst over duurzame ontwikkeling concretiseren. Zie paragraaf 6.4 (Duurzame ontwikkeling).
19.	Gemeente Moerdijk	1.3	Duurzaamheid	In het Plan wordt duurzaamheid (evenals klimaatbestendigheid) slechts genoemd als randvoorwaarde voor de strategische plannen van de provincie. Er wordt aangegeven dat dit thema daarom niet verder is uitgewerkt. Wij vinden dit een gemiste kans omdat volgens de gemeente Moerdijk de provincie hierdoor niet duidelijk verwoordt wat zij op het gebied van duurzaamheid ambieert. Er wordt slechts verwezen naar de algemene begripsomschrijving van de VN en hier en daar naar de Telos-driehoek. Een totaalvisie op duurzaamheid lijkt ons gewenst, in plaats van dit steeds per plan of project apart in te vullen.	In paragraaf 1.3 hebben wij beschreven en toegelicht dat duurzaamheid aan de basis staat van de invulling en uitvoering van het PMP. Dit is ook in lijn met de Agenda van Brabant die eenzelfde benadering hanteert. De over duurzame ontwikkeling is summier en zal nader geconcretiseerd worden. Ingegaan zal worden op het te ontwikkelen afwegingskader duurzaamheid, duurzaam inkopen en milieuzorg.	Tekst over duurzame ontwikkeling concretiseren. Zie paragraaf 6.4 (Duurzame ontwikkeling).
20.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	1.3	Gezondheid	Aanbeveling is om met de gezondheidskaarten inzichtelijk te maken waar de lokale belasting van milieufactoren in Brabant van invloed is op de gezonde en veilige leefomgeving. Met dit inzicht kunnen ook eventuele knelpunten in belasting leidend zijn voor het stellen van ambities over de verbetering van de fysieke leefomgeving aan de hand van gezondheidsindicatoren, bijvoorbeeld afname van het aantal ernstig geluidgehinderden in de provincie. Daarnaast vraagt bureau GMV meer aandacht voor: - De perceptie en beleving van de burger door de mogelijkheden voor provinciaal milieubelevingsonderzoek verder uit te werken. - Het benoemen van positieve effecten voor de gezondheid door na te gaan waar in relatie tot genoemde milieuthema's een win-win situatie is te halen. - Een verdergaande uitwerking van de mogelijkheden voor monitoring van gezondheid in relatie tot genoemde milieuthema's aan de hand van gezondheidsindicatoren. Hierbij kan gedacht worden aan het opstellen van een provinciaal VolksgezondheidToekomstVerkenning (VTV), of de ontwikkeling van een "gezondheidsprestatieladder". - Meer aandacht voor risicogroepen en gevoelige bestemmingen.	Bureau GMV constateert terecht dat de ambities op het terrein van gezondheid niet concreet worden vertaald in activiteiten en indicatoren. Na uitvoering van de huidige versie van het PMP kan niet worden nagegaan of de gezondheid is verbeterd of verslechterd. Het is echter wel de basisfilosofie van het plan dat het algemene welzijn en de gezondheid verbetert of behouden blijft. Bijvoorbeeld, als het aantal geur- en geluidgehinderden daalt, betekent dat automatisch dat het welzijn van de betrokken personen verbetert en heeft dit ook een positieve invloed op hun gezondheid. Wij zijn in 2005 met de andere provincies gestart met het IPO-project Gezondheid en Milieu om als provincies gezamenlijk actief te streven naar het terugdringen van aantoonbare gezondheidseffecten door milieufactoren. Een van de doelen is het gezamenlijk (per provincie) inventariseren en vaststellen van de omvang en ernst van de milieu- en gezondheidsproblemen voor de milieu-items luchtverontreiniging, geluid, geur en externe veiligheid van de bronnen verkeer (weg, rail, vlieg en water), industrie en veehouderij. Aan de hand van de meest recente voorhanden zijnde monitoringsgegevens per genoemd milieu-item en gebruik makend van de methodiek Gezondheidseffectscreening Stad & Milieu (GES) zal de mate van blootstelling aan de verschillende milieufactoren en de gezondheidskundige gevolgen worden bepaald. Met deze gegevens worden per milieu-item topografische kaarten (Gezondheidsatlas Noord-Brabant) gemaakt die inzicht geven waar en hoeveel burgers wonen op lokaties waar milieugerelateerde gezondheidsproblemen zouden kunnen optreden. Tevens zal aangegeven worden in welke mate de burgers op die lokaties worden belast. Deze kaarten zijn een hulpmiddel bij het monitoren van het milieu c.q. gezondheidsbeleid. Wij zullen in paragraaf 5.1 het gebruik van gezondheidskaarten toelichten. Het voorstel van bureau GMV voor een VolksgezondheidToekomst-Verkenning (VTV) en de	Tekst over gebruik van gezondheidskaarten opnemen en toevoegen indicatoren. Zie paragraaf 5.1 (Gezondheid) en 5.4 (Monitoring)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					ontwikkeling van een gezondheidsprestatie-ladder zullen wij niet overnemen. Wij vinden dat buiten het bereik van dit PMP liggen. Wel zullen wij verschillende indicatoren opnemen die een relatie hebben met gezondheid, te weten: - Externe veiligheid: percentage mensen dat zich zorgen maakt over externe veiligheidsrisico's - Luchtkwaliteit: concentratie fijnstof, stikstofdioxide en ozon op lokaal niveau - Geur: aantal geurgehinderden - Geluid: aantal geluidgehinderden en aantal slaapgestoorden - Bodem: aantal locaties met ernstige bodemverontreiniging met risico's voor de mens - Stortplaatsen: aantal stortplaatsen waarvan risico's aanvaardbaar zijn voor de omgeving In verschillende regelgeving wordt reeds aandacht geschonken aan risicogroepen en gevoelige bestemming, bijvoorbeeld in de regelgeving rondom externe veiligheid.	
21.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	1.3	Gezondheid	Bij de inschatting of blootstelling aan milieufactoren kan leiden tot nadelige gezondheidseffecten speelt naast de mate van blootstelling en de duur van blootstelling ook de gevoeligheid van bepaalde groeperingen in de samenleving een rol. Vanuit deze benadering zou de provincie hier ook aparte ambities en activiteiten kunnen ontwikkelen. Een voorbeeld is het gestarte overleg met de B5-gemeenten om na te gaan of verdere maatregelen mogelijk zijn om te voorkomen dat gevoelige bestemmingen te dicht bij drukke verkeerswegen gebouwd worden.	Wij zijn het eens met dit advies van bureau GMV. Waar mogelijk zullen wij dit in praktijk gaan brengen aangezien dit past bij wet- en regelgeving. Er zijn wat dit betreft ook aanknopingspunten met de vergunningverlening. Voor <i>luchtkwaliteit</i> is in de Amvb Gevoelige bestemmingen geregeld welke afstanden aangehouden moeten worden tussen gevoelige bestemmingen en wegen. Voor zover het provinciale wegen betreft, is bovendien n.a.v. de gezondheidstafels op 4 maart 2011 is besloten om gezondheid vanaf het begin af aan mee te nemen bij grote infrastructurele werken. Hierbij zal dus niet alleen naar de wettelijke verplichtingen gekeken worden, maar ook naar cumulatie van effecten en mogelijkheden voor gezondheidsbevorderende maatregelen. Voor <i>externe veiligheid</i> bestaat ook specifieke regelgeving waardoor voldoende afstand gehouden wordt tussen gevoelige bestemmingen en verkeerswegen.	Tekst hierover in het PMP opnemen in paragraaf 5.1. Zie paragraaf 5.1 (Gezondheid)
22.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	1.3	Gezondheid	Bureau GMV adviseert om ook te beschrijven hoe het PMP een positieve bijdrage aan de gezondheid geeft. Dit wordt bereikt door niet alleen te kijken naar het voorkomen van verslechteren van gezondheid, maar juist ook naar meer mogelijkheden te zoeken hoe en waar de gezondheid te verbeteren is door het creëren van een gezonde en veilige leefomgeving. Men zou kunnen nagaan waar in relatie tot genoemde milieuthema's een win-win situatie is te halen. Een suggestie die bureau GMV doet is het ontwikkelen van een Brabantse gezondheidsprestatieladder in het verlengde van de genoemde CO ₂ -prestatieladder.	Wij zijn van mening dat dit PMP, gezien de wettelijke taken en bestuurlijke verplichtingen en de ingezette acties, al een positieve bijdrage aan de gezondheid geeft. Samen met de andere strategische plannen van de provincie - Structuurvisie, Provinciaal Waterplan, Energieagenda, Natuur en Landschapsoffensief en Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan - creëren wij een schone en gezonde leefomgeving waar het goed wonen en vertoeven is. De gezondheidsprestatieladder nemen wij niet over; wij vinden dit buiten het bereik van het PMP vallen. Wel zullen wij verschillende indicatoren opnemen die een relatie hebben met gezondheid. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld.	Geen
23.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	1.3	Gezondheid	Bureau GMV onderschrijft de centrale ambitie van de provincie Noord-Brabant voor een gezonde, schone en veilige leefomgeving. Wij juichen het toe dat gezondheid nadrukkelijk als speerpunt gekozen is in het Provinciaal MBP. Het begrip gezondheid wordt als een containerbegrip niet vertaald in ambities of doelstellingen. In de beschreven milieufactoren in hoofdstuk 4 en de daaruit voortkomende activiteiten mist Bureau GMV het aspect gezondheid in de uitwerking naar specifieke ambities en activiteiten. Ook bij de integrale benadering van de fysieke leefomgeving worden ambities of doelstellingen ten aanzien van gezondheid niet specifiek benoemd.	In hoofdstuk 4 zit bij meerdere thema's een link met gezondheid: bij externe veiligheid het verminderen van personen bij risicovolle plekken, bij lucht moet voldaan worden aan een bepaalde belasting die mede bepaald is op basis van gezondheidkundigen aspecten, bij geur en geluid wordt gewerkt aan het verminderen van het aantal mensen dat last heeft van geur en geluid en bij bodem en water gaat het om het schoonhouden en schoonmaken, geheel of ten dele gericht op gezondheid. In het ontwerp-PMP zijn hier nog geen ambities, doelstelling of activiteiten m.b.t. gezondheid aan gekoppeld. Naar aanleiding van de inspraakreacties is door GS op advies van de commissie Ruimte en Milieu van de Staten besloten het PMP qua besluitvorming op te schorten tot na de verkiezing. Kernvraag voor het uitstel: gezondheid moet beter verankerd en vormgegeven worden. Daarom zijn meningen en adviezen van externe partijen geïnventariseerd tijdens de zogenoemde gezondheidstafels op 4 maart 2011. Op basis hiervan wordt het PMP aangepast. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld.	Ambitie m.b.t. gezondheid verduidelijken en tekst over gebiedsontwikkelingen opnemen bij Gebiedsgericht werken. Zie paragraaf 5.1 (Gezondheid) en paragraaf 6.5 (Gebiedsgericht werken)
24.	Gemeente Tilburg	1.3	Gezondheid	Gezondheid is een centraal thema in het PMP. Ook inspreker vindt een benadering vanuit gezondheid belangrijk, maar vindt het lastig om het aspect gezondheid te beïnvloeden door middel van de aanpak van milieuproblemen. Provincie en gemeente kunnen elkaar de komende jaren goed versterken.	Wij hebben gezondheid aangeduid als een bijzonder accent. De aanpak van milieuproblemen komt vooral voort uit het vermijden of verminderen van gezondheidsrisico's. Met dit PMP willen wij dat benadrukken. Fijnstof is hier een typisch voorbeeld van: de verplichting tot de aanpak komt voor uit EU-regelgeving maar is primair bedoeld om gezondheidsproblemen op het gebied van ademhaling te voorkomen. Wij zijn het met de gemeente eens dat wij elkaar op dit gebied de komende tijd elkaar goed kunnen versterken. Via het MOLO-overleg gebeurt dat momenteel ook.	Geen
25.	PRVMZ	1.3	Gezondheid	In het eerste hoofdstuk van het PMP verwoordt u nadrukkelijk het	Wij realiseren ons dat de door ons gebruikte cijfers over gezondheid en milieu in het PMP een	Cijfers nuanceren aan de hand van

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				besef van het belang van gezondheid in relatie tot milieu en wordt kort ingegaan op deze relatie. U noemt dat de onderzochte milieufactoren verantwoordelijk voor 3-7% van de totale ziektelast in Nederland. Blootstelling aan luchtverontreiniging (3-5%) en geluid (0,5-0,8%) dragen het meest bij aan de ziektelast, gevolgd door blootstelling aan radon, passief roken, lood en ozon (hoofdstuk 1, pag. 8). De provincie noemt verder de gezondheidsrisico's van een ongezonde leefstijl veel groter dan de risico's van het milieu. PRVMZ plaatst vier kritische kanttekeningen bij deze percentages: a. De door u gehanteerde percentages wijzen alleen op de directe nadelige invloeden van enkele omgevingsfactoren op gezondheid. De cumulatie van risicofactoren en de indirecte schadelijke effecten worden niet meegenomen. Ter illustratie: het aantal ernstige geluidgehinderde volwassenen in Noord-Brabant varieert van 22 tot 24% in de drie Brabantse GGD-regio's. Geluidhinder is een hardnekkig en groeiend milieuprobleem, met name door de groei van het wegverkeer. Ernstige hinder heeft een negatief effect op welbevinden en gezondheid. b. De samenhang tussen de ongezonde leefstijl en de milieurisico's is niet uitgewerkt. Wetenschappelijk is vastgesteld dat een ongezonde leefstijl meer voorkomt bij mensen met een lage sociaaleconomische situatie (SES). Deze mensen wonen geconcentreerd in wijken en voor die wijken gelden grotere milieurisico's voor de gezondheid (gezondheidsraad, 2009, Volksgezondheid Toekomstverkenning 2010). c. In de uitwerking van de milieurisico's missen we belangrijke elementen, zoals de invloed van de ruimtelijke ordening, bijvoorbeeld de sterfte als gevolg van verkeersongelukken. Deze vormen geen onderdeel van de genoemde percentages. d. In de genoemde percentages zijn de effecten van de klimaatverandering niet meegenomen. De klimaatverandering veroorzaakt in ons land onder andere toename van vervroegde sterfte ten gevolge van extreem hoge temperaturen en toename van luchtwegaandoeningen, infectieziekten en huidkanker (Gezondheidsraad, 2009)	nuancering behoeven in de zin zoals u bij deze bedenking aangeeft. Wij zullen het plan daar op aanpassen.	het advies. Zie paragraaf 5.1 (Gezondheid)
26.	PRVMZ	1.3	Gezondheid	Met de centrale ambitie in het Provinciaal Milieuplan (PMP) – ‘gezonde, schone en veilige leefomgeving’- stemt de PRVMZ van harte in. De geïntegreerde planvorming via strategische kaders als het Provinciale verkeers- en vervoersplan (PVP), de structuurvisie (SV), het Natuur- en Landbouwoffensief (NLO), het provinciale Waterplan (PWP) en de nieuwe Energieagenda is een basis om aan deze ambitie te werken. Hier vertoont zich echter direct een manco. De provincie heeft geen strategisch kader voor gezondheid.	Wij zijn verheugd met de steun voor de centrale ambitie van het PMP. In het bestuursakkoord “Tien voor Brabant” is het onderwerp volksgezondheid toegewezen aan de gedeputeerde Cultuur en Samenleving. De provincie heeft inderdaad geen overkoepelend strategisch kader voor gezondheid.	Geen.
27.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	1.3	Gezondheid	Specifieke informatie ontbreekt over de lokale belasting in Brabant of er in Brabant sprake is van een verhoogde belasting die ook kan leiden tot een verhoogd risico op genoemde gezondheidseffecten. De tot nu toe nog niet gepresenteerde gezondheidskaarten zoals beschreven in paragraaf 1.3 kunnen bij uitstek gebruikt worden voor het inzicht in de lokale belasting. Hiermee kunnen verdere beleidskeuzes voor de aanpak van specifieke knelpunten en ter verbetering van de fysieke leefomgeving beter onderbouwd worden.	De huidige provinciale gezondheidskaarten geven een beperkt beeld waar in de provincie locaties zijn waar de druk door milieubelasting op de leefomgeving dusdanig is dat extra aandacht vereist is met als gevolg een nader onderzoek of mogelijk een prioritering van de aanpak van betreffende milieubelasting. De gezondheidskaarten hebben echter een beperkte gebruikswaarde. Op de kaarten is vooral te zien waar bepaalde fenomenen zich voordoen en in wat voor mate. Het leggen van causale verbanden en de mate waarin die een rol spelen, komen er nauwelijks in tot uiting. Dit beperkt de mogelijkheden voor het gebruik van deze kaarten. In het ontwerp-PMP is als plusvariant (hoofdstuk 7) opgenomen het gebiedsgericht werken om	Tekst over gezondheidskaarten aanpassen en de tekst m.b.t. plusvarianten aanpassen aan de genomen besluiten. Zie paragraaf 5.1. (Gezondheid)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				Daarbij aansluitend ontbreekt ook de doorvertaling van de relatie tussen milieufactor en gezondheid in de ambities en acties per onderwerp. Voorbeelden hiervan zijn het beperken van de (cumulatieve) geurbelasting in gebieden door meer rekening te houden met de afstand tot woningen en andere gevoelige bestemmingen in de vergunningverlening en het voldoende afstand nemen tussen bedrijven en bebouwde omgeving om de blootstelling aan fijn stof te reduceren.	“hotspots” met hoge milieudruk aan te pakken. Dit is ook ingebracht als optie voor de onderhandelingen over het nieuwe bestuursakkoord. Hier is echter niet voor gekozen. Wel is besloten expliciet rekening te houden met gezondheid bij de negen provinciale gebiedsontwikkelingen zoals vastgelegd in de Structuurvisie. In paragraaf 5.1 wordt hier nader op ingegaan.	
28.	PRVMZ	1.3	Gezondheid	Stimuleer onderzoek naar de relatie tussen gezondheid en milieu op langere termijn en op systeemniveau, waarbij kennis uit verschillende vakgebieden wordt geïntegreerd. Zet hiervoor een eerste stap door het organiseren van expertmeetings waarin deskundigen uit verschillende disciplines verkennen welke inzichten er zijn, die uit te wisselen en te versterken en daarmee het systeemdenken te bevorderen. Bestuurders en beleidsmakers worden betrokken bij een afrondende bijeenkomst. PRVMZ kan bij de organisatie behulpzaam zijn. De provincie kan als gebiedsautoriteit ook agenderen en verbinden zonder dat ze een expliciete wettelijke taak heeft. De provincie heeft bij de Q-koorts met succes een verbindende rol gespeeld tussen gemeenten en rijk, tussen gezondheidszorg en landbouw, tussen overheid, burgers/patiënten en maatschappelijke sectoren. De provincie als modern middenbestuur van een dierrijke regio kan hierin een verbindende en agenderende rol vervullen. De Q-koorts heeft eveneens aangetoond dat het mogelijk is op provinciaal niveau kennis te bundelen van verschillende sectoren: de publieke gezondheidszorg, de curatieve zorg, de bedrijfsgeneeskunde en de veterinaire zorg. Die kennisbundeling kan benut worden om in de toekomst nieuwe zoönosenuitbraken te voorkomen. Tevens kunnen de nieuwe verbindingen die gelegd zijn tussen de gezondheidszorg en de agrarische sector leiden tot nieuwe kennis die voor een gezond milieu onontbeerlijk is. Ook hierin kan de provincie een stimulerende rol spelen.	Tijdens de Q-koortsepidemie hebben diverse Brabantse organisaties met elkaar samengewerkt om de epidemie tot staan te brengen. Dat is – mede door de intensieve samenwerking – gelukt. Er was geen sprake van een wettelijke taak. Vanwege de betrokkenheid en het belang is gekozen voor een actieve rol door kennis uit te wisselen en maatschappelijke aandacht te verkrijgen. Deze samenwerking kan ook waardevol zijn bij de integrale oplossing van milieuproblemen en daarmee samenhangende gezondheidsaspecten. Naar aanleiding van de inspraakreacties is door GS op advies van de commissie Ruimte en Milieu van de Staten besloten het PMP qua besluitvorming op te schorten tot na de verkiezing. Kernvraag voor het uitstel: gezondheid moet beter verankerd en vormgegeven worden. Daarom zijn meningen en adviezen van externe partijen geïnventariseerd tijdens de zogenoemde gezondheidstafels op 4 maart 2011. Op basis hiervan wordt het PMP aangepast. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld.	Ambitie m.b.t. gezondheid verduidelijken en tekst over gebiedsontwikkelingen opnemen bij Gebiedsgericht werken. Zie paragraaf 5.1 (Gezondheid) en paragraaf 6.5 (Gebiedsgericht werken)
29.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	1.3	Gezondheid	Vanuit gezonde ambities voor de fysieke leefomgeving adviseert Bureau GMV om het normatief denken los te laten. Op dit moment geldt bijvoorbeeld voor de luchtkwaliteit van fijn stof dat bij 39 µg/m3 ten aanzien van gezondheid geen probleem is en bij 41 µg/m3 wel. Dit doet geen recht aan de gezondheid van burgers. Bij luchtkwaliteit in relatie tot verkeer geldt bovendien dat de indicatorstoffen (PM10 en NO ₂) geen goede maat zijn voor het schatten van het optreden van gezondheidseffecten. Dit geldt ook voor de landbouw, waarin de grootteverdeling en samenstelling van het fijn stof weer heel anders is in vergelijking met verkeer.	De provincie is gebonden aan normen in wet- en regelgeving en kan hier niet van afwijken, op uitzonderingsgevallen na. Totstandkoming van normen is een complex besluitvormingsproces waarbij niet alleen rekening wordt gehouden met gezondheidsrisico's, maar ook met aspecten als haalbaarheid, onzekerheden en veiligheidsmarges. Het is – gezien de wijze van totstandkoming van normen – niet zo dat er bij overschrijding van milieukwaliteitsnormen automatisch sprake is van overschrijding van risicogrenzen. Het is ook niet zo dat er 100% zekerheid bestaat dat de werkelijke risico's onder de risicogrenzen liggen als er geen normoverschrijding is. Het gebruik van normen geeft een kader voor burger en bedrijven op basis van een uitgebreide afweging. Indien bureau GMV van mening is dat bepaalde normen niet juist zijn, wordt aangeraden dit aan te kaarten bij het rijk als wetgevende instantie.	Geen
30.	ZLTO	1.3	Investeringen	Jammer is dat in het plan vanuit problemen wordt geredeneerd en daardoor kansen worden gemist. Ook ontbreekt in het plan een duidelijke samenhang met de investeringsagenda van Brabant, die bedoeld is om Brabant duurzaam en economisch vitaal te maken.	In de paragraaf 1.3 hebben wij onze visie en uitgangspunten neergezet. Basiselementen van de provinciale visie zijn: – Mensen in Noord-Brabant wonen, werken en recreëren in een gezonde, schone en veilige leefomgeving. – Noord-Brabant draagt bij aan het verminderen van de mondiale milieubelasting voor dat deel waarvoor de provincie verantwoordelijk is. – We verbeteren binnen de planperiode de basiskwaliteit voor de verschillende milieuthema's. – We stimuleren het schoonmaken en schoonhouden van water, bodem en lucht.	Verwijzing opnemen naar Investeringsagenda. Zie paragraaf 1.2 (Milieubeleid en de Agenda van Brabant)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					– We bevorderen het zuinig omgaan met energie en grondstoffen en stimuleren het gebruik van duurzame energie. – We richten ons primair op het uitvoeren van wettelijke taken en aangegane afspraken. Het zijn niet de problemen of kansen van waaruit we redeneren, we richten ons op de wens die burgers en bedrijven hebben om te leven en te werken in een schone en gezonde leefomgeving. De Investeringsagenda van Brabant heeft dat doel ook en zet in op de volgende onderwerpen: Energietransitie als kans voor innovatie en duurzaamheid (gerelateerd aan EnergieAgenda), BrabantStad Culturele Hoofdstad, Olympisch Plan Brabant, Grootschalige cultuurhistorische complexen en Landschappen van Allure. In het bestuursakkoord 2011 – 2015 “Tien voor Brabant” onderschrijven GS het streven naar verduurzaming en de integrale aanpak van natuur, landschap, water, landbouw, cultuurhistorie, recreatie, toerisme en leefbaarheid. Er is dus sprake van een duidelijke samenhang tussen het PMP, de Investeringsagenda en het bestuursakkoord “Tien voor Brabant”. Wij zullen deze samenhang in het PMP verduidelijken.	
31.	Gemeente Breda	1.3	Kerntaken	Gemeente Breda neemt aan dat veel taken die de provincie afstoot bij de gemeente terecht komen. De verwachting is wel dat hiervoor dan ook een zeker budget beschikbaar wordt gesteld vanuit de provincie	De provincie heeft in het kader van de Agenda van Brabant gezien welke taken haar kerntaken zijn. Indien wettelijke taken worden overgedragen aan gemeenten, wordt ook budget beschikbaar gesteld (bijvoorbeeld jeugdzorg). Voor overige taken kunnen gemeenten hun eigen afweging maken (bijvoorbeeld natuur- en milieueducatie). De provincie stelt geen budget ter beschikking voor taken die de gemeenten uit vrije wil op zich nemen.	Geen
32.	Gemeente Moerdijk	1.3	Kerntaken	In de uitvoeringsstrategie van het milieuplan wordt uitgesproken dat de provincie zich in versterkte mate zal richten op ‘kennis en verbinding, ‘gebiedsgericht werken’ en ‘duurzame ontwikkeling’. Het afbouwen van activiteiten op het gebied van natuur- en milieueducatie, de proeftuinen en het gebrek aan invulling van ‘duurzaamheid’ staan hier haaks op.	Deze keuzes komen voort uit een herbezinning op de rol van de provincie, mede met het oog op de bezuinigingen vanuit het rijk en de verminderde inkomsten voor de provincie. In de Agenda van Brabant hebben wij aangeven dat wij taken afstoten maar ook dat wij zullen investeren in economie, werkgelegenheid, kennis, sport en leefomgeving. Op deze terreinen staan we voor een integrale benadering waarbij we samen met de maatschappelijke partners willen werken aan een duurzame en toekomstbestendige Brabantse economie.	Geen
33.	Gemeente Breda	1.3	Kerntaken	In het PMP staat duidelijk welke taken er onder meer komen te vervallen. Minder duidelijk is het om op te maken welke taken de provincie nog wel zelf uitvoert.	In hoofdstuk 4 hebben wij per onderwerp in de paragrafen 3 en 4 aangeven wat onze ambities zijn en welke activiteiten wij uitvoeren in 2011-2014. In algemene zin herhalen wij dat de provincie zich beperkt tot wettelijke taken en uitvoering geeft aan aangegane bestuurlijke afspraken. Op het gebied van gezondheid, luchtwassers, fosfaat en monitoring brengen wij een extra accent aan. De commissie Van Doorn heeft onder andere geadviseerd om het overschot aan fosfaat terug te dringen en te streven naar gesloten kringlopen waardoor het overschot aan fosfaat kan verdwijnen. Dit advies nemen wij over	Verduidelijken tekst over rol provincie en bestuurlijke accenten. Zie paragraaf 1.2 (Milieubeleid en de Agenda van Brabant), paragraaf 1.3 (Visie en uitgangspunten) en hoofdstuk 5 (Bestuurlijke accenten).
34.	ZLTO	1.3	Klimaat	Verder ontbreekt als prioriteit het thema klimaat, energie en de omschakeling naar een bio-based economy. Boeren en tuinders kunnen in de toekomst een belangrijk aandeel leveren in de thema’s klimaat, energie en de omschakeling naar een bio-based economy, zoals energie uit mest of biomassa, gebruik van zonne-energie en mengen van biogas met aardgas. Het op deze manier verwaarden van reststromen uit de agro- en foodsector is een belangrijke impuls om de ambitie van ZLTO - het sluiten van de regionale kringloop (Noordwest-Europa) - te kunnen realiseren.	In het PMP ontbreekt klimaat als thema maar niet als onderwerp. De provincie voert geen zelfstandig klimaatbeleid, maar laat het thema klimaat onderdeel uitmaken van andere beleidsterreinen zoals energie- en economisch beleid, verkeer- en vervoersbeleid, ruimtelijk-, water- en natuurbeleid. In het ruimtelijk-, water- en natuurbeleid wordt de randvoorwaarde klimaatbestendigheid (klimaatadaptatie) uitgewerkt en uitgevoerd. De structuurvisie is erop ingericht dat het water- en natuursysteem meer wordt afgestemd op de gevolgen van de klimaatverandering. De waterberginggebieden en de groen-blauwe zones spelen hierin een rol. Realisatie van multifunctioneel landgebruik binnen groen-blauwe zones is een taak waarvoor waterschappen, landbouwers, terreinbeheerders, gemeenten en provincie gezamenlijk aan de lat staan. Via het energie- en economisch beleid, verkeer- en vervoersbeleid en ruimtelijk beleid wordt een bijdrage geleverd aan de vermindering van broeikasgasemissies: stimulering van efficiënt energiegebruik en duurzame energiebronnen. (klimaatmitigatie) Met het PMP en de Energieagenda 2010-2020 stuurt de provincie aan op actieve betrokkenheid en regie op het thema energietransitie, in overeenstemming met de Agenda van Brabant. In de Energieagenda 2010-2020, die 1 oktober 2010 door de Provinciale Staten is goedgekeurd, zijn onder andere de speerpunten de opzet van effectieve bedrijvenclusters voor de ontwikkeling van zonneceltechnologie en voor biobased economy opgenomen. Via de eerste tranche van de Investeringsagenda is financiering vrijgemaakt voor de genoemde innovatieve bedrijvenclusters. Deze	M.b.t. klimaat verwijzingen opnemen naar overige beleidsterreinen. Zie paragraaf 1.3 (Visie en uitgangspunten)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					investerings zullen op termijn ook reductie van broeikasgasemissies geven. Hiermee levert de provincie ook een bijdrage aan de klimaatdoelstellingen. Er liggen in Brabant volop kansen om ook invulling te geven aan de thema's binnen de Energieagenda, waarvoor binnen de 1e tranche van de Investeringsagenda nog geen middelen zijn vrijgemaakt (restwarmte, biobased economy en koppeling met mesttransitie). Op dit moment worden de mogelijkheden verkend om deze ontwikkelingen en projecten te faciliteren vanuit bv. het Ontwikkelbedrijf. Verder kunnen/zullen deze thema's uit de energieagenda ook worden uitgewerkt via gebiedsopgaven en ontwikkelopgaven. Land- en tuinbouw zullen daarbij onmisbare partners zijn, niet alleen als leverancier van mest en biomassa maar ook als producent van warmte en energie. Dat daarmee een extra impuls wordt gegeven aan het verwaarden van reststromen en het sluiten van regionale kringlopen, is een argument dat ons zeer aanspreekt.	
35.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	1.3 2.2 4.2	Luchtkwalite it Luchtwassers	De bestuurlijke accenten in hoofdstuk 2 zijn op dit moment niet geformuleerd als ambities maar meer als instrumenten. Bureau GMV vindt bijvoorbeeld de inzet van luchtwassers een instrument om de luchtkwaliteit in de omgeving van veehouderijbedrijven te verbeteren. Advies is dat de provincie hierbij de ambitie nastreeft dat de bewoners op het platteland in een gezonde leefomgeving wonen, waarbij de blootstelling aan fijnstof, geur, ammoniak onder gezondheidkundige normen blijft en dat de verspreiding van zoönosen en daarmee de infectiedruk op de omgeving zo laag mogelijk blijft.	Wij onderschrijven uw advies aan ons over het wonen in een gezonde leefomgeving. Dit is weergegeven in paragraaf 1.3, waar wij vier basiselementen hebben benoemd van de provinciale visie. De eerste hiervan luidt: “Mensen in Noord-Brabant wonen, werken en recreëren in een gezonde, schone en veilige leefomgeving”. Dat geldt uiteraard voor heel Noord-Brabant, niet alleen op het platteland. Aan de situatie op het platteland zullen wij de komende jaren extra aandacht besteden. Dat doen wij enerzijds door in te zetten op luchtwassers bij veehouderijen, waarmee de emissie van fijnstof, geur, ammoniak en zoönosen wordt verminderd. Daarnaast is een gezondheidsonderzoek uitgevoerd naar de effecten van intensieve veehouderij (IRAS onderzoek) , wordt een maatschappelijke dialoog gevoerd over megastallen en heeft de provincie de Commissie van Doorn ingesteld. Deze Commissie heeft in september 2011 een advies uitgebracht met betrekking tot de transitie naar verduurzaming en innovatie in de hele keten van de Agrofood sector. GS zullen naar aanleiding van dit advies een besluit nemen over de provinciale inzet hierbij. Indien het besluit van GS daartoe aanleiding geeft, zal het PMP op dit punt worden geactualiseerd. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld.	Ambitie m.b.t. gezondheid verduidelijken en tekst over gebiedsontwikkelingen opnemen bij Gebiedsgericht werken. Zie paragraaf 5.1 (Gezondheid) en paragraaf 6.5 (Gebiedsgericht werken)
36.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	1.3	Monitoring	In het kader van de brede ambitie voor een gezonde, schone en veilige leefomgeving is het volgens Bureau GMV belangrijk om in het PMP meer aandacht te hebben voor de beleving van de leefomgeving door omwonenden. Een provinciale monitor zou hiervoor wenselijk zijn, waarbij er ook vergelijkingen gemaakt kunnen worden tussen gebieden.	Wij zijn bezig om in 2011 een overzicht gereed te hebben van de Toestand van het Milieu in de provincie Noord-Brabant. Wij zijn niet voornemens hier beleving van de leefomgeving in het PMP mee te nemen (m.u.v. beleving externe veiligheidsrisico's). Tevredenheid woonomgeving, tevredenheid met buurtvoorzieningen en tevredenheid met groenvoorzieningen worden meegenomen in de Duurzaamheidsbalans van Brabant, bij het onderdeel sociaal-cultureel kapitaal, item woonomgeving.	Tekst opnemen over de Duurzaamheidbalans. Zie paragraaf 5.4 (Monitoring)
37.	Gemeente Moerdijk	1.3	Monitoring	Monitoring is een speerpunt in dit milieuplan. Ook gemeente Moerdijk vindt het van belang dat monitoring van gevoerd beleid plaatsvindt. Terecht dat u dit als een van de speerpunten hebt aangewezen. Hierbij is het teleurstellend dat er voor de monitoring van ‘duurzaamheid’ nog geen indicator is aangewezen. Het zou een goede zaak zijn wanneer alle Brabantse gemeenten dezelfde definitie van ‘duurzaamheid’ zouden hanteren en dit op dezelfde wijze zouden meten. Hierin zou een coördinerende rol van de provincie een belangrijke bijdrage kunnen leveren.	Duurzaamheid is een inmiddels veel gebruikt begrip geworden. Het is echter ook een containerbegrip waar veel visies, opvattingen en ideeën aan opgehangen worden. In de Duurzaamheidbalans van Brabant, die iedere vier jaar gepubliceerd wordt, wordt een integraal beeld geschetst van de situatie in de provincie op economisch, ecologisch en sociaal gebied. Deze duurzaamheidsbalans geeft een beeld van de duurzaamheid van de provincie als geheel (dus niet alleen provinciaal beleid). Deze Duurzaamheidbalans is daarmee ook een hulpmiddel (met name een agenderingsinstrument) voor gemeenten. Duurzame ontwikkeling wordt in de Duurzaamheidbalans opgevat als een ontwikkelingsproces gericht op het bevorderen van een evenwichtige groei (in balans) van de veerkracht en kwaliteit van de natuur (het ecologisch kapitaal, onder andere bodem, lucht, oppervlaktewater en grondwater), van het lichamelijke en geestelijke welzijn van mensen (het sociaal-cultureel kapitaal, onder andere veiligheid, woonomgeving en gezondheid) en een gezonde economische ontwikkeling (het economisch kapitaal, onder andere energie, grond- en hulpstoffen). Momenteel zijn we bezig de duurzaamheidbalans verder te ontwikkelen om dit instrument te verbeteren.	Tekst opnemen over de Duurzaamheidbalans. Zie paragraaf 5.4 (Monitoring)
38.	Waterschap Aa en Maas	1.3	Proeftuinen	Hoewel de provinciale proeftuinen op haar einde lopen en niet worden gecontinueerd, hecht de provincie in het PMP een groot belang aan de onderwerpen energie, innovatie, biodiversiteit en	Wij zijn er ons van bewust dat het teleurstellend is dat de proeftuinen niet worden gecontinueerd. Uiteraard worden juridisch bindende afspraken worden nagekomen. Hoewel we geen proeftuinen meer doen, zullen we bij de provinciale gebiedsontwikkelingen de verschillende thema's (zoals energie,	Tekst over gebieds-ontwikkelingen opnemen bij Gebiedsgericht werken.

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				duurzaamheid. Juist de inbreng van de provincie met haar netwerk en kennis op deze gebieden heeft laten zien een belangrijke rol te vervullen bij het interesseren van bedrijven en op de kaart zetten van de genoemde thema's. Wij zouden het een groot gemis vinden wanneer deze inzet niet wordt voortgezet. Wij denken hierbij onder meer aan de ontwikkelingen in Geerpark te Heusden. Niet alleen sluit dit project thematisch (biodiversiteit, duurzaamheid, energie, innovatie) perfect aan op speerpunten in het PMP. Ook het verbreden naar een gebiedsaanpak - zoals bijvoorbeeld voor het watersysteem in Vlijmen is gedaan - past daarbij goed in de filosofie van het PMP.	innovatie, biodiversiteit en duurzaamheid) integraal worden meegenomen en onderling worden afgewogen. Dit is juist een gebiedsaanpak.	Zie paragraaf 6.5 (Gebiedsgericht werken)
39.	Gemeente Tilburg	1.3	Stedelijk gebied	De milieuproblematiek van de stedelijke omgeving komt in dit PMP minder aan bod. Dat doet enerzijds recht aan de gemeentelijke verantwoordelijkheid. Anderzijds kan dat de mogelijkheden beperken om deze stedelijke milieuproblemen op Brabantniveau aan te pakken.	Het PMP richt zich op de gehele provincie en wij maken geen onderscheid tussen steden of het buitengebied. Dat laat onverlet dat sommige milieuproblemen zich meer in de stad manifesteren dan op het platteland. Bij de aanpak van de problematiek, zoals opgenomen in hoofdstuk 4, staan de werkelijke milieuproblemen dan ook centraal. De gemeenten hebben uiteraard de mogelijkheid om binnen hun grondgebied extra middelen in te zetten in problemen die samenhangen met een verstedelijkte omgeving zoals luchtkwaliteit en externe veiligheid. Samenwerking tussen verschillende gemeenten is uiteraard mogelijk; hiervoor kunnen eventueel MOLO of B5-overleg benut worden.	Geen
40.	Gemeente Breda	1.3	Verwijzingen	Een goede en duidelijke verwijzing naar ander beleid van de provincie ontbreekt op veel punten. Dit zorg ervoor dat er verwarring ontstaat en dat er gedacht wordt dat er aspecten onderbelicht zijn of zelfs ontbreken.	In hoofdstuk 3 hebben wij een duidelijke relatie gelegd met de overige strategische plannen van de provincie waar milieubeleid aan de orde komt. Het zijn de Structuurvisie, het Provinciaal Waterplan, de Energieagenda, het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan en het Natuur- en Landschapsoffensief. N.a.v. verschillende inspraakreacties zijn meerdere verwijzingen/toelichtingen toegevoegd.	Geen
41.	De Wolff Nederland Windenergie	1.3	Windenergie	De Wolff complimenteert de provincie met de uitgesproken milieu ambities en doelstellingen die zij heeft om een gezonde, schone en veilige leefomgeving in Noord-Brabant te creëren. Inspreker ziet de ambitie van de provincie en juicht dit van harte toe. Zij hoopt een bijdrage te leveren aan de ambities en doelstellingen van de provincie, zodat in het uiteindelijke vast te stellen Provinciaal Milieuplan meer aandacht aan windenergie wordt besteed, er harde doelstellingen en grotere ambities voor windenergie komen. Dit zorgt er uiteindelijk voor dat er in Noord-Brabant een solide provinciaal beleid van kracht komt, dat er voor zorgt dat projecten ook daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden.	Wij nemen de complimenten over onze milieu-ambities graag in ontvangst. Wij zullen in het PMP echter niet meer aandacht aan windenergie besteden dan nu is vermeld. De provincie Noord-Brabant heeft hiervoor een ambitie van 320 MWe vergund vermogen aan windenergie in 2020 in haar Energieagenda 2010-2020 opgenomen. Daarnaast heeft de provincie in de Structuurvisie ruimtelijke ordening aangegeven de ontwikkeling van windenergie onder voorwaarden te steunen. Om versnippering van meerdere kleinere initiatieven tegen te gaan, kiest de provincie voor geclusterde opstelling van windturbines. Dat kan bij grootschalige bedrijventerreinen in het stedelijk concentratiegebied en in landschappen die daar voor wat betreft schaal en maat geschikt voor zijn (wel in open zeekleigebieden en niet in kleinschalige natuurlandschappen). In de provinciale Verordening ruimte Noord-Brabant 2011 zijn daartoe regels opgenomen (met name artikel 3.8 en artikel 11.13).	Windenergie niet alleen vermelden bij tekst over Structuurvisie, maar ook bij Energieagenda. Zie paragraaf 3.4 (Milieu in de Energieagenda)
42.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	1.3.a	Ambities Natura 2000 Ammoniak Monitoring	Opgemerkt wordt dat een groot aantal ambities erg algemeen geformuleerd is, waardoor dit niet goed te monitoren en te evalueren is. Als voorbeeld kan gelden de ambitie om de gewenste natuurkwaliteit in de Natura 2000-gebieden te realiseren. Aangezien deze natuurkwaliteit van diverse milieumomstandigheden afhankelijk is, wordt verzocht de voor de Natura 2000-gebieden noodzakelijke milieukwaliteit expliciet in het milieuplan op te nemen, inclusief een passend maatregelenpakket. Voor ammoniak kan daarbij worden uitgegaan van de kritische depositiewaarden en de daarvan afgeleide maximale ammoniakemissie.	Het PMP beperkt zich tot wettelijke taken en bestuurlijke afspraken. Met dit kader zijn wij van mening dat er niet alleen wordt voldaan aan wet- en regelgeving maar ook dat dit leidt tot een structurele verbetering van het milieu. De afgelopen 20 jaar hebben dat ook aangetoond gezien het feit dat water, bodem en lucht schoner en veiliger zijn geworden. We zijn er echter nog niet en we hebben nog een paar hardnekkige milieuproblemen op te lossen. Monitoring is een belangrijk onderdeel om de toestand van het milieu te presenteren en te volgen. Dat onderdeel van het PMP zal de komende jaren versterkt worden. Het PMP staat niet op zich, het moet in samenhang beoordeeld worden met het milieubeleid dat is terug te vinden in de overige provinciale strategische plannen: Structuurvisie, Provinciaal Waterplan, Energieagenda, Natuur en Landschapsoffensief (aanpassing in voorbereiding) en Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan. Met de Natura2000-gebieden wordt het juist goed aangepakt. Voor al deze gebieden wordt via de Beheerplannen een samenhangend pakket aan maatregelen opgesteld met als uiteindelijke doel de gewenste natuurkwaliteit te verkrijgen. De gewenste milieukwaliteit en maatregelenpakket voor de Natura 2000 gebieden worden opgenomen in de Natura 2000 beheerplannen. Het PMP is slechts een van de kaders hierbij. Daarnaast verwijzen we naar het profielendocument van het ministerie van EL&I waarin de milieucondities voor alle Natura 2000 habitattypen zijn uitgewerkt. Opname van deze milieukwaliteiten in het PMP is ook om die reden niet nodig. Met alle betrokken partijen zijn hier	In PMP vermelden dat milieu-maatregelen in Beheerplannen worden opgenomen. Actualiseren onderdeel over monitoring & evaluatie in hoofdstuk 5 Zie paragraaf 3.5 (Milieu in natuur- en landschapsoffensief) en 5.4 (Monitoring).

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					afspraken over gemaakt. In N2000 gebieden wordt de ontwikkeling van de natuurkwaliteit gevolgd door de monitoring die in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) wordt uitgevoerd. Binnen het SNL worden met natuurbeherende partijen overeenkomsten gesloten over het te voeren natuurbeheer. Onderdeel van deze overeenkomsten is de monitoring van de natuurkwaliteit binnen de SNL gebieden. De geografische overlap tussen N2000- en SNL gebieden is nagenoeg 100%. Op landelijk niveau (IPO) zijn afspraken gemaakt dat de monitoring voor SNL voldoende informatie gaat leveren om de ontwikkeling van de in N2000 gestelde doelen te kunnen volgen. De natuurkwaliteit wordt bepaald aan de hand van zowel biotische als abiotische indicatoren. Eén van de abiotische indicatoren betreft de stikstofdepositie. Hiervoor zullen de depositie gegevens die in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof worden gebruikt, ingezet worden.	
43.	SER Brabant	1.3.a	Economie	In dit plan gaat de aandacht vooral uit naar het beïnvloeden van de fysieke omgeving, waarbij de lokale luchtkwaliteit, geluidsoverlast, geurhinder en externe veiligheid een rol spelen. Er wordt gekozen voor een aanpak via vooral de ruimtelijk-fysieke lijn, terwijl het in onze visie - gezien de opgaven en keuzes waar Brabant anno 2010 voor staat - aanbeveling verdient om sterker via de economische lijnen te werken omdat daar in termen van milieurendement sterker kan worden gescoord.	In het PMP geeft de provincie aan dat zij zich terugtrekt op wettelijke verplichtingen en bestuurlijke afspraken. Dat is het basispakket wat wij verplicht moeten uitvoeren. De milieuproblemen kennen in Noord-Brabant een verschil in ernst en zwaarte ten opzichte van andere provincies. Daar zitten ook de mogelijkheden tot regionale sturing. Het schoonmaken van water en lucht en het behoud van biodiversiteit maken deel uit van de Agenda van Brabant, gericht op een goed vestigingsklimaat voor bedrijven en waar het voor bewoners en gasten goed wonen en vertoeven is. Een voorbeeld hiervan is de Stikstofverordening die enerzijds de kwetsbare Natura2000-gebieden beschermt maar tevens de dynamiek in de benen houdt van landbouwbedrijven. Dit is een Brabants succes dat landelijk nagevolgd gaat worden en waarbij milieu- en natuurbeleid mede langs economische lijnen worden aangestuurd.	Geen
44.	SER Brabant	1.3.a	Gezondheid	De algemene toonzetting ten aanzien van de leidende en kaderstellende principes in het PMP, te weten: veiligheid, gezondheid, biodiversiteit en leefbaarheid is zodanig gekozen dat in de ogen van de SER-Brabant een enigszins “angstig” plan ontstaat. Vooral het aspect ‘gezondheid’ krijgt in dit PMP een bijzonder accent, waarbij de SER-Brabant een oorzakelijk verband ziet met de uitbraak van Q-koorts ten tijde van het opstellen van het PMP. Zonder de ernst daarvan te willen bagatelliseren is het volgens de SER-Brabant zeer de vraag wat de betekenis van een provinciaal milieuplan kan zijn voor het beïnvloeden van de totale ziektelast in Brabant als nu reeds bekend is dat milieufactoren slechts voor 3 tot 7% daarvoor verantwoordelijk zijn. Volgens de SER-Brabant moet worden gewaakt voor overfocus.	In het PMP hebben wij gezondheidsproblemen als gevolg van blootstelling aan risico’s specifiek benoemd en beschreven om aan te geven wat de relatie is met de eigen gezondheid. Dat is bewust gedaan en trekt daardoor extra aandacht. Ons doel is om mensen te laten zien dat milieubeleid geen technische exercitie is over stoffen met een vreemde naam maar dat het is gericht op een samenleving die schoner, veiliger en vooral gezonder is. De ‘slechts’ 3 - 7% betreft wel een groot aantal Brabantse burgers, namelijk 73.000 tot 171.000 burgers die op de een of andere manier ziek worden van het milieu. Milieu is (in tegenstelling tot bijvoorbeeld genetische aanleg) een gezondheidsfactor waar de overheid invloed op kan uitoefenen. Bovendien worden bij de door ons gehanteerde getallen van 3-7% ziektelast door milieuproblemen door de PRVMZ kanttekeningen geplaatst, onder meer dat dit alleen de directe invloeden betreft. De door ons genoemde getallen creëren daardoor ook een verkeerd beeld. Zoals de PRVMZ aangeeft, varieert bijvoorbeeld het aantal ernstig geluidgehinderde volwassenen in Noord-Brabant van 22 - 24% in de drie Brabantse GGD-regio’s. Ernstige geluidhinder heeft een negatief effect op welbevinden en gezondheid. In Noord-Brabant zijn luchtverontreiniging en geluidsoverlast de belangrijkste oorzaken van milieugerelateerde gezondheidsproblemen.	Cijfers nuanceren aan de hand van kanttekeningen PRVMZ . Zie paragraaf 5.1. (Gezondheid)
45.	ZLTO	1.3.b	Gezondheid GES	De provincie wil GES-systematiek ontwikkelen om vergunningverlening omtrent gezondheid vorm te geven. Voor de agrarische sector zijn er buiten de wettelijke normen voor fijnstof en geur, en die gebaseerd zijn op gezondheidseffecten, geen heldere criteria die daar invulling aan kunnen geven. Als de provincie extra eisen aan vergunningen gaat stellen zonder heldere en duidelijke goed onderbouwde normen, ontstaat volgens het ZLTO willekeur.	In dit Provinciale Milieuplan gaat de aandacht vooral uit naar het beïnvloeden van de fysieke omgeving waarbij de lokale luchtkwaliteit, geluidsoverlast, geurhinder en externe veiligheid een rol spelen. In gezondheidskaarten is voor heel Brabant in kaart gebracht in hoeverre de leefomgeving in Noord-Brabant een negatieve invloed heeft op de gezondheid van de inwoners van Brabant. Aan de hand van de meest recente voorhanden zijnde monitoringsgegevens per genoemd milieu-item en gebruikmakend van de methodiek Gezondheidseffectscreening Stad & Milieu (GES) zal de mate van blootstelling aan de verschillende milieufactoren en de gezondheidskundige gevolgen worden bepaald. Met deze gegevens worden per milieu-item topografische kaarten (Gezondheidsatlas Noord-Brabant) gemaakt die inzicht geven waar en hoeveel burgers wonen op locaties waar milieugerelateerde gezondheidsproblemen zouden kunnen optreden. Wij zijn het met de ZLTO eens dat criteria belangrijk zijn om gezondheid een rol te laten spelen bij vergunningverlening. Nieuw is het onderwerp niet; gezondheid speelt al veel langer een rol bij vergunningen maar dan via afgeleide onderwerpen als fijnstof etc. Wij willen bezien of GES-kaarten een hulpmiddel kunnen zijn. Daarbij gaan wij in eerste instantie uit van inzicht bieden, stimuleren en faciliteren. Doorwerking naar vergunningverlening is niet voorzien. De betreffende zin zal geschrapt worden.	Zin schrappen m.b.t. doorwerking naar vergunningen. Zie paragraaf 5.1 (Gezondheid)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
46.	Gemeente Breda	1.4	Overige plannen	Hier wordt gesproken over ‘provinciale strategische ambtelijke plannen’. Het betreft toch bestuurlijk vastgestelde plannen?	Inderdaad, alle provinciale strategische plannen worden bestuurlijk door Gedeputeerde Staten of Provinciale Staten vastgesteld.	Het woord ambtelijk zal geschrapt worden. Zie paragraaf 1.4 (Opzet van het PMP en leeswijzer)
47.	SER Brabant	2	Ambities	Geadviseerd wordt om in het algemeen sterker en explicieter de verbinding met de urgenties rond transities en heroriëntatie van (maak)industrie en regio’s te zoeken in het licht van mondiale en geopolitieke ontwikkelingen.	Wij onderschrijven dit advies. Het ligt buiten het bestek van dit PMP om daar nu uitspraken over te doen. Dit zal de komende jaren verder opgepakt worden via de Agenda van Brabant en de Ontwikkel- en investeringsagenda.	Geen
48.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	2 4.2 5.2	Monitoring Gezondheid	Het advies van bureau GMV is om na te gaan of ook daadwerkelijk het aantal blootgesteld/gehinderden in de leefomgeving wordt verminderd door bij de monitoring van genoemde bestuurlijke accenten gezondheidsindicatoren op te nemen zoals het percentage belaste bewoners aan geur en fijnstof. Daarnaast zou het bureau GMV graag willen zien dat hierbij meer aandacht is voor de perceptie / beleving van de betrokken burgers. Advies is om ook beleving met behulp van monitoring goed in kaart te brengen en naar beleid te vertalen.	Tot nu toe richten wij ons bij de monitoring van het milieu op het meten van het voorkomen van stoffen of risico’s. In de Toestand van het Brabantse Milieu zal aandacht geschonken worden aan de GES-methodiek en gezondheidsindicatoren. Naast het percentage Brabantse bevolking met (grote) zorgen over externe veiligheidsrisico’s, zal in ieder geval aandacht besteed worden aan het aantal geurgehinderden vanwege industriële activiteiten en veehouderijen. Vooralsnog is niet voorzien in het opnemen van het percentage personen belast met fijn stof. Dit monitoren tot op heden niet. Het is wel de bedoeling via de Atlas Leefomgeving hier meer inzicht in te verkrijgen door de belasting van bijvoorbeeld fijn stof te koppelen aan de woningen. Via een bestand met aantal inwoners van de desbetreffende woningen kan dan een percentage vastgesteld worden. Zover zijn we echter nog niet. Wij zijn in 2005 met de andere provincies gestart met het IPO-project Gezondheid en Milieu om als provincies gezamenlijk actief te streven naar het terugdringen van aantoonbare gezondheidseffecten door milieufactoren. Een van de doelen is het gezamenlijk (per provincie) inventariseren en vaststellen van de omvang en ernst van de milieu- en gezondheidsproblemen voor de milieuitems luchtverontreiniging, geluid, geur en externe veiligheid van de bronnen verkeer (weg, rail, vlieg en water), industrie en veehouderij. Aan de hand van de meest recente voorhanden zijnde monitoringsgegevens per genoemd milieuitem en gebruik makend van de methodiek Gezondheidseffectscreening Stad & Milieu (GES)zal de mate van blootstelling aan de verschillende milieufactoren en de gezondheidskundige gevolgen worden bepaald. Met deze gegevens worden per milieuitem topografische kaarten (Gezondheidsatlas Noord-Brabant) gemaakt die inzicht geven waar en hoeveel burgers wonen op lokaties waar milieugerelateerde gezondheidsproblemen zouden kunnen optreden. Tevens zal aangegeven worden in welke mate de burgers op die lokaties worden belast. Deze kaarten zijn een hulpmiddel bij het monitoren van het milieu c.q. gezondheidsbeleid daarnaast geven de kaarten inzicht waar de hotspots zijn gelet op omvang en ernst van vermeende gezondheidsproblemen veroorzaakt door milieubelasting. Daarnaast zijn in de Duurzaamheidsbalans van Brabant al indicatoren opgenomen m.b.t. gezondheid en beleving. Beoordeling eigen gezondheid en diverse vormen van feitelijke gezondheid worden meegenomen bij het onderdeel sociaal-cultureel kapitaal, item Gezondheid. Onveiligheidsgevoel en angst voor een ramp worden meegenomen bij het item veiligheid. Tevredenheid woonomgeving, tevredenheid met buurtvoorzieningen en tevredenheid met groenvoorzieningen worden meegenomen bij het onderdeel sociaal-cultureel kapitaal, item woonomgeving.	Verduidelijken gebruik gezondheidkaarten en inhoud Duurzaamheidbalans. Zie paragraaf 5.4 (Monitoring)
49.	POC	2.1	Milieu als randvoorwaarde.	De inspreker constateert dat de doorwerking van het provinciaal milieubeleid in andere strategische beleidsplannen niet altijd optimaal is: het milieubelang wordt dikwijls als ondergeschikt belang beschouwd ten opzichte van de andere belangen. In dit plan zou nadrukkelijker geborgd moeten worden hoe het milieubelang in de andere strategische beleidsplannen volwaardig wordt meegenomen.	In hoofdstuk 3 hebben wij de relatie aangegeven tussen het PMP en de overige strategische plannen van de provincie: Structuurvisie, Provinciaal Waterplan, Energieagenda, Natuur en Landschapsoffensief en Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan. Mede n.a.v. de inspraak en de gezondheidstafels is besloten om duurzaamheid en gezondheid vanaf het begin af aan mee te nemen bij de negen provinciale gebiedsontwikkelingen en de grote infrastructurele werken. Hierbij zal dus niet alleen naar de wettelijke verplichtingen gekeken worden, maar ook naar cumulatie van effecten en mogelijkheden voor gezondheidsbevorderende maatregelen. Door dit in deze grote projecten mee te nemen, wordt geborgd dat alle samenhangende aspecten onderling worden afgewogen. Overigens worden voor de afzonderlijke milieuthema’s worden de milieukwaliteitseisen op Europees niveau vastgesteld, waardoor deze een wettelijke randvoorwaarde zijn voor andere strategische beleidsplannen.	Tekst over gebiedsontwikkelingen opnemen bij Gebiedsgericht werken. Zie paragraaf 6.5 (Gebiedsgericht werken)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
50.	ZLTO	2.2	Agrarische sector	In het plan valt verder op dat de focus bij de “milieuproblemen” eenzijdig wordt gelegd op de agrarische sector, terwijl er veel meer sociale en economische activiteiten in Brabant gevolgen hebben voor het milieu.	Het is niet de bedoeling om milieuproblemen eenzijdig toe te wijzen aan de agrarische sector. Echter, de afgelopen decennia is vooral ingezet op het behalen van milieuwinst bij de industrie. Hier is inmiddels veel bereikt. Wij constateren dat een deel van de milieuproblemen te maken heeft met de agrarische sector en ook dat wij daarin in Nederland bovenaan staan als het gaat om de ernst ervan. Daarom gaan wij de komende jaren extra aandacht besteden aan de agrarische sector. Door de ontwikkelingen in deze sector (zoals schaalvergroting) verandert hier ook de problematiek (o.a. m.b.t. fijn stof en zoönosen). Er zijn de afgelopen jaren al veel stappen in de goede richting gezet maar we hebben nog niet alle milieuproblemen weten op te lossen, ook niet bij de landbouw. Daarom hebben we in hoofdstuk 2 van het ontwerp-PMP een bestuurlijk accent gelegd op luchtkwaliteit rondom de intensieve veehouderij. We hebben er vertrouwen in dat we er gezamenlijk uitkomen.	Geen
51.	Gemeente Breda	2.2	Biodiversitei t	De provincie geeft duidelijk aan te streven naar het herstellen en behouden van biodiversiteit. Opvallend is dat de provincie vervolgens geen geld meer besteedt aan de aankoop van de ecologische hoofdstructuur (EHS).	Herstel en behoud van biodiversiteit behoren tot de “veerkrachtige en robuuste natuur” zoals benoemd in de speerpunten van de Agenda van Brabant. In het PMP hebben wij geen uitspraken gedaan over aankopen van de Ecologische Hoofdstructuur. Het nieuwe kabinet heeft besloten een pas op de plaats te maken bij de aankoop van gronden ten behoeve van de EHS. Daarmee is een belangrijke cofinancieringsbron voor provinciale middelen voor aankopen van de EHS weggefallen. Hoe wij als provincie dit probleem willen aanpakken, valt buiten het bestek van het PMP. Hiervoor wordt verwezen naar de nog vast te stellen actualisatie van het Natuur- en Landschapsoffensief.	Geen
52.	PRVMZ	2.2	Gezondheid Zoönosen	Een blijvend zorgpunt in onze provincie met een grote mens- en dierdichtheid is dat er nieuwe infectieziekten kunnen ontstaan die van dier op mens overgaan (zoönosen). De dreiging van zoönosen heeft in Noord-Brabant aandacht gekregen door de uitbraak van de Q-koorts. Veel mensen zijn in drie opeenvolgende jaren ziek geworden, waarvan een behoorlijk aantal ernstig ziek. Ook waren er doden te betreuen. De dierdichtheid is groot in onze provincie. Het aantal dieren (rundvee, varkens, kippen en overig) in Noord-Brabant bedraagt 32,4 miljoen, dat is 27,4% van het totaal aantal dieren in Nederland. Het besef dat we door de grote mens- en dierdichtheid in Noord-Brabant meer gevaar lopen voor nieuwe zoönosen, heeft geleid tot de oprichting van het Brabants Kennisnetwerk Zoönosen. Het kennisnetwerk beoogt een preventief beleid met betrekking tot zoönosen in Noord-Brabant te bewerkstellingen, zodat nieuwe uitbraken van infectieziekten die overgaan van dier op mens voorkomen worden c.q. dat bij een nieuwe uitbraak snel adequate behandeling wordt gestart en maatregelen worden genomen teneinde de gevolgen van een uitbraak te minimaliseren. In het onlangs afgeronde onderzoeksprogramma Emerging Zoönosen (EMZOO) (Van der Giessen e.a. 2010) worden als meest dreigende zoönosen genoemd: Vogelgriep, Kattenbakziekte, Japanse encephalities virus (varkens), Campylobacter (kippen), Rundertuberculose, ‘Gekkenkoeienziekte’, Q-koorts (schapen en geiten) en Anaplasma phagocytophila (teken). Vanuit het EMZOO-programma zijn aanbevelingen gedaan om signaleringssystemen ten behoeven van zoönosen in te voeren, een blauwdruk te maken hoe er gesignaleerd dient te worden en alert te zijn op de meest dreigende zoönosen. In relatie tot zoönosen is PRVMZ van mening dat de maatregelen zoals voorgesteld in het PMP – zoals de luchtwassers – te fragmentarisch zijn. De luchtwasser is een instrumentele oplossing voor een deelprobleem die naar alle waarschijnlijkheid geen werking heeft voor bijvoorbeeld zoönosen. Bovendien blijven vele andere	De uitbraak van dierziekten of aan dieren gerelateerde aandoeningen werpen opnieuw het licht op de relatie mens-dierenhouderij in onze provincie. Varkenspest, Mond- en Klauwzeer, Vogelgriep, Q-koorts, Salmonella, MRSA en ESBL hebben negatieve effecten op de agrarische sector. Daar zijn wij ons van bewust. De zoönose Q-koorts heeft maatschappelijk de meeste indruk gemaakt. Daarom zijn wij bezig om, samen met de hele Brabantse samenleving, een koersverandering op gang te brengen. Met dit PMP leveren we een kleine bijdrage daaraan. Dat komt omdat veel zaken, ook die door de inspreker genoemd worden, buiten het bereik van het PMP vallen. In het najaar 2011 zal de Brabantse Commissie van Doorn een advies uitbrengen met betrekking tot de transitie naar verduurzaming en innovatie in de hele keten van de Agrofood sector. Van zoönosen is bekend dat ziektedragers zich kunnen hechten aan fijnstof. Ons voorstel om alle intensieve veehouderijen uit te laten rusten met luchtwassers komt ten dele tegemoet aan het verlagen van de infectiedruk; naast een forse teruggang in geur en ammoniak. Inmiddels is door landelijke inspanningen de samenwerking, signalering en uitwisseling van gegevens tussen de volksgezondheidssector en de veterinaire sector sterk verbeterd. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld.	Ambitie m.b.t. gezondheid verduidelijken. Zie paragraaf 5.1. (Gezondheid)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				(toekomstige) risico's, die samenhangen met de intensieve landbouw in onze provincie, onvermeld in het PMP zoals: - Gebruik van groeihormonen en veterinaire medicijnen (waaronder antibiotica) in de landbouw. Deze stoffen of hun afbraakproducten zijn terug te vinden in bodem, oppervlakte water en voedsel; - Intensieve vormen van landbouw (veehouderij, boomteelt, glastuinbouw en vollegrondsgroenteteelt) gaan uit van 'eenzijdige productie' (monoculturen). Dit zijn onnatuurlijke omstandigheden waardoor steeds nieuwe onverwachte knelpunten opduiken. Voorbeelden zijn resistentie, uitbraak van grootschalige dierziekten, plagen (zoals bijvoorbeeld de eikenprocessierups) en import van exotische insecten (de Aziatische tijgermug, de Amerikaanse bandenmug en de gele koortsmug zijn in Noord-Brabant aangetroffen); - Gebruik van genetisch gemodificeerde organismen (GMO), zowel bij dieren (gekleonde koeien en schapen) als bij planten. Bij planten meestal om de gevoeligheid voor plantenziekten te verminderen. Over gezondheidsgevolgen is niets bekend. Momenteel is hierover weinig maatschappelijke discussie; - Sociaal psychologische effecten (dat wil zeggen de beleving bij de burger, maar ook bij agrarisch ondernemers) van bijvoorbeeld dierziekten. Gerefereerd wordt aan de angst die speelde achter de vele vragen tijdens de informatieavonden over Q-koorts.		
53.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	2.2	Gezondheid	Ook bij de andere genoemde accenten waterkwaliteit, footprint en biodiversiteit ontbreekt de ambitie die de provincie nastreeft op het gebied van gezondheid maar worden alleen mogelijke maatregelen beschreven. Wat opvalt, is dat hierdoor moeilijk te bepalen is welke ambities nagestreefd worden door de provincie en hoe hierop gemonitord kan worden. Het benutten van de mogelijkheden om ambities en activiteiten te monitoren is juist als belangrijke aanbeveling benoemd bij de evaluatie van het vorige Provinciale Milieubeleidsplan.	Wij hebben de gezondheidsaspecten bij de visie in hoofdstuk 1 genoemd en vervolgens uitgewerkt bij de afzonderlijke thema's. Bij de paragrafen 4.2 (lucht) en 4.7 (water) is te zien wat de relatie is met gezondheid bij de accenten waterkwaliteit (fosfaat) en lucht (luchtwassers). De commissie Van Doorn heeft onder andere geadviseerd om het overschot aan fosfaat terug te dringen en te streven naar gesloten kringlopen waardoor het overschot aan fosfaat kan verdwijnen. Dit advies nemen wij over. Het thema "footprint en biodiversiteit" zullen we invullen als het nauwlettend volgen van de toestand van natuur en milieu. De bestuurlijke accenten gezondheid, luchtwassers, fosfaat en monitoring zullen in een afzonderlijk hoofdstuk uitgewerkt worden.	Afzonderlijk hoofdstuk bestuurlijke accenten opnemen. Zie hoofdstuk 5 (Bestuurlijke accenten).
54.	SER Brabant	2.2	Innovatie Kennis	In algemene zin tekent de SER Brabant aan dat de bestuurlijke accenten onvoldoende lijken aan te sluiten bij de opgaven en urgenties waarvoor Brabant zich geplaatst ziet, zowel internationaal als in het kader van de Agenda van Brabant. De SER Brabant ziet onvoldoende sterk een verbinding tussen dit PMP en de missie van de Agenda van Brabant, met als centrale doelstelling het versterken van het Brabantse concurrentie-vermogen. Essentieel is de inzet op kennis en innovatie voor de toekomst van Brabant. Juist daar kan het nieuwe PMP een belangrijke bijdrage leveren. Bekend is immers dat wet- en regelgeving vaak naijlen en daarom een belemmering opleveren voor innovaties. Vooral de komende jaren wordt het essentieel dat overheden en bedrijven snel kunnen gaan schakelen.	Met dit PMP willen we er voor zorgen dat de milieukwaliteit van Noord-Brabant meer op orde komt. Wij verbeteren het vestigings- en leefklimaat door te zorgen dat water, bodem en lucht – naast alle inspanningen die al zijn geleverd - verder worden opgeknapt. In het PMP zijn enkele bestuurlijke accenten aangegeven die de provincie Noord-Brabant specifiek op milieugebied onderkent en waar wij een extra inspanning gaan leveren. Het PMP doet dat niet alleen. In hoofdstuk 3 laten wij zien dat het milieubeleid in een brede context van onze overige strategische plannen van de provincie gezien moeten worden: Structuurvisie, Provinciaal Waterplan, Energieagenda, Natuur en Landschapsoffensief en Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan en de provinciale Investeringsagenda. Met name in de Energieagenda en de Investeringsagenda speelt innovatie een belangrijke rol (de experimenteerruimtes in de Energieagenda en Energietransitie als kans voor innovatie en duurzaamheid in de Investeringsagenda). In het bestuursakkoord 2011 – 2015 "Tien voor Brabant" onderschrijven GS het streven naar verduurzaming en de integrale aanpak van natuur, landschap, water, landbouw, cultuurhistorie, recreatie, toerisme en leefbaarheid. Er is dus sprake van een duidelijke samenhang tussen het PMP, de Investeringsagenda en het bestuursakkoord "Tien voor Brabant". Wij zullen deze samenhang in het PMP verduidelijken.	Verwijzing opnemen naar Investeringsagenda. Zie paragraaf 1.2 (Milieubeleid en de Agenda van Brabant)
55.	Gemeente	2.2	Kerntaken	Gemeente Tilburg betreurt dat de provincie haar taken voor de frisse	Wij zijn er ons van bewust dat het met name voor gemeenten teleurstellend is dat wij taken en	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
	Tilburg			scholen, duurzaam bouwen, proeftuinen, milieueducatie, innovatief groen en zelfstandig klimaatbeleid (met name de stedelijke milieuproblemen) laat vervallen.	uitvoeringsprojecten op het gebied van frisse scholen, duurzaam bouwen, proeftuinen, milieueducatie, innovatief groen en zelfstandig klimaatbeleid zullen staken, waarbij overigens juridisch bindende afspraken uiteraard worden nagekomen. Deze keuzes komen voort uit een herbezinning op de rol van de provincie, mede met het oog op de bezuinigingen vanuit het rijk en de verminderde inkomsten voor de provincie. In de Agenda van Brabant hebben wij aangeven dat wij taken afstoten maar ook dat wij zullen investeren in economie, werkgelegenheid, kennis, sport en leefomgeving. Op deze terreinen staan we voor een integrale benadering waarbij we samen met de maatschappelijke partners willen werken aan een duurzame en toekomstbestendige Brabantse economie.	
56.	Gemeente Moerdijk	2.2	Kerntaken.	Bij het bepalen van de Agenda van Brabant is ervoor gekozen om een aantal taken af te stoten. Gedeeltelijk kan gemeente Moerdijk dit begrijpen, bijvoorbeeld ten aanzien van internationale projecten milieu. Bij andere taken zou de provincie o.i. zeker een belangrijke voortrekkersrol kunnen hebben of stimulator kunnen zijn, zoals bij natuur- en milieueducatie en proeftuinen. Met name de proeftuin ‘schoon bedrijventerrein’ die op industrieterrein Moerdijk wordt gehouden, is een groot succes. Met name omdat er op dit industrieterrein veel bedrijven liggen waarbij de provincie bevoegd gezag is, is het ook in provinciaal belang om haar verantwoordelijkheid hierin te behouden.	Deze keuzes komen voort uit een herbezinning op de rol van de provincie, mede met het oog op de bezuinigingen vanuit het rijk en de verminderde inkomsten voor de provincie. In de Agenda van Brabant hebben wij aangeven dat wij taken afstoten maar ook dat wij zullen investeren in economie, werkgelegenheid, kennis, sport en leefomgeving. Op deze terreinen staan we voor een integrale benadering waarbij we samen met de maatschappelijke partners willen werken aan een duurzame en toekomstbestendige Brabantse economie. De proeftuin “schoon bedrijventerrein” die op Moerdijk loopt is een groot succes gebleken. Wij zullen de proeftuin in algemene zin beëindigen maar wij willen doorgaan met de aanpak op Moerdijk. Dit doen wij via de Energieagenda en de provinciale gebiedsopgave Waterpoort.	Geen
57.	Gemeente Breda	2.2	Klimaat	Op pagina 11 staat dat klimaat een vervallen taak is. Wat wordt hiermee bedoeld? Hoe is dit te rijmen met klimaatbestendigheid als randvoorwaarden bij elk provincieplan?	Door een aantal sprekers is onbegrip geuit over het vervallen van klimaat als taak. Wij zijn ons bewust van nut en noodzaak van klimaatbeleid, getuige onder andere de afspraken hierover in het Klimaat en Energieakkoord tussen IPO en rijk (2009). Hierin is aangegeven dat de provincies in de periode 2009-2011 projecten en activiteiten initiëren, faciliteren of ondersteunen die: a. een gezamenlijk perspectief bieden op een opgesteld vermogen aan duurzame energieproductie in 2020 van 700 PJ2; b. bijdragen aan het halen van de doelstellingen voor energiebesparing en voor de vermindering van de uitstoot van broeikas gassen; c. bijdragen aan het ontwikkelen van innovatieve duurzame technologie, zowel in grootschalige projecten als in lokale benutting van duurzame energiebronnen; en d. bijdragen aan een betere ruimtelijke inrichting van Nederland met het oog op de klimaatverandering; In de Agenda van Brabant is “klimaat en energie” één van de kerntaken die tot het basispakket van de nieuwe provincie behoren. In het nieuwe bestuursakkoord is klimaat en duurzame energie opgenomen onder de portefeuille Ecologie en Handhaving. Energietransitie is een van de prioriteiten van de Agenda van Brabant. In de uitvoering kiest de provincie ervoor het thema klimaat te integreren binnen andere relevante beleidsvelden zoals energie- en economisch beleid, verkeer- en vervoersbeleid, ruimtelijk-, water- en natuurbeleid. In het ruimtelijk-, water- en natuurbeleid wordt de randvoorwaarde klimaatbestendigheid (klimaatadaptatie) uitgewerkt en uitgevoerd. Via het energie- en economisch beleid, verkeer- en vervoersbeleid en ruimtelijk beleid wordt een bijdrage geleverd aan de vermindering van broeikasgasemissies: stimulering van efficiënt energiegebruik en duurzame energiebronnen (klimaatmitigatie).	Verduidelijken dat klimaat weliswaar geen zelfstandige taak is, maar wel randvoorwaarde (dus schrappen ‘klimaat’ bij vervallen taken in, waar wel ‘zelfstandig klimaatbeleid’ blijft staan) en m.b.t. klimaat verwijzingen opnemen naar andere beleidsterreinen. Zie paragraaf 1.3 (visie en uitgangspunten)
58.	SEPH	2.2 4.5 4.7	Licht Waterkwaliteit Fosfaat Handhaving	In het PMP zijn rond de thema’s tegengaan lichthinder (aanpak glastuinbouw), waterkwaliteit (m.n. gericht op de landbouwsector) en gebiedsbescherming in relatie tot biodiversiteit acties verwoord die door handavingsamenwerking met de Brabantse bestuurlijke partners verder kunnen worden gebracht. De benoemde acties zijn niet of slechts beperkt in het Gezamenlijke meerjaren programma handhaving opgenomen. Waar mogelijk zou in 2011 en verder hier richting aan kunnen	Op dit moment is nog niet bekend welke concrete acties en maatregelen genomen zullen worden met betrekking tot gebiedsbescherming in relatie tot biodiversiteit. Uitwerking hiervan is voorzien in het geactualiseerde Natuur- en Landschapsoffensief. Uiteraard is het wenselijk om bij de uitwerking hiervan te bezien of het gewenst is bij de herziening van het Gezamenlijke meerjarenprogramma handhaving bij dit onderwerp handavingsacties op te nemen. Voor de aanpak van het verlagen van de fosfaatkdruk wordt niet in eerste instantie gedacht aan het handhavingsspoor. Als het relevant wordt, zal dit door de provincie tijdig met de partners besproken worden. De commissie Van Doorn heeft onder andere geadviseerd om het overschot aan fosfaat terug	Vermelden Brabantse handavingssamenwerking in PMP. Zie paragraaf 6.2 (Klassieke instrumenten), onderdeel Vergunningverlening & handhaving).

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				worden gegeven. Het Speerpunt Natuurwetgeving biedt aanknopingspunten voor de thema's biodiversiteit en licht.	te dringen en te streven naar gesloten kringlopen waardoor het overschot aan fosfaat kan verdwijnen. Dit advies nemen wij over De Brabantse SEPH's geven aan dat het instrument handhaving op meerdere niveaus ondersteuning kan bieden om doelen van het PMP 2011 - 2014 te bereiken. Verder is er het Brabantse handhavingsnetwerk waarbinnen informatie-uitwisseling kan plaatsvinden en projecten kunnen worden opgezet. Wij zullen het instrument handhaving en de Brabantse handhavingsamenwerking mede gebruiken voor de doelbereiking van het PMP en dit expliciet vermelden in het PMP.	
59.	SER Brabant	2.2	Plusvarianten	Over de wijze waarop de visie en uitgangspunten in het ontwerp-PMP worden doorvertaald in de bestuurlijke accenten is de SER-Brabant minder enthousiast. Krijgt het PMP op deze wijze wel voldoende aansluiting met de fundamentele vraagstukken van de komende jaren. In dat licht bezien stelt de SER-Brabant zich de vraag of het wel verstandig is om te kiezen voor een basisvariant. De SER-Brabant ziet aanleiding voor heroverwegingen.	Als basis is gekozen voor wettelijke taken en bestuurlijke verplichtingen; dat is de ondergrens. In verband met bezuinigingen en heroverweging van taken in de Agenda van Brabant, is er in dit PMP voor gekozen om ons vooral te richten op wettelijke taken en bestuurlijke verplichtingen. Daarnaast richten wij ons op het aanpakken van een aantal specifieke Brabantse vraagstukken (fundamentele vraagstukken). Dit betekent dat er – naast gezondheid – drie concrete onderwerpen waar wij in 2011-2014 mee aan de slag gaan: - luchtkwaliteit (luchtwassers) - waterkwaliteit (fosfaat) - monitoring Ten behoeve van de onderhandelingen over het bestuursakkoord 2011-2014 is mede naar aanleiding van de inspraakreacties een groot aantal onderwerpen aangedragen die meer aandacht zouden moeten krijgen in de beleidsuitvoering (o.a. via verdere uitwerking en verdieping van het PMP). Van de onderwerpen die door sprekers zijn aangedragen of benadrukt, zijn de volgende onderwerpen gehonoreerd: - verduurzaming landbouw/verbetering intensieve veehouderij: wordt opgepakt via GS-speerpunt Agrofood - aanpak van vermesting: wordt opgepakt via PMP (“vermindering fosfaatdruk”) De commissie Van Doorn heeft onder andere geadviseerd om het overschot aan fosfaat terug te dringen en te streven naar gesloten kringlopen waardoor het overschot aan fosfaat kan verdwijnen. Dit advies nemen wij over. - extra aandacht voor duurzaamheid: naast gezondheid krijgt ook duurzaamheid specifiek aandacht bij de negen provinciale gebiedsontwikkelingen.	Door GS vastgestelde bestuurlijke accenten worden opgenomen in een afzonderlijk hoofdstuk. Zie paragraaf 2.2 (totstandkoming PMP) en hoofdstuk 5.
60.	SER Brabant	2.2.a 4.2	Luchtkwaliteit Luchtwassers	Bij het onderwerp luchtkwaliteit wordt gefocust op de luchtwassers in de intensieve veehouderij. De facto gaat het om een klassieke end-of-pipe benadering die maatschappij en bedrijven op grote kosten gaat jagen. De realiteit is helaas dat we vooralsnog niet anders kunnen. SER-Brabant pleit echter wel voor een ‘en-en’ benadering door tevens in te zetten op het faciliteren van een ontwikkeling naar andere (milieuvriendelijker) bedrijfsconcepten. Dit vooruitlopend op de fundamentele omslag in de intensieve veehouderij die gemaakt gaat worden in Noord-Brabant.	Wij zijn het met de SER eens op dit punt. We gaan onderzoeken of de veehouderijsector via de Provinciale Milieuverordening verplicht kan worden om maatregelen toe te passen die integraal een hoge reductie realiseren op meerdere fronten; zowel ammoniak, geur, fijnstof als ook ziektekiemen/zoönosen. Vooralsnog steken wij in op luchtwassers en een afdoend controlesysteem. Zodra er andere bedrijfsconcepten of andere oplossingen zich voordoen, zullen wij hier op anticiperen. Wij zullen de tekst daarop aanpassen.	Opnemen in paragraaf over emissiereductie veehouderij. Zie paragraaf 5.2 (Emissiereductie veehouderij)
61.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	2.2.a	Luchtwassers Veehouderij	Dat het onderwerp luchtwassers bij de intensieve veehouderij gekozen is, heeft onze steun (hoewel de duurzaamheid beperkt is). Het besluit om ook voor bestaande stallen binnen enkele jaren luchtwassers voor te schrijven, wordt ondersteund. Een correcte toepassing van luchtwassers is van cruciaal belang is voor het effectief verminderen van de stikstofbelasting. Naast intensief toezicht, waar PS onlangs een motie toe heeft aangenomen, wordt het voornemen ondersteund dat luchtwassers met een controlesysteem worden uitgerust. Verzocht wordt de elektronische monitoring verplicht voor te schrijven bij toepassing van luchtwassers.	In het ontwerp-PMP hebben wij reeds aangegeven dat wij willen dat luchtwassers worden uitgerust met controlesystemen waardoor overheden makkelijk kunnen controleren of ze goed functioneren. Wij zijn verheugd dat u dit in uw zienswijze onderschrijft. Wij denken hierbij aan elektronische controlesystemen. Naar verwachting zal medio 2012 het “Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer” (ofwel “activiteitenbesluit”) van kracht worden. Vanaf dat moment moeten nieuwe luchtwassers meetgegevens automatisch registreren en het ontwerpbesluit voorziet voor bestaande luchtwassers een overgangstermijn van drie jaar. In afwachting van de effectuering van dit landelijke beleid zal het PMP geen aanvullende verplichting voor elektronische monitoring opnemen. Provincie Noord-Brabant werkt ter voorbereiding van de implementatie samen met het Ministerie van IenM, SRE-Milieudienst en de provincies Overijssel, Utrecht en Limburg aan een traject om deze elektronische monitoring in de praktijk goed te laten functioneren. In	Opnemen in paragraaf over emissiereductie veehouderij. Zie paragraaf 5.2 (Emissiereductie veehouderij)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					Noord-Brabant zullen 45 bedrijven vooruitlopend op de landelijke verplichting al in 2011 ervaring gaan opdoen met elektronische monitoring.	
62.	SEPH	2.2.a	Luchtwassers	De doelstelling met betrekking tot luchtwassers sluit aan bij hetgeen in de Brabantse samenwerking is afgesproken.	Wij beschouwen uw inspraakreactie als ondersteuning van de ingeslagen weg in het PMP. We hopen dat de door u opgestarte activiteiten bijdragen aan het realiseren van de ambities uit het PMP.	Geen
63.	ZLTO	2.2.a	Luchtwassers	De ZLTO vindt dat luchtwassers elektronisch gemonitord moeten worden. In het PMP ziet u luchtwastechnieken als enige oplossing om de emissies terug te dringen. Deze benadering is echter te eenzijdig en niet correct. In het convenant is er bewust voor gekozen om geen techniek voor te schrijven maar een reductiepercentage op te nemen. We vragen u de uitspraak ten aanzien van de luchtwassers te nuanceren en in lijn te brengen met de stikstofverordening.	Met betrekking tot elektronische monitoring merken wij op dat naar verwachting medio 2012 het “Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer” (ofwel “activiteitenbesluit”) van kracht worden. Vanaf dat moment moeten nieuwe luchtwassers meetgegevens automatisch registreren en het ontwerpbesluit voorziet voor bestaande luchtwassers een overgangstermijn van 3 jaar. In afwachting van de effectuering van dit landelijke beleid zal het PMP geen aanvullende verplichting voor elektronische monitoring opnemen. Provincie Noord-Brabant werkt ter voorbereiding van de implementatie samen met het Ministerie van IenM, SRE-Milieudienst en de provincies Overijssel, Utrecht en Limburg aan een traject om deze elektronische monitoring in de praktijk goed te laten functioneren. In Noord-Brabant zullen 45 bedrijven vooruitlopend op de landelijke verplichting al in 2011 ervaring gaan opdoen met elektronische monitoring. De bedoeling is dat de veehouderijsector maatregelen gaat toepassen die integraal een hoge reductie realiseren, op meerdere fronten; zowel ammoniak, geur, fijnstof als ook ziektekiemen/zoönosen. Op basis van de huidige kennis zijn alleen luchtwassers in staat om integraal hoge reducties te realiseren. Wij zullen in het PMP vermelden dat wij het onderzoek naar de toepassing van alternatieve emissiereducerende technieken zullen stimuleren. Zodra alternatieve technieken beschikbaar zijn die per saldo minimaal en gelijkwaardig emissiereducerend effect hebben, kunnen ook deze worden ingezet.	Opnemen in paragraaf over emissiereductie veehouderij. Zie paragraaf 5.2 (Emissiereductie veehouderij)
64.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	2.2.a	Luchtwassers	Inspreker vindt dat de inzet van luchtwassers bijdraagt aan een gezonde leefomgeving door vermindering van blootstelling aan geur, ammoniak en fijn stof, maar vraagt zich af of hiermee ook bereikt wordt dat daadwerkelijk de blootstelling aan zoönosen afneemt en of de leefbaarheid in de omgeving zal verbeteren. Ter voorkoming van eventuele risico’s op verspreiding van zoönosen als gevolg van de ontwikkelingen in de landbouw adviseert bureau GMV om actief de kennis en ontwikkelingen te volgen. Hierbij kan het Brabants kennisnetwerk Zoönosen onder voorzitterschap van de provinciale Raad voor de Volksgezondheid en Maatschappelijke Zorg zeker de provincie actief ondersteunen.	We constateren dat de inspreker onze inzet om op brede schaal luchtwassers toe te laten passen ondersteunt. Wij doen dit mede om daarmee de leefomgeving te verbeteren. Het is overigens maar één van de instrumenten om de leefbaarheid te vergroten. Van zoönosen is inmiddels bekend dat ziektedragers zich kunnen hechten aan fijnstof. Ons voorstel om alle intensieve veehouderijen uit te laten rusten met luchtwassers komt ten dele tegemoet aan het verlagen van de infectiedruk; naast een forse teruggang in geur en ammoniak. Luchtwassers slagen er overigens nog niet in om zero-output te functioneren. Daarom zullen mensen nog steeds blootgesteld worden aan stoffen in de lucht komen en die een aantasting vormen voor het leefklimaat. Door middel van monitoring willen wij zo goed mogelijk in beeld brengen of de concentratie van het fijnstofgehalte (en daarmee ook het gehalte zoönose) op leefniveau afneemt. Op dit moment vindt al intensieve monitoring plaats; zowel door berekeningen als door daadwerkelijk meten. Wij volgen de kennis en ontwikkelingen met betrekking tot zoönosen zo goed mogelijk. Daartoe hebben wij goede contacten met de partijen die ons hierbij kunnen ondersteunen; onder andere via het Brabantse Kennisnetwerk Zoönosen en de Provinciale Raad Gezondheid. We maken graag gebruik van uw kennis en expertise, door ons te adviseren over de gezondheidskundige normen en over hoe de risico’s op verspreiding van zoönosen kunnen worden beperkt.	Geen
65.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	2.2.a	Veehouderij	Naast de intensieve veehouderij is ook extra aandacht nodig voor de melkveehouderij. Deze sector is verantwoordelijk voor ruim 40% van de mest- en ammoniakemissie. Bovendien zijn er in deze sector nog nauwelijks emissiereducerende technieken in gebruik, zoals verbeterde raskeuze, afzuiging/filtertoepassingen en reductie via het voedingsspoor.	Wij zijn het met de inspreker eens dat op het gebied van de melkveehouderij nog veel milieuwinst is te boeken. Terwijl de intensieve veehouderij de afgelopen jaren grote stappen heeft gezet, is er nog weinig ontwikkeling geweest bij de melkveehouderij. Met het PMP hebben wij hier geen of nauwelijks invloed op. Dit moet – naast het provinciale ruimtelijke ordenings- en natuurbeleid – komen via regelgeving van het rijk en vanuit het agrarische bedrijfsleven zelf. Via de provinciale verordening stikstof en Natura 2000 dienen alle veehouderijen (incl melkveehouderij) als ze willen uitbreiden vergaande emissie arme staltechnieken toe te passen. Dit leidt er toe dat de ammoniakemissie afneemt en dat de N2000 gebieden minder belast worden. De ontwikkeling van de ammoniakdepositie wordt intensief gemonitord. Indien de nagestreefde afname niet wordt gerealiseerd kunnen extra maatregelen worden getroffen. We volgen de mogelijkheden om de ammoniakemissie in de melkveehouderij te verminderen en zo nodig zullen wij net als bij de varkens- en de pluimveehouderij, de toepassing van vergaande	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					emissiereducerende maatregelen verplichten. Wat dit laatste betreft is in het kader van het landelijk beleid via de zogenaamde Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) aangekondigd dat de melkveehouderij vanaf 2012 te maken krijgt met het verplicht toepassen van emissiearme technieken . Verder zijn wij van mening dat, indien een melkveehouderij als intensief getypeerd kan worden conform de Verordening ruimte, er stalsystemen dienen te komen die de uitstoot van geur, fijnstof en ammoniak verminderen. Hier is overleg voor nodig met het Rijk, ten dele is een aanpak mogelijk via de PMV. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld.	
66.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	2.2.b 3.2 4.7	Fosfaat Oppervlakte water	De oppervlaktewaterkwaliteit wordt in het milieuplan beperkt tot de mestproblematiek. Zeker in relatie tot de gezondheid dient naast blauwalengroei door nutriënten ook beleid te worden gevoerd op gezondheidseffecten van chemische en hormonale verontreinigingen. Daarnaast is niet helder wat de provincie gaat doen om fosfaat aan te pakken. Voorgesteld wordt: : - op grote schaal uitmijnen (o.a. bij alle ruilgronden van Dienst Landelijk Gebied + convenant met de landbouw; - ecologisch randenbeheer langs waterlopen. Verzocht wordt het nog globale uitvoeringsprogramma nader te concretiseren, zodat de effectiviteit van het PMP wordt vergroot.	Het provinciale beleid rondom diffuse bronnen is vastgelegd in het Provinciaal Water Plan 2010 – 2015. Wij zien echter een zeer beperkte rol weggelegd voor de provincie als het gaat om chemische en hormonale verontreinigingen, omdat onze aangrijppingspunten beperkt zijn: alle wetgeving rondom productie en gebruik van chemische stoffen wordt opgesteld op nationaal/europees niveau. Om die reden wordt geen aanvullend beleid in het PMP opgenomen. Het PMP richt zich op de fosfaataanpak omdat het Provinciaal Waterplan daartoe onvoldoende mogelijkheden heeft. In overleg met alle betrokkenen, met name organisaties op het gebied van water, landbouw en natuur, zal in 2011 een concreet plan ontwikkeld worden, gericht op het terugdringen van het fosfaatoverschot. De provincie heeft wel maatregelen die gunstig uitpakken voor fosfaat (en nitraat). Ecologische randenbeheer wordt momenteel door de provincie reeds op een groot aantal locaties ingezet, bijvoorbeeld vanuit het Subsiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (SNL) en vanuit het Stimuleringskader Groen Blauwe Diensten, Noord-Brabant. In grote delen van Brabant bieden deze regelingen specifieke mogelijkheden voor diverse vormen van randenbeheer. Het Groen Blauw stimuleringskader voorziet ook in maatregelen specifiek gericht op de verbetering van waterkwaliteit. Middels de pakketten Actief Randenbeheer wordt reeds milieuvriendelijk beheer van brede stroken langs ruim 1000 kilometer watergangen gesubsidieerd. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen.	Verduidelijken aanpak verminderen fosfaatkdruk. Zie paragraaf 5.3 (Fosfaat).
67.	POC	2.2.b	Fosfaat	Voor wat betreft het verminderen van de fosfaatkdruk, waarbij verdergaande doelen worden gesteld dan in het Provinciaal Waterplan, wordt gesteld dat de provincie samen met de waterbeheerders en de landbouw in dit kader tot goede oplossingen moet komen. Het verdient aanbeveling om dit beleidsdoel te faciliteren met flankerende maatregelen, zoals een subsidieregeling.	In 2011 willen in samenwerking met de direct betrokkenen, zoals waterschappen en landbouw- en natuurorganisaties, in gezamenlijk overleg een actieplan uitwerken dat in fases uitgevoerd zal worden. De eerste stappen moeten in 2011-2014 gezet worden maar wij realiseren ons dat het nog jaren zal duren eer er een acceptabel niveau van vermindering van de fosfaatinvloed is bereikt. Bij het verlagen van de fosfaatkdruk spelen de mogelijkheden voor afzet van mest een grote rol. ZLTO en andere belanghebbenden hebben initiatieven genomen om mogelijkheden voor afzet te ontwikkelen. De provincie kan hieraan bijdragen door ruimtelijke knelpunten te helpen oplossen en vanuit een regierol partijen en belangen bij elkaar te brengen. Vanuit de Energieagenda worden alternatieve toepassingen van mest onderzocht, waarmee tevens de fosfaatkdruk verminderd wordt. Verdere flankerende maatregelen zoals een subsidieregeling zijn op dit moment niet in beeld omdat ook de Provincie is genoopt tot financiële terughoudendheid. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen.	Verduidelijken aanpak verminderen fosfaatkdruk. Zie paragraaf 5.3. (Fosfaat)
68.	Waterschap Aa en Maas	2.2.b 4.7	Water Fosfaat	Als waterkwaliteitsbeheerder zijn we verheugd met het bestuurlijke accent om de fosfaatproblematiek aan te pakken. Het sluiten van de fosfaatkringloop is een stevige ambitie waar de waterschappen, waar dat in onze verantwoordelijkheden ligt, zeker een bijdrage aan willen leveren. Het is niet realistisch om in de planperiode de kringloop al gesloten te krijgen. Het ontwerpplan geeft geen inzicht in wat de provincie in de planperiode wil bereiken. Ook missen we een	Wij zijn verheugd dat het waterschap het bestuurlijke accent voor het verlagen van de fosfaatkdruk steunt. Wij zien de waterschappen als een belangrijke partner bij de uitvoering van ons beleid. In dit PMP zijn de uitgangspunten en de ambitie van de Provincie verwoord, dat is ons vertrekpunt. In 2011 willen in samenwerking met de meest betrokken partijen zoals waterschappen en landbouw- en natuurorganisaties in gezamenlijk overleg een actieplan uitwerken dat in fases uitgevoerd zal worden. De eerste stappen moeten in 2011-2014 gezet worden maar wij realiseren ons dat het nog jaren zal duren eer er een acceptabel niveau van vermindering van de fosfaatinvloed is bereikt. De provincie	In het PMP zal onder “Bestuurlijke accenten” een afzonderlijke paragraaf opgenomen worden over fosfaat Zie paragraaf 5.3 (Fosfaat).

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				beschrijving van de rol die de provincie hier wil nemen en welke stappen de provincie zal zetten om de ambitie dichterbij te brengen. Het Waterschap denkt dat met een concrete en realistische invulling van ambitie, rol en stappen de verschillende partners samen met de provincie gemotiveerder met deze problematiek aan de slag zullen gaan.	streeft naar een versnelling, waarbij de fosfaatdruk op bodem en water substantieel vermindert. De provincie steunt het landelijke en Europese mestbeleid, zoals vastgelegd in het 4 ^e Nitraatactieprogramma, en gaat ervan uit dat op termijn in verdere aanscherping wordt voorzien. Tot aan 2015 is de daadwerkelijke realisatie van een mestverwerkingsstructuur, voor verwerking van de mestoverschotten die gaan ontstaan door het mestbeleid, van groot belang. De Provincie vraagt ook de waterschappen bij te dragen aan het verminderen van de fosfaatdruk en het sluiten van de fosfaatkringloop door innovatieve oplossingen te ontwikkelen. Het gaat hierbij om het verminderen van de fosfaatlozingen uit RWZI's, lokale maatregelen om de oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren zoals actief randenbeheer en verwerking van oever- en bermmaaisel, en zodanige verwerking van RWZI-slib dat het fosfaat teruggebracht kan worden in de kringloop. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen.	
69.	Waterschap Brabantse Delta	2.2.b 4.7	Water Fosfaat	Als waterkwaliteitsbeheerder zijn we verheugd met het bestuurlijke accent om de fosfaatproblematiek aan te pakken. Het sluiten van de fosfaatkringloop is een stevige ambitie waar de waterschappen, waar dat in onze verantwoordelijkheden ligt, zeker een bijdrage aan willen leveren. Het is niet realistisch om in de planperiode de kringloop al gesloten te krijgen. Het ontwerpplan geeft geen inzicht in wat de provincie in de planperiode wil bereiken. Ook missen we een beschrijving van de rol die de provincie hier wil nemen en welke stappen de provincie zal zetten om de ambitie dichterbij te brengen. Het Waterschap denkt dat met een concrete en realistische invulling van ambitie, rol en stappen de verschillende partners samen met de provincie gemotiveerder met deze problematiek aan de slag zullen gaan.	Wij zijn verheugd dat het waterschap het bestuurlijke accent voor het verlagen van de fosfaatdruk steunt. Wij zien de waterschappen als een belangrijke partner bij de uitvoering van ons beleid. In dit PMP zijn de uitgangspunten en de ambitie van de Provincie verwoord, dat is ons vertrekpunt. In 2011 willen in samenwerking met de meest betrokken partijen zoals waterschappen en landbouw- en natuurorganisaties in gezamenlijk overleg een actieplan uitwerken dat in fases uitgevoerd zal worden. De eerste stappen moeten in 2011-2014 gezet worden maar wij realiseren ons dat het nog jaren zal duren eer er een acceptabel niveau van vermindering van de fosfaatinvloed is bereikt. De provincie streeft naar een versnelling, waarbij de fosfaatdruk op bodem en water substantieel vermindert. De provincie steunt het landelijke en Europese mestbeleid, zoals vastgelegd in het 4 ^e Nitraatactieprogramma, en gaat ervan uit dat op termijn in verdere aanscherping wordt voorzien. Tot aan 2015 is de daadwerkelijke realisatie van een mestverwerkingsstructuur, voor verwerking van de mestoverschotten die gaan ontstaan door het mestbeleid, van groot belang. De Provincie vraagt ook de waterschappen bij te dragen aan het verminderen van de fosfaatdruk en het sluiten van de fosfaatkringloop door innovatieve oplossingen te ontwikkelen. Het gaat hierbij om het verminderen van de fosfaatlozingen uit RWZI's, lokale maatregelen om de oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren zoals actief randenbeheer en verwerking van oever- en bermmaaisel, en zodanige verwerking van RWZI-slib dat het fosfaat teruggebracht kan worden in de kringloop. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen.	In het PMP zal onder “Bestuurlijke accenten” een afzonderlijke paragraaf opgenomen worden over fosfaat. Zie paragraaf 5.3 (Fosfaat).
70.	Waterschap De Dommel	2.2.b 4.7	Water Fosfaat	Als waterkwaliteitsbeheerder zijn we verheugd met het bestuurlijke accent om de fosfaatproblematiek aan te pakken. Het sluiten van de fosfaatkringloop is een stevige ambitie waar de waterschappen, waar dat in onze verantwoordelijkheden ligt, zeker een bijdrage aan willen leveren. Het is niet realistisch om in de planperiode de kringloop al gesloten te krijgen. Het ontwerpplan geeft geen inzicht in wat de provincie in de planperiode wil bereiken. Ook missen we een beschrijving van de rol die de provincie hier wil nemen en welke stappen de provincie zal zetten om de ambitie dichterbij te brengen. Het Waterschap denkt dat met een concrete en realistische invulling van ambitie, rol en stappen de verschillende partners samen met de provincie gemotiveerder met deze problematiek aan de slag zullen gaan.	Wij zijn verheugd dat het waterschap het bestuurlijke accent voor het verlagen van de fosfaatdruk steunt. Wij zien de waterschappen als een belangrijke partner bij de uitvoering van ons beleid. In dit PMP zijn de uitgangspunten en de ambitie van de Provincie verwoord, dat is ons vertrekpunt. In 2011 willen in samenwerking met de meest betrokken partijen zoals waterschappen en landbouw- en natuurorganisaties in gezamenlijk overleg een actieplan uitwerken dat in fases uitgevoerd zal worden. De eerste stappen moeten in 2011-2014 gezet worden maar wij realiseren ons dat het nog jaren zal duren eer er een acceptabel niveau van vermindering van de fosfaatinvloed is bereikt. De provincie streeft naar een versnelling, waarbij de fosfaatdruk op bodem en water substantieel vermindert. De provincie steunt het landelijke en Europese mestbeleid, zoals vastgelegd in het 4 ^e Nitraatactieprogramma, en gaat ervan uit dat op termijn in verdere aanscherping wordt voorzien. Tot aan 2015 is de daadwerkelijke realisatie van een mestverwerkingsstructuur, voor verwerking van de mestoverschotten die gaan ontstaan door het mestbeleid, van groot belang. De Provincie vraagt ook de waterschappen bij te dragen aan het verminderen van de fosfaatdruk en het sluiten van de fosfaatkringloop door innovatieve oplossingen te ontwikkelen. Het gaat hierbij om	In het PMP zal onder “Bestuurlijke accenten” een afzonderlijke paragraaf opgenomen worden over fosfaat. Zie paragraaf 5.3 (fosfaat).

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					het verminderen van de fosfaatlozingen uit RWZI's, lokale maatregelen om de oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren zoals actief randenbeheer en verwerking van oever- en bermmaaisel, en zodanige verwerking van RWZI-slib dat het fosfaat teruggebracht kan worden in de kringloop. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen.	
71.	Brabant Water	2.2.b 4.7	Water Fosfaat Overbemesting Nitraat	Brabant Water waardeert het dat het ontwerp-PMP op regionaal niveau stappen zet in het terugdringen van overbemesting gericht op onder meer het verbeteren van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. De focus ligt hierbij op het halen van de waterkwaliteitsdoelen in natuurgebieden in het kader van de Kaderrichtlijn Water. U geeft hierbij aan dat hierover in het Provinciaal Waterplan (PWP) geen beleid is opgenomen omdat het halen van waterkwaliteitsdoelen alleen onvoldoende grond is om het mestbeleid aan te passen. Dit lijkt Brabant Water geen juiste argumentatie. Het standpunt van de provincie is immers dat het landelijk meststoffenbeleid voldoende moet zijn om de gestelde waterkwaliteitsdoelen in grond- en oppervlaktewater te halen en dat daar waar nodig (in de kwetsbare gebieden) aanvullende maatregelen worden genomen. Brabant Water ondervindt bij meerdere (zeer) kwetsbare winningen nadelige effecten als gevolg van vermesting. Dit zien we o.a. terug in (sterk) verhoogde nitraatgehalten.	Wij zijn verheugd dat BrabantWater het waardeert dat met het ontwerp-PMP er op regionaal niveau stappen worden gezet om de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater ten aanzien van bemesting te verbeteren. Het PMP achten wij het juiste kader om accenten te leggen, gemotiveerd vanuit effecten op de gehele leefomgeving. Fosfaat is hier een goed voorbeeld van. Met het huidige mestbeleid zal het nog tientallen jaren duren eer de overmaat aan fosfaat uit de bodem is verdwenen. Dat betekent ook dat de schade voor de biodiversiteit blijft voortduren. Binnen Nederland doet zich dit het zwaarst voor binnen Brabant. Dit knelt temeer omdat er wereldwijde een schaarste is aan fosfaat. De Omgevingsbalans van het Planbureau voor de Leefomgeving uit september 2010 signaleert dit ook en stelt dat de overheden meer moeten doen. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen. In het Provinciaal Waterplan wordt aangegeven dat onderzoek zal plaatsvinden naar de invloed van fosfaat uit bodem/grondwater op de ecologie van de oppervlaktewateren en naar mogelijke kosteneffectieve maatregelen om deze invloed te beperken. Hierbij zullen ook de effecten van nitraat worden meegenomen. Juist omdat wij geconstateerd hebben dat dit een Brabants probleem is, hebben wij besloten hiervoor aanvullend beleid op te nemen in het PMP.	In het PMP zal onder “Bestuurlijke accenten” een afzonderlijke paragraaf opgenomen worden over fosfaat. Zie paragraaf 5.3 (Fosfaat).
72.	ZLTO	2.2.b 4.7	Water Fosfaat	De provincie wil met de agrarische sector en waterschappen afspraken gaan maken om de gestelde overdaad aan fosfaat in water en bodem te verminderen. Ons antwoord hierop is dat nationaal beleid sturend is en dat er geen behoefte is aan verdere provinciale regelgeving. Bovendien is in Europa afgesproken dat er in 2015 evenwichtsbemesting voor fosfaat bereikt moet zijn. Ook op dit onderdeel kan de provincie volgens de ZLTO de rol van stimuleren en faciliteren op een goede manier vervullen. Via het opzetten van biomassavervaardigingsketens wil de ZLTO de kringloop meer sluitend maken. Juist het opzetten van mestverwerkingsketens vereist medewerking, regie, afstemming met provincie en waterschappen. Deze bal pakt de ZLTO op en ook de provincie kan daar haar rol in vervullen.	Het landelijk mestbeleid schiet in Noord-Brabant te kort om de overdaad aan fosfaat aan te pakken. De evenwichtsbemesting die in 2015 moet gelden, laat het overschot aan fosfaat – in Noord-Brabant zijn vrijwel alle zandgronden fosfaatverzadigd – zitten. De uitspoeling kan nog tientallen jaren duren en in die tijd worden water- en natuurdoelstellingen niet gehaald. Deze conclusie wordt ook getrokken in de Omgevingsbalans die het rijk in 2010 heeft laten opstellen. Daarom vinden wij het zaak om zo snel mogelijk met de betrokken partijen in de provincie aan tafel te gaan zitten om dit probleem op te pakken. In 2011 willen we in samenwerking met de meest betrokken stakeholders zoals waterschappen en landbouw- en natuurorganisaties in gezamenlijk overleg een actieplan uitwerken dat in fases uitgevoerd zal worden. De eerste stappen moeten in 2011-2014 gezet worden maar wij realiseren ons dat het nog jaren zal duren eer er een acceptabel niveau van vermindering van de fosfaatinvloed is bereikt. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen.	Verduidelijken aanpak verminderen fosfaatdruk. Zie paragraaf 5.3 (Fosfaat)
73.	Waterschap Rivierenland	2.2.b4.7	Water Fosfaat	Als waterkwaliteitsbeheerder zijn we verheugd met het bestuurlijke accent om de fosfaatproblematiek aan te pakken. Het sluiten van de fosfaatkringloop is een stevige ambitie waar de waterschappen, waar dat in onze verantwoordelijkheden ligt, zeker een bijdrage aan willen leveren. Het is niet realistisch om in de planperiode de kringloop al gesloten te krijgen. Het ontwerpplan geeft geen inzicht in wat de provincie in de planperiode wil bereiken. Ook missen we een beschrijving van de rol die de provincie hier wil nemen en welke stappen de provincie zal zetten om de ambitie dichterbij te brengen. Het Waterschap denkt dat met een concrete en realistische invulling	Wij zijn verheugd dat het waterschap het bestuurlijke accent voor het verlagen van de fosfaatdruk steunt. Wij zien de waterschappen als een belangrijke partner bij de uitvoering van ons beleid. In dit PMP zijn de uitgangspunten en de ambitie van de Provincie verwoord, dat is ons vertrekpunt. In 2011 willen in samenwerking met de meest betrokken partijen zoals waterschappen en landbouw- en natuurorganisaties in gezamenlijk overleg een actieplan uitwerken dat in fases uitgevoerd zal worden. De eerste stappen moeten in 2011-2014 gezet worden maar wij realiseren ons dat het nog jaren zal duren eer er een acceptabel niveau van vermindering van de fosfaatinvloed is bereikt. De provincie streeft naar een versnelling, waarbij de fosfaatdruk op bodem en water substantieel vermindert. Wij zullen dit uitgangspunt verduidelijken in het PMP. De provincie steunt het landelijke en Europese mestbeleid, zoals vastgelegd in het 4 ^e	In het PMP zal onder “Bestuurlijke accenten” een afzonderlijke paragraaf opgenomen worden over fosfaat. Zie paragraaf 5.3 (Fosfaat).

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				van ambitie, rol en stappen de verschillende partners samen met de provincie gemotiveerder met deze problematiek aan de slag zullen gaan.	Nitraatactieprogramma, en gaat ervan uit dat op termijn in verdere aanscherping wordt voorzien. Tot aan 2015 is de daadwerkelijke realisatie van een mestverwerkingsstructuur, voor verwerking van de mestoverschotten die gaan ontstaan door het mestbeleid, van groot belang. De Provincie vraagt ook de waterschappen bij te dragen aan het verminderen van de fosfaatdruk en het sluiten van de fosfaatkringloop door innovatieve oplossingen te ontwikkelen. Het gaat hierbij om het verminderen van de fosfaatlozingen uit RWZI's, lokale maatregelen om de oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren zoals actief randenbeheer en verwerking van oever- en bermmaaisel, en zodanige verwerking van RWZI-slib dat het fosfaat teruggebracht kan worden in de kringloop. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen.	
74.	Gemeente Breda	2.2.c	Biodiversiteit	Pagina 12 vermeldt dat de provincie de teruggang in biodiversiteit wil tegen gaan met adviezen van de landelijke Taskforce Biodiversiteit. Wat gebeurt er met deze adviezen als het nemen van maatregelen vervolgens wordt overgelaten aan Brabantse organisaties?	Wij willen het thema “footprint en biodiversiteit” anders gaan benaderen. Wij zullen dit invullen als het nauwlettend volgen van de toestand van natuur en milieu, via monitoring (Toestand van het Milieu). Biodiversiteit zal niet in het PMP opgenomen worden, maar onderdeel uitmaken van het aan te passen Natuur- en Landschapsoffensief. Monitoring van natuur vindt al periodiek plaats (“De toestand van de Brabantse Natuur”). Hierin wordt afzonderlijk aandacht besteed aan biodiversiteit.	Opnemen afzonderlijke paragraaf over monitoring. Zie paragraaf 5.4. (Monitoring)
75.	SER Brabant	2.2.c	Footprint Investeringen	Bij het onderwerp footprint en biodiversiteit wordt weliswaar gemikt op groene industriepolitiek en het benutten van economische instrumenten langs de weg van convenanten met Brabantse organisaties, maar SER Brabant vindt dat nogal abstract en ongrijpbaar. Het is naar de mening van SER Brabant wellicht interessanter om na te gaan in hoeverre het PMP een stimulerende rol kan spelen met betrekking tot (potentiële) investeringen in bedrijven en bedrijfstakken voor zover relevant voor deze milieudoelstelling.	Wij willen het thema “footprint en biodiversiteit” anders gaan benaderen. Wij zullen dit invullen als het nauwlettend volgen van de toestand van natuur en milieu. Met betrekking tot investeringen wordt verwezen naar de Investeringsagenda, een onderdeel van de Agenda van Brabant. Meest relevante onderdeel in de Investeringsagenda in relatie tot het PMP is het onderdeel “Energietransitie als kans voor innovatie en duurzaamheid”.	Informatie opnemen over de Investeringsagenda. Zie paragraaf 1.2 (Milieubeleid en de Agenda van Brabant)
76.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	2.2.c	Footprint Monitoring	Het onderwerp ‘footprint’ wordt in het gehele milieuplan niet uitgelegd, noch voorzien van enig instrumentarium. Geadviseerd wordt te rade te gaan bij de Brabantse deskundigheid in deze, die bijvoorbeeld beschikbaar is bij de Kleine Aarde en de Brabantse Milieufederatie.	Wij willen het thema “footprint” anders gaan benaderen. Wij zullen dit invullen als het nauwlettend volgen van de toestand van natuur en milieu. Op dit gebied schiet de provincie Brabant nu nog te kort bij het precies aangeven hoe wij er voor staan op het gebied van de verschillende milieuthema's. Daarom zullen wij in 2011 dit onderwerp verder uitdiepen en concretiseren. Wij zullen met een apart document naar PS gaan waarin wij aangeven hoe de toestand is van het Brabantse milieu, wat de trend en de provinciale beleidsbijdrage is bij het behalen van doelstellingen. Dit PMP geeft nu een tussenstand weer. Wij zullen dit toelichten in het PMP.	Opnemen afzonderlijke paragraaf over monitoring. Zie paragraaf 5.4. (Monitoring)
77.	Gemeente Tilburg	2.2.c	Footprint Biodiversiteit	We willen graag betrokken worden bij het onderwerp Footprint en biodiversiteit.	Wij willen het thema “footprint en biodiversiteit” anders gaan benaderen. Wij zullen dit invullen als het nauwlettend volgen van de toestand van natuur en milieu via monitoring (Toestand van het Milieu). Biodiversiteit zal niet in het PMP opgenomen worden, maar onderdeel uitmaken van het aan te passen Natuur- en Landschapsoffensief. Monitoring van natuur vindt al periodiek plaats (“De toestand van de Brabantse Natuur”). Hierin wordt afzonderlijk aandacht besteed aan biodiversiteit.	Opnemen afzonderlijke paragraaf over monitoring. Zie paragraaf 5.4. (Monitoring)
78.	ZLTO	2.2.d	Footprint	ZLTO deelt de visie dat vermindering van de mondiale milieubelasting en footprint belangrijke thema's zijn en de agrarische sector in Brabant zal zich de komende jaren in moeten spannen om haar footprint te verkleinen. Dat willen we ook realiseren door kringlopen meer regionaal te sluiten. Het is wel belangrijk dat het denken in oplossingen niet ophoudt bij de grens van Brabant. Per kg product is de sector erg efficiënt en duurzaam. Als deze producten elders geproduceerd zouden worden dan is de impact op de footprint en biodiversiteit veel groter.	Het verheugt ons dat u onze visie deelt. Ook naar onze mening dient bij het naar oplossingen zoeken voor vermindering van de footprint en mondiale milieubelasting over de provinciegrenzen heen gekeken te worden. Wij willen overigens het thema “footprint en biodiversiteit” anders gaan benaderen. Wij zullen dit invullen als het nauwlettend volgen van de toestand van natuur en milieu via monitoring (Toestand van het Milieu). Biodiversiteit zal niet in het PMP opgenomen worden, maar onderdeel uitmaken van het aan te passen Natuur- en Landschapsoffensief. Monitoring van natuur vindt al periodiek plaats (“De toestand van de Brabantse Natuur”). Hierin wordt afzonderlijk aandacht besteed aan biodiversiteit.	Opnemen afzonderlijke paragraaf over monitoring. Zie paragraaf 5.4. (Monitoring)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
79.	BMD Advies Zuid- Nederland	2.3	Deregulerin g	Vermeld wordt dat de ontwikkelingen die het milieubeleid beïnvloeden gaan over de uitvoering. Een van de voorbeelden is het streven naar deregulering. Op welke wijze wil de provincie invulling geven aan de deregulering? Bij minder regels is men toch veelal afhankelijk van landelijke en of Europese wetgeving. Welke specifieke acties gaat de provincie hierin nemen? De provincie kan bij uitvoering van regelgeving meer ruimte laten aan interpretatie. De provincie neigt nu vaak naar (over)controle. De juridische toetsing heeft bij vergunningverlening de overhand. Het bedrijfsleven is hierdoor genoodzaakt veel geld uit te geven aan dure onderzoeken. De relevantie van die onderzoeken kan op pragmatische wijze worden ingeschat.	De provincie heeft op dit gebied inderdaad weinig speelruimte omdat de milieukwaliteitseisen voor de afzonderlijke thema's op Europees niveau worden vastgesteld en op rijksniveau worden omgezet in wetgeving. Maar, ook op deze twee niveau's wordt het vereenvoudigen van regelgeving als speerpunt gezien. Wettelijk verplichte onderzoeken zullen moeten worden blijven uitgevoerd. Wel kan het zinvol zijn in overleg met de vergunningverlener de vereiste diepgang en omvang van een dergelijk onderzoek te bespreken.	Aangeven dat de provincie weinig speelruimte heeft voor deregulering milieuregels. Zie paragraaf 6.7. (Verlagen regeldruk)
80.	POC	2.3 4.6 5.2	Monitoring Handhaving Actief bodembehee r Internationa al	De inspreker vraagt verder nadrukkelijk aandacht voor de volgende onderwerpen: - een adequate monitoring van het provinciale milieubeleid - milieuhandhaving - actief bodembeheer - grensoverschrijdende samenwerking op milieugebied.	Monitoring is een van de speerpunten in de komende jaren. Wij willen elke twee jaar met een Toestand van het Milieu komen waarin wij aangeven hoe het er voor staat met het milieu in Noord-Brabant en wat onze bijdrage is in het terugdringen van de milieuoverlast. Op dit gebied schiet de provincie Brabant nog te kort bij het precies aangeven hoe wij er voor staan op het gebied van indicatoren. Daarom zullen wij in 2011 een eerste Toestand van het Milieu opstellen waarin wij aangeven hoe de toestand is van het Brabantse milieu, wat de trend en de provinciale beleidsbijdrage is bij het behalen van doelstellingen. Milieuhandhaving is één van de speerpunten behorende bij het bestuursakkoord 2011-2014. Hierbij wordt ingezet op verbetering van het naleefgedrag. In paragraaf 4.6 hebben wij aangegeven dat actief bodembeheer een onderdeel blijft uitmaken van het PMP. Wij zullen een korte passage m.b.t. Actief Bodembeheer de Kempen (AbdK) opnemen. In paragraaf 2.2 staat dat wij ons zeer bewust zijn dat Brabant geen milieueiland is maar te maken heeft met de import en export van stoffen en risico's. Dit speelt bij de meeste milieuthema's en dit leidt niet alleen tot overleg met onze bureaus in Zeeland, Gelderland en Limburg maar ook met Vlaanderen en Nordrhein-Westfalen. Dit overleg wordt gecontinueerd. Daarnaast wordt op projectmatige basis samengewerkt rond specifieke milieuthema's, onder andere via Europese subsidieprogramma's als bv. Interreg.	Verduidelijken en actualiseren teksten m.b.t. monitoring, AbdK en handhaving Zie paragraaf 2.2 (Grensoverschrijdende effecten), 4.6 (Bodem), 5.4 (Monitoring) en paragraaf 6.2 (Klassieke instrumenten), onder Vergunningverlening & Handhaving.
81.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	2.5	Monitoring	Het voornemen om de kwaliteit van het milieu goed te monitoren wordt ondersteund. Aanbevolen wordt daarbij aan optimaal gebruik te maken van het Planbureau voor de Leefomgeving, dat met jaarlijkse rapportages komt. Tevens beveelt de BMF de provincie de rapportages op het gebied van milieu, natuur en water te integreren.	Monitoring is een van de speerpunten in de komende jaren. Wij willen elke twee jaar met een Toestand van het Milieu komen waarin wij aangeven hoe het er voor staat met het milieu in Noord-Brabant en wat onze bijdrage is in het terugdringen van de milieuoverlast. Bij het opstellen hiervan wordt ook rekening gehouden met de Balans van de leefomgeving 2010 van het Planbureau voor de leefomgeving. Over de Toestand van de Brabantse Natuur wordt een afzonderlijke rapportage uitgebracht. Uiteindelijk willen wij een geïntegreerd beeld aanbieden hoe natuur, milieu, water, duurzaamheid en gezondheid er in Noord-Brabant voorstaan.	Geen
82.	BZW	3	Biodiversitei t	Op het gebied van biodiversiteit staat het door de overheid beschrijven van natuur op bedrijventerreinen vaak haaks op de wens van bedrijven de ruimte flexibel te kunnen gebruiken.	De afgelopen jaren zijn ons enkele gevallen ter ore gekomen waarbij door de provincie beschreven natuur haaks stond op de wens van bedrijven de ruimte flexibel te kunnen gebruiken. Dit heeft geleid tot aanpassing van de begrenzingsplannen van de EHS, tot tevredenheid van bedrijven en gemeenten. Overigens heeft de provincie nauwelijks natuur beschreven die op bedrijventerreinen is gesitueerd. Uit onderzoeken blijkt overigens dat juist een groene inrichting met natuur op bedrijventerreinen de aantrekkelijkheid voor vestiging en uitbreiding vergroot terwijl de natuur door bezoekers en gebruikers van terreinen hogelijk wordt gewaardeerd.	Geen
83.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	3	Gezondheid	In hoofdstuk 3 wordt de relatie tussen het PMP en andere strategische plannen beschreven. Ook hier valt op dat alleen de verbindende milieufactoren worden benoemd maar dat de relatie met gezondheid ontbreekt. Bij dit onderwerp verwijzen wij ook naar onze inspraakreactie op de ontwerp-structuurvisie van 7 mei jl. (kenmerk GMV/HvB10u218) waarin de relatie tussen de fysieke leefomgeving en de gezondheid uitgebreid wordt toegelicht.	Onze visie en bestuurlijke uitgangspunten staan in de hoofdstukken 1 en 2. Daar hebben wij dan ook de relatie gelegd tussen het milieubeleid en gezondheid. In hoofdstuk 3 wordt de relatie gelegd tussen het PMP en het provinciale beleid in de overige strategische plannen van de provincie (Structuurvisie, Provinciaal Waterplan, Energieagenda, Natuur en Landschapsoffensief en Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan). Dat ook het beleid in deze plannen een duidelijke relatie heeft met gezondheid, is correct, maar valt buiten de reikwijdte van dit PMP.	Geen
84.	Waterschap	3	Omgevingsp	Geconstateerd wordt dat er in het afgelopen jaar veel verschillende	De discussie over het omgevingsplan loopt al jaren. Gezien het feit dat wij nu onze strategische	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
	Aa en Maas		lan	plannen voor de leefomgeving worden vastgesteld (structuurvisie ruimte, waterplan, milieuplan). Het heeft de voorkeur van het waterschap om al het omgevingsbeleid voor de volgende planperiode een plaats te geven in één integraal provinciaal omgevingsplan. In dat geval dienen de termijnen voor de looptijd van de nu nog verschillende sectorale plannen op elkaar te worden afgestemd.	plannen op orde hebben en de Agenda van Brabant het overkoepelende kader is met oog voor planet, people en profit, hebben wij op dit moment besloten geen omgevingsplan op te stellen. Bij afloop van dit PMP zullen wij opnieuw bezien – mede op basis van ervaringen in andere provincies – of het wenselijk is een omgevingsplan op te stellen.	
85.	Waterschap Brabantse Delta	3	Omgevingsp lan	Geconstateerd wordt dat er in het afgelopen jaar veel verschillende plannen voor de leefomgeving worden vastgesteld (structuurvisie ruimte, waterplan, milieuplan). Het heeft de voorkeur van het waterschap om al het omgevingsbeleid voor de volgende planperiode een plaats te geven in één integraal provinciaal omgevingsplan. In dat geval dienen de termijnen voor de looptijd van de nu nog verschillende sectorale plannen op elkaar te worden afgestemd.	De discussie over het omgevingsplan loopt al jaren. Gezien het feit dat wij nu onze strategische plannen op orde hebben en de Agenda van Brabant het overkoepelende kader is met oog voor planet, people en profit, hebben wij op dit moment besloten geen omgevingsplan op te stellen. Bij afloop van dit PMP zullen wij opnieuw bezien – mede op basis van ervaringen in andere provincies – of het wenselijk is een omgevingsplan op te stellen.	Geen
86.	Waterschap De Dommel	3	Omgevingsp lan	Geconstateerd wordt dat er in het afgelopen jaar veel verschillende plannen voor de leefomgeving worden vastgesteld (structuurvisie ruimte, waterplan, milieuplan). Het heeft de voorkeur van het waterschap om al het omgevingsbeleid voor de volgende planperiode een plaats te geven in één integraal provinciaal omgevingsplan. In dat geval dienen de termijnen voor de looptijd van de nu nog verschillende sectorale plannen op elkaar te worden afgestemd.	De discussie over het omgevingsplan loopt al jaren. Gezien het feit dat wij nu onze strategische plannen op orde hebben en de Agenda van Brabant het overkoepelende kader is met oog voor planet, people en profit, hebben wij op dit moment besloten geen omgevingsplan op te stellen. Bij afloop van dit PMP zullen wij opnieuw bezien – mede op basis van ervaringen in andere provincies – of het wenselijk is een omgevingsplan op te stellen.	Geen
87.	Waterschap Rivierenland	3	Omgevingsp lan	Geconstateerd wordt dat er in het afgelopen jaar veel verschillende plannen voor de leefomgeving worden vastgesteld (structuurvisie ruimte, waterplan, milieuplan). Het heeft de voorkeur van het waterschap om al het omgevingsbeleid voor de volgende planperiode een plaats te geven in één integraal provinciaal omgevingsplan. In dat geval dienen de termijnen voor de looptijd van de nu nog verschillende sectorale plannen op elkaar te worden afgestemd.	De discussie over het omgevingsplan loopt al jaren. Gezien het feit dat wij nu onze strategische plannen op orde hebben en de Agenda van Brabant het overkoepelende kader is met oog voor planet, people en profit, hebben wij op dit moment besloten geen omgevingsplan op te stellen. Bij afloop van dit PMP zullen wij opnieuw bezien – mede op basis van ervaringen in andere provincies – of het wenselijk is een omgevingsplan op te stellen.	Geen
88.	Gemeente Waalwijk	3.1	Mutual Gain Approach Verordening Ruimte	In paragraaf 3.1 somt de provincie de zaken die in de Structuurvisie RO geregeld zijn op. De door de provincie gedefinieerde provinciale ruimtelijke milieubelangen kunnen volgens de gemeente Waalwijk beter geborgd en bereikt worden op basis van een nauwe samenwerking met de regiogemeenten dan via het opleggen van regels. De door de provincie omarmde succesvolle methodiek van de Brede Belangen Benadering (Mutual Gains Approach) spreekt ons meer aan. De gemeente kondigt aan separaat te reageren op de verordening ruimte fase 2. Zij verzoekt de provincie deze reactie mee te nemen in haar zienswijze op het PMP.	In de strategische plannen van de provincie regelt de provincie een basisbescherming. Het is een kader voor uitvoering en uitwerking. Bij de feitelijk invulling zijn alle partijen aan zet, inclusief gemeenten. In hoofdstuk 5 van het ontwerp PMP (hoofdstuk 6 van het definitieve PMP) hebben wij onze rollen daarom gedefinieerd en daarin worden drie kernrollen onderscheid: gebiedsautoriteit, opdrachtgever voor uitvoering en systeemtoezichthouder/kwaliteitsbewaker. Met de Mutual Gains Approach heeft de provincie in haar rol van gebiedsautoriteit, met succes, een aantal gebiedsontwikkelingen aangepakt in het recente verleden. Aviolanda Woensdrecht en Gebiedsopgave Grenscorridor N69 zijn daarin voorbeelden. Ook de uitwerking van het vorige bestuursakkoord Schoon Brabant en de beheerplannen Natura 2000 zijn met deze methodiek tot stand gekomen. Dit als uitwerking van de Integrale Strategie Milieu, zoals het vorige PMP genoemd is. De Provincie hecht aan deze manier van werken en heeft in dit onder de noemer belangenmanagement een plaats gegeven in haar opleidingsprogramma. De inspraakreactie van de gemeente Waalwijk op de Verordening Ruimte is behandeld in de nota van zienswijze m.b.t. deze verordening. Gezien de inhoud van deze inspraakreactie is er geen aanleiding om hierop in het kader van het PMP nader in te gaan.	Geen
89.	Waterschap Aa en Maas	3.2 4.7	Mest	De provincie geeft aan dat het huidig rijksbeleid met betrekking tot mest nog niet tot de gewenste effecten op de leefomgeving in Brabant heeft geleid. U gaat hierbij voorbij aan het feit dat met het nationale mestbeleid de fosfaatgebruiksruimte de komende periode jaarlijks verder moet worden verkleind tot het niveau van evenwichtsbemesting in 2015 is bereikt. De effecten hiervan zullen pas over tientallen jaren zichtbaar zijn. De argumentatie van de provincie wordt volgens het waterschap sterker wanneer de provincie aangeeft dat met het rijksbeleid de doelen voor de waterkwaliteit nog niet overal gehaald zullen worden.	Wij zijn het met het waterschap eens dat met het rijksbeleid de doelen voor waterkwaliteit niet binnen een redelijke termijn overal gehaald zullen worden. De hele tekst van paragraaf 4.7 ademt dat uit. Het landelijke mestbeleid streeft naar evenwichtsbemesting, hetgeen voor Brabant grosso modo een ‘stand still’ is, of een lichte verbetering van de fosfaatdruk die slechts na veel jaren zichtbaar zal zijn. De provincie streeft naar een versnelling, waarbij de fosfaatdruk op bodem en water substantieel verminderd is. Het duurt te lang en daarom willen wij in overleg met de agrarische sector en waterschappen over te nemen stappen in de periode 2011-2014. De provincie houdt vast aan het landelijke en Europese mestbeleid, zoals vastgelegd in het 4 ^e Nitraatactieprogramma, en gaat ervan uit dat op termijn in verdere aanscherping wordt voorzien. Echter, tot aan 2015 is de daadwerkelijke realisatie van een mestverwerkingsstructuur, voor verwerking van de mestoverschotten die gaan	Aangeven dat met het huidige rijksbeleid de doelen voor waterkwaliteit niet overal op een redelijke termijn gehaald zullen worden. In het PMP zal onder “Bestuurlijke accenten” een afzonderlijke paragraaf opgenomen worden over fosfaat.

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					ontstaan door het mestbeleid, van groot belang. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen. Daarbij wordt onder andere gedacht aan extra ruimte voor mestverwerkingslocaties.	Zie paragraaf 5.3 (Fosfaat).
90.	Waterschap Brabantse Delta	3.2 4.7	Mest	De provincie geeft aan dat het huidig rijksbeleid met betrekking tot mest nog niet tot de gewenste effecten op de leefomgeving in Brabant heeft geleid. U gaat hierbij voorbij aan het feit dat met het nationale mestbeleid de fosfaatgebruiksruimte de komende periode jaarlijks verder moet worden verkleind tot het niveau van evenwichtsbemesting in 2015 is bereikt. De effecten hiervan zullen pas over tientallen jaren zichtbaar zijn. De argumentatie van de provincie wordt volgens het waterschap sterker wanneer de provincie aangeeft dat met het rijksbeleid de doelen voor de waterkwaliteit nog niet overal gehaald zullen worden.	Wij zijn het met het waterschap eens dat met het rijksbeleid de doelen voor waterkwaliteit niet binnen een redelijke termijn overal gehaald zullen worden. De hele tekst van paragraaf 4.7 ademt dat uit. Het landelijke mestbeleid streeft naar evenwichtsbemesting, hetgeen voor Brabant grosso modo een ‘stand still’ is, of een lichte verbetering van de fosfaatkdruk die slechts na veel jaren zichtbaar zal zijn. De provincie streeft naar een versnelling, waarbij de fosfaatkdruk op bodem en water substantieel verminderd is. Het duurt te lang en daarom willen wij in overleg met de agrarische sector en waterschappen over te nemen stappen in de periode 2011-2014. De provincie houdt vast aan het landelijke en Europese mestbeleid, zoals vastgelegd in het 4 ^e Nitraatactieprogramma, en gaat ervan uit dat op termijn in verdere aanscherping wordt voorzien. Echter, tot aan 2015 is de daadwerkelijke realisatie van een mestverwerkingsstructuur, voor verwerking van de mestoverschotten die gaan ontstaan door het mestbeleid, van groot belang. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen. Daarbij wordt onder andere gedacht aan extra ruimte voor mestverwerkingslocaties.	Aangeven dat met het huidige rijksbeleid de doelen voor waterkwaliteit niet overal op een redelijke termijn gehaald zullen worden. In het PMP zal onder “Bestuurlijke accenten” een afzonderlijke paragraaf opgenomen worden over fosfaat. Zie paragraaf 5.3 (Fosfaat).
91.	Waterschap Rivierenland	3.2 4.7	Mest	De provincie geeft aan dat het huidig rijksbeleid met betrekking tot mest nog niet tot de gewenste effecten op de leefomgeving in Brabant heeft geleid. U gaat hierbij voorbij aan het feit dat met het nationale mestbeleid de fosfaatgebruiksruimte de komende periode jaarlijks verder moet worden verkleind tot het niveau van evenwichtsbemesting in 2015 is bereikt. De effecten hiervan zullen pas over tientallen jaren zichtbaar zijn. De argumentatie van de provincie wordt volgens het waterschap sterker wanneer de provincie aangeeft dat met het rijksbeleid de doelen voor de waterkwaliteit nog niet overal gehaald zullen worden.	Wij zijn het met het waterschap eens dat met het rijksbeleid de doelen voor waterkwaliteit niet binnen een redelijke termijn overal gehaald zullen worden. De hele tekst van paragraaf 4.7 ademt dat uit. Het landelijke mestbeleid streeft naar evenwichtsbemesting, hetgeen voor Brabant grosso modo een ‘stand still’ is, of een lichte verbetering van de fosfaatkdruk die slechts na veel jaren zichtbaar zal zijn. De provincie streeft naar een versnelling, waarbij de fosfaatkdruk op bodem en water substantieel verminderd is. Het duurt te lang en daarom willen wij in overleg met de agrarische sector en waterschappen over te nemen stappen in de periode 2011-2014. De provincie houdt vast aan het landelijke en Europese mestbeleid, zoals vastgelegd in het 4 ^e Nitraatactieprogramma, en gaat ervan uit dat op termijn in verdere aanscherping wordt voorzien. Echter, tot aan 2015 is de daadwerkelijke realisatie van een mestverwerkingsstructuur, voor verwerking van de mestoverschotten die gaan ontstaan door het mestbeleid, van groot belang. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen. Daarbij wordt onder andere gedacht aan extra ruimte voor mestverwerkingslocaties.	Aangeven dat met het huidige rijksbeleid de doelen voor waterkwaliteit niet overal op een redelijke termijn gehaald zullen worden. In het PMP zal onder “Bestuurlijke accenten” een afzonderlijke paragraaf opgenomen worden over fosfaat. Zie paragraaf 5.3 (Fosfaat).
92.	Waterschap De Dommel	3.2 4.7	Water Fosfaat	U geeft aan dat het huidige rijksbeleid met betrekking tot mest nog niet tot de gewenste effecten op de leefomgeving van Brabant heeft geleid. Uw argumentatie wordt sterker wanneer u aan kan geven dat met het rijksbeleid, dat gericht is op evenwichtsbemesting voor fosfaat, de doelen voor de waterkwaliteit nog niet gehaald zullen worden.	Wij zijn het met het waterschap eens dat met het rijksbeleid de doelen voor waterkwaliteit niet binnen een redelijke termijn overal gehaald zullen worden. De hele tekst van paragraaf 4.7 ademt dat uit. Het landelijke mestbeleid streeft naar evenwichtsbemesting, hetgeen voor Brabant grosso modo een ‘stand still’ is, of een lichte verbetering van de fosfaatkdruk die slechts na veel jaren zichtbaar zal zijn. De provincie streeft naar een versnelling, waarbij de fosfaatkdruk op bodem en water substantieel verminderd is. Wij zullen dit uitgangspunt verduidelijken in het PMP. Het duurt te lang en daarom willen wij, in overleg met de agrarische sector en waterschappen, over te nemen stappen in de periode 2011-2014. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen. Daarbij wordt onder andere gedacht aan extra ruimte voor mestverwerkingslocaties.	Zin toevoegen dat met het huidige rijksbeleid de doelen voor waterkwaliteit niet overal op een redelijke termijn gehaald zullen worden. Zie paragraaf 5.3 (Fosfaat)
93.	ZLTO	3.4	Energie	Het is belangrijk dat de provincie randvoorwaarden creëert om	In de Energieagenda staat beschreven hoe wij de komende decennia aan de slag gaan met de een	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				ontwikkelingen, besparing en verduurzaming van energie mogelijk te maken. De ZLTO wil dat graag samen met de provincie oppakken, zoals het creëren van experimenteerruimte voor duurzame energie, zoals lokale energie, groen gas etc. Het past de ZLTO ook dat de provincie decentrale netwerken en infrastructuur stimuleert.	biobased economy en de energietransitie, inclusief de gevolgen voor klimaat en milieu. Belangrijk onderdeel van de Enegieagenda zijn de experimenteerruimtes. Land- en tuinbouw zullen daarbij onmisbare partners zijn, niet alleen als leverancier van mest en biomassa maar ook als producent van warmte en energie.	
94.	Gemeente Tilburg	3.4	Energieagenda	Voor de onderdelen klimaat, energie en duurzaam bouwen wordt in het PMP verwezen naar de Energieagenda van Noord-Brabant 2011-2020. De gemeente Tilburg vindt deze agenda erg belangrijk en willen graag betrokken blijven bij de uitvoering daarvan.	Gemeenten, vaak verenigd in een bestuurlijke regio, zijn belangrijke partners bij de uitvoering van de Energieagenda. Zij hebben tijdens de planvorming aangegeven hierin gezamenlijk met elkaar en met de provincie te willen optrekken. Daarom is ook in de Energieagenda aangegeven dat we met de gemeenten we concrete afspraken willen maken over de samenwerking en de uitvoering, in de vorm van een bestuurlijk convenant. Zie verder paragraaf 5.6 in de Energieagenda.	Geen
95.	SER Brabant	3.4	Energietransitie	Gedeputeerde Staten wordt geadviseerd om in de uitwerking van het PMP een directe verbinding naar de Energieagenda te zoeken, waarmee ook vanuit het milieubeleid wordt bijgedragen aan het scheppen van robuuste voorwaarden voor energietransitie in de komende jaren. Geadviseerd wordt om punt 3 (Footprint en biodiversiteit) in te ruilen voor Energietransitie.	Wij ondersteunen het SER-advies om in de uitwerking van het PMP een directe verbinding naar de Energieagenda 2010-2020 te zoeken. De speerpunten van deze energieagenda, effectieve bedrijvencusters voor zonneceltechnologie en voor biobased economy, en de uitwerking in ruimtelijke structuren en daadwerkelijke implementatie (ook voor speerpunten als warmte en gebouwde omgeving) hebben ecologische betekenis en verdienen daarom steun vanuit het PMP. Hiermee neemt de provincie ook haar verantwoordelijkheid in het behalen van de nationale klimaatdoelstellingen (20% duurzame energie in 2020, 2% energiebesparing per jaar en 30% reductie van CO ₂ ten opzichte van 1990) en de afspraken die hierover zijn gemaakt met alle provincies. De realisatie van deze doelstellingen wordt landelijk gemonitord en wordt door Telos vertaald naar de Brabantse situatie. Het SER advies om energietransitie als derde prioriteit op te nemen in plaats van “footprint en biodiversiteit” lijkt niet wenselijk aangezien een groot deel van wat de SER beoogt in de Energieagenda en de Investeringsagenda (onderdeel van de Agenda van Brabant) behandeld wordt. Hierin is het onderdeel “Energietransitie als kans voor innovatie en duurzaamheid” opgenomen. Wij gaan, zoals eerder aangegeven, dit onderwerp vervangen door een goede verankering van de monitoring in de Toestand van het Milieu.	Geen
96.	De Wolff Nederland Windenergie	3.4	Windenergie	De doelen die de provincie nu wil stellen is een doorgroei van het vermogen naar 320 MW in 2020. Ondanks dat dit een flinke verhoging van het thans aanwezige windvermogen is, is naar onze mening dit nog niet hoog genoeg. Landelijk gezien moet er in 2011 4.000 MW windvermogen op land gecommitteerd zijn, dit aantal moet doorgroeien naar 6.000 MW windvermogen op land in 2020. Inspreker pleit ervoor om de genoemde aantallen op te nemen als minimumdoelstellingen en hierbij de ambitie uit te spreken om fors meer te realiseren.	In het PMP wordt enkel verwezen naar het beleid in de Structuurvisie en de Energieagenda. In het PMP wordt dus geen specifiek beleid op het gebied van wind opgenomen of uitgewerkt. Het (ruimtelijke) windenergiebeleid van de provincie Noord Brabant en de uitwerking hiervan is vastgelegd en vastgesteld in de Structuurvisie ruimtelijke ordening en is nader geconcretiseerd in de Verordening Ruimte Noord-Brabant 2011. De Energieagenda is het aangewezen kader voor de scenario's voor de energietransitie in 2020. In de Energieagenda is aangegeven dat het opgestelde vermogen in de provincie Noord-Brabant op dit moment 70 Mwe bedraagt. Verschillende initiatieven zijn momenteel bij de provincie bekend. De verwachting is dat deze uiteindelijk rond 2015 kunnen leiden tot 220 MW aan opgesteld vermogen. Daarnaast hebben we onderzoek laten uitvoeren naar mogelijke locaties, waar windturbines kunnen worden geplaatst en het realiseerbare vermogen. Naar aanleiding van deze studie heeft de provincie de ambitie opgenomen voor een vergund vermogen van 320 Mwe in 2020.	Geen
97.	Eneco Wind B.V.	3.4	Windenergie	Eneco pleit ervoor dat de provincie in samenwerking met de initiatiefnemers van windprojecten, welke passen binnen de ruimtelijke voorwaarden, gezamenlijk een actieve sturing hanteren richting de desbetreffende gemeenten. Windenergie kan lang niet overal binnen Brabant, mede daarom dient er zorgvuldig te worden omgegaan met haalbare locaties. Vanuit de ervaring die Eneco de afgelopen jaren heeft opgedaan en vanuit de doelstelling van 320 MW windenergie in 2020, is mede een actieve rol vanuit de provincie vereist in het overtuigen van de gemeentepolitiek om windenergie toe te staan op haar grondgebied. De provincie hanteert een doelstelling van 320 MW. Eneco Wind is	Het (ruimtelijke) windenergiebeleid van de provincie Noord Brabant en de uitwerking hiervan is vastgelegd en vastgesteld in de Structuurvisie ruimtelijke ordening en is nader geconcretiseerd in de Verordening Ruimte Noord-Brabant 2011. De Energieagenda is het aangewezen kader voor de scenario's voor de energietransitie in 2020. In de Energieagenda is aangegeven dat het opgestelde vermogen in de provincie Noord-Brabant op dit moment 70 Mwe bedraagt. Verschillende initiatieven zijn momenteel bij de provincie bekend. De verwachting is dat deze uiteindelijk rond 2015 kunnen leiden tot 220 MW aan opgesteld vermogen. Daarnaast hebben we onderzoek laten uitvoeren naar mogelijke locaties, waar windturbines kunnen worden geplaatst en het realiseerbare vermogen. Naar aanleiding van deze studie heeft de provincie de ambitie opgenomen voor een vergund vermogen van 320 Mwe in 2020.	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				van mening dat actieve sturing nodig is om deze doelstelling te halen. Slechts handelen na een verzoek van initiatiefnemers (op basis van de Crisis- en Herstelwet) op het moment dat initiatiefnemers en gemeente er niet uitkomen, is volgens Eneco Wind niet voldoende. Om vanuit het windenergiegedeelte dit ontwerp Provinciaal Milieuplan 2010-2014 tot een succes te maken, is in samenspraak met de initiatiefnemers een actieve sturing door de provincie vereist.		
98.	Eneco Wind B.V.	3.4	Windenergie	Eneco ziet graag de mogelijkheden om gezamenlijk met de provincie en de gemeente windprojecten te realiseren die bijdragen aan de 320 MW in 2020, zo concreet mogelijk ingevuld in het Provinciaal Milieuplan 2010-2014.	Het ruimtelijk beleid voor windenergie staat aangegeven in de Structuurvisie ruimtelijke ordening en nader geconcretiseerd in de Verordening Ruimte Noord-Brabant 2011. Een daadwerkelijke invulling van de ambitie van 320 MW vergund in 2020, zal via het RO-spoor en de Energieagenda plaatsvinden. Het PMP verwijst naar deze plannen. Gezien het feit dat de marktpartijen, gegeven de mogelijkheden in de Structuurvisie, in 2020 zelf zullen voldoen aan het behalen van de provinciale doelstelling van 320 MW aan windenergie, zien wij geen noodzaak om als provincie samen met bedrijven en/of gemeenten windprojecten te gaan realiseren. Zoals ook in de Energieagenda aangegeven, is bij concrete projecten de gemeente als eerste verantwoordelijk voor de vergunningverlening. Indien zij er niet uitkomen, kunnen initiatiefnemers conform de Crisis- en Herstelwet, hun voorstellen bij de provincie indienen. De provincie kan in die gevallen de regie overnemen en overleg voeren met lokale overheden over de inpassing van het plan. Zie verder de Energieagenda. Het PMP heeft daarom op dit punt geen aanvulling.	Geen
99.	Raedthuys Windenergie	3.4	Windenergie	Het PMP bevat de milieudoelen van de provincie en hoe deze gerealiseerd kunnen worden. Gelet op bovenstaande verbaast het Raedthuys dan ook zeer dat het PMP geen doelstelling bevat voor windenergie. Er wordt alleen aangegeven dat de rol van de provincie zich beperkt tot het creëren van de ruimtelijke randvoorwaarden. Deze zijn neergelegd in de Ontwerp structuurvisie ruimtelijke ordening Noord-Brabant en de Ontwerp verordening Ruimte fase 2. Raedthuys is teleurgesteld dat deze ruimtelijke randvoorwaarden zo geformuleerd zijn dat er geen sprake is van een ambitieus beleid voor windenergie in Noord-Brabant. Op beide ontwerpen heeft Raedthuys dan ook een zienswijze ingediend met argumenten en suggesties voor aanpassingen. In de Energieagenda 2010-2020 wordt als doelstelling 320 MW windenergie in 2020 genoemd. Raedthuys is ervan overtuigd dat er meer mogelijk is in Noord-Brabant. Ook gelet op de rijksdoelstelling van 6000 MW windenergie in 2020 is dit geen ambitieuze doelstelling. Wanneer alle provincies een gelijk aandeel in deze doelstelling zouden nemen betekent dit dat elke provincie in ieder geval 500 MW zou moeten realiseren. Daarbij komt dat Noord-Brabant een provincie is met veel potentie voor windenergie. Raedthuys verzoekt de provincie om in het PMP en de Energieagenda 2010-2020 een veel ambitieuzere minimumdoelstelling voor windenergie op te nemen.	Het (ruimtelijke) windenergiebeleid van de provincie Noord Brabant en de uitwerking hiervan is vastgelegd en vastgesteld in de Structuurvisie ruimtelijke ordening en is nader geconcretiseerd in de Verordening Ruimte Noord-Brabant 2011. De Energieagenda is het aangewezen kader voor de scenario's voor de energietransitie in 2020. In de Energieagenda is aangegeven dat het opgestelde vermogen in de provincie Noord-Brabant op dit moment 70 Mwe bedraagt. Verschillende initiatieven zijn momenteel bij de provincie bekend. De verwachting is dat deze uiteindelijk rond 2015 kunnen leiden tot 220 MW aan opgesteld vermogen. Daarnaast hebben we onderzoek laten uitvoeren naar mogelijke locaties, waar windturbines kunnen worden geplaatst en het realiseerbare vermogen. Naar aanleiding van deze studie heeft de provincie de ambitie opgenomen voor een vergund vermogen van 320 Mwe in 2020.	Geen
100.	De Wolff Nederland Windenergie	3.4	Windenergie	Inspreker mist in het PMP nog de benoeming over hoe wordt omgegaan met de huidige lopende windenergieprojecten. Juist in het ontwerp PMP moet nogmaals benadrukt worden dat de lopende projecten onder geen beding stil mogen komen te liggen. De provincie doet er derhalve goed aan om in het uiteindelijke PMP de locaties op te nemen van de lopende projecten met de verwachting en tijdsduur van realisatie.	Het ruimtelijk beleid met betrekking tot lopende windenergieprojecten staat beschreven in de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening en en nader geconcretiseerd in de Verordening Ruimte Noord-Brabant 2011. Om versnippering van meerdere kleinere initiatieven tegen te gaan, kiest de provincie voor geclusterde opstelling van windturbines. Dat kan bij grootschalige bedrijventerreinen in het stedelijk concentratiegebied en in landschappen die daar voor wat betreft schaal en maat geschikt voor zijn (wel in open zoekleigebieden en niet in kleinschalige natuurlandschappen). In de provinciale Verordening ruimte Noord-Brabant 2011 zijn daartoe regels opgenomen (met name artikel 3.8 en artikel 11.13). De opnemng van locaties van lopende windenergieprojecten in het PMP voegt niets	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					toe aan de realisatie ervan en het valt ook buiten het bestek van dit PMP. Wij zullen het verzoek dan ook niet overnemen.	
101.	De Wolff Nederland Windenergie	3.4	Windenergie	Voor de provincie Noord-Brabant is net als de andere provincies in Nederland een belangrijke taak weggelegd om de landelijke doelstellingen voor windenergie te behalen. De provincie doet met het thans voor ogen zijnde beleid alleen richtinggevende uitspraken en geeft haar visie voor de locatiekeuze voor windenergieprojecten. De provincie moet echter niet alleen richting geven als beleidsmaker, maar moet tevens daar waar noodzakelijk (en mogelijk) haar juridische interventie-instrumenten inzetten. Dit voorkomt bijvoorbeeld dat de focus (enkel) gelegd wordt op een aantal concentratie /grootschalige gebieden. Door de focus op een bepaald aantal locaties te leggen, worden andere gebieden achter gesteld. Dit kan tot gevolg hebben dat de doelstelling en ambitie niet behaald worden. Tevens raadt inspreker aan om op te nemen hoe omgegaan wordt met gemeenten die geen medewerking wensen te verlenen aan locaties die volgens de provincie geschikt zijn.	De verantwoordelijkheid voor de behandeling van windenergie-initiatieven is vastgelegd in de Wet ruimtelijke ordening. Hierin is de gemeente in principe de instantie die initiatieven beoordeelt op het gebied van ruimtelijke aspecten en daarvoor een bestemmingsplan opstelt. Provincies en het rijk kunnen, indien er sprake is van een nader omschreven provinciaal of rijksbelang, besluiten om zelf een inpassingsplan op te stellen voor een windenergie-initiatief. De Crisis- en Herstelwet geeft daarnaast voor een aantal concreet omschreven gevallen aan wanneer provincies en rijk zelf een inpassingsplan op kunnen stellen en daarmee een lagere overheid kunnen “overrulen”. Derhalve hoeft de mogelijkheid voor het inzetten van juridische interventie-instrumenten niet nader beschreven te worden in provinciale beleidsdocumenten. Vooralsnog zien wij gezien de marktontwikkelingen geen enkele reden om gemeenten te gaan overrulen via een inpassingsplan.	Geen
102.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	4	Ambities	De bespreking van de thema’s in hoofdstuk 4 kennen een vaste opbouw. Hierdoor domineren de opsommingen, waardoor verbanden niet altijd tot uiting komen. Met name de wezenlijke relatie tussen de maatregelen en de provinciale ambities worden niet toegelicht. Onduidelijk blijft in hoeverre de provincie haar ambities hiermee gaat behalen.	Met de “ambities” van hoofdstuk 4 hebben wij weergegeven wat we nastreven, met “wat gaan we doen in 2011-2014” laten we zien wat voor maatregelen we gaan nemen om het streven concreet te maken. In de definitieve versie van het PMP zullen de relatie tussen beide onderdelen nog eens kritisch bezien.	Ambities en acties nogmaals bezien. Zie hoofdstuk 4, per thema onderdeel ‘Ambitie provincie’ en “wat gaan we doen in 2011-2014’.
103.	Gemeente Heusden	4 5.2	Duurzaamheid	Het valt op dat er voor het thema ‘duurzaamheid’ nog geen indicatoren zijn benoemd. Ook heeft dit thema geen aparte paragraaf gekregen in hoofdstuk 4, terwijl dit juist een thema is waar de provincie door visieontwikkeling van meerwaarde kan zijn. Daarom hoopt de gemeente Heusden dat in het definitieve PMP hier meer invulling aan wordt gegeven. Ter suggestie: de speerpunten van de gemeente Heusden op dit gebied zijn ‘duurzame gebiedsontwikkeling’ en ‘energiebesparing’. Deze laatste zou door de provincie goed als indicator kunnen worden gebruikt.	Voor de monitoring van duurzaamheid wordt verwezen naar de Duurzaamheidbalans; duurzaamheid zal niet in het kader van het PMP afzonderlijk gemonitord worden. In de Duurzaamheidbalans van Brabant, die iedere vier jaar gepubliceerd wordt, wordt een integraal beeld geschetst van de situatie in de provincie op economisch, ecologisch en sociaal gebied. Deze duurzaamheidsbalans geeft een beeld van de duurzaamheid van de provincie als geheel (dus niet alleen provinciaal beleid). Deze Duurzaamheidbalans is daarmee ook een hulpmiddel (met name een agenderingsinstrument) voor gemeenten. De tekst bij paragraaf 5.5 van het ontwerp-PMP (paragraaf 6.4 in het PMP) is summier en zal nader geconcretiseerd worden. Momenteel zijn wij bezig met het ontwikkelen van een instrument om duurzaamheid af te wegen bij strategische afwegingen zoals gebiedsontwikkelingen en de grote infrastructurele werken	Tekst over duurzame ontwikkeling concretiseren. Verwijzen naar de Duurzaamheidbalans. Zie paragraaf 5.4 (Monitoring) en 6.4 (Duurzame ontwikkeling).
104.	Gemeente Eindhoven	4 4.1 4.3 5.3	Ontbrekende onderwerpen Veiligheid Gremia	Een aantal aspecten van belang in relatie tot het (bevorderen van) gezondheid, zijn niet in het PMP opgenomen/geduid: - risico’s externe veiligheid: buisleidingen - risico’s overige bronnen, zoals UMTS, hoogspanningsleidingen, radioactieve bronnen. - inzet/samenwerking MOLO voor andere thema’s dan geur - inzet/samenwerking op niveau van B5 en Brabantstad. Verzocht wordt dit aan te vullen / te verduidelijken.	Zoals onder 4.1 is weergegeven heeft externe veiligheid betrekking op risico’s door productie, gebruik, opslag en transport van gevaarlijke stoffen en luchtvaartverkeer. Risico’s als gevolg van buisleidingen zijn hierbij inbegrepen. Risico’s door overige bronnen zoals UMTS, hoogspanningsleidingen en radioactieve vallen niet onder de bevoegdheid van de provincie. Het MOLO heeft inderdaad ook betrekking op andere thema’s dan geur. Dit is ook beschreven in paragraaf 5.3. Om verwarring te voorkomen, zal het MOLO geschrapt worden in paragraaf 4.3.4.	Schrappen MOLO B bij geur. Toevoegen – naast MOLO - van B5 en Brabantstad bij Kennis en verbinding. Zie paragraaf 6.3 (Kennis en ontwikkeling)
105.	Gemeente Tilburg	4.1	Buisleidingen Mutual Gains Approach	De gemeente Tilburg mist acties inzake kansen van/knelpunten met buisleidingen. Daarnaast verwacht de gemeente Tilburg de komende jaren in het kader van de door de provincie gepropageerde “Mutual gains approach” een rol voor de Taskforce Brabantroute, onder leiding van de gedeputeerde Mobiliteit.	Risico’s externe veiligheid door buisleidingen zijn wel in het PMP opgenomen. Het transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen valt onder “transport van gevaarlijke stoffen”. Daarnaast zijn onder het wettelijke kader de huidige circulaires vermeld die betrekking hebben op buisleidingen. Inmiddels is ook het Besluit externe veiligheid buisleidingen van kracht. Bovendien heeft het ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M) recent de Structuurvisie Buisleidingen opgesteld. Deze heeft tot 12 juli 2011 ter inzage gelegen en wordt naar verwachting eind 2011 vastgesteld. Insteek van deze structuurvisie is (het faciliteren van) buisleidingtransport van aardgas, olie en olieproducten, chemicaliën en CO ₂ , voor de komende 20 jaar. Rijk en gemeenten hebben gezamenlijk naar oplossingen gezocht voor knelpunten veroorzaakt door de leidingstroken voor toekomstige	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					buisleidingen (de zogenaamde buisleidingenstroken). De provincie had hierbij een faciliterende rol. De provincie onderschrijft uw insteek om indien mogelijk het vervoer van gevaarlijke stoffen per buis te laten plaatsvinden. Maar de Taskforce Brabantroute is daar niet het geëigende instrument voor. De Taskforce Brabantroute is vooral bedoeld voor het vervoer van gevaarlijke stoffen per spoor. Met de vaststelling van het Basisnet eind 2011/begin 2012 zal het vervoer van gevaarlijke stoffen worden vastgelegd in harde risicocontouren. Met betrekking tot de Mutual Gains Approach wordt opgemerkt dat de provincie hecht aan deze manier van werken en dit onder de noemer belangenmanagement een plaats heeft gegeven in haar opleidingsprogramma.	
106.	Brandweer Midden- en West-Brabant	4.1	Externe veiligheid	De wet op de Veiligheidsregio is een onderdeel van het wettelijk kader.	Dit is inderdaad het geval. Onder wettelijk kader is echter niet alle wet- en regelgeving op externe veiligheid weergegeven. Uitsluitend de voor de provincie belangrijkste wet- en regelgeving op externe veiligheid is weergegeven. Op verzoek van de veiligheidsregio MWB zal de provincie de Wet op de veiligheidsregio toevoegen.	Toevoegen de Wet op de veiligheidsregio bij wettelijk kader. Zie paragraaf 4.1. (Externe veiligheid)
107.	Brandweer Midden- en West-Brabant	4.1	Externe Veiligheid	Het aantal personen binnen de 10^{-6} contour dient naar onze mening nader te worden gespecificeerd. Immers er is sprake van personen die conform het wettelijk kader aanwezig kunnen en mogen zijn binnen deze risicocontour of kwetsbare objecten die op basis van het BEVI uiterlijk in 2010 niet meer aanwezig mogen zijn binnen deze contour en personen binnen beperkt kwetsbare objecten alleen met een motivering binnen de risicocontour 10^{-6} aanwezig mogen zijn. In de rapportage van de monitoring dient een onderscheid te worden gemaakt om een zuiver beeld weer te geven. Aanvullend is het raadzaam en wenselijk om de trendmatige afname van de personendichtheid binnen het invloedsgebied ook te monitoren. Immers conform het BEVI zijn overheden verplicht dit bij de besluitvorming te benoemen. Indien dit tevens wordt gemonitord kan in 2014 de trendmatig verloop van veiligheid zichtbaar gemaakt worden. Hiermee wordt zichtbaar dat Brabant werkelijk veiliger wordt op het gebied van externe veiligheid en dat de Rijksgelden ook effectief worden ingezet.	Monitoring van het aantal personen binnen de risicocontour 10^{-6}/jr. vindt plaats in het kader van de PRISMA-atlas/Atlas Leefomgeving. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen personen die zich in kwetsbare objecten bevinden (niet toegestaan volgens wetgeving) en personen die zich in niet-kwetsbare objecten bevinden (toegestaan volgens wetgeving in bestaande situaties). Dit is ook niet nodig omdat alle saneringssituaties bij provinciale bedrijven inmiddels zijn opgelost. Het gaat dus uitsluitend nog om personen die zich in niet-kwetsbare objecten bevinden. Hiermee is voor de provinciale bedrijven al een zuiver beeld ontstaan. In de Toestand van het Milieu zal zoveel mogelijk de provincie als geografische eenheid beschouwd worden (i.t.t. de provincie als organisatorische eenheid), d.w.z. dat daar waar ook gegevens van rijk en/of gemeenten beschikbaar zijn, deze ook verwerkt zullen worden. In het kader van de Toestand van het Milieu en de PRISMA-atlas/Atlas Leefomgeving is de provincie eveneens voornemens om het aantal personen binnen het invloedsgebied te gaan monitoren. Hiermee wordt voldaan aan het verzoek van de veiligheidsregio MWB. In het PMP zal worden aangegeven dat zowel het aantal personen binnen de 10^{-6} contour als het aantal personen binnen het invloedsgebied gemonitord zullen worden.	Overall waar “aantal personen binnen de 10^{-6}” staat wordt toegevoegd: “en binnen het invloedsgebied.” Zie paragraaf 4.1. (Externe veiligheid)
108.	Brandweer Midden- en West-Brabant	4.1	Externe Veiligheid Monitoring	Met betrekking tot monitoring is een frequentie van elke twee jaar voldoende. Met betrekking tot de latente saneringen en het subjectieve gevoel van veiligheid is het noodzakelijk een termijn te benoemen. Is dit jaarlijks of aan de begin en het eind van een beleidsperiode. Er dient in principe bij het bepalen van de subjectieve gevoelens van veiligheid altijd nulmetingen te worden gehouden. Daarnaast merken wij op dat het monitoren zoals het is beschreven geldt voor geheel Brabant en mogelijk niet haalbaar is omdat gemeenten niet op tijd kunnen beschikken over relevante data om de monitoring goed te laten geschieden. Mogelijk dienen hiervoor stimulerende middelen voor worden ingezet om de beschreven ambities waar te maken.	De veiligheidsregio MWB verzoekt om een termijn op te nemen voor de monitoring van het aantal (latente) saneringssituaties en de monitoring van subjectieve veiligheid. Het monitoren van het aantal (latente) saneringssituaties vindt jaarlijks plaats. De termijn zal worden toegevoegd. Voor de monitoring van de subjectieve veiligheid is in 2010 het Project “onderzoek risicobeleving van Brabantse burgers” via het Programma Brabant Veiliger uitgevoerd. Hiermee zijn de effecten van de risicocommunicatie gemeten. Met dit onderzoek werd de nulsituatie vastgelegd. Aan het eind van de periode 2011-2014 wordt het onderzoek opnieuw uitgevoerd via het Programma Brabant Veiliger. Het onderzoek risicobeleving van Brabantse burgers wordt met financiële middelen vanuit het Programma Brabant Veiliger uitgevoerd. Daarnaast ontvangen de Veiligheidsregio’s via het Programma Brabant Veiliger financiële middelen om risicocommunicatie op te zetten en uit te voeren, desgewenst inclusief een belevingsonderzoek. De termijn voor monitoring zal worden toegevoegd en het onderzoek risicobeleving van Brabantse burgers wordt in de tekst opgenomen Overigens wordt ook in het kader van de Duurzaamheidbalans aandacht besteed aan het percentage mensen dat aangeeft vaak angst te hebben voor een (bepaald soort) ramp of epidemie in Brabant. Dit betreft onder meer rampen met gevaarlijke stoffen, besmetting met Q-koorts, overstroming en grote verkeersongelukken.	De termijn voor monitoring zal worden toegevoegd en het onderzoek risicobeleving zal in de tekst worden vermeld. Zie paragraaf 4.1. (Externe veiligheid)
109.	BMF, BL, BPG, NM	4.1	Verkeer	Opgemerkt wordt dat de automobilisten in Brabant op alle typen wegen (van 30 t/m 120 km) vaak te hard rijden. Dit vraagt vanwege	Het is ons bekend dat niet elke automobilist zich houdt aan de maximumsnelheid die voor een bepaald wegtype geldt. Uiteraard heeft te hard rijden gevolgen voor milieu en veiligheid. Het PMP is niet het	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
	en Stb.			de verkeersveiligheid om een stringentere handhaving. Andere negatieve effecten hiervan zijn: extra geluidoverlast, fijnstof en trillingen in huizen, met name op monumentale dijken en langs historische wegen.	meest geëigende kader voor verkeershandhaving en verkeerstoezicht. Over het algemeen zijn gemeenten en politie hiervoor aan zet.	
110.	Gemeente Tilburg	4.1.	Veiligheid Hoogspanning Overige rampen	Veiligheid overige: we missen een paragraaf over hoogspanningsleidingen en overige ramptypen.	In hoofdstuk 4 is m.b.t. veiligheid alleen het onderdeel externe veiligheid opgenomen, aangezien de provincie op dit gebied taken heeft. In het Provinciaal Water Plan (PWP) wordt aandacht besteed aan hoogwaterbescherming. Voor het overige heeft de provincie een zeer bescheiden rol m.b.t. rampen en ligt de verantwoordelijkheid bij andere partijen. Per 1 april 2011 dienen alle veiligheidsregio's zelf te beschikken over zogenaamde regionale risicoprofielen. De rol van de CdK is beperkt tot het toezien op de samenwerking bij rampenbestrijding. Specifiek m.b.t. hoogspaningleidingen kan nog worden opgemerkt dat gemeenten verantwoordelijk zijn om de juiste veiligheidszones in acht te noemen. Indien nodig, kan de provincie daarbij een faciliterende rol vervullen.	Geen
111.	ZLTO	4.2	Ammoniak	Aangegeven is dat de doelstelling van 1.650 mol bij ammoniak niet gehaald gaat worden. Die 1.650 mol komt uit de lucht vallen en is niet gebaseerd op een hard afrekenbaar landelijk doel. Er is maar een landelijk afrekenbare doelstelling voor 2010 en dat is 128 kiloton aan stikstofemissie in 2010 en deze wordt naar alle waarschijnlijkheid gehaald. De kritische depositiewaarde is geen vastgestelde norm, het is een ecologisch ideaalbeeld, niet meer en niet minder. Bovendien, al verdwijnt de landbouw helemaal uit Brabant en wordt de A67 afgesloten, dan wordt de kritische depositiewaarde voor een aantal habitattypen in Brabant nog niet gehaald. Het is onzinnig om deze doelstelling in het PMP op te schrijven. Tevens spreekt u over het verzurende effect van ammoniak. In onze ogen gaat het vooral over vermesting en is inmiddels allang duidelijk geworden dat verzuring nauwelijks een probleem is. Bij veroorzakers van ammoniakdepositie vergeet u als belangrijke bron het buitenland en geeft u aan dat alleen de intensieve veehouderij een belangrijke veroorzaker is van ammoniakemissies. Het doet meer recht aan de werkelijkheid om de veehouderij in het algemeen te noemen.	Inspreker doet op het NEC plafond van 128 kton dat door de EU voor Nederland is vastgelegd voor 2010. De NEC-richtlijn heeft als doel om uiteindelijk alle natuur te beschermen tegen te hoge stikstofdeposities. De doelstelling voor 2010 is een tussendoelstelling. Ons uitgangspunt is, maar ook dat van de EU met de Habitatrichtlijn en Natura2000-richtlijn, dat de ammoniakemissie op termijn verder moet worden teruggedrongen dan het NEC plafond van 2010 om de natuurdoelstellingen te realiseren. Ammoniak heeft meerdere effecten, een verzurend, maar onder andere ook een vermestend effect. Wij zullen dit in het PMP aanpassen. De in het PMP genoemde doelstelling van 1.650 mol voor 2010 is een doelstelling van het rijk. Overigens is deze waarde verkeerd overgenomen uit het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP) 4, wij zullen dit aanpassen. In het NMP4 staat een doel van 1.550 mol stikstof per ha per jaar. Deze is gebaseerd op een landelijke inspanningsverplichting van VROM van 100 kton ammoniak en gaat daarmee verder dan het NEC-plafond van 128 kton. Wetenschappelijk worden de kritische depositiewaarden nog altijd gezien als maat voor de gewenste milieuomstandigheden met betrekking tot vermesting en verzuring. Rechters baseren hun besluiten bij Natuurbeschermingswetvergunningen op deze kritische depositiewaarden en dat geeft aan dat wij daar meer rekening mee dienen te houden dan alleen als een aanzet voor een vrijblijvend ecologisch streefbeeld. Wij zullen de kennisontwikkeling omtrent deze waarden volgen. Wij zijn er van bewust dat er naast de intensieve veehouderij ook andere emissiebronnen zijn, dat blijkt ook uit de tekst van paragraaf 4.2. Bij de veroorzakers noemen wij in algemene zin landbouw, verkeer en industrie. De herkomst uit het buitenland wordt niet genoemd maar wij gaan ook niet in op de export van onze verzurende stoffen naar het buitenland. Wij zijn het met de inspreker eens dat wij bij emissiebeperkingen naar alle veehouderijtakken moeten kijken; de tekst wordt hier op aangepast.	Aanpassen getal van 1.650 mol ammoniak, melden andere effecten ammoniak, naar alle veehouderijtakken kijken en figuur aanpassen waarbij totale stikstofdepositie in beeld gebracht wordt. Zie paragraaf 4.2. (Lucht)
112.	BZW	4.2	Deregelurinig Europa	De in Nederland gehanteerde (ruimtelijke) normstelling op het gebied van luchtkwaliteit op basis van Europese regels is onnodig streng (“Lastenverlichting bedrijfsleven”advies 3: ga niet verder dan Europese IPPC Richtlijn).	De normstelling voor luchtkwaliteit is in de Europese en Nederlandse wetgeving is gebaseerd op leefniveau (immissie). De IPPC-richtlijnen spreken over uitstoot (emissie). Dit zijn twee verschillende zaken die zich niet één op één laten vergelijken. Luchtkwaliteit is namelijk mede afhankelijk van verspreiding van stoffen in de atmosfeer als gevolg van meteorologische omstandigheden etc. Door de wetgever (het rijk) is de Europese richtlijn luchtkwaliteit (Richtlijn 2008/50/EG) binnen de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd (Wet milieubeheer). Wij hanteren de Wet milieubeheer als wettelijk kader (minimum). Dat wetgeving over ruimtelijke ordening en de normen voor luchtkwaliteit in Nederland gekoppeld zijn, is ingegeven vanuit de bedoeling om milieubelangen te integreren in ruimtelijke besluiten. Als provincie zijn wij op dit gebied uitvoerder en volger van zowel rijks- als EU-beleid en dat geeft ons niet de ruimte waar u om vraagt. Wat niet wil zeggen dat er geen aandacht is voor praktische uitvoerbaarheid. Zo is in het landelijk overeengekomen uitvoeringsprogramma, het Nationale Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL), gekozen voor ‘flexibele koppeling’ wat inhoudt dat deze koppeling kan worden losgelaten als de uitvoering van ruimtelijke plannen aanzienlijk stagneert. Dit NSL (opgebouwd uit 7 regionale samenwerkingsprogramma's) is in april 2009 goedgekeurd door de Europese Commissie. (Met deze	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					goedkeuring heeft Nederland uitstel gekregen voor fijn stof (PM10) tot midden 2011 in plaats van in 2005, en voor stikstofdioxide (NO2) tot 1 januari 2015 in plaats van 2010.) Voor Brabant betekent het NSL, regionaal het BSL, dat wij op basis van afspraken/convenanten waar mogelijk in overleg met onze externe partners verdergaande doelstellingen zullen formuleren. Uw zienswijze is mede terug te voeren op de stikstofproblematiek in relatie tot de Habitatrichtlijn/Natuurbeschermingswet 1998. Het is juridisch niet mogelijk de IPPC-richtlijnen onverkort van toepassing te verklaren. De IPPC-richtlijn en de Habitatrichtlijn/Natuurbeschermingswet 1998 hebben elk een eigen afwegingskader. In een aantal gevallen kan dit leiden tot strengere eisen voor stikstof in het kader van de Habitatrichtlijn/Natuurbeschermingswet 1998 dan die van de IPPC-richtlijn. Dit verschil ontstaat door het verschil in doelstellingen van beide richtlijnen. De provincie heeft niet de bevoegdheid hier van af te wijken, maar heeft wel een voorttrekkersrol gespeeld bij het landelijk agenderen van deze problematiek. Dit heeft onder andere geleid tot wijzigingen in de Natuurbeschermingswet 1998 via de Crisis- en Herstelwet en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Overigens wijzen wij u erop dat het aantal industriële bedrijven in Noord-Brabant dat daadwerkelijk hinder ondervindt van de vergunningenprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 klein is. Daar waar knelpunten ontstonden zijn die in overleg met de betrokken bedrijven opgelost.	
113.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	4.2	Lucht Ammoniak Fijnstof	Bij het onderdeel luchtkwaliteit wordt gesteld dat de ambitie is om te voldoen aan de wettelijke normen. Verzocht wordt aan te geven wat deze wettelijke normen inhouden. Voor ammoniak kan o.a. verwezen worden naar de Europese NEC-richtlijn die in 2020 gericht is op het niet meer overschrijden van de kritische niveaus. Het milieuplan streeft verder naar verbetering van de luchtkwaliteit zonder dat dit gekwantificeerd wordt. Voor ammoniak wordt aanbevolen de doelen uit de Barometer en de N2000 stikstofverordening over te nemen (13,2 kton NH ₃ -emissie totaal resp. 8,3 kton stalemissie in 2028). Verder is het weinig ambitieus dat de aanpak van de fijnstofproblematiek naar 2015 wordt verschoven. De noodzaak om hier snel adequaat werk van te maken is evident.	De wettelijke normen voor wat betreft fijnstof, stikstofdioxide, NOx, zwaveldioxide, lood, koolmonoxide, benzeen, ozon, arseen, cadmium, nikkel en benzo(a)pyreen zijn vastgelegd in bijlage 2 van de Wet milieubeheer. De barometer Plattelandsontwikkeling bevat een doelstelling van 18 kton voor 2010, deze doelstelling ligt achter ons en deze nemen we daarom niet op in het PMP. De NEC richtlijn heeft inderdaad als doelstelling om de natuur te beschermen, Voor 2020 is echter nog geen emissieplafond vastgelegd, zodat wij dit dus ook niet in het PMP kunnen opnemen. In het convenant stikstof en Natura 2000 is als doelstelling opgenomen om de stikstofdepositie in Natura2000-gebieden te verminderen tot een niveau van ca. 1500 mol of daaronder, Dit niveau is bestuurlijk overeengekomen als een doelstelling te bereiken aan het eind van de 3e beheerplanperiode (2027). Dit zullen wij overnemen in het PMP. Voor wat betreft de aanpak bij de fijnstofproblematiek is sprake van een misverstand. Er is geen sprake van dat de aanpak van de fijnstofproblematiek wordt verschoven naar 2015; op 11 juni 2011 moet Nederland reeds voldoen aan de EU-normen voor fijnstof.	Bij luchtkwaliteit zullen wij de normen voor stikstofdepositie uit het convenant stikstof en N2000 overnemen. De wet milieubeheer zal ook genoemd worden onder wettelijk kader .
114.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	4.2	Luchtkwaliteit Luchtwaters s	Terecht wordt duurzaamheid als uitgangspunt opgenomen. Het moge echter bekend zijn dat end-of-pipe maatregelen geen duurzame oplossingen bieden, mede vanwege de verschuiving die dit vaak oplevert naar andere milieucompartmenten (zoals luchtwassersystemen die de CO ₂ uitstoot verhogen). End-of-pipe maatregelen kunnen zin hebben in knelpuntsituaties, waarna deze knelpunten duurzaam moeten worden opgelost.	Wij zijn het met de inspreker eens op dit punt. Vooralsnog steken wij in op luchtwassers en een afdoend controlesysteem. Zodra er andere bedrijfsconcepten of andere oplossingen zich voordoen, zullen wij hier op anticiperen. Wij zullen in het PMP vermelden dat wij het onderzoek naar de toepassing van alternatieve emissiereducerende technieken zullen stimuleren.	Tekst m.b.t. luchtwassers aanpassen Zie paragraaf 5.2 (Emissiereductie veehouderij)
115.	BZW	4.3	Geur	BZW ziet niet in waarom op het punt geur aanscherping van het beleid in de richting van de industrie noodzakelijk is.	Wellicht dat de formulering van paragraaf 4.3.2 de indruk heeft gewekt dat het beleid ten aanzien van industriële geurhinder verscherpt wordt. Zo wordt er in die paragraaf gesproken over “de aanpak van de industriële geurhinder”. De provincie is verantwoordelijk (bevoegd gezag) voor de vergunningverlening aan een aantal industriële bedrijven. Eén van de te beoordelen aspecten is geurhinder in de omgeving van het bedrijf. De minister van VROM heeft voor het beoordelen van dit aspect een landelijk beleidskader geformuleerd. Doel van het landelijk beleid is het voorkomen van nieuwe hinder en het zoveel mogelijk beperken van bestaande hinder. Dit kader kent geen normen maar laat de beoordeling aan het bevoegde gezag (de provincie of gemeente). Van belang is ook het landelijke beleidsdoel: geen ernstige geurhinder in 2010. Als hulpmiddel bij de beoordeling publiceert VROM de Nederlandse emissie Richtlijn (NeR). In 2000 hebben Gedeputeerde Staten (GS) een geurnotitie vastgesteld waarmee GS aangaf het landelijke beleid in zijn geheel te volgen. In de nog op te stellen “Beleidsregel beoordeling geurhinder	Verduidelijken tekst en vermelden beleidsregel i.p.v. beleidsnotitie “Industriële geurhinder” Zie paragraaf 4.3 (Geur).

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					omgevingsvergunningen industriële bedrijven Noord-Brabant” zal deze lijn worden voortgezet en wordt de NeR toegepast voor de vergunningverlening. In de geurnotitie uit 2000 was nog geen nader uitgewerkt provinciaal beoordelingskader opgenomen. In de jaren na 2000 was sprake van een beoordeling op basis van een interne werkwijze. Het is de bedoeling deze interne werkwijze op te nemen in genoemde door GS vast te stellen “Beleidsregel beoordeling geurhinder omgevingsvergunningen industriële bedrijven Noord-Brabant”. Wij herhalen dat met dit PMP geen aanscherping van het geurbeleid richting industrie wordt ingezet.	
116.	Gemeente Eindhoven	4.3	Geur	Geur: de provincie gaat allerlei dingen doen. Er is echter geen geld opgenomen in de begroting. Verzocht wordt dit aan te vullen / te verduidelijken.	Alle genoemde activiteiten van paragraaf 4.3 vallen onder lopend beleid. Deze activiteiten worden uitgevoerd via provinciale, ambtelijke inzet. Ambtelijke inzet is niet opgenomen in de begroting van hoofdstuk 6 van het ontwerpplan (hoofdstuk 7 in het PMP). Monitoringsactiviteiten voor geur worden gefinancierd vanuit het budget voor monitoring. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld. Verminderen geuroverlast speelt daarbij een rol.	In hoofdstuk 7 (Financiën) zal worden opgenomen dat in de tabel alleen de direct aan milieu gerelateerde middelen zijn opgenomen en niet de personele formatie (ambtelijke inzet). Zie hoofdstuk 7 (Financiën)
117.	Gemeente Breda	4.3	Geur	Geur: onderzoek verrichten naar de ontwikkeling van een monitoringssysteem. Door wie worden deze activiteiten uitgevoerd en met welk geld?	Het onderzoek of een monitoringssysteem haalbaar is, zal door de provincie zelf opgepakt worden. Het onderzoek wordt uitgevoerd met budget voor monitoring.	Geen
118.	BMD Advies Zuid-Nederland	4.3	Geur	Het thema geur wordt bij vergunningverlening in een aantal gevallen getoetst, ongeacht of er sprake is van hinder of geurklachten. De provincie kan bij vergunningverlening, met het oog op de deregulering, pragmatischer met dit thema omgaan door de relevantie ervan te toetsen. Indien er geen klachtenpatroon van omwonenden bekend is, kan het thema geur als niet relevant beschouwd worden en kunnen geuronderzoeken achterwege blijven. Dit is een maatregel die past binnen het beleid om lastenverlichting voor het bedrijfsleven te realiseren.	De provincie volgt bij haar vergunningverlening de Nederlandse emissierichtlijn lucht (NeR) en de daaraan gekoppelde bijzondere regelingen. Het is een uitwerking van de brief van de minister van VROM uit 1995 waarin het huidige geurhinderbeleid vorm heeft gekregen. Onderdeel van deze systematiek is dat als er geen hinder te verwachten is, voorschriften/of maatregelen niet nodig zijn. Bedrijven moeten overigens altijd voldoen aan de Best Beschikbare Technieken. Als hinder verwacht wordt, moet worden onderzocht welk hinderniveau acceptabel is. Daarvoor wordt de algemene hindersystematiek uit de NeR gebruikt. De afwezigheid van geurklachten houdt niet per definitie in dat er sprake is van een acceptabel hinderniveau. Het ontbreken van geurklachten is onvoldoende reden om het thema geur bij vergunningverlening buiten beschouwing te laten.	Geen
119.	Gemeente Tilburg	4.3	Geur	Lucht: de gemeente Tilburg vraagt zich af hoe de provincie luchtacties kan uitvoeren met een afname van middelen met een factor 50. De gemeente Tilburg wil graag betrokken worden bij het opstellen van nieuw geurbeleid (voor de relevante onderdelen). De gemeente Tilburg vraagt zich af hoe de provincie deze acties gaat uitvoeren zonder inzet van middelen.	De sterke teruggang in middelen in de periode 2011-2014 zoals te zien in hoofdstuk 6 van het ontwerp-PMP (hoofdstuk 7 is in het PMP), heeft te maken met het afstoten van bovenwettelijke taken. Activiteiten worden afgebouwd maar de ambtelijke inzet voor wettelijke taken blijft aanwezig. In hoofdstuk 6 van het ontwerpplan is deze ambtelijke inzet niet opgenomen. De tabel met financiën in hoofdstuk 6 “Financiën” is een inventarisatie van de thans beschikbare middelen. Het budget wat voor luchtkwaliteit beschikbaar is, is deels afkomstig van het rijk en deels van de provincie. In het Brabants Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit is beschreven hoe de middelen ingezet en verdeeld worden. Dit programma zal gewoon doorgang vinden. Het ingezette meetprogramma zal vooralsnog op dezelfde wijze worden doorgezet. Daarnaast is er een werkgroep opgericht, waarin de gemeente Tilburg ook deelnemer is, om de relatie tussen luchtkwaliteit en gezondheid vast te leggen. Mogelijke acties die hieruit voortvloeien zullen via cofinanciering van de partners gebeuren. De provincie is bezig met het opstellen van een beleidsregel over geurbeleid. Deze “Beleidsregel beoordeling geurhinder omgevingsvergunningen industriële bedrijven Noord-Brabant” heeft betrekking op inrichtingen waarvan de provincie het bevoegde gezag is of waarvoor, na de inwerkingtreding van de Wabo, de provincie een “verklaring van geen bedenkingen” af dient te geven. Wij blijven hiermee binnen de landelijke afspraken en de NeR (Nederlandse Emissierichtlijn). Het actief betrekken van de gemeente Tilburg bij het opstellen van genoemde beleidsnotitie wordt, gelet op het voorgaande, niet zinvol geacht.	In hoofdstuk 7 (Financiën) zal worden opgenomen dat in de tabel alleen de direct aan milieu gerelateerde middelen zijn opgenomen en niet de personele formatie (ambtelijke inzet). Vermelden beleidsregel i.p.v. beleidsnotitie “Industriële geurhinder” Zie hoofdstuk 7 (Financiën) en paragraaf 4.3 (Geur)
120.	ZLTO	4.3	Geur	Op de meeste plekken in Brabant is het aantal geurgehinderden vanuit de agrarische sector sterk afgenomen. De ZLTO vindt het jammer dat de provincie die conclusie niet opschrijft in het PMP. Er zijn veel bedrijven gestopt en nieuwere bedrijven passen betere technieken toe. De provincie baseert haar voorzichtige conclusies op	De verandering van het aantal geurgehinderden over Brabant wisselt lokaal. In sommige gemeenten is sprake van een afname in andere gemeenten sprake van een toename. Deze uitspraak is gebaseerd op de provinciale Barometer Plattelandsontwikeling. In deze barometer wordt de toe- en afname van de geurhinder <u>relatief</u> t.o.v. het peiljaar 2005 in beeld gebracht. De barometer doet geen uitspraak of een mate van geurhinder acceptabel is. Dat laatste is vooral een gemeentelijke verantwoordelijkheid. De	Aangeven dat aantal geurgehinderden lokaal is afgenomen. Zie paragraaf 4.3 (Geur), onder

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				het BvB-bestand. Dat is een goed bestand waarmee de provincie kan monitoren, zeker als gemeenten daaraan meewerken. Maar het bestand heeft één grote onvolkomenheid. Nieuwe vergunningen worden meteen in het BVB gezet. Van gestopte bedrijven duurt het 5 tot 10 jaar voordat een vergunning wordt ingetrokken en daadwerkelijk uit het BVB wordt gehaald. Dat betekent dat de provincie het aantal agrarische bedrijven en het aantal geurgehinderde systematisch overschat. De ZLTO adviseert de provincie om een correctiefactor bij de monitoring op te nemen, zodat resultaten beter overeenkomen met de werkelijkheid.	provincie wil nagaan of er sprake is van een afname van het aantal geurgehinderden en doet dat op basis van een relatieve verandering t.o.v. de nulsituatie in 2005. Dat betekent dat, anders dan de ZLTO aangeeft, het geschetste beeld niet vertekend wordt door stoppers die nog niet uit het Bestand Veehouderij Bedrijven (BVB) zijn gehaald.	“hoe staan we ervoor”.
121.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	4.4	Geluid	De aandacht voor de geluidsproblematiek wordt ondersteund, mede gezien de toenemende geluidsemisies van de militaire en burgerluchtvaart in Brabant. Gepleit wordt voor een ambitieuze provinciale aanpak en een verscherpte regelstelling, inclusief sanering geluidsbronnen in/nabij stiltegebieden en monitoring/handhaving.	Wij streven ernaar, zover de wettelijke regelgeving ons de mogelijkheid biedt, de geluidproblematiek op te lossen. Bij provinciale besluitvormingsprocessen zullen wettelijke grenswaarden in acht worden genomen. Het beleid met betrekking tot stiltegebieden zal in de periode 2011-2014 worden herzien. Door IPO is reeds een document opgesteld met de kansen en mogelijkheden voor stiltegebieden. Dit zal verder worden uitgewerkt. De genoemde aspecten bij stiltegebieden komen hierbij aan de orde.	Vermelden dat het beleid m.b.t. stiltegebieden wordt herzien. Zie paragraaf 4.4 (Geluid en trillingen)
122.	Gemeente Tilburg	4.4	Geluid	De gemeente Tilburg hoopt ook in 2011-2014 samen met de provincie invloed te kunnen uitoefenen op nieuwe regelgeving voor geluid (SWUNG) en eventuele saneringsvereisten.	De provincie zal ook in de periode 2012-2015 via het MOLO gezamenlijk bij het rijk invloed blijven uitoefenen op nieuwe regelgeving voor geluid en mogelijke saneringsvereisten. Samenwerking met gemeenten vindt nu al plaats via het MOLO. Wij streven ernaar deze samenwerking te continueren en indien noodzakelijk te intensiveren. Dit sluit ook aan bij de Agenda van Brabant waarbij wij bij willen dragen aan het in standhouden van een gezonde en schone leefomgeving met een goed vestigingsklimaat.	Geen
123.	Gemeente Eindhoven	4.4	Geluid	Een aantal aspecten die van belang zijn in relatie tot het (bevorderen van) gezondheid, zijn niet in het PMP opgenomen/geduid. M.b.t. geluid betreft dit:: - vervolg aanpak sanering wegverkeerslawaaï met gemeenten en VROM (SWUNG II); - monitoren: a. onderscheid maken in ernstige geluidhinder en slaapverstoring b. spoorweglawaaï. Verzocht wordt dit aan te vullen / te verduidelijken.	Met behulp van ISV-gelden wordt de sanering van het wegverkeerslawaaï door gemeenten gestimuleerd. Bij onderhoud van provinciale wegen wordt gekeken welke maatregelen mogelijk zijn om de geluidbelasting te verlagen. Door VROM wordt momenteel een wijziging van de Wet geluidhinder (SWUNG II) voorbereid. Deze wijziging, die zich met name richt op het beheersen en terugdringen van de geluidbelasting langs provinciale en gemeentelijke wegen, wordt samen met de VNG nauwlettend gevolgd. Wij streven naar het in stand houden van een gezonde en schone leefomgeving met een goed vestigingsklimaat. Hiertoe stimuleren wij de sanering en trachten we invloed uit te oefenen op nieuwe wetgeving (SWUNGG II). In paragraaf 5.4 staan de indicatoren vermeld waarop monitoring zal plaatsvinden.	Geen
124.	BZW	4.4	Geluid	Op het gebied van ‘geluid’ bevat het recente advies “Lastenverlichting bedrijfsleven” een helder advies om de papieren geluidsruimte te stroomlijnen.	In 2010 is het project “Zonebeheer in Noord-Brabant 2010-2012” gestart. Gemeenten die deelnemen aan het project dienen zonebeheersplannen op te stellen, waarin het stroomlijnen van papieren geluidsruimte aan de orde komt. Als provincie vinden wij het belangrijk om alle ongebruikte milieu- en RO-ruimte op industrieterreinen waar mogelijk in te zetten voor buurtbedrijven.	Vermelden project Zonebeheer in de paragraaf “verlagen regeldruk”. Zie paragraaf 6.7 (Verlagen regeldruk)
125.	Gemeente Breda	4.4	Geluid	Scheiden functies aanscherpen: geen woningen op industrieterreinen. Hoe ver gaat de provincie hierbij? Wil de provincie ook bestaande woningen aanpakken? Heeft de provincie ook plannen voor hoe om te gaan met locaties waar de wettelijke normen worden overschreden en waarbij geen sprake is van een saneringssituatie. Bij welke overheidslaag komt de monitoring van geluidshinder te liggen? Bij wegen bestaat het onderscheid tussen rijkswegen, provinciale wegen en gemeentelijke wegen.	‘Geen woningen op industrieterrein’ heeft betrekking op nieuwe situaties. (Overigens zijn de beleidsprestaties in het definitieve PMP aangepast, waardoor de betreffende tekst vervallen is). Dit wordt aangepakt via het spoor van de Structuurvisie. De provincie zal geen bestaande situaties saneren. Gemeenten zijn zelf aan zet om eventuele probleemgevallen te saneren. Wanneer sprake is van een saneringssituatie in de zin van de Wet geluidhinder heeft de provincie geen bevoegdheden. Een uitzondering hierop is de situatie dat een provinciale weg wordt gereconstrueerd (in de zin van de Wet geluidhinder) en er sprake is van saneringswoningen langs het te reconstrueren gedeelte. In dergelijke situaties streven wij ernaar de saneringssituaties op te lossen. De provincie zal aan overschrijdingen van wettelijke normen bij provinciale wegen waarbij geen sprake is van een saneringssituatie, bij de uitvoering van de EU-richtlijn omgevingslawaaï (actieplan) aandacht schenken.	Geen
126.	BMD	4.4	Geluid	Volgens de gele lijn in figuur onder paragraaf 4.4.2 is de industrie	Bij vergunningverlening Wet milieubeheer op gezoneerde industrieterreinen, dienen grenswaarden op	Vermelden project Zonebeheer in

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
	Advies Zuid-Nederland			voor nog geen 5% verantwoordelijk voor hinder met betrekking tot geluid. De kosten van het bedrijfsleven met betrekking tot geluid, zoals onderzoeken en geluidreducerende maatregelen, staan niet in verhouding tot het aantal klachten en de overlast. Bij wijzigingen in de procesvoering wordt in het kader van vergunningverlening vaak een akoestisch onderzoek verlangd. In een aantal gevallen is de uitkomst al bekend, toch wordt er door het bevoegd gezag verzocht om een akoestische toetsing. De BMD stelt voor om een minder exacte beoordeling te doen van een vergunningsaanvraag en uit te gaan van een redelijkheidsprincipe. Dit principe wordt al wel bij type B-inrichtingen in het kader van het Activiteitenbesluit toegepast. Hierbij kan een akoestisch onderzoek verlangd worden indien door het bevoegd gezag aannemelijk gemaakt kan worden dat de geluidsnormen overschreden worden. Dit is een goede stap in de richting van de deregulering en lastenverlichting. Bedrijven op gezoneerde bedrijventerreinen lopen tegen het feit aan dat “de zone vol zit”. Hierdoor is het voor bedrijven niet meer mogelijk om uit te breiden. Dit is echter een theoretische benadering want niet alle bronnen zijn gelijktijdig in werking. Daarnaast zijn er bedrijven die geluidsruimte nodig hebben voor hun uitbreiding. De BMD ziet in dat kader graag dat de provincie de benutting van de geluidszones analyseert en hierop de noodzakelijke maatregelen treft om uitbreiding van bedrijven op “volle” gezoneerde bedrijventerreinen weer mogelijk te maken.	basis van de Wet geluidhinder ‘in acht te worden genomen’. Indien geen grenswaarden op basis van de Wet geluidhinder gelden, wordt getoetst aan de richt- en streefwaarden uit de handreiking “Industrielawaai en vergunningverlening”. Consistente jurisprudentie hierover bevestigt onze handelswijze om bij vergunningverlening een exacte beoordeling uit te voeren. Het consequent handelen heeft er toe geleid dat het geluid afkomstig van de industrie slechts verantwoordelijk is voor een klein deel van de hinderbeleving. Gemeenten zijn bevoegd gezag voor het zonebeheer van gezoneerde industrieterreinen. Een uitzondering hierop vormen regionale industrieterreinen in de zin van de Wet geluidhinder hiervoor is de provincie bevoegd. Indien sprake is van overschrijding van de geldende grenswaarden dient op basis van de Crisis- en herstelwet een geluidreductieplan door de zonebeheerder te worden opgesteld. Wij herkennen ons wel in het argument dat er over het algemeen sprake is van onbenutte milieuruimte; dat geldt niet alleen voor geluid maar ook voor geur en grondwater. Terreinen worden op de groei gekocht, liggen vele jaren braak, terwijl de buurman niet kan uitbreiden. In 2010 is het project “Zonebeheer in Noord-Brabant 2010-2012” gestart. Gemeenten die deelnemen aan het project dienen zonebeheersplannen op te stellen, waarin het stroomlijnen van papieren geluidsruimte aan de orde komt. Als provincie vinden wij het belangrijk om alle ongebruikte milieu- en RO-ruimte op industrieterreinen waar mogelijk in te zetten voor buurtbedrijven.	de paragraaf “verlagen regeldruk”. Zie paragraaf 6.7 (Verlagen regeldruk)
127.	Gemeente Breda	4.4	Trillingen	In paragraaf 4.4 “Geluid en trillingen” wordt er nagenoeg geen aandacht besteed aan het aspect trillingen. Er zijn echter wel veel klachten over trillingen, met name als gevolg van het infrageluid van de OV-busmotoren en bij verkeersdrempels in relatie tot het busverkeer en de HSL.	Klachten die binnenkomen betreffende trillingen vanwege bedrijven of infrastructuur waar de provincie geen zeggenschap over heeft, worden doorgegeven aan de betreffende instantie die hier zeggenschap over heeft. Daar waar de provincie zeggenschap heeft, worden metingen uitgevoerd en wordt gekeken welke maatregelen getroffen kunnen worden. Bij bedrijven waar de provincie bevoegd gezag is voor de WABO-vergunningverlening worden normen opgenomen ter voorkoming van trillinghinder.	Beperktheid rol provincie t.a.v. trillingen zal in PMP verduidelijkt worden. Zie paragraaf 4.4. (Geluid en trillingen)
128.	Gemeente Tilburg	4.5 6	Licht	De gemeente Tilburg vraagt zich af hoe de provincie deze acties voor licht gaat uitvoeren zonder inzet van middelen.	In IPO-verband is afgesproken dat de provincies het thema licht op hun agenda zullen zetten maar iedere provincie is vrij dat op haar eigen wijze te doen. Het aanpakken van lichtoverlast is al een wettelijke taak in kader van Wm- en NB-wetvergunningen. In de begroting van hoofdstuk 6 van het ontwerpplan (hoofdstuk 7 van het PMP) is de ambtelijke inzet niet opgenomen. De voorgestelde activiteiten kunnen meegenomen worden in bestaande werkzaamheden/beleid en vragen derhalve geen extra inzet van fte's. Wij gaan geen projecten opstarten waarvoor afzonderlijk budget noodzakelijk is. Monitoringsactiviteiten voor licht worden gefinancierd vanuit het budget voor monitoring.	In hoofdstuk 7 (Financiën) zal worden opgenomen dat in de tabel alleen de direct aan milieu gerelateerde middelen zijn opgenomen en niet de personele formatie (ambtelijke inzet). Zie hoofdstuk 7 (Financiën)
129.	Gemeente Breda	4.5	Licht	Licht: voor de monitoring dient er een satellietkaart en een duisterniscategoriënkart ontwikkeld te worden.	Het onderwerp licht komt voort uit IPO-afspraken. Wij zijn terughoudend met het zelfstandig ontwikkelen van nieuwe, Brabantbrede kaarten. Wij zullen zoveel mogelijk gebruik gaan maken van landelijke bronnen waar we Brabant uit zullen lichten. In 2011 zal een definitief besluit genomen worden over de wijze van monitoring van licht. De tekst wordt hier op aangepast.	In het PMP zullen acties opgenomen worden om bescherming duisternis te koppelen aan beleid in Natura 2000-gebieden en stiltegebieden Zie paragraaf 4.5 (Licht)
130.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	4.5	Licht	Ten aanzien van licht (en duisternis) wordt in het milieuplan een goede aanzet gegeven om het thema tot implementatie te brengen. Verzocht wordt om vaststelling van een opname van donkertegebieden in de EHS.	Beleid met betrekking tot het thema licht is vrij nieuw voor de provincie en heeft veel raakvlakken met andere provinciale belangen. Vanuit IPO-verband zijn alle provincies, iedereen op zijn eigen wijze, met dit thema aan de slag. De komende jaren zullen wij terughoudend zijn met beleidsvorming op dit gebied. Indien gewenst kunnen donkertegebieden worden vastgesteld. Vooralsnog willen we hier niet op vooruitlopen door nu het vaststellen van donkertegebieden op te nemen in het PMP.	In het PMP zullen acties opgenomen worden om bescherming duisternis te koppelen aan beleid in Natura 2000-gebieden en stiltegebieden

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
						Zie paragraaf 4.5 (Licht)
131.	Gemeente Eindhoven	4.5. 6	Licht	In het PMP zijn diverse activiteiten opgenomen voor licht. Er is geen budget opgenomen.	Voor het aspect licht hebben wij geen bedragen voor projecten begroot. Via de ambtelijke inzet zullen wij waar mogelijk aangeven hoe en op wat voor wijze overlast door licht aangepakt kan worden. De voorgestelde activiteiten kunnen meegenomen worden in bestaande werkzaamheden/beleid en vragen derhalve geen extra inzet van fte's. Wij gaan geen projecten opstarten waarvoor afzonderlijk budget noodzakelijk is. Monitoringsactiviteiten voor licht worden gefinancierd vanuit het budget voor monitoring.	In hoofdstuk 7 (Financiën) zal worden opgenomen dat in de tabel alleen de direct aan milieu gerelateerde middelen zijn opgenomen en niet de personele formatie (ambtelijke inzet). Zie hoofdstuk 7 (Financiën)
132.	Gemeente Rucphen	4.6	Bodem	De bodemkwaliteitskaart is gebaseerd op het standaard stoffenpakket uit het Bouwstoffenbesluit, terwijl het Besluit bodemkwaliteit gebruik maakt van een nieuw standaard stoffenpakket, met deels andere stoffen. Gemeente Rucphen maakt gebruik van het overgangsrecht uit het Besluit bodemkwaliteit, om nog enige tijd gebruik te maken van de huidige bodemkwaliteitskaarten voor ons buitengebied en kernen. Het gebruik van oud beleid naast nieuw beleid zorgt voor verwarring hetgeen niet bevorderlijk is voor duurzaam hergebruik van grond.	De gemeente Rucphen heeft het recht gebruik te maken van het overgangsbeleid uit het Besluit bodemkwaliteit. Het is aan de gemeente om, als er toch een geactualiseerde bodemkwaliteitskaart komt, alsnog over te stappen op de nieuwe versie aangezien die de gemeente ook een aantal voordelen biedt.	Geen
133.	ZLTO	4.6	Bodem Voedselveili gheid	De ZLTO vindt de tekst bij paragraaf 4.6.1 met betrekking tot voedsel overbodig. Hierdoor wordt gesuggereerd dat er sprake is van vervuild voedsel in Brabant. Dat is absoluut niet het geval. Agrariërs in Brabant produceren veilig voedsel met alle mogelijke certificerings-waarborgen in de keten. De ZLTO wil graag betrokken worden bij de discussie over duurzaam gebruik van de ondergrond voor gebruik van duurzame energie en beperking van broeikasemissies.	De tekst onder paragraaf 4.6.1 geeft aan langs welke wegen in het algemeen indirecte blootstelling aan bodemverontreiniging kan voorkomen. De suggestie dat dus in de provincie Noord-Brabant sprake zou zijn van vervuild voedsel is naar ons oordeel zeker niet in deze tekst te lezen. Het is wel eens voorgekomen zoals bij privémoestuinen in de buurt van de Zinkfabriek van Budel. Toch willen wij de schijn van verdenking wegnemen en wij zullen daartoe een zin over voedsel en drinkwater toevoegen in de geest van het voorstel van de ZLTO. Wij nemen nota van de wens van ZLTO om betrokken te worden bij discussies rond duurzaam gebruik van de ondergrond. Overigens wijzen wij er op dat de regelgeving rond deze thema's, zoals de AmvB Bodemenergie, in belangrijke mate wordt geïnitieerd vanuit het rijk.	Zin toevoegen over voedselveiligheid. Zie paragraaf 4.6 (Bodem), onder 4.6.1
134.	Gemeente Breda	4.6	Bodem	Europese en nationale doelstellingen en regelgeving voor water en bodem zijn in de praktijk soms tegenstrijdig. Hier is enige vorm van afstemming of regie noodzakelijk. Gaat de provincie hier ook een speerpunt van maken? Afstemming tussen vakgebieden.	De grote gemeenten in Brabant (B5) zijn zelf bevoegd gezag voor de Wet bodembescherming. Tegenstrijdigheden zullen door de gemeenten zelf bij het rijk moeten worden aangekaart. De provincie heeft hier geen rol in. In het Platform Bodembeheer Brabant, waaraan de provincie ook deelneemt, kunnen ervaringen met andere gemeenten worden uitgewisseld.	Geen
135.	Gemeente Breda	4.6	Bodem Energie	Het is wenselijk dat voor de eisen aan warmte-koudeopslagsystemen (WKO-installaties) beter rekening gehouden wordt met de ambities voor duurzame energie. De provincie stelt in de praktijk een 'harde' eis van 80 meter als maximale diepte voor WKO-installaties. Deze diepte zou echter, afhankelijk van de daadwerkelijke bodemopbouw ter plaatse, dieper of ondieper moeten zijn. De huidige eis beschermt enerzijds de bodem niet genoeg anderzijds staat het duurzame (energie)ontwikkeling in de weg. Is er behoefte aan betere of andere afstemming of verdeling van taken t.a.v. WKO?	Het beleid voor de toepassing van koude-warmteopslagsystemen is opgenomen in het Provinciaal Waterplan 2010-2015 (PWP). Hierin is een algemene diepte van 80 meter opgenomen. Het PMP is in deze volgend en creëert dan ook geen beleid.	Geen
136.	Gemeente Breda	4.6	Bodem	Het PMP biedt een sturend kader voor negen thema's te weten externe veiligheid, luchtkwaliteit, geur, geluid, licht, afval, stortplaatsen en concrete onderdelen van water en bodem die niet elders zijn geregeld. Het is niet duidelijk welke onderdelen van bodem elders zijn geregeld.	Het provinciale bodembeleid is opgenomen in de PMV en het PMP. Daarnaast is er een (intern) Meerjarenprogramma Bodem 2010-2014, waarin onze werkplanning is opgenomen. Voor het milieuthema water is ook elders strategisch beleid opgenomen, namelijk in het Provinciaal Waterplan 2010-2015 (PWP).	Geen
137.	Waterschap Rivierenland	4.6	Bodem	Het Waterschap vraagt de provincie om in paragraaf 4.6.2 onder wettelijk kader ook de Waterwet op te nemen, aangezien de waterbodem inmiddels onder de Waterwet valt en niet meer onder de Wet bodembescherming (Wbb).	Het wettelijk kader in paragraaf 4.6.2 omvat de regelingen en beleidskaders die voor de provinciale bodemtaak ten tijde van het ontwerp PMP leidend waren. De Waterwet is in oktober 2010 in werking getreden. Wij zullen deze vermelden. Het Platform Bodembeheer Brabant omvat naast gemeentes en provincie ook de waterschappen,	Toevoegen Waterwet en uitbreiden opsomming deelnemers platform Brabants Bodembeleid.

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				Bij verontreinigingen is van belang of de bron van verontreiniging zich bevindt in de landbodem, danwel de waterbodem en heb je veelal met beide wetten te maken. Inspreker participeert ook in het platform Brabants Bodembeleid (zie paragraaf 4.6.4), reden om de waterschappen aan dit platform toe te voegen.	milieudiensten en Rijkswaterstaat: deze opsomming onder paragraaf 4.6.4 zal worden uitgebreid.	Zie paragraaf 4.6 (Bodem)
138.	Gemeente Rucphen	4.6	Bodem	In het geval dat de bodemkwaliteitskaart voor het buitengebied weer provinciebreed zou worden opgesteld, is per zone hetzelfde aantal gegevens nodig als voor de gemeentelijke zone. Per gemeente hoeft dan relatief veel minder bodemonderzoek te worden uitgevoerd. Dit zou voor de gemeente Rucphen een grote stimulans zijn om eerder over te gaan naar het nieuwe beleid. De provincie dient de regierol bij duurzaam bodembeheer zodanig in te vullen dat de provinciaal dekkende bodemkwaliteitskaart eveneens wordt herzien. Hierdoor wordt een meer efficiënte inzet van middelen en de uitwisseling tussen gemeenten bevorderd. Tevens wordt hierdoor de aanpak van bovengemeentelijke diffuse bodemverontreiniging eenvoudiger.	De bodemkwaliteitskaart komt in het hoofdstuk Bodem niet aan de orde als afzonderlijk onderwerp omdat de totstandkoming van deze kaarten een direct uitvloeisel is van landelijke regelgeving, namelijk het Besluit bodemkwaliteit. Meerdere gemeenten in met name West-Brabant hebben zich evenwel al tot de provincie gericht met een soortgelijk verzoek als de gemeente Rucphen. Vanuit onze regierol rond duurzaam bodembeheer heeft dit onderwerp dan ook al de aandacht. In overleg met het MOLO hebben wij een voorstel gemaakt omdat tegemoetkoming aan het verzoek van de gemeentes leidt tot een betere en snellere uitvoering van rijksbeleid. Dit voorstel is gedaan in de werkgroep van het Platform Bodembeheer Brabant (een van de MOLO-werkgroepen). Daar is aangegeven dat wij bereid zijn mee te werken aan de actualisatie van een bodemkwaliteitskaart landelijk gebied voor Brabant, indien gemeenten de gegevens daarvoor willen aanleveren. Daar is nog geen vervolg aan gegeven.	Aangeven dat de provincie het provinciebreed opstellen van de bodemkwaliteitskaart zal faciliteren. Zie paragraaf 4.6 (Bodem)
139.	SEPH	4.6	Bodem	In het Gezamenlijk meerjaren programma handhaving zijn de speerpunten grondstromen en bodemsanering en systeemgericht toezicht bij (grote) infrastructurele werken opgenomen die aansluiten bij het PMP.	Wij ondersteunen deze keuze en spreken de hoop uit dat de samenwerking en de uitwisseling van informatie tussen de partners ook in de toekomst bijdraagt aan effectief toezicht en daarmee aan verbetering van de bodemkwaliteit.	Geen
140.	Gemeente Breda	4.6	Bodem	Op pagina 34 wordt gesproken van het ‘Platform Brabants Bodembeleid’. Dit moet zijn het ‘Platform Bodembeheer Brabant’.	De tekst van het PMP is op dit punt onjuist en zal worden aangepast.	De naam van het Platform wordt aangepast. Zie paragraaf 4.6 (Bodem)
141.	Waterschap Aa en Maas	4.7	Water Fosfaat	De huidige toestand voor fosfaat wordt weergegeven op basis van de verouderde MTR normen. Er zijn inmiddels actuele gegevens beschikbaar, gebaseerd op de normen die in het kader van de Kaderrichtlijn Water zijn opgesteld. We verzoeken u om in het definitieve plan de toetsingsresultaten gebaseerd op deze nieuwe normen op te nemen.	De toetsing aan actuele normen was bij het verschijnen van het ontwerp-PMP nog niet beschikbaar. In het definitieve PMP is de paragraaf Water vervallen, omdat nagenoeg het volledige waterbeleid is opgenomen in het Provinciaal Waterplan en het onderwerp fosfaat is opgenomen in het nieuwe hoofdstuk Bestuurlijke accenten.	Geen
142.	Waterschap Brabantse Delta	4.7	Water Fosfaat	De huidige toestand voor fosfaat wordt weergegeven op basis van de verouderde MTR normen. Er zijn inmiddels actuele gegevens beschikbaar, gebaseerd op de normen die in het kader van de Kaderrichtlijn Water zijn opgesteld. We verzoeken u om in het definitieve plan de toetsingsresultaten gebaseerd op deze nieuwe normen op te nemen.	De toetsing aan actuele normen was bij het verschijnen van het ontwerp-PMP nog niet beschikbaar. In het definitieve PMP is de paragraaf Water vervallen, omdat nagenoeg het volledige waterbeleid is opgenomen in het Provinciaal Waterplan en het onderwerp fosfaat is opgenomen in het nieuwe hoofdstuk Bestuurlijke accenten.	Geen
143.	Waterschap De Dommel	4.7	Water Fosfaat	De huidige toestand voor fosfaat wordt weergegeven op basis van de verouderde MTR normen. Er zijn inmiddels actuele gegevens beschikbaar, gebaseerd op de normen die in het kader van de Kaderrichtlijn Water zijn opgesteld. We verzoeken u om in het definitieve plan de toetsingsresultaten gebaseerd op deze nieuwe normen op te nemen.	De toetsing aan actuele normen was bij het verschijnen van het ontwerp-PMP nog niet beschikbaar. In het definitieve PMP is de paragraaf Water vervallen, omdat nagenoeg het volledige waterbeleid is opgenomen in het Provinciaal Waterplan en het onderwerp fosfaat is opgenomen in het nieuwe hoofdstuk Bestuurlijke accenten.	Geen
144.	Waterschap Rivierenland	4.7	Water Fosfaat	De huidige toestand voor fosfaat wordt weergegeven op basis van de verouderde MTR normen. Er zijn inmiddels actuele gegevens beschikbaar, gebaseerd op de normen die in het kader van de Kaderrichtlijn Water zijn opgesteld. We verzoeken u om in het definitieve plan de toetsingsresultaten gebaseerd op deze nieuwe normen op te nemen.	De toetsing aan actuele normen was bij het verschijnen van het ontwerp-PMP nog niet beschikbaar. In het definitieve PMP is de paragraaf Water vervallen, omdat nagenoeg het volledige waterbeleid is opgenomen in het Provinciaal Waterplan en het onderwerp fosfaat is opgenomen in het nieuwe hoofdstuk Bestuurlijke accenten.	Geen
145.	Brabant Water	4.7	Water Fosfaat	De Kaderrichtlijn Water (KWR) stelt als extra doel dat achteruitgang van de grondwaterkwaliteit moet worden voorkomen	Het behalen van de KRW-doelen is onderwerp van het Provinciaal Waterplan. In dit kader vindt ook monitoring plaats. In het Provinciaal Waterplan heeft beoordeling van grondwaterlichamen conform	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				voor alle onttrekkingen van water voor menselijke consumptie. Op grond hiervan is een beoordeling op basis van monitoring van de waterkwaliteit nodig en bij negatieve trends moeten specifieke maatregelen worden genomen. Brabant Water stelt voor dat de maatregelen die de provincie neemt om overbemesting terug te dringen via gebiedsgerichte beperking van mestgiftten op de bodem en via gerichte afspraken met de agrarische sector, niet alleen in te zetten voor de ecologische doelen van de Kaderrichtlijn Water maar ook nadrukkelijk voor het andere doel van de Kaderrichtlijn, te weten: geen achteruitgang en zelfs verbetering van de grondstofkwaliteit (grond- en oppervlaktewater) voor onttrekkingen voor menselijke consumptie .	de KRW plaatsgevonden. Daarbij is al rekening gehouden met de functie van het grondwaterlichaam voor zowel ecologie alsook de drinkwaterwinningen. Wij zijn een intensief traject ingegaan met Brabant Water om voor de kwetsbare winningen zogenoemde ‘gebiedsdossiers’ op te stellen, waarin per winning de risico’s worden geïnventariseerd en beoordeeld. Indien nodig worden naar aanleiding daarvan op maat maatregelen voor de betreffende winningen genomen.	
146.	Gemeente Breda	4.7	Water WKO-instatallaties	Hoe ziet de provincie de regulering ten aanzien van de toename van WKO-installaties? De provincie wacht momenteel de regelgeving van het Rijk af maar welke kant wil de provincie uiteindelijk op? Moet er gedacht worden aan meer installaties, het voeren van regie of bijvoorbeeld inzetten op andere vormen van duurzame energie?	Energieopslagsystemen leggen beslag op de zoetwatervoorraden in de ondergrond. Een samenhangende beoordeling met andere ingrepen, zoals onttrekkingen, is daarom nodig. Binnen de bestaande regelgeving is een adequate afhandeling mogelijk en zal een aanpassing van de regelgeving weinig toevoegen. De witte vlekken in de regelgeving, zoals t.a.v. de diepe gesloten energiesystemen, dienen wel door het rijk aangepakt te worden. Binnen de bestaande plannen is voorzien in voldoende ruimte om nieuwe toepassingen mogelijk te maken, zonder dat de strategische grondwatervoorraden worden aangetast. Het provinciale beleid richt zich hierbij in het bijzonder op grootschalige samenhangende systemen met een grote energiebesparing, waarbij een duurzaam beheer is gewaarborgd. Bodemenergiesystemen dienen gezien te worden als één van de onderdelen om de gewenste reductie te realiseren.	Geen
147.	Waterschap De Dommel	4.7	Water Nitraat	Mest geeft niet alleen fosfaatproblemen voor de waterkwaliteit. Het PMP geeft geen duidelijkheid hoe de nitraatproblematiek wordt opgelost. Mogelijk wordt voorzien dat dit voldoende meelift met de fosfaataanpak?	Met het PMP richten wij ons specifiek op het overschot aan fosfaat; dit heeft een bestuurlijk accent gekregen. Maatregelen die genomen zullen gaan worden hebben direct positieve gevolgen voor de nitraatproblematiek; deze liften inderdaad mee met de fosfaataanpak.	In het PMP zal onder “Bestuurlijke accenten” een afzonderlijke paragraaf opgenomen worden over fosfaat. Zie paragraaf 5.3. (Fosfaat)
148.	Waterschap De Dommel	4.7	Water Klimaat	Ook op het gebied van klimaatadaptatie is er een relatie tussen water en het binnenstedelijk klimaat. Zo is er een koppeling te leggen tussen fijnstof, hittebubbels, binnenklimaat met stedelijk groen (daken, parken, lanen) en dus ook met water.	Wij onderschrijven de door u genoemde relatie tussen water en binnenstedelijk klimaat. De provincie heeft echter in het kader van de bezuinigingen en de kerntakendiscussie in de Agenda van Brabant besloten dat dit geen kerntaak van de provincie is. Gemeenten zijn vrij dit zelf op te pakken.	Geen
149.	SER Brabant	4.7	Water Fosfaat	Ten aanzien van het punt waterkwaliteit wordt gefocust op het verminderen van de overdaad aan fosfaat in water en bodem. De provincie wil hierover met het landbouwbedrijfsleven en waterschappen afspraken gaan maken. Inspreker adviseert dit in een breder perspectief te plaatsen door - gelet op de afname van dit soort grondstoffen - tevens in te zetten op het terugwinnen van fosfaten en het stimuleren van de benodigde kennis en innovatie op dat terrein.	Wij ondersteunen het advies van de SER volledig. Met de in het ontwerp-PMP opgenomen ambitie ‘sluiten van de fosfaatkringloop’ wil de provincie laten zien dat wij juist dat aspect als uitgangspunt nemen. Een belangrijk punt van aandacht is het – op termijn - wereldwijde tekort aan fosfaat. Dit zet extra druk op het niet alleen gesloten maken van regionale kringlopen maar het biedt ook een kans op terugwinning van fosfaat. De Omgevingsbalans van het rijk uit september 2010 spreekt zich hier ook over uit. Het landelijk mestbeleid schiet in Noord-Brabant te kort om de overdaad aan fosfaat aan te pakken. In Noord-Brabant zijn vrijwel alle zandgronden fosfaatverzadigd. De evenwichtsbemesting die in 2015 moet gelden, laat het overschot aan fosfaat zitten. De uitspoeling kan nog tientallen jaren duren en in die tijd worden water- en natuurdoelstellingen niet gehaald. Deze conclusie wordt ook getrokken in de Omgevingsbalans. Daarom vinden wij het zaak om snel mogelijk met de betrokken partijen in de provincie aan tafel te gaan zitten om dit probleem op te pakken. In 2011 willen we in samenwerking met de meest betrokken stakeholders zoals waterschappen en landbouw- en natuurorganisaties in gezamenlijk overleg een actieplan uitwerken dat in fases uitgevoerd zal worden. De eerste stappen moeten in 2011-2014 gezet worden maar wij realiseren ons dat het nog jaren zal duren eer er een acceptabel niveau van vermindering van de fosfaatinvloed is bereikt. De adviezen van de commissie Van Doorn voor een zorgvuldige veehouderij, die leidt tot een betere gezondheidssituatie voor mens en dier, zullen worden overgenomen en worden de komende jaren verder uitgewerkt en ingevuld.	Nadere toelichting aanpak fosfaat. Zie paragraaf 5.3. (Fosfaat)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					Hierin zit onder andere een maatregel om het overschot aan fosfaat weg te nemen en om de kringlopen gesloten te maken waardoor het overschot aan fosfaat zal verdwijnen. Daarbij wordt onder andere gedacht aan extra ruimte voor mestverwerkingslocaties.	
150.	Waterschap De Dommel	4.7	Water Geneesmiddelen	Waterschap De Dommel maakt zich zorgen over de effecten van dierlijke geneesmiddelen op de waterkwaliteit en het waterleven. We gaan er van uit dat u deze zorg deelt en het belang ziet om de stappen die u in dit milieuvraagstuk wilt zetten in het milieuplan op te nemen.	Wij delen de zorg van het waterschap ten aanzien van de effecten van dierlijke geneesmiddelen op de waterkwaliteit en het waterleven. Het PMP is echter niet het kader om dit te regelen. Het Provinciaal waterplan en de Kaderrichtlijn Water zijn hiervoor de geëigende kaders.	Geen
151.	Attero	4.8	Afval Energie	Als afvalverwerkend bedrijf kan Attero een actieve bijdrage leveren aan het behalen van de provinciale doelstellingen op het gebied van benutting van energie-inhoud van biomassa, hergebruik van afval en hoogwaardige inzet van secundaire materialen. Behaalde resultaten op deze gebieden dragen rechtstreeks bij aan de doelstellingen van de provincie. De vraag is hoe de provincie bij voorkeur over behaalde resultaten geïnformeerd wil worden. Daarnaast staat inspreker uiteraard open voor suggesties vanuit de provincie voor bijdragen die Attero op andere gebieden kan leveren.	Wij vinden het een goede zaak dat het bedrijf Attero een actieve bijdrage kan leveren aan provinciale doelstellingen op het gebied van benutting van energie-inhoud van biomassa, hergebruik van afval en hoogwaardige inzet van secundaire materialen. Dit draagt bij aan het bereiken van doelstellingen van de provincie. Graag worden wij geïnformeerd, op ambtelijk (via uw contactpersoon vergunningen) en zo nodig op bestuurlijk niveau (via de gedeputeerde Ecologie).	Geen
152.	Waterschap De Dommel	4.8	Afval	Enkele stortplaatsen (bijvoorbeeld in de omgeving van Oisterwijk/Tilburg en de Kampina) vormen een bedreiging in het bereiken van de waterdoelen (beekherstel en vernatting natte natuurparels). We vragen u te overwegen om in de algemene strategie tot sanering en hergebruik van stortplaatsen prioriteiten te stellen voor dit soort gebieden.	Via wet- en regelgeving is bepaald dat stortplaatsen nergens via uitspoeling een bedreiging mogen vormen voor het bereiken van waterdoelen. Prioritering voegt daar niets aan toe. Voor stortplaatsen die niet meer in gebruik zijn geldt nazorg; ook hiervoor geldt dat uitspoeling niet aan de orde mag zijn.	Geen
153.	Gemeente Breda	4.8	Afval	In paragraaf 4.8 wordt verwezen naar het Landelijk Afvalbeheerplan 2 maar de verschuiving naar ketengericht afvalbeleid is niet terug te vinden in het PMP.	Het Landelijk Afvalbeheerplan is rechtstreeks werkend en in de Wet milieubeheer is opgenomen dat ieder bestuursorgaan rekening houdt met het LAP bij het uitoefenen van de bevoegdheden krachtens deze wet voor zover het over afvalstoffen gaat. Het LAP is voor provincies al toetsingskader voor vergunningverlening, en werkt ook rechtstreeks naar gemeenten bij het uitvoeren van taken in het kader van de Wet milieubeheer (o.a. afvalinzameling). Het is daarom niet nodig het beleid uit het LAP in het PMP op te nemen.	Geen
154.	Gemeente Breda	4.8	Afval Monitoring Duurzaam Inkopen	Is monitoren van beleidsmatige verankering van hoogwaardige inzet van secundaire materialen door lagere overheden zinvol? In 2015 moeten gemeente 100% voldoen aan de criteria die gelden voor duurzaam inkopen. Het Rijk gaat dit monitoren. Wordt hier dan niet dubbel werk verricht?	AgentschapNL (voorheen SenterNovem) onderzoekt in opdracht van het Ministerie van VROM de voortgang van de doelstellingen voor duurzaam inkopen en publiceert tweejaarlijks de Monitor Duurzaam Inkopen. Deze is verschenen voor de jaren 2006, 2008 en 2010. Resultaten van de monitor van 2010 zijn inmiddels bekend. Provincie Noord-Brabant heeft op de gemonitoorde productgroepen een percentage van 100 gehaald als het gaat om duurzaam inkopen. Bij de provinciale monitoring geven wij alleen aan hoe de inzet van hoogwaardige materialen zich in Brabant ontwikkelt, gegeven de bekende data. Er wordt geen dubbel werk verricht.	Geen
155.	Gemeente Eindhoven	4.8 5.3	Afval Stortplaatsen Gremia	PMP kent m.b.t. afval mogelijk lokale bedreigingen t.a.v.: – monitoring hoogwaardig hergebruik steenachtig materiaal lagere overheden: sturing via duurzaam inkopen. – inzet/ betrokkenheid B5 en MOLO wordt gemist bij advisering VROM inzake afvalbeheer en VROM traject verduurzaming stortplaatsen	Er is een VROM-project herziening van het Stortbesluit Bodembescherming en bijbehorende Uitvoeringsregeling. De herziening betreft de regelgeving voor de huidige operationele stortplaatsen voor generiek afval, in totaal ca. 50 locaties in Nederland waarvan 9 in Noord-Brabant. De provincies zijn door VROM betrokken als bevoegd gezag voor de milieuvergunningen van de stortplaatsen, en de Vereniging Afvalbedrijven is door VROM betrokken als vertegenwoordiging van de exploitanten van de stortplaatsen. Als provincie gaan wij door met overleg en afstemming met VROM over dit onderwerp. In het PMP hebben wij dit in algemene zin genoemd in 4.8.4 als “Advisering VROM inzake afvalbeheer”. Datzelfde geldt voor onze inzet via het MOLO zoals is genoemd in 5.3. M.b.t. B5 zal een passage toegevoegd worden. De minister van VROM heeft de wettelijke taak (Wet milieubeheer hoofdstuk 10, art. 10.8) bij het vaststellen van het afvalbeheersplan instanties te betrekken die representatief zijn voor gemeentebesturen en voor provinciebesturen. Voor gemeenten betreft de Minister de Vereniging Nederlandse Gemeenten, voor provincies het Interprovinciaal Overleg. De advisering van provincies	Toevoegen – naast MOLO - van B5 bij Kennis en verbinding. Aandacht voor duurzame inkoop in paragraaf Duurzame ontwikkelingen. Zie paragraaf 6.3 (Kennis en verbinding) en 6.4 (Duurzame ontwikkeling)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					betreft voornamelijk het beleid voor vergunningverlening van afvalbedrijven waarvoor de provincies bevoegd gezag zijn. Ten aanzien van de hoogwaardige inzet van steenachtig materialen in eigen provinciale werken wordt bijzondere aandacht gegeven voor duurzaam inkopen. Secundaire bouwstoffen worden hergebruikt of verwerkt in innovatieve materialen ter vervanging van primaire bouwgrondstoffen zoals zand en grind.	
156.	Waterschap Aa en Maas	4.8	Afval Energie	Waterschap Aa en Maas ziet vanuit waterbeheer aanknopingspunten voor uw streven naar meer energiewinning uit (lokale) organische afvalstoffen/biomassa en maximale benutting energie uit afval/biomassa. Maaiselspecie, vrijkomend bij het onderhoud van de waterlopen, kan een mogelijke bron vormen voor lokale energiewinning. Door anders om te gaan met maaiselspecie van waterlopen kan bovendien de uitspoeling van voedingsstoffen worden gereduceerd.	Het provinciale beleid t.a.v. energie is opgenomen in de Energieagenda. Daarin wordt specifiek aandacht geschonken aan de biobased economy. Daarbij gaat het onder meer over de inzet van biomassa afkomstig uit dierlijke en plantaardige restproducten. De provincie wil zich inzetten voor innovatie ter verduurzaming van grondstoffen en voor innovatieve toepassing van biomassa voor de energievoorziening. Bij de verwerking van maaiselspecie constateren wij dat er zich een ander probleem voordoet. Bij de vergisting hiervan ontstaat een restproduct (digestaat) dat in de huidige situatie de status van afval heeft. Of wel of geen sprake is van een afvalstof, wordt bepaald door Europese regelgeving. Dit probleem wordt opgepakt via provinciale deelname aan het opstellen en uitvoeren van het Landelijke Afvalbeheerplan (LAP). Sommige organische stoffen kunnen worden meevergist met mest (co-vergisting), waarbij het digestaat als meststof toegepast kan worden. Met het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie wordt overleg gevoerd om de lijst van toegelaten organische stoffen voor co-vergisting uit te breiden.	Geen
157.	Waterschap Brabantse Delta	4.8	Afval Lozingen	Waterschap Brabantse Delta verzoekt de effecten van afval op water (paragraaf 4.8.1) op te nemen. De afvalverwerkende sector heeft lozingen met een hoog risicoprofiel. Bij incidenten kan de werking van een rwzi van het waterschap volledig verstoord worden. De provincie heeft hierbij met de nieuwe wetgeving grotendeels de vergunningverlenende bevoegdheid gekregen.	Sinds december 2009 is de beoordeling en regels van een lozing op het rioolstelsel opgenomen in de Wm-vergunning. Voorheen beoordeelde het waterschap deze lozingen op basis van de Wvo. Met deze wijziging is ook het toetsingskader voor rioollozingen opgenomen in de Wm en maakt in voorkomende gevallen dus onderdeel uit van de toetsing van een aanvraag om milieuvergunning. Daarnaast heeft het waterschap een wettelijke rol in de vergunningprocedure en kan zij zelfs bindende voorschriften op laten nemen in onze Wm-vergunning (inmiddels Wabo-vergunning). Wij doen daarvoor een beroep op de kennis en ervaring van de waterschappen. Zij kunnen ons in dit kader een bindend advies geven met daarbij behorende voorschriften. Er zijn hiertoe binnen Brabant Dienstverleningsovereenkomsten gesloten met de waterschappen. Daarom vinden wij een aanvullend toetsingskader in het PMP niet nodig.	Geen
158.	Waterschap Brabantse Delta	4.8	Afval Energie	Waterschap Brabantse Delta ziet vanuit waterbeheer aanknopingspunten voor uw streven naar meer energiewinning uit (lokale) organische afvalstoffen/biomassa en maximale benutting energie uit afval/biomassa. Maaiselspecie, vrijkomend bij het onderhoud van de waterlopen, kan een mogelijke bron vormen voor lokale energiewinning. Door anders om te gaan met maaiselspecie van waterlopen kan bovendien de uitspoeling van voedingsstoffen worden gereduceerd.	Het provinciale beleid t.a.v. energie is opgenomen in de Energieagenda. Daarin wordt specifiek aandacht geschonken aan de biobased economy. Daarbij gaat het onder meer over de inzet van biomassa afkomstig uit dierlijke en plantaardige restproducten. De provincie wil zich inzetten voor innovatie ter verduurzaming van grondstoffen en voor innovatieve toepassing van biomassa voor de energievoorziening. Bij de verwerking van maaiselspecie constateren wij dat er zich een ander probleem voordoet. Bij de vergisting hiervan ontstaat een restproduct (digestaat) dat in de huidige situatie de status van afval heeft. Of wel of geen sprake is van een afvalstof, wordt bepaald door Europese afvalstoffen. Dit probleem wordt opgepakt via provinciale deelname aan het Landelijke Afvalbeheerplan (LAP). Sommige organische stoffen kunnen worden meevergist met mest (co-vergisting), waarbij het digestaat als meststof toegepast kan worden. Met het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie wordt overleg gevoerd om de lijst van toegelaten organische stoffen voor co-vergisting uit te breiden.	Geen
159.	Waterschap De Dommel	4.8	Afval Energie	Waterschap Brabantse Delta ziet vanuit waterbeheer aanknopingspunten voor uw streven naar meer energiewinning uit (lokale) organische afvalstoffen/biomassa en maximale benutting energie uit afval/biomassa. Maaiselspecie, vrijkomend bij het onderhoud van de waterlopen, kan een mogelijke bron vormen voor lokale energiewinning. Door anders om te gaan met maaiselspecie van waterlopen kan bovendien de uitspoeling van voedingsstoffen worden gereduceerd.	Het provinciale beleid t.a.v. energie is opgenomen in de Energieagenda. Daarin wordt specifiek aandacht geschonken aan de biobased economy. Daarbij gaat het onder meer over de inzet van biomassa afkomstig uit dierlijke en plantaardige restproducten. De provincie wil zich inzetten voor innovatie ter verduurzaming van grondstoffen en voor innovatieve toepassing van biomassa voor de energievoorziening. Bij de verwerking van maaiselspecie constateren wij dat er zich een ander probleem voordoet. Bij de vergisting hiervan ontstaat een restproduct (digestaat) dat in de huidige situatie de status van afval heeft. Of wel of geen sprake is van een afvalstof, wordt bepaald door Europese afvalstoffen. Dit probleem wordt opgepakt via provinciale deelname aan het Landelijke Afvalbeheerplan (LAP). Sommige organische stoffen kunnen worden meevergist met mest (co-vergisting), waarbij het digestaat als meststof toegepast kan worden. Met het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie wordt	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					overleg gevoerd om de lijst van toegelaten organische stoffen voor co-vergisting uit te breiden.	
160.	Waterschap Rivierenland	4.8	Afval Energie	Waterschap Brabantse Delta ziet vanuit waterbeheer aanknopingspunten voor uw streven naar meer energiewinning uit (lokale) organische afvalstoffen/biomassa en maximale benutting energie uit afval/biomassa. Maaiselspecie, vrijkomend bij het onderhoud van de waterlopen, kan een mogelijke bron vormen voor lokale energiewinning. Door anders om te gaan met maaiselspecie van waterlopen kan bovendien de uitspoeling van voedingsstoffen worden gereduceerd.	Het provinciale beleid t.a.v. energie is opgenomen in de Energieagenda. Daarin wordt specifiek aandacht geschonken aan de biobased economy. Daarbij gaat het onder meer over de inzet van biomassa afkomstig uit dierlijke en plantaardige restproducten. De provincie wil zich inzetten voor innovatie ter verduurzaming van grondstoffen en voor innovatieve toepassing van biomassa voor de energievoorziening. Bij de verwerking van maaiselspecie constateren wij dat er zich een ander probleem voordoet. Bij de vergisting hiervan ontstaat een restproduct (digestaat) dat in de huidige situatie de status van afval heeft. Of wel of geen sprake is van een afvalstof, wordt bepaald door Europese afvalstoffen. Dit probleem wordt opgepakt via provinciale deelname aan het Landelijke Afvalbeheerplan (LAP). Sommige organische stoffen kunnen worden meevergist met mest (co-vergisting), waarbij het digestaat als meststof toegepast kan worden. Met het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie wordt overleg gevoerd om de lijst van toegelaten organische stoffen voor co-vergisting uit te breiden.	Geen
161.	Waterschap Rivierenland	4.8	Afval Lozingen	Waterschap Rivierenland verzoekt u de effecten van afval op water (paragraaf 4.8.1) op te nemen. De afvalverwerkende sector heeft lozingen met een hoog risicoprofiel. Bij incidenten kan de werking van een rwzi van het waterschap volledig verstoord worden. De provincie heeft hierbij met de nieuwe wetgeving grotendeels de vergunningverlenende bevoegdheid gekregen.	Sinds december 2009 is de beoordeling en regels van een lozing op het rioolstelsel opgenomen in de Wm-vergunning. Voorheen beoordeelde het waterschap deze lozingen op basis van de Wvo. Met deze wijziging is ook het toetsingskader voor rioollozingen opgenomen in de Wm en maakt in voorkomende gevallen dus onderdeel uit van de toetsing van een aanvraag om milieuvergunning. Daarnaast heeft het waterschap een wettelijke rol in de vergunningprocedure en kan zij zelfs bindende voorschriften op laten nemen in onze Wm-vergunning (inmiddels Wabo-vergunning). Wij doen daarvoor een beroep op de kennis en ervaring van de waterschappen. Zij kunnen ons in dit kader een bindend advies geven met daarbij behorende voorschriften. Er zijn hiertoe binnen Brabant Dienstverleningsovereenkomsten gesloten met de waterschappen. Daarom vinden wij een aanvullend toetsingskader in het PMP niet nodig.	Geen
162.	Gemeente Breda	4.9	Stortplaatse n	Pagina 39 vermeldt: “Het betreft circa 600 voormalige stortplaatsen met een omvang van circa 1.200 ha waar na 1 september 1996 geen afval meer is gestort. Zij vallen onder het landelijke project Nazorg Voormalige Stortplaatsen (NAVOS). De nazorg van stortplaatsen wordt geregeld via het bodembeleid.” Wat gaat de provincie hier dan nog aan doen? Is het wellicht logisch wanneer de provincie (als bevoegd gezag voor kleine gemeenten) dit tezamen met de gemeenten als bevoegde gezagen oppakt?	In aanvulling op het landelijke NAVOS traject, dat is afgerond, voert de provincie Noord-Brabant aanvullend onderzoek uit bij een aantal voormalige stortplaatsen. De betreffende gemeenten zijn hierbij betrokken. Indien hieruit blijkt dat er in de bestaande situatie sprake is van dusdanige risico’s dat er maatregelen getroffen moeten worden, zal dat plaatsvinden binnen de kaders van de Wet bodembescherming (Wbb). Ook daarbij zullen de betreffende gemeenten betrokken worden. In het geval dat er nieuwe activiteiten op een stortplaats worden gepland, dient hiervoor ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie Noord-Brabant in het kader van de regelgeving in de PMV (Provinciale Milieuverordening). De betreffende gemeenten worden betrokken bij de te doorlopen procedure.	Geen
163.	SEPH	5	Handhaving	De in hoofdstuk 5 beschreven Uitvoeringstrategie kan de handhavingsamenwerking op meerdere niveaus ondersteuning bieden. Zowel op het niveau van instrumenten (handhaving) als het verbinden en het gebiedsgericht werken.	Wij zijn verheugd dat onze uitvoeringsstrategie de handhavingssamenwerking versterkt.	Geen
164.	Gemeente Heusden	5.1	Kerntaken	In hoofdstuk 5 van het PMP worden de diverse sporen die de provincie gaat volgen, helder uitgelegd. Toch vindt er weinig uitdieping plaats van de rol die van de verschillende partners in het beleid wordt verwacht. De gemeente Heusden acht het van belang dat zij een beeld heeft van wat er van haar wordt verwacht. Het ontwerp-PMP geeft hieromtrent onvoldoende helderheid.	De gemeente vindt dat de provincie haar rol in hoofdstuk 5 helder heeft uitgelegd maar niet wat er van de verschillende partners wordt verwacht. Dit is een bewuste keuze; wij willen de partijen niet gaan voorschrijven hoe zij hun rol kunnen of moeten oppakken. De provincie concentreert zich op haar wettelijke taken en bestuurlijke afspraken en laat haar bovenwettelijke ondersteuning naar derden, zoals gemeenten, los. Dit geeft die partijen meer ruimte om eigen beleid neer te zetten.	Geen
165.	Gemeente Breda	5.2	Deregulerin g	In het kader van de aandacht voor deregulering is het opvallend dat hier niet nader op de wet modernisering MER wordt ingegaan.	De modernisering van de m.e.r.-regelgeving is sinds 1 juli 2010 verankerd in de Wet Milieubeheer. Deze nieuwe kaders zijn voor ons (uiteraard) leidend. De tekst in het PMP past naar ons oordeel binnen deze kaders. De milieueffectrapportage blijft voor de provincie een belangrijk instrument om het milieubelang adequaat mee te nemen in de (provinciale) besluitvorming. In paragraaf 5.2 is procesmatig aandacht besteed aan de rol van de milieueffectrapportage in het kader van het milieubeleid. Tevens is er een zin gewijd aan de veranderingen vanaf 1 juli 2010 over de eenvoudige en ingewikkeldere procedures. Van belang is het om de milieueffectrapportage te noemen als instrument om milieugevolgen in een vroeg stadium te analyseren en te beoordelen, maar het PMP	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					is niet het kader om daar uitvoerig op in te gaan.	
166.	BMD Advies Zuid- Nederland	5.2	Duurzaamheid Monitoring	De milieuthema's gezondheid en duurzaamheid zijn ten aanzien van monitoring (nog) niet ingevuld. Voor wat betreft duurzaamheid stelt BMD Advies voor dat de provincie een ambitieniveau vastlegt op basis van de prestatie-ladder, de certificatienorm voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen die gebaseerd is op de ISO 26000.	M.b.t. gezondheid zullen wij verschillende indicatoren opnemen die een relatie hebben met gezondheid, te weten: - Externe veiligheid: percentage mensen dat zich zorgen maakt over externe veiligheidsrisico's - Luchtkwaliteit: concentratie fijnstof, stikstofdioxide, benzeen en ozon op lokaal niveau - Geur: aantal geurgehinderden - Geluid: aantal geluidgehinderden en aantal slaapgestoorden - Bodem: aantal locaties met ernstige bodemverontreiniging met risico's voor de mens - Stortplaatsen: aantal stortplaatsen waarvan risico's aanvaardbaar zijn voor de omgeving Daarnaast wordt via provinciale gezondheidskaarten een indicatie gegeven waar in de provincie locaties zijn waar de druk door milieubelasting op de leefomgeving dusdanig is dat extra aandacht is vereist. M.b.t. duurzaamheid wordt in de Duurzaamheidbalans van Brabant, die iedere vier jaar gepubliceerd wordt, een integraal beeld geschetst van de situatie in de provincie op economisch, ecologisch en sociaal gebied. Deze duurzaamheidsbalans geeft een beeld van de duurzaamheid van de provincie als geheel (dus niet alleen provinciaal beleid). Momenteel zijn we bezig de duurzaamheidbalans verder te ontwikkelen om dit instrument te verbeteren.	Verduidelijken monitoring duurzaamheid en gezondheid; hierbij tevens aandacht besteden aan de provinciale gezondheidskaarten. Zie paragraaf 5.4 (Monitoring)
167.	BMD Advies Zuid Nederland	5.2	Duurzame inkoop	Het thema duurzaam inkopen is onderbelicht. Het streven om in 2015 voor de volledige 100% duurzaam in te kopen, is niet verwoord in het PMP, evenals de invulling hoe dit te bereiken. Er is alleen onder hoofdstuk 4.8 Afval melding gemaakt dat afvalbeleid te verbinden met thema's zoals duurzaam inkopen. We zien graag deze ambitie op het gebied van duurzaam inkopen.	De doelstelling van de provincie Noord-Brabant is 50% duurzaam inkopen in 2010 met de ambitie om in 2015 100% duurzaam in te kopen. Dit is vastgelegd en terug te vinden in: - het vigerende inkoopbeleid provincie Noord-Brabant, GS besluit 31 mei 2006 - het Klimaat-Energieakkoord tussen rijk en provincies, ondertekend door de provincie (gedeputeerde P.Rüpp) op 14 januari 2009 - de deelnameverklaring 'duurzaam inkopen'; ondertekend door de provincie (CdK,J.May-Weggen) op 31 augustus 2009	Toevoegen tekst over duurzaam inkopen. Zie paragraaf 6.4 (Duurzame ontwikkeling)
168.	Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid	5.2	Gezondheid GES	Uit Hoofdstuk 5 blijkt dat de provincie haar krachten wil bundelen op basis van doorzettingsmacht. Ook hier ontbreekt de verbindende beschrijving met de ambitie voor een gezonde en veilige leefomgeving. Deze ambitie zou veel meer gebruikt kunnen worden als motivatie om kennis te verspreiden en verbindingen/samenwerking tot stand te brengen. Er bestaan volgens Bureau GMV meer mogelijkheden om in samenwerking en afstemming tot een meer gezonde en veilige leefomgeving te komen, dan tot nu toe aangegeven wordt in het PMP. Mogelijkheden moeten worden nagegaan om gezondheidsaspecten expliciet mee te nemen bij de vergunningverlening en bij op te stellen milieueffectrapportages. Het meer toepassen van het instrument GES kan daartoe al een eerste aanzet zijn. Daarnaast kan bureau GMV op grond van haar expertise adviseren bij het opstellen en vaststellen van gezondheidsindicatoren, die te gebruiken zijn bij de diverse genoemde milieuthema's.	Onze (on)mogelijkheden worden grotendeels bepaald door wet- en regelgeving. De provincie heeft een beperkte taak en rol bij het opstellen en uitbreiden van toetsingskaders van de milieuvergunning. Het is wel de taak van de provincie alert te zijn op mogelijke onvolkomenheden en deze onder de aandacht te brengen en daarbij de juiste partners te zoeken. Het is nu al bij veel situaties verplicht om gezondheid expliciet mee te nemen bij vergunningen en bij een MER. De jurisprudentie die in de loop der jaren is ontstaan laat zien dat de invloed hiervan alleen maar groter is geworden. Besloten is expliciet rekening te houden met gezondheid bij infrastructurele projecten en de negen provinciale gebiedsontwikkelingen zoals vastgelegd in de Strucuurvisie. Wij zullen dit in het PMP aangeven. In de Toestand van het Brabantse Milieu zal aandacht geschonken worden aan de GES-methodiek. In het PMP zullen wij verschillende indicatoren opnemen die een relatie hebben met gezondheid; daarnaast zijn in de Duurzaamheidbalans diverse indicatoren opgenomen m.b.t. gezondheid. - Externe veiligheid: percentage mensen dat zich zorgen maakt over externe veiligheidsrisico's - Luchtkwaliteit: concentratie fijnstof, stikstofdioxide, benzeen en ozon op lokaal niveau - Geur: aantal geurgehinderden - Geluid: aantal geluidgehinderden en aantal slaapgestoorden - Bodem: aantal locaties met ernstige bodemverontreiniging met risico's voor de mens - Stortplaatsen: aantal stortplaatsen waarvan risico's aanvaardbaar zijn voor de omgeving Krachtenbundeling is wat de provincie ook wil. Inmiddels wordt hieraan gevolg gegeven door de oprichting van een werkgroep m.b.t. luchtkwaliteit en gezondheid. In deze werkgroep participeren gemeenten, GMV en provincie.	Ambitie m.b.t. gezondheid verduidelijken.Informatie opnemen over gezondheidsindicatoren in de Duurzaamheidbalans. Zie paragraaf 5.1 (Gezondheid) en 5.4 (Monitoring)
169.	SEPH	5.2	Handhaving	De inzet van het instrument handhaving is meer dan repressief optreden. Wat betreft het leggen van verbindingen heeft Brabant een zeer goed handhavingssnetwerk. Om de milieudoelen uit het PMP te bereiken zijn allianties nodig met andere partijen. Door vanuit het PMP een verbinding te leggen naar de Brabantse handhavingssamenwerking kan met de inzet van	Milieuhandhaving is één van de speerpunten behorende bij het bestuursakkoord 2011-2014. Hierbij wordt ingezet op verbetering van het naleefgedrag. Daarnaast heeft de provincie een traject opgestart om toezicht en handhaving eerder en beter te betrekken bij beleidsontwikkeling en –uitvoering. Dit is echter breder dan alleen het milieuwerkveld. Ook het sluiten van allianties met partners is een belangrijk aandachtspunt van de provincie.	Vermelden extra inzet op handhaving in PMP. Zie paragraaf 6.2 (Klassieke instrumenten), onder Vergunningverlening en

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				het instrument handhaving als het aanbrengen van een relatie naar de thema's (Speerpunten), een koppeling worden gemaakt die de doelbereiking versterkt. Waar mogelijk zal de handhavingsamenwerking in samenspraak met haar partners op uitnodiging hier een bijdrage aan leveren.		Handhaving.
170.	BZW	5.2	Handhaving	Handhaving: audits van gecertificeerde milieuzorgsystemen worden nog te weinig gebruikt bij milieuhandhaving, terwijl dit zowel overheid als bedrijfsleven tijd en geld zou kunnen besparen.	In het toezicht stellen wij vast dat bedrijven met een gecertificeerd milieumanagementsysteem de regelgeving nauwelijks beter naleven dan bedrijven zonder zo'n systeem. Een verklaring hiervoor is dat dergelijke systemen onvoldoende mechanismen bevatten voor de borging en continue verbetering van de naleving. Anders gezegd: een milieumanagementsysteem is onvoldoende geschikt voor het managen van de naleving. De Stichting Coördinatie Certificatie Milieu- en arbomanagementsystemen (die onder meer 'spelregels' opstelt waaraan aangesloten certificatie-instellingen zich bij het certificeren dienen te houden) onderschrijft deze verklaring. Een milieumanagementsysteem alleen is daarom onvoldoende om te kunnen vertrouwen op goed nalevingsmanagement, maar biedt daarvoor wel een uitstekende basis. Met een aantal extra systeemeisen is het mogelijk het systeem voor milieumanagement ook te gebruiken voor goed nalevingsmanagement. In het project Syteemgericht toezicht zijn deze aanvullende systeemeisen geformuleerd. Wij zijn bevoegd gezag voor (het milieudeel van) ca 850 Wabo-inrichtingen. Hiervan beschikken ca 75 ondernemingen over een gecertificeerd milieuzorgsysteem. Binnen het kader van ons project investeren thans 22 ondernemingen met in totaal 33 vestigingen in het verbeteren van hun nalevingsmanagement. Bij een aantal daarvan verwachten wij al dit jaar systeemgericht toezicht te houden waarbij we dus gebruik gaan maken van het (uitgebouwde milieu)managementsysteem van het bedrijf. Wij hopen dat meer bedrijven in nalevingsmanagement gaan investeren zodat we dit nieuwe toezichtsinstrument breder kunnen inzetten en de toezichtslast voor bedrijven en overheid nog verder kunnen verminderen.	Vermelden bij "vergunning-verlening & handhaving" Zie paragraaf 6.2 (Klassieke instrumenten), onder vergunningverlening en handhaving.
171.	BMD Advies Zuid-Nederland	5.2	Wabo	Bij de ontwikkelingen omtrent vergunningverlening en handhaving wordt gesteld dat met de inwerkingtreding van de Wabo de taak van de provincie als bevoegd gezag wijzigt. De regierol geldt niet meer uitsluitend voor het milieuaspect van de vergunning maar voor de gehele fysieke leefomgeving. BMD Advies wil daaraan toevoegen dat de taak van de provincie alleen verandert in situaties waarbij Gedeputeerde Staten bevoegd gezag zijn en niet bij situaties waarbij de gemeente bevoegd gezag is.	Het is juist dat de regierol van de provincie bij de invoering van de Wabo met name verandert in situaties waarbij Gedeputeerde Staten bevoegd gezag zijn. In situaties waar de gemeente het Wabo bevoegde gezag is, houdt de provincie haar taken uitsluitend voor het milieuaspect. Echter, er zijn ook situaties, zoals bij een provinciaal inpassingsplan, waarbij Gedeputeerde Staten kunnen besluiten om voor de Wabo vergunningen zelf het bevoegde gezag te zijn, totdat de wijziging in de gemeentelijke bestemmingsplannen zijn opgenomen.	Toevoegen dat taak provincie alleen verandert als de provincie bevoegd gezag is. Zie paragraaf 6.2 (Klassieke instrumenten), onder Vergunningverlening en Handhaving.
172.	Gemeente Eindhoven	5.3	Gremia	Instrumenten: Kennis en verbinding; MOLO-R(egio's) wordt genoemd bij voorbereiding agenda. Betrokkenheid B5 en BrabantStad wordt gemist.	Het MOLO is voor ons een belangrijk overlegorgaan m.b.t. dit onderwerp. De B5 spitst zich toe op BrabantStad. Wij zullen waar mogelijk het PMP of activiteiten daaruit agenderen bij de B5. In het PMP zullen wij bij 5.3 een tekst hierover toevoegen.	Toevoegen – naast MOLO – van B5 en BrabantStad bij Kennis en verbinding. Zie paragraaf 6.3 (Kennis en ontwikkeling)
173.	Gemeente Tilburg	5.4	Samenwerking Mutual Gains Approach	De provincie spreekt de ambitie uit om integraal samen te werken met overheden, maatschappelijke organisatie en bedrijfsleven op basis van gezamenlijk gestelde doelen en volgens het zogenaamde "Mutual gains approach". Er zullen o.a. nieuwe convenanten gesloten worden. De provincie is dan één van de partijen en dus niet altijd de belangrijkste, meest bepalende partij. Dit sluit prima aan bij onze "social innovation" aanpak.	Wij zijn het met de gemeente eens dat bij de inzet van de "Mutual gains approach" de provincie niet bij voorbaat de bepalende partij is. In sommige gevallen zijn wij initiatiefnemer, soms regisseur en in andere situaties zijn wij één van velen. Dit hebben wij in hoofdstuk 5 nader uitgewerkt. Wij zijn in ieder geval verheugd dat de "Mutual gains approach" prima aansluit bij de "social innovation" aanpak van de gemeente.. De prvincie hecht aan de Mutual Gains Approach als manier van werken en heeft in dit onder de noemer belangenmanagement een plaats gegeven in haar opleidingsprogramma.	Geen
174.	ZLTO	5.6	Biologische landbouw	Biologische landbouw stimuleren is prima, maar daar moet volgens de ZLTO de markt leidend in zijn en niet het milieu- of ruimtelijke ordeningsbeleid van de provincie. Het gaat er namelijk om dat biologische ondernemers een duurzaam inkomen kunnen realiseren. Bovendien is in de ogen van de ZLTO de meeste milieuwinst te halen, door de totale landbouw te laten verduurzamen. De reguliere	Het stimuleren van biologische landbouw dient meerdere doelen dan alleen het inkomen van de biologische ondernemers, maar zoals al aangegeven in paragraaf 5.6 van het ontwerp-PMP verwachten wij dat de markt dit zelfstandig, zonder provinciale steun, doorzet. Wij onderschrijven de mening van de ZLTO dat de meeste milieuwinst is te halen door de totale landbouw te laten verduurzamen en dat de reguliere landbouw nog veel van de biologische landbouw kan leren. Wij hebben dan ook in het PMP aangegeven dat "Duurzame ontwikkeling van de land- en	Geen

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
				landbouw kan daarbij veel van de biologische landbouw leren.	tuinbouwsector levert een essentiële bijdrage aan de duurzame ontwikkeling van het Brabantse platteland en de aanverwante agrofoodsector”.	
175.	Gemeente Eindhoven	5.6	Energietransitie	Doelgroepenaanpak: bij duurzame ontwikkeling land- en tuinbouw kan in de energietransitie nadrukkelijk en substantieel worden bijgedragen in termen van biobased economy en productie van warmte (en stroom).	Wij zijn het met de inspreker eens. Wij zullen in het PMP bij 5.6 een zin toevoegen over de mogelijkheden van energietransitie met biobased economy en de productie van warmte en stroom. Uitwerking van deze onderwerpen vindt plaats via de EnergieAgenda en niet via het PMP.	Zin toevoegen over energie-transitie met biobased economy en de productie van warmte en stroom. Zie paragraaf 6.6 (Doelgroepenaanpak)
176.	Gemeente Breda	5.7	Dereguleri ng PMV	Hoewel aan de ene kant duidelijk uit het PMP blijkt welke taken de provincie niet meer oppakt, is het aan de andere kant onduidelijk hoe het precies staat met de deregulering. Op het vlak van deregulering is het wenselijk dat aangegeven wordt welke voorschriften, die vanuit de Provinciale Milieuverordening (PMV) voortvloeien, uitgedund zijn.	Dit PMP leidt niet tot uitdunning van de voorschriften in de PMV.	Geen
177.	Gemeente Geertruidenberg	5.7	Deregulerin g	In paragraaf 5.7 (verlagen regeldruk bedrijven) wordt enkel verwezen naar de komst van de WABO en de ICT-oplossingen. De vraag is of dit nu werkelijk een verlaging dan wel een vermindering is van de regeldruk. De gemeente Geertruidenberg zou hier graag, evenals bij de andere milieuthema’s, de ambities van de provincie willen zien en ook een paragraaf met “Wat gaan we doen in 2011 en 2014”. Vraagstukken hierbij zijn: ‘Hoe denkt de provincie de regeldruk daadwerkelijk te verlagen en hoe concreet wordt dit opgepakt’. De gemeente Geertruidenberg zou dit graag SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden) uitgewerkt zien.	Indien het mogelijk is om heel concreet maatregelen te benoemen om te komen tot een vermindering van de regeldruk dan is dit bij de milieuthema’s opgenomen. De Subsidieregeling ‘Zonebeheer in Noord-Brabant 2010-2012’ voor zonebeheer en het opstellen van zonebeheersplannen bij gemeenten uit paragraaf 4.4 is hier een goed voorbeeld van. Uit recent onderzoek is gebleken dat het opstellen van zonebeheersplannen positief kan bijdragen aan het stroomlijnen van papieren geluidsruimte en daarmee bijdraagt aan het verminderen van regeldruk voor bedrijven. Ook op het gebied van het verlagen van de toezichtslast worden grote stappen gezet. Met systeemgericht toezicht kijken we niet uitsluitend naar de feitelijke naleving van wet- en regelgeving maar leggen we de focus meer op de wijze waarop de naleving door een bedrijf is zeker gesteld en wordt verbeterd. Gebleken is dat hierdoor de toezichtslast afneemt, zowel voor het bedrijfsleven als voor de overheid. In tweede instantie wordt de vraag gesteld of de komst van de Wabo en ICT-oplossingen een werkelijke verlaging is van de regeldruk bij bedrijven. In het PMP staat niet dat de Wabo en nieuwe ICT-oplossingen tot een verlaging van de regeldruk gaan zorgen maar er liggen op dat vlak echter wel kansen. Het verlagen van de regeldruk voor het bedrijfsleven heeft en houdt de aandacht van de provincie Noord-Brabant.	In paragraaf Verlagen regeldruk een verwijzing opnemen naar project Zonebeheer en Systeemgericht Toezicht. Zie paragraaf 6.7.(Verlagen regeldruk)
178.	Gemeente Heusden	6	Communica tie	Tenslotte missen we een overzichtelijke tabel waarin alle voorgenomen acties worden samengevat.	Wij kiezen ervoor om het PMP zo beknopt mogelijk te houden. Alle acties zijn per thema weergegeven. Na vaststelling van het PMP kan het via internet geraadpleegd worden.	Geen
179.	Gemeente Heusden	6	Middelen	Op pag. 50 staat een tabel waarin wordt weergegeven welke middeleninzet er is gepland voor de verschillende milieuthema’s. Inspreker vraagt zich af hoe geplande activiteiten voor geur, licht en (vanaf 2012) klimaat kunnen worden bewerkstelligd als daar geen middelen tegenoverstaan. Dat er een afbouw plaatsvindt van middelen op het thema ‘klimaat’ vindt inspreker een verkeerd signaal en een zorgwekkende ontwikkeling.	Op de thema’s geur en licht wordt een ambtelijke inzet gepleegd om te voldoen aan wettelijke taken en bestuurlijke afspraken. Er lopen geen projecten waar geld in is gestoken en er worden ook geen projecten voorzien of gepland waar financiën mee gemoeid zullen zijn. Dit verklaart waarom de financiële inzet op deze thema’s overeen komt met nul euro’s. Monitoringsactiviteiten voor geur en licht worden gefinancierd vanuit het budget voor monitoring. De provincie voert geen zelfstandig klimaatbeleid, maar laat het thema klimaat onderdeel uitmaken van andere beleidsterreinen zoals energie- en economisch beleid, verkeer- en vervoersbeleid, ruimtelijk-, water- en natuurbeleid. In het ruimtelijk-, water- en natuurbeleid wordt de randvoorwaarde klimaatbestendigheid (klimaatadaptatie) uitgewerkt en uitgevoerd. De structuurvisie is erop ingericht dat het water- en natuursysteem meer wordt afgestemd op de gevolgen van de klimaatverandering. De waterbergingsgebieden en de groen-blauwe zones spelen hierin een rol. Realisatie van multifunctioneel landgebruik binnen groen-blauwe zones is een taak waarvoor waterschappen, landbouwers, terreinbeheerders, gemeenten en provincie gezamenlijk aan de lat staan. Via het energie- en economisch beleid, verkeer- en vervoersbeleid en ruimtelijk beleid wordt een bijdrage geleverd aan de vermindering van broeikasgasemissies: stimulering van efficiënt energiegebruik en duurzame energiebronnen (klimaatmitigatie). Met het PMP en de Energieagenda 2010-2020 stuurt de provincie aan op actieve betrokkenheid en	M.b.t. klimaat verwijzingen opnemen naar overige beleidsterreinen. Zie paragraaf 1.3 (Visie en uitgangspunten) In hoofdstuk 7 (Financiën) zal worden opgenomen dat in de tabel alleen de direct aan milieu gerelateerde middelen zijn opgenomen en niet de personele formatie (ambtelijke inzet). Zie hoofdstuk 7 (Financiën)

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					regie op het thema energietransitie, in overeenstemming met de Agenda van Brabant. In de Energieagenda 2010-2020, die 1 oktober 2010 door de Provinciale Staten is goedgekeurd, zijn onder andere de speerpunten de opzet van effectieve bedrijvenclusters voor de ontwikkeling van zonneceltechnologie en voor biobased economy opgenomen. Via de eerste tranche van de Investeringsagenda is financiering vrijgemaakt voor de genoemde innovatieve bedrijvenclusters. Deze investeringen zullen op termijn ook reductie van broeikasgasemissies geven. Hiermee levert de provincie ook een bijdrage aan de klimaatdoelstellingen. Er liggen in Brabant volop kansen om ook invulling te geven aan de thema's binnen de Energieagenda, waarvoor binnen de 1e tranche van de Investeringsagenda nog geen middelen zijn vrijgemaakt (restwarmte, biobased economy en koppeling met mesttransitie). Op dit moment worden de mogelijkheden verkend om deze ontwikkelingen en projecten te faciliteren vanuit bv. het Ontwikkelbedrijf. Verder kunnen/zullen deze thema's uit de energieagenda ook worden uitgewerkt via gebiedsopgaven en ontwikkelopgaven. Daarmee geven wij klimaatbeleid als onderdeel van ons totale beleid een belangrijke plaats. Andere aspecten van klimaatadaptie (bijv. t.a.v. hittestress) zijn echter zeer lokaal.	
180.	Gemeente Breda	6	Middelen Licht Geur	Overzicht financiën op pagina 50: geen bedragen begroot voor licht en geur. Toch worden er vanuit de provincie activiteiten aangekondigd op deze gebieden.	De tabel met financiën is een inventarisatie van de nu beschikbare middelen. Voor licht worden er geen nieuwe projecten opgestart en datzelfde geldt voor geur. In de begroting staat niet de ambtelijke inzet vermeld. De provinciale activiteiten zijn gebaseerd op de ambtelijke inzet. Monitoringsactiviteiten voor licht en geur worden gefinancierd vanuit het budget voor monitoring.	In hoofdstuk 7 (Financiën) zal worden opgenomen dat in de tabel alleen de direct aan milieu gerelateerde middelen zijn opgenomen en niet de personele formatie (ambtelijke inzet). Zie hoofdstuk 7 (Financiën)
181.	Gemeente Tilburg	6	Middelen Kerntaken	We zien een afname van in te zetten middelen, zowel voor de eigen provinciale organisatie als voor derden. In de periode 2006-2010 waren dergelijke middelen noodzakelijk voor de aanpak van gemeentelijke problemen met invloed op bovengemeentelijke (tot mondiale) schaal. Naar de mening van de gemeente Tilburg is het inzetten van middelen noodzakelijk voor een efficiënte, integrale samenwerking. We maken ons dan ook zorgen hoe dat in de periode 2011-2014 met veel minder extra middelen zal worden geregeld.	Deze keuzes komen voort uit een herbezinning op de rol van de provincie, mede met het oog op de bezuinigingen vanuit het rijk en de verminderde inkomsten voor de provincie. In de Agenda van Brabant hebben wij aangegeven dat wij taken afstoten maar ook dat wij zullen investeren in projecten op (boven)-regionaal niveau, die aantoonbaar bijdragen aan een duurzame ontwikkeling van Brabant en waarbij sprake is van een provinciaal belang en/of bijdrage aan provinciale beleidsdoelstellingen. Dit doen wij samen met onze partners. In de Investeringsagenda is vastgelegd dat extra middelen zullen worden ingezet voor Energietransitie (EnergieAgenda), Landschappen van Allure, Brabant Culturele Hoofdstad, Olympisch Plan, Grootschalige cultuurhistorische complexen en Spaar- en investeringsfonds wegeninfrastructuur. Hiervan zullen ook de Brabantse gemeenten profiteren.	Geen
182.	Gemeente Breda	7	Plusvariant Gebiedsaanpak	Waarom is “Gebiedsgericht werken: ‘hotspots’ met hoge milieudruk aanpakken zoals bij bedrijventerreinen” aangemerkt als plusvariant? Het betreft hier ons inziens een belangrijke taak.	Gebiedsgericht werken om ‘hotspots’ met hoge milieudruk aanpakken zoals bij bedrijventerreinen, is in het ontwerpplan aangemerkt als een mogelijke plusvariant. Door het nieuwe college is besloten deze plusvariant, die geen wettelijke taak van de provincie is, niet uit te voeren. In plaats daarvan is besloten gezondheid wel vanaf het begin af aan te betrekken bij de gebiedsopgaven die in de Structuurvisie zijn vastgelegd. De gebieden waarbij deze werkwijze wordt toegepast zijn dus niet de gebieden met de hoogste milieudruk, maar de gebieden waar de provincie vanuit haar kerntaken nauw bij betrokken is. In deze gebieden kan ervaring opgedaan worden met deze werkwijze en resultaten daarvan zullen betrokken worden bij toekomstig beleid.	Tekst over gebieds-ontwikkelingen opnemen bij Gebiedsgericht werken. Zie paragraaf 6.5 (Gebiedsgericht werken)
183.	BMF, BL, BPG, NM en Stb.	7	Ontbrekende onderwerpen	In reactie op het verzoek in hoofdstuk 7 dragen de insprekers onderwerpen aan die, in onze ogen, opgenomen dienen te worden in het debat, en ook de volle aandacht dienen te krijgen in de beleidsuitvoering: - verduurzaming van de landbouw - verkleining en verbetering van de intensieve veehouderij - sanering stiltegebieden, opzet duisternisgebieden - aanpak van vermesting en van vervuiling oppervlaktewater - vrijwaren EHS bij laagvliegroutes - klimaatadaptatie gebieden: extra ruimte voor beekherstel en natte natuurgebieden	Ten behoeve van de onderhandelingen over het bestuursakkoord 2011-2014 is een groot aantal onderwerpen aangedragen die meer aandacht zouden moeten krijgen in de beleidsuitvoering (o.a. via verdere uitwerking en verdieping van het PMP). Van de onderwerpen die door insprekers zijn aangedragen of benadrukt, zijn de volgende onderwerpen gehonoreerd: - verduurzaming landbouw/verbetering intensieve veehouderij: wordt opgepakt via GS-speerpunt Agrofood. - aanpak van vermesting: wordt opgepakt via PMP (“vermindering fosfaatdruk”) - extra aandacht voor duurzaamheid: naast gezondheid krijgt ook duurzaamheid specifieke aandacht bij de negen gebiedsontwikkelingen. De aanpak m.b.t. stiltegebieden en vliegbewegingen boven EHS/natuurgebieden maakte reeds onderdeel uit van het PMP. Vervuiling van oppervlaktewater en ruimte voor beekherstel en natte natuurgebieden vallen buiten het	Door GS vastgestelde bestuurlijke accenten worden opgenomen in een afzonderlijk hoofdstuk. Zie paragraaf 2.2 (totstandkoming PMP) en hoofdstuk 5.

Nr.	Inspreker	Paragraaf Ontwerp PMP	Trefwoord	Zienswijze	Reactie	Planwijziging
					kader van het PMP (deze onderwerpen vallen binnen de reikwijdte van respectievelijk het Provinciaal WaterPlan en het Natuur&Landschapsoffensief).	

Provinciaal Milieuplan 2012 - 2015

Samenvatting

Samenvatting

Het Provinciaal Milieuplan 2012-2015 (PMP) is de wettelijke opvolger van de Integrale Strategie Milieu (ISM) 2006-2010, welke met anderhalf jaar was verlengd. Het vorige milieuplan, de Integrale Strategie Milieu (ISM) was vrij abstract van aard en bevatte geen concreet uitvoeringsprogramma en geen robuuste indicatoren. Hierdoor was monitoring van de milieuprestaties niet mogelijk. Dit was de belangrijkste conclusie uit de evaluatie van het ISM. In het nieuwe milieuplan zijn alle aanbevelingen uit de evaluatie van het ISM verwerkt. Het nieuwe plan beschrijft welke ambities de provincie Noord-Brabant op het gebied van milieu wil realiseren, binnen welke periode en hoe die ambities worden gehaald.

Dit PMP spitst zich toe op de operationalisering van de Agenda van Brabant (provinciale agenda) voor de volgende milieuthema's: externe veiligheid, lucht, geur, geluid en trillingen, licht, bodem, afval en stortplaatsen. Voor het onderwerp water is een afzonderlijk plan opgesteld, namelijk het Provinciaal Waterplan (PWP). Met uitzondering van fosfaat wordt in dit PMP dan ook geen afzonderlijke aandacht aan water besteed.

Het PMP biedt een samenhangend overzicht van alle milieuthema's en maakt de relatie met andere strategische plannen duidelijk. Het brengt in beeld hoe en waar de provincie op milieugebied actief is. Daardoor kunnen maatregelen integraal worden afgewogen, waarin we kijken naar de toegevoegde waarde van de provincie.

Als gevolg van de keuzes die gemaakt zijn in de Agenda van Brabant naar aanleiding van de kerntakendiscussie en bezuinigingen, voert de provincie een aantal taken niet meer uit. Vervallen taken zijn o.a. afvalmining, frisse scholen, duurzaam bouwen, proeftuinen, milieueducatie, innovatief groen, biologische landbouw en zelfstandig klimaatbeleid. Deze activiteiten komen in dit PMP dan ook niet terug.

'Gezondheid' krijgt in dit PMP een bijzonder accent. Daarnaast zijn er specifieke Brabantse problemen die een Brabantse oplossing vereisen en die voldoen aan de randvoorwaarden uit de Agenda van Brabant. Naast een terugtrekking op wettelijke taken is er een koers aangegeven onder wat voor voorwaarden taken daaraan toegevoegd kunnen worden. Er zijn milieuproblemen die in Noord-Brabant pregnanter optreden, hardnekkiger van aard zijn of een veel zwaarder beslag leggen op volksgezondheid en het gebruik van water, bodem en lucht dan elders in Nederland. Deze worden voorzien van extra aandacht, beleid of middelen om de problematiek sneller op te lossen. Er zijn – naast gezondheid – drie concrete onderwerpen waar wij in 2012-2015 mee aan de slag gaan: luchtkwaliteit (emissiereductie veehouderijen), waterkwaliteit (verminderen fosfaatkdruk) en monitoring. Deze onderwerpen worden de komende uitvoeringsperiode 2012-2015 uitgewerkt. Een eerste aanzet daartoe is gegeven in hoofdstuk 5.

Met de uitvoering van het PMP 2012-2015 zijn geen extra middelen gemoeid, noch in financiële zin, noch in extra ambtelijke inzet. Ook de bestuurlijke accenten worden uitgevoerd met bestaande middelen. Met de beschikbare middelen kunnen we het milieubeleid op het benodigde niveau uitvoeren. We blijven een effectieve verbinding leggen tussen het PMP en de economische agenda. De innovatiestrategieën rond duurzame energie, slimme mobiliteit en duurzame landbouw bieden extra kansen voor wederzijds doelbereik.

1. Nieuwe aanpak met Provinciaal Milieuplan

Dit hoofdstuk beschrijft de achtergrond en reikwijdte van het Provinciaal Milieuplan (PMP), de relatie met de Agenda van Brabant, de Investeringsagenda en het Bestuursakkoord “Tien voor Brabant” en de visie en uitgangspunten van het Brabantse milieubeleid. Bij de visie en uitgangspunten wordt aangesloten bij de Duurzaamheidsbalans 2010 en de 3 P's: People (sociaal-cultureel kapitaal), Planet (ecologisch kapitaal, waaronder bodem en lucht) en Profit (economisch kapitaal). Milieubeleid is hierbij geen doel op zich maar creëert randvoorwaarden voor het versterken en ontwikkelen van de drie kapitalen.

2. Bestuurlijk kader

Het PMP wordt conform de Wet milieubeheer minimaal één keer per vier jaar door Provinciale Staten vastgesteld. Het voorgaande provinciale milieuplan, de Integrale Strategie Milieu (ISM) 2006-2010, komt met de vaststelling van het Provinciale Milieuplan 2012-2015 te vervallen. De aanbevelingen uit de evaluatie van de ISM zijn geheel overgenomen in het PMP. De belangrijkste aanbeveling betreft het bieden van inzicht in de gehele milieusituatie en het monitoren hiervan.

Dit PMP gebruikt de provincie als:

- Instrument om het milieubeleid integraal te borgen.
- Afwegingskader voor het provinciale handelen.
- Kader voor prioriteiten en speerpunten.
- Inzicht in provinciale milieufacties in relatie tot de begroting.

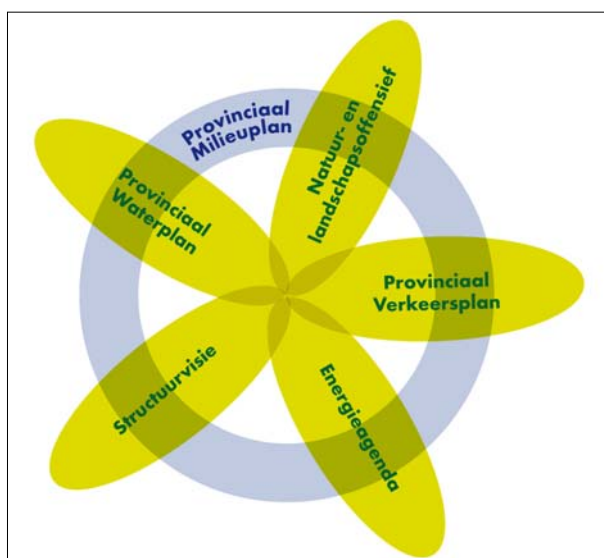
Daarnaast gebruiken we het milieuplan ook om te kijken welke rol het milieu moet spelen in onze andere beleidsplannen. Het PMP is niet rechtstreeks bindend voor anderen dan de provincie zelf.

Het Europese beleid is maatgevend en sterk bepalend voor het provinciale milieubeleid. Voor de afzonderlijke thema's worden de milieukwaliteitseisen op Europees niveau vastgesteld. Vanuit het besef dat milieuproblemen zich niet aan grenzen houden, wordt samengewerkt met onze buurprovincies Limburg, Gelderland, Overijssel en Zeeland, België en de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen.

Het PMP is gebaseerd op de optimale organisatie van de gesloten beleidscyclus. Om dit te borgen zal er ambtelijk meer inzet gepleegd gaan worden op monitoring en een zorgvuldige afstemming tussen het beleid, programma en uitvoering.

3. Randvoorwaarde voor strategische plannen

Het provinciale milieubeleid krijgt niet alleen vorm in het PMP. De provincie heeft naast het PMP nog vijf andere strategische plannen die de inrichting en het gebruik van de leefomgeving regelen:

1. Structuurvisie en Verordening Ruimte: zorgvuldig ruimtegebruik, licht, externe veiligheid, geur, geluid, bodem
2. Provinciaal Waterplan: waterkwaliteit (uitspoeling en depositie verzurende stoffen uit lucht en mest), fosfaat
3. Provinciaal Verkeers- en Vervoers Plan: luchtkwaliteit (uitstoot roet en stikstofoxiden), externe veiligheid (transport gevaarlijke stoffen), geluid (verkeerslawaaï), licht
4. Energieagenda: luchtkwaliteit en klimaat (minder emissie van vervuilende stoffen en CO₂)
5. Natuur- en Landschapsoffensief: natuurkwaliteit (depositie en uitspoeling verzurende stoffen uit lucht en mest)

4. Gezond, veilig en toekomstbestendig

Dit hoofdstuk is het hart van het PMP. Het beschrijft per milieuthema de relatie met gezondheid, huidige toestand van het milieu, wetgeving, trends, doelstellingen en concrete maatregelen. Alleen bij de thema's lucht en fosfaat is de problematiek zodanig dat extra provinciale inzet, bovenop de uitvoering van wettelijke taken, wordt verwacht.

Externe veiligheid:

Belangrijke provinciale taken zijn het oplossen van (latente) saneringssituaties, het vaststellen en handhaven van luchthavenbesluiten, het verbeteren van de kwaliteit van gegevens op de risicokaart, het regisseren en borgen van een structurele adequate uitvoering bij de Brabantse partners (provincie, gemeenten, veiligheidsregio's) aan de hand van vastgestelde kwaliteitscriteria. Bij dit milieuthema wordt geen overschrijding van de normen verwacht. Alleen de veiligheidsbeleving bij burgers is een serieus aandachtspunt.

Lucht:

De normen voor stikstofdioxiden, fijnstof en de emissie en depositie van ammoniak worden overschreden. Om deze problemen op te lossen is enkele jaren geleden het Brabants Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (BSL) opgesteld (onderdeel van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit) en is het Stikstofconvenant Brabantse Natura2000-gebieden gesloten. Omdat dit onvoldoende is om de problemen rondom veehouderijen aan te pakken, is dit in het PMP als extra bestuurlijk accent opgenomen.

Geur:

Er is vooral sprake van geuroverlast rondom veehouderijen. Door de komende jaren extra aandacht te besteden aan emissiereductie bij veehouderijen (bestuurlijk accent) wordt actief gewerkt aan het terugdringen van de overlast.

Geluid en trillingen:

Geluidsoverlast wordt veroorzaakt door weg- en railverkeer, luchtvaart en industrie. Overschrijding van de normen doet zich voornamelijk voor rondom rijkswegen en spoorwegen. Hier heeft de provincie geen rol. Ook ten aanzien van trillingen heeft de provincie een beperkte rol. Onze inzet zal zich toespitsen op het terugdringen van de geluidsbelasting langs provinciale wegen, bij gezoneerde industrieterreinen, in stiltegebieden en door luchtvaartactiviteiten.

Licht:

Openbare verlichting, glastuinbouw, bedrijventerreinen en sportvelden zijn de belangrijkste veroorzakers van licht(hinder). De rol van de provincie spitst zich met name toe op het beperken van licht in alle Natura 2000- en stiltegebieden gedurende de nacht. Dit wordt geregeld via vergunningverlening, toezicht en handhaving op grond van de Natuurbeschermingswet, Natura2000-beheerplannen en het beleid met betrekking tot stiltegebieden.

Bodem:

Door de provincie wordt voldaan aan de wet- en regelgeving. Wij zullen de komende jaren met name aandacht besteden aan het stimuleren van duurzaam gebruik van de bodem, het wegnemen van onaanvaardbare risico's als gevolg van bodemverontreiniging en het beheersen en herstellen van de bodemkwaliteit.

Afval:

De provincie zet zich vooral in voor het hoogwaardig hergebruik van steenachtig materiaal door lokale overheden en het gebruik van alternatieve energiebronnen. Dit laatste gebeurt vooral via de EnergieAgenda.

Stortplaatsen:

Eind 2012 willen we inzicht hebben in de bestaande risico's van voormalige en gesloten stortplaatsen. Via vergunningverlening, het verlenen van ontheffingen, toezicht en handhaving zorgen we ervoor dat risico's aanvaardbaar zijn en blijven.

5. Bestuurlijke accenten

Voor een aantal specifieke Brabantse problemen is wetgeving alleen onvoldoende. De thema's Emissiereductie veehouderijen, Verminderen fosfaatdruk en Monitoring waren al als "provinciale plussen" opgenomen in het ontwerp PMP. Conform het verzoek van de Statencommissie Ruimte en Milieu en het besluit van GS eind 2010 hierover, zijn deze thema's verder uitgewerkt tot concrete actieplannen en is het onderwerp gezondheid als bestuurlijk accent toegevoegd.

Gezondheid:

Wat gezondheid betreft gaat in het PMP de aandacht vooral uit naar het beïnvloeden van de fysieke omgeving waarbij lokale luchtkwaliteit, geluidsoverlast, geurhinder en externe veiligheid een rol spelen. Milieufactoren kunnen negatieve effecten hebben op de gezondheid. De kans dat een vervuiling of andere milieufactor een ziekte veroorzaakt hangt af van drie aspecten: de schadelijkheid van die milieufactor, de mate waarin iemand ermee in contact komt en de eigenschappen van de persoon zelf.

Naar aanleiding van de op 4 maart 2011 gehouden gezondheidstafels is onder meer besloten om duurzaamheid en gezondheid van het begin af aan mee te nemen bij de provinciale gebiedsontwikkelingen zoals bedoeld in de provinciale structuurvisie. Hierbij zal naar de wettelijke verplichtingen gekeken worden, maar ook specifiek naar cumulatie van effecten en mogelijkheden voor (extra) gezondheidsbevorderende maatregelen. Door dit in deze grote projecten mee te nemen, wordt geborgd dat alle samenhangende aspecten onderling worden afgewogen en wordt hiermee ervaring opgedaan.

Emissiereductie veehouderijen:

Met betrekking tot de emissiereductie bij veehouderijen was in het ontwerp-PMP opgenomen dat wij voornemens waren om elektronische monitoring bij luchtwassers te verplichten. Naar verwachting gaat de Rijksoverheid dit vanaf medio 2012 verplichten via het “Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer” (ofwel “activiteitenbesluit”). Wij werken samen met het Ministerie van IenM, Milieudienst SRE en de provincies Overijssel, Utrecht en Limburg aan een implementatietraject om deze elektronische monitoring in de praktijk goed te laten functioneren.

Om (in de toekomst) aan normen te kunnen voldoen dient het beleid in te spelen op:

1. Het op grote schaal toepassen van nu beschikbare goed werkende technieken voor de korte termijn die de emissie terugdringen.
2. Het verduurzamen van de sector (o.a. emissiebeperking) voor de langere termijn. Op basis van het advies van de commissie van Doorn wordt dit door het team Agrofood concreter uitgewerkt.

De provincie zet in op een regierol waarbij kennisinstellingen, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en overheid betrokken worden bij de ontwikkeling en toepassing van verschillende typen maatregelen die bijdragen aan het realiseren van doelen voor de korte en langere termijn.

Verminderen fosfaatdruk:

Het landelijk mestbeleid schiet in Noord-Brabant te kort om de overdaad aan fosfaat aan te pakken. De evenwichtsbemesting die in 2015 moet gelden, laat het overschot aan fosfaat – in Noord-Brabant zijn vrijwel alle zandgronden fosfaatverzadigd – zitten. De uitspoeling kan nog tientallen jaren duren en in die tijd worden water- en natuurdoelstellingen niet gehaald. De Provincie streeft naar een versnelling, waarbij de fosfaatdruk op bodem en water substantieel vermindert.

In 2011 willen we in samenwerking met de meest betrokken organisaties zoals waterschappen en landbouw- en natuurorganisaties in gezamenlijk overleg een actieplan uitwerken dat in fases uitgevoerd zal worden. De eerste stappen moeten in 2011-2014 gezet worden, maar wij realiseren ons dat het nog jaren zal duren voordat er een acceptabele fosfaatdruk is bereikt.

Bij het verlagen van de fosfaatdruk spelen de mogelijkheden voor afzet van mest een grote rol. ZLTO en andere belanghebbenden hebben initiatieven genomen om mogelijkheden voor afzet te ontwikkelen. De Provincie kan hieraan bijdragen door ruimtelijke knelpunten te helpen oplossen en vanuit een regierol partijen en belangen bij elkaar te brengen. Vanuit de Energieagenda worden alternatieve toepassingen

van mest onderzocht, waarmee tevens de fosfaatdruk verminderd wordt. Op basis van het advies van de commissie van Doorn wordt dit door het team Agrofood opgepakt.

Monitoring:

Basis voor een adequate sturing van het milieubeleid is een goed inzicht in de toestand van het Brabantse milieu. Uit de evaluatie van het ISM bleek dat een samenhangend overzicht met robuuste indicatoren over de toestand van het Brabantse milieu ontbreekt. Van sommige onderdelen is weinig bekend, op andere punten zijn gegevensstromen niet gekoppeld of is er alleen recente informatie beschikbaar. Er is een beperkt aantal trendanalyses beschikbaar. De meerwaarde van de provinciale inzet was dan ook niet goed duidelijk. Mede daarom krijgt monitoring in dit PMP een extra accent. De provincie zal voor elk relevant milieuthema een beperkte set robuuste indicatoren hanteren die:

- een goed beeld geven van de toestand van het milieuthema in Noord-Brabant;
- een langdurige trendanalyse mogelijk maken;
- gemakkelijk en tegen redelijke kosten kunnen worden verkregen;
- volksgezondheidselementen in beeld brengen;
- een aanknopingspunt bieden met provinciaal beleid.

In 2011 zal de Toestand van het Brabantse milieu gepubliceerd worden, waarin aandacht wordt besteed aan de huidige toestand van het milieu. Vervolgens zal tweejaarlijks een Toestand van het Brabantse milieu gepresenteerd worden om inzicht te geven in de gemaakte vorderingen. Hierin zal tevens aandacht worden geschonken aan de invloed van de provinciale inspanningen bij het bereiken van normen en het behalen van doelstellingen.

6. Uitvoeringsstrategie

In dit hoofdstuk worden de kernrollen van de provincie beschreven (gebiedsautoriteit, opdrachtgever of systeemtoezichthouder) en de ‘klassieke’ instrumenten die de provincie hanteert om haar milieutaken adequaat uit te voeren. Dit betreft onder andere de Provinciale Milieuverordening, vergunningverlening, handhaving en de milieu-effectrapportage. Specifieke aandacht wordt besteed aan het belang van kennis en verbinding (onder andere de samenwerking met Telos, BOM en B5), duurzame ontwikkeling, gebiedsgericht werken, de doelgroepenaanpak en het verlagen van regeldruk.

Ten opzichte van het ontwerp-PMP is dit hoofdstuk niet veel gewijzigd. De belangrijkste aanvulling is een paragraaf over interne milieuzorg, waarin is aangegeven hoe de provincie invulling geeft aan haar voorbeeldfunctie.

7. Financiën

Er is sprake van een terugloop van financiële middelen van ruim 45 miljoen euro in 2012 naar 23 miljoen in 2014 en 5,5 miljoen in 2015. Deze bedragen zijn gebaseerd op onze huidige inschatting van de benodigde middelen. Rekening is gehouden met de projecten Samen Investeren Brabant(stad) welke in 2013 aflopen en doorvertaling van de Agenda van Brabant (2011-2015).

Het betreft alleen programmagelden en geen personeelskosten. Gezien de ontwikkelingen naar de Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD's) zal veel veranderen in de formatieve inzet. Bij de tussentijdse evaluatie in 2013 zullen de personeelskosten inzichtelijk worden gemaakt. Voor veel milieutaken is alleen de inzet van menskracht benodigd. De middelen uit het Handhavingsprogramma, de EnergieAgenda, de Investeringsagenda en de Gebiedsopgaven zijn niet in het PMP opgenomen. Deze middelen dragen echter wel bij aan het behalen van de milieudoelen. Met de beschikbare middelen kunnen we het milieubeleid op het benodigde niveau uitvoeren.